T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ

ANABİLİM DALI

KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE TÖRE CİNAYETLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

Ayten Buket YÜKSEL

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Suat UĞUR

Çanakkale - 2016

TAAHHÜTNAME

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "Kadına Yönelik Şiddet ve Töre Cinayetleri" adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

26./01./2016

Ayten Buket YÜKSEL

İmza

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Ayten Buket YÜKSEL'e ait "Kadına Yönelik Şiddet ve Töre Cinayetleri"adlı çalışma, jürimiz tarafından Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı,

YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Üye Doç. Dr. Suat UĞUR

(Danışman)

Üye Doç. Dr. Yusuf YİĞİT

ÜyeDoç. Dr. Ayhan GENÇLER

Tez No : 10099573

Tez Savunma Tarihi : 08.01.2016

ONAY

Doç.Dr. Şerif KORKMAZ

Enstitü Müdürü

27.01.2016

ÖZET

KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE TÖRE CİNAYETLERİ

Şiddet, geçmişten günümüze hayata yansıyan, huzursuzluk yaratan, güç kanıtlamak ya da hâkimiyet kurmak adına karşı tarafa zarar verici davranışlar olarak tanımlanmaktadır. Töre ise yazılı olmayan fakat uyulması gereken kurallar olarak belirlenen, uyulmaması durumunda töre cinayetlerine neden olan kavramı ifade etmektedir. Şiddet ve töre cinayetlerinin temelindeki ataerkil yapı, kadını birey olarak değil erkeğin himayesi altında etkisiz bir nesne olarak görmekte ve bu yapıdaki zihniyetin dönüşümü en başta eğitim yoluyla ve kadınların eğitim düzeyini artırarak gerçekleştirilebilir. Çünkü kadını da erkeği de eğiten kadındır. Bu çalışmanın amacı şiddet ve töre kavramını özellikle kadına uygulanan şiddeti ve töre cinayetlerini dünyada ve Türkiye'de derinlemesine inceleyerek toplumsal algıyı değiştirebilmek adına bugün ve gelecekte yaşanabilecek sorunları önlemek için çözüm önerileri sunmaktır. Özellikle eğitim düzeyinde ve refah seviyesinde gerçekleşen artış şiddet yaşanma oranını azaltmaktadır. Çalışmanın alt amaçları şu şekildedir:

- Şiddet, töre cinayeti ve ilgili kavramların tanımını yaparak yerleşim yeri, bölge, yaş, eğitim durumu, medeni durum, refah düzeyi gibi kriterler çerçevesinde şiddet türlerine göre yaygınlığını tespit etmek.
- Şiddet ve töre cinayetlerinin nedenlerini ve sonuçlarını tespit ederek oluşabilecek sorunlar üzerinde çözüm yolları üretmek.

Araştırma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, kavramlar üzerinde durarak bireyin yetişmesinde en önemli etkiye sahip olan kadınların kimliğine dikkat çekilmiş ve şiddetin türleri, nedenleri hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde kadına karşı şiddetin aile içindeki durumu sosyolojik yaklaşımlarla değerlendirilmekte ve töre cinayetlerinin nedenleri ile bunlarla ilgili mücadelede olumlu ve olumsuz etki eden faktörler üzerinde durulmaktadır. Araştırmanın son bölümünü şiddet sonucu mağdurların yararlanabileceği haklar ve faillerin ne gibi cezalar alabileceği hakkında yasalardan bahsedilmektedir. Sonuç olarak şiddet ve töre cinayetleri tüm toplumu ilgilendiren ve mücadelede herkesin rolünün olduğu bir sorundur. Şiddeti ve töre cinayetlerini önlemede tek başına yasaların yeterli olmadığı, toplumsal huzurun sağlanmasında her bireyin üstüne düşen sorumluluğu yerine getirmesi gerektiği toplumsal iradeyle çözülebilecek bir gerçektir.

ABSTRACT

VIOLENCE AGAINST WOMEN AND HONOR KILLINGS

Violance, up until now has been reflected to our life, it is defined as unrest, establishing domunation over opponenst(people who doesn't share the same ideas) through harmful act(s) or merely showing strength. Custom is an unwritten belief or behavior which people have to comply with, in the case of failing to follow rhe rules it may conceptually lead to honor killings. Patriarchy which is the reason behind violence and honor killings, treats women as not an individual but as an impotent object who needs to be protected and such mentality will only be transformed by education and in advancing women's level of education. Because women indoctrinates men and women. The purpose of this study is to offer solutions to violence and to concept of töre, especially examining violane against women and honor killings in the World and in turkey in order to change social perceptions to prevent further problems.

- Defining violence, honor killings and related concepts according to region, age, level of education, marital status and level of welfare to determine the extensity in societies.
- Identifying the reason and the consequences of violence and honor killings to find solutions to problems that may occur.

The research consists three parts. First part, focusing on the concepts, includes the importance of women who have the most significant impact on raising individuals and the varieties of violence and information provided about the reasons. In the second part of the research, family's state regarding the violence against women is assessed by a sociological approach and the reason of honor killings and elaborating all kinds of effects related to these factors. The final part discloses legal rights that victims can benefit and the punishments that perpetrators may charged with. As a result, violence and honor killings are issues that every individuals of societies should be concerned of. Law is not sufficient enough to prevent violence and honor killings, in order to resolve such issues willpower of societies must ensure every individual to fulfill his responsibility to reach a social peace.

ÖNSÖZ

Tez çalışmam boyunca her zaman öneri, bilgi ve deneyimleriyle bana yol gösteren değerli tez danışman hocam Doç.Dr.Suat UĞUR'a, değerli hocalarıma, her zaman yanımda olan dostlarıma, akademik dünyaya beni yönlendiren ve bugünlere gelebilmemde hiçbir desteği esirgemeyen annem Ülkü, babam İlhan, abim Burak YÜKSEL'e, anneannem Ayten ve dedem Ahmet YUMUŞAK'a ve tüm aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **İ**

ABSTRACT ..... **İİ**

ÖNSÖZ ..... **İİİ**

İÇİNDEKİLER ..... **İV**

KISALTMALAR ..... **İX**

TABLOLAR LİSTESİ ..... **Xİ**

GRAFİK LİSTESİ ..... **Xİİ**

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE TÖRE İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

1.KAVRAMLAR 3

1.1. Şiddet Kavramı 3

1.2. Töre ve Namus Kavramı 6

1.2.1. Töre Cinayeti Algısı 7

1.2.2. Sosyolojik Açıdan Namus ve Töre Algısı 8

1.2.3. Geleneksel Toplumda Namus ve Töre Algısı 9

1.2.4. Modern Toplumda Namus ve Töre Algısı 10

2. ŞİDDET TÜRLERİ 11

2.1. Fiziksel Şiddet 12

2.2. Duygusal Şiddet 14

2.3. Cinsel Şiddet 16

2.4. Ekonomik Şiddet 18

3. ŞİDDETİN NEDENLERİ 20

3.1. Bireysel Nedenler 20

3.2. Toplumsal Nedenler 22

4. TARİHSEL SÜREÇ 22

4.1. Kadına Yönelik Şiddetin Türkiye'de ve Dünyada Tarihsel Boyutu 23

4.2. Töre ve Töre Cinayetlerinin Türkiye'de ve Dünyada Tarihsel Boyutu 25

5. KADININ KİMLİKLERİ 26
5.1. Kadının Çocuk Kimliği 27
5.2. Kadının Eş Kimliği 28
5.3. Kadının Anne Kimliği 29
5.4. Kadının Sosyal Kimliği 30

İKİNCİ BÖLÜM

AİLE İÇİNDE KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE TÖRE CİNAYETİ

1. KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDET 31
1.1. Aile İçi Şiddete Sosyolojik Yaklaşım 32
1.1.1. Bireysel Yaklaşım 32
1.1.2. Psikososyal Yaklaşım 32
1.1.3. Feminist Yaklaşım 33
1.2. Aile İçi Şiddeti Ortaya Çıkaran Etkenler 34
1.2.1. Toplumsal Nedenler 37
1.2.2. Psikolojik ve Sosyal Nedenler 38
1.2.3. Ailevi Nedenler 39
1.2.4. Ekonomik Nedenler 40
1.3. Şiddetin Toplum Üzerindeki Sonuçları 40
1.3.1. Şiddetin Çocuklar Üzerindeki Sonuçları 41
1.3.2. Şiddetin Kadınlar Üzerindeki Sonuçları 42
1.3.3. Şiddetin Aile Üzerindeki Sonuçları 43
1.4. Şiddet Olgusunun Tarafları 44
1.4.1. Mağdur Açısından Şiddet 45
1.4.2. Fail Açısından Şiddet 45
2. DEĞİŞEN AİLE YAPISI İÇİNDE TÖRENİN YERİ 46
2.1. Erken Yaşta Yapılan Evlilikler 47
2.2. Nikâh Dışı Birliktelik 49
2.3. Çok Eşli Evlilik 49
3. TÖRE CİNAYETLERİNİN NEDENLERİ 50
3.1. Ataerkil Yapı 50
3.1.1. Bekâret Olgusu 51
3.1.2. Kan Davası 52

3.2. Eğitim Sorunu ... 53
3.3. Kadının Statüsü ... 55
3.3.1. Kırsal Alanda Kadının Statüsü ... 56
3.3.2. Kentsel Alanda Kadının Statüsü ... 57
3.4. Toplumsal Baskı ... 59
4. KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE TÖRE CİNAYETLERİ İLE MÜCADELE ... 60
4.1. Din ... 60
4.2. Medya ... 62
4.2.1. Geleneksel Medya ... 63
4.2.2. Sosyal Medya ... 64
4.3. Hukuk ... 66
4.4. Politika ... 67
4.5. Eğitim ... 68
5. SİVİL TOPLUM KURULUŞLARINDA KADIN HAREKETLERİ ... 70

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE TÖRE CİNAYETLERİ İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER VE UYGULAMALAR

1. ULUSLARARASI ALANDAKİ DÜZENLEMELER ... 74
1.1. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Kadın ... 75
1.2. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ... 76
1.3. Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi: İstanbul Sözleşmesi ... 77
1.4. Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ... 79
2. TÜRKİYE'DEKİ DÜZENLEMELER ... 81
2.1. 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ... 82
2.2. Türk Medeni Kanunu Kapsamında Kadına Yönelik Şiddet ... 83
2.3. Türk Ceza Kanunu Kapsamında Kadına Yönelik Şiddet ... 85
3. KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELEDE KURUMSAL YAPI ... 87
3.1. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün Yeri ve Önemi ... 88
3.2. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Tarafından Yapılan Projeler ... 88

3.2.1. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2007 - 2010) ... 89
3.2.2. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı (2008-2013) ... 90
3.2.3. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2012-2015) ... 91
3.3. Şiddete Maruz Kalındığında Başvurulabilecek Kurum ve Kuruluşlar ... 91
3.4. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri ... 92
4. YARGITAY KARARLARI IŞIĞINDA KADINA ŞİDDETİN VE TÖRE CİNAYETİNİN İNCELENMESİ ... 94
4.1. Töre Saiki Kapsamında Yargıtay Kararı İncelemesi ... 95
4.1.1. Olayın Özeti ... 95
4.1.2. Mercilerin Çözümü ... 95
4.1.3. Çözümü Gereken Hukuki Problem ... 96
4.1.4. Görüş ... 97
4.2. Töre Saiki, Haksız Tahrik ve Kasten Öldürme Kapsamında Yargıtay Kararı İncelemesi ... 98
4.2.1. Olayın Özeti ... 98
4.2.2. Mercilerin Çözümü ... 99
4.2.3. Çözümü Gereken Hukuki Problem ... 102
4.2.4. Görüş ... 103
4.3. Fiziksel Şiddet Kapsamında Yargıtay Kararı İnceleme ... 104
4.3.1. Olayın Özeti ... 104
4.3.2. Mercilerin Çözümü ... 105
4.3.3. Çözümü Gereken Hukuki Problem ... 105
4.3.4. Görüş ... 106
4.4. Sözel, Fiziksel Şiddet ve Kasten Öldürme Suçu Kapsamında Yargıtay Kararı İncelemesi ... 107
4.4.1. Olayın Özeti ... 107
4.4.2. Mercilerin Çözümü ... 107
4.4.3. Çözümü Gereken Hukuki Problem ... 113
4.4.4. Görüş ... 114
5. KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE İLGİLİ KURUM VE KİŞİLERLE GÖRÜŞME YÖNTEMİ ... 115
5.1. Gereç ve Yöntem ... 115
5.2. Bulguların Değerlendirilmesi ... 115

5.3. Tartışma ve Yorum 116
5.4. Kadına Yönelik Şiddet Araştırması 1 117
5.5. Kadına Yönelik Şiddet Araştırması 2 120
5.6. Kadına Yönelik Şiddet Araştırması 3 123

SONUÇ 128

KAYNAKÇA 132

EKLER 151

EK 1: BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU 151
EK 2: BİLGİ EDİNME FORMU 153
EK 3: BİLGİ EDİNME FORMU 154

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BM	Birleşmiş Milletler
Bkz.	Bakınız
CEDAW	Convention fort he Eliminiation of All Forms of Discrimination Againts Woman
CMK	Ceza Muhakemesi Kanunu
CMUK	Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu
COE	Council of Europe
Çev.	Çeviren
Der.	Derleyen
E.	Esas
FE	Feminist Eleştiri
K.	Karar
KAMER	Kadın Merkezi Vakfı
KEFEK	Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu
KKAOKS	Kadınlara Karşı Her Biçimiyle Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi
KSGM	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
m.	Madde
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MUKADDER	Muş Kadın Derneği
s.	Sayfa
SGB	Strateji Geliştirme Başkanlığı
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
ŞÖNİM	Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi

T.	Tarih
TBB	Türkiye Barolar Birliği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TCK	Türk Ceza Kanunu
TDK	Türk Dil Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
Türk-iş	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu
UNICEF	United Nations Children's Fund
USAK	Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu
VAKAD	Van Kadın Derneği
YCGK	Yargıtay Ceza Genel Kurulu
WHO	World Health Organization

TABLOLAR LİSTESİ

TABLO 1.1 FİZİKSEL ŞİDDET YAYGINLIĞI 13
TABLO 1.2 DUYGUSAL ŞİDDET YAYGINLIĞI 15
TABLO 1.3 CİNSEL ŞİDDET YAYGINLIĞI 17
TABLO 1.4 EKONOMİK ŞİDDET YAYGINLIĞI 19
TABLO 2.1 EVLENEN KIZ ÇOCUK SAYISI VE İLGİLİ YILDAKİ TOPLAM RESMİ EVLİLİKLER İÇİNDEKİ ORANI, 2002-2013 DÖNEMİ (16-17 YAŞTAKİ KIZ ÇOCUK) 48
TABLO 2.2 CİNSİYETE VE İLK EVLENME YILINA GÖRE 18 YAŞINDAN ÖNCE EVLENMİŞ OLMA DURUMU 48
TABLO 2.3 ÖĞRETİM YILI VE EĞİTİM SEVİYESİNE GÖRE OKULLAŞMA ORANI YÜZDESİ 69

GRAFİK LİSTESİ

GRAFİK 1.1 TÖRE VE NAMUS CİNAYETLERİ YILLARA GÖRE DAĞILIMI 2003-2007 8
GRAFİK 2.1 2013 YILI AİLE İÇİ ŞİDDET OLAYLARININ İLLERE DAĞILIMINDA İLK ON İL 36
GRAFİK 2.2 KADINA YÖNELİK ŞİDDET OLAYLARINDA ÖNE ÇIKAN İLK ON İL 37
GRAFİK 2.3 2014-2015 YILLARI İŞLENEN KADIN CİNAYETİ SAYISI 43
GRAFİK 2.4 CİNSİYETE GÖRE OKUR-YAZAR OLMAYAN NÜFUS ORANI, 1935-2013 54
GRAFİK 2.5 İŞGÜCÜNE KATILMA ORANI, KIR 57
GRAFİK 2.6 İŞGÜCÜNE KATILMA ORANI, KENT 59

GİRİŞ

Tarih boyunca varlığını gösteren şiddetin temelinde yer alan ataerkil yapının etkisiyle oluşan algı nedeniyle, topluma ve zamana göre değişen şiddet olgusunun kesin bir tanımını yapmak kolay değildir. Bireyler, toplumun en küçük yapı taşı olan ailede öğrenmeye başlamakta ve şiddetin olduğu bir ortamda yaşayan bireyler tanık oldukları eylemleri benimsemektedir. Kadınlar, önce aile baskısı sonra toplum baskısı altında özgürlüklerinin kısıtlandığı bir hayata zorlanmakta ve bu durum namus kavramı ile bütünleştirilmektedir. Töre adı altında istemedikleri kişilerle zorla evlendirilmekte ve karşı çıkılması durumunda verilen kararlar sonucu cinayetler gerçekleşebilmektedir.

Şiddetle mücadele kadınların düzenlemiş olduğu eylemler sonucu kamusal alanda seslerini duyurmasıyla başlamıştır. Bazı ülkelerde kadına şiddet uygulamak normal bir olay gibi karşılanmaktadır. Türkiye'de hukuksal olarak 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ile aile içi şiddetten bahsedilmektedir. Uygulamadaki eksiklikler ve ihtiyaçlar doğrultusunda 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine dair kanun genişletilmiştir. Türk Medeni Kanunu ve Türk Ceza Kanunu gerek töre saikiyle işlenen cinayetler açısından gerekse şiddet ile ilgili yaralama ve ölümler açısından madde hükümlerine göre ağırlaştırılmış cezaları kapsamaktadır.

Toplumsal cinsiyet kavramı kadın ve erkeğin toplum tarafından nasıl algılandığı şeklinde oluşmakta ve eşitsizliğin ortaya çıkması her şeyden önce aile içinde gerçekleşmektedir. Bireylerin aile içinde, ailenin belirlemiş olduğu kurallar çerçevesinde davranışları kalıplaşmaktadır. Toplum tarafından kabul edilen kuralları kapsayan töre, namusu da içermesi nedeniyle geniş bir kavramı ifade eden ve genellikle kadın bedeniyle bütünleştirilen bir olgu olarak ortaya çıkmaktadır. Toplumdaki bu anlayışın değişmesi eğitimin katkısıyla ve zaman içerisinde kadın ve erkeğin bakış açısının dönüşümü ile gerçekleşmektedir. Şiddet ve töre ile mücadelede medyanın ayrı bir yeri vardır. Medya, yaşanan olaylar kapsamında tüm bireyler tarafından öğrenilmesi ve önlem alınması açısından etkili olduğu gibi olayların yansıtılış biçimi açısından da tetikleyici olabilmektedir. Mücadele kapsamında devlete düşen rolün yasalarla önlenmeye çalışılması yanında şiddet ve törenin önlenmesi için bireylerin, kurum ve kuruluşların da önemli rollere sahip olduklarından bahsedilmektedir.

Tez üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, teze konu olan temel kavramlar açıklanarak şiddetin türleri, nedenleri, töre ve namus algısı üzerinde durulmaktadır. Bireylerin tutum ve davranışlarındaki değişimin kadının kimliği üzerindeki etkisi incelenmektedir. Şiddet ve törenin geçmişten günümüze bilinen varlığının ortaya çıkış süreci kapsamında toplumlarda nasıl algılandığı aktarılmaktadır. Şiddetin ve törenin tarihsel süreci incelenerek, toplumsal cinsiyet açısından kadının kimliği ifade edilmektedir.

İkinci bölümde, sıklıkla kadının yaşadığı şiddetin aile ortamında gerçekleştiği ve ortaya çıkan nedenler kapsamında şiddetin toplumu nasıl etkilediği konusu üzerinde durulmaktadır. Aile içi şiddet, sosyolojik yaklaşımlar kapsamında değerlendirilerek şiddete yönelmenin doğuştan mı sonradan mı ortaya çıktığı ya da şiddetin duyguların patlaması sonucu mu oluştuğuna dair nedenler altında açıklanmaya çalışılmaktadır. Aile yapısı içinde törenin algılanışı ve cinayetlerin ortaya çıkmasındaki nedenler irdelenerek şiddetin ve törenin oluşmasını hem etkileyen hem de engelleyen faktörler ele alınmaktadır. Böylece şiddetin ve töre cinayetlerinin nedenleri öğrenilerek nasıl önlenebileceği konusunda fikirler ortaya çıkmaktadır.

Tezin son bölümünde, kadına şiddet ve töre cinayetleri ile ilgili hukuksal yapı ve uygulamaya ilişkin değerlendirmeler ele alınmaktadır. Hukuk kapsamında uluslararası sözleşmelere yer verilmekte, kanunlar kapsamında şiddet ve töre sonucu yaralanma ve ölümlerde sanığa uygulanan cezalar ifade edilmektedir. Şiddete uğrayan kadının ne yapması, nereye başvurması kısaca nasıl bir yol izlemesi gerektiği konusunda bilgiler aktarılmaktadır. Yargıtay kararları ışığı altında örnek verilerek kadına şiddet ve töre konusu incelenmektedir. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı ile gerçekleştirilen görüşme kapsamında kurumun faaliyetleri değerlendirilmekte ve şiddet yaşamış bireylerle yapılan görüşme sonucu kadınların şiddet algısı ifade edilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE TÖRE İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

Birinci bölümde çalışmanın temelini oluşturan ve sıklıkla kullanılan kavramlar açıklanmaktadır. Şiddet ile bağlantılı kavramlar incelenerek toplum tarafından nasıl algılandığına değinilmektedir. Tarihsel süreç içerisinde şiddetin ilk dönemlerden itibaren varlığı bilinmekle birlikte, Türkiye ve Dünya'da kadınların şiddet ile mücadelesinin nasıl başladığına ilişkin bilgiler ile töre ve töre cinayetleri ile ilgili yine Türkiye ve Dünya'da ki durum hakkında bilgiler aktarılmaktadır. Şiddete konu olan kadının toplum tarafından nasıl algılandığına dair kadının toplumda ki konumuna bağlı olarak nasıl bir kimliğe sahip olduğuna dair bilgiler yer almaktadır.

1.Kavramlar

Konunun daha iyi anlaşılması açısından ilk olarak konu ile ilgili kavramlara yer verilmektedir. Şiddet ve kadına yönelik şiddet tanımları yapılarak şiddet türlerine değinilmekte ve şiddetin nedenleri üzerinde genel olarak durulmaktadır. Töre kavramı içinde namus, iffet ve şeref kavramları töre cinayetleri çerçevesinde ele alınmaktadır. Sosyolojik açıdan toplumların töre ve namus algısına bakışı incelenmektedir.

1.1. Şiddet Kavramı

Şiddetin tam olarak tanımını yapmak zordur. Şiddet algısı topluma, zamana göre değişebilen ve her kesimden kişileri kapsadığı için birbirinden farklılık göstermektedir[1]. Şiddetin temelinde toplumsal değerler, kültürel anlayış ve eğitim farklılıkları yer almaktadır. Kültür; toplumun yaşam biçimini ifade eden öğrenilmiş davranışlar ve bu davranışların toplumsal gruplar arasında aktarılmasını sağlayan toplumsal dayanışmanın temellerinden birini oluşturmaktadır[2].

Aile, toplumun en küçük yapı taşıdır. Bireyler, önce aile içinde sosyalleşmekte, aile içinde gördükleri ve öğrendikleri davranışları benimsemektedir. Örneğin, çocukluk

[1] Nazar Bal, "Sosyolojide Şiddet Kavramı", *Yurt ve Dünya Dergisi*, Sayı: 6, 2013, s. 6-8.
[2] Mahmut Tezcan, *Eğitim Sosyolojisi,* 4. Baskı, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara 1985, s. 66.

döneminde bireylerin şiddetle terbiye edilmiş olması ileriki dönemlerde kendi çocuklarına da bu yöntemi uygulayacağı anlamına gelebilmektedir[3]. Şiddet olgusuyla hayatın her alanında karşılaşılmaktadır. Özellikle Türkiye'de şiddet olgusu töre cinayeti, gasp, futbol maçları, namus cinayeti gibi olayların olduğu zamanlarda gündemde yer almaktadır[4]. Namus için yapılan şiddet bazı yörelerde toplum tarafından onay görmektedir[5]. Kelime anlamı olarak bakıldığında şiddet; Türkçe'de kaba güç, bir gücün bir hareketin derecesi, karşıt görüşte olanlara kaba kuvvette bulunma[6], İngilizcede "violence" hasar ve zararlı davranış, büyük bir güç anlamına[7] gelmektedir.

Şiddet kavramı geçmişten günümüze hayata yansıyan; huzursuzluk, mutsuzluk ve korku dolu bir yaşama sebebiyet veren hatta ölümle sonuçlanan tehlikeli bir davranıştır[8]. Şiddet ve iktidar birbirini etkileyen kavram olarak düşünüldüğünde iktidar, toplumsal ilişkileri belirleyen kuralların çıkarlar uğruna bireylere dayatılması, iktidarın devamlılığını sağlamak için kullanılan yöntem de şiddet olarak belirtilmekte yani erkeğin kadının üzerinde hâkimiyet sağlaması için uyguladığı şiddet, gücün korunmasında aracı olmaktadır[9]. Fiziksel güç; kendine, başkasına, bir grup ya da topluluğa karşı zarara uğratma ya da tehdit edici unsur yaratma olarak tanımlanabilir[10]. Başka bir tanıma göre[11] ise otorite sağlamak için karşı tarafa zarar vermek ve kendi menfaati doğrultusunda uyguladığı davranış olarak tanımlanmaktadır.

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, şiddetin kaynağının erkek egemenliği olduğu ve bu egemenliği korumak adına şiddetin ortaya çıktığını belirtmektedir[12]. 6284 sayılı kanunda ise şiddet: Kişinin fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit

---

[3] T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, "Töre ve Namus Cinayetleri İle Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesiyle Kurulan Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonu Raporu", Ankara 2006, s. 135.

[4] Zahir Kızmaz, "Şiddetin Sosyo-Kültürel Kaynakları Üzerine Sosyolojik Bir Yaklaşım", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* Cilt: 16, Sayı: 2, Elazığ 2006, s. 247-267.

[5] David Riches, *Antropolojik Açıdan Şiddet*, (çev. Dilek Hattatoğlu), Birinci Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 1989.

[6] Türk Dil Kurumu, www.tdk.gov.tr, (17.10.2015).

[7] JoannaTurnbull, *Oxford Wordpower Dictionary*, Oxford UniversityPress, Oxford 2006, s. 787.

[8] Ayten Zara, Merve İnci, "Aile İçi Şiddet Konusunda Bir Derleme", *Türk Psikolojik Yazıları*, Cilt: 11, Sayı: 22, 2008, s. 81-94.

[9] Esin Benhür Aktürk, Evin Doğan, "Türkiye'de Belediyeler ve Yerelde Kadın Erkek Eşitliği Şartı Kapsamında Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi", *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, 2013, s. 90.

[10] "World Report on Violenceand Health" Dünya Sağlık Örgütü Web Sitesi, 2002.

[11] Üzeyir Tekin, *Şiddet*, 1. Basım, Orient Yayınları, Ankara 2011, s. 13.

[12] Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, www.morcati.org.tr (17.10.2015).

ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfî engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış olarak tanımlanmaktadır[13].

Kadına yönelik şiddetin ortaya çıkışı aile yapısının başında gerçekleşmektedir[14]. Ataerkil toplumlarda kadın, kaldırabileceğinin üstünde beklenen sorumlulukları yerine getiremediğinde şiddet ile karşılaşmaktadır[15]. Şiddet aile içinde ya da aile dışında da yer almaktadır. Kadına yönelik şiddet her zaman eşler arasında gerçekleşmeyen, ayrı yaşayan, akrabalık ilişkileriyle aynı evi paylaşan, çiftler arasında gerçekleşebildiği gibi aile içi şiddette sadece kadına yönelik olmayan çocuk ve erkeği de kapsaması nedeniyle kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet tanımlarını ayrı ayrı yapmak gerekmektedir[16]. Kişinin eşine, çocuklarına, akrabalarına saldırgan davranışlarda bulunması, onları tehdit etmesi, aile içi şiddet olarak tanımlanmaktadır[17]. Kadınlara karşı aile içi şiddet, kadının erkeğe bağımlı olarak yaşamasından, toplumsal ve ekonomik yapılar içinde ayrımcılığa uğramasından kaynaklanmaktadır[18].

Aile içi şiddet olaylarında çoğunlukla şiddete maruz kalan kadınlar ve çocuklar olmakta erkeklerinde şiddete maruz kaldığı anlar görülmekte, iki cinsin de şiddetle başa çıkma yöntemleri farklılık göstermektedir[19]. Toplum tarafından kadına biçilen roller dışında kadının yeni roller edinmesi benlik duygusunun artmasıyla özgüvenin oluşmasında etkili olmakta ve toplumun hazmedemeyeceği davranışların engellenmeye çalışılması da şiddetle son bulmaktadır[20].

Benliklerinde bir takım problemlerin oluşmasına yol açan şiddet, kadınları ruhsal ve fiziksel olarak derinden etkilemekte ve şiddete uğramak, kadınların kendilerine olan

---

[13] *6284 Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun,* Madde 2, 8 Mart 2012.
[14] Yavuz Hatunoğlu, Aşkım Hatunoğlu, Mehmet Ali Avcı, "Anadolu Coğrafyasında Töre ve Namus Kıskacında Bulunan Kadına Yönelik Şiddet Uygulamanın Sosyolojik ve Psikolojik Boyutunun Değerlendirilmesi", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 5, Eylül 2014, s. 444.
[15] Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız*, Kadına Yönelik Şiddet Algısı- Kadın ve Erkek Bakış Açılarıyla*, Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları, Ankara 2013, s. 6.
[16] Müge Demirkır Ünlü, *Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddet*, 1. Baskı, Legal Yayıncılık, İstanbul 2013, s. 42.
[17] Emine Öztürk, "Türkiye'de Aile, Şiddet ve Kadın Sığınma Evleri", *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum,* Cilt: 3, Sayı: 7, 2014, s. 46.
[18] Özlem Erol, Aile İçi Şiddete Son Kampanyası ve Kadına Yönelik Şiddet Haberleri Analizi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2010, s. 24.
[19] Şenay Leyla Kuzu, "Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Aile ve Aile İçi Şiddet", *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, 2013, s. 22.
[20] Dilara Balcı Gülpınar, Duygu Kandemirci, "Evimin Kadını, Çocuklarımın Anası: Emekçi Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Türkiye Sinemasındaki Sunumu", *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, 2013, s. 31.

güvenlerini yok etmekte ve her an şiddetle karşılaşabileceği korkusuna yol açmaktadır[21]. Kadının özgüveninin yetersizliği, depresyon ve geleneksel bakış açısına sahip olması aile içinde şiddete uğrayan kadının özellikleri olarak belirtilmektedir[22]. Aile içi şiddeti önlemede bireysel müdahaleler, ilişki düzeyleri, toplumsal düzeyde müdahaleler şiddet konusunda bireylerin farkındalığını artırmada etkili olmaktadır[23].

1.2. Töre ve Namus Kavramı

Töre; toplum tarafından benimsenmiş, yazılı olmayan, gelenek ve görenekler ile o toplumdaki ahlaki davranış biçimi olarak tanımlanmaktadır[24]. Aileler arasında gelinlerin değişimi anlamına gelen berdel[25] ve beşik kertmesine karşı gelmek gibi çeşitli sebeplerle işlenen töre cinayeti, çoğunlukla kadının ahlak dışı davranması algısı sonucu meydana gelmektedir[26]. Törenin, o toplum için zorunlu yaptırımı olması ve benimsenmiş kurallara uyulmaması halinde cezalara veya ölümlere neden olmaktadır. Töre kavramını açıklarken namus kavramına da değinmek gerekmektedir. Namus törenin bir parçasıdır ve töreye göre namusun korunması gerekir aksi halde bedeli ne olursa olsun bu lekenin temizlenmesi gerektiği belirtilmektedir[27].

Namus kavramı, toprak ve mülkiyet kavramları üzerinden kadının bedeniyle ilişkilendirilerek zamanla toplumlara bağlı olarak değişime uğramaktadır[28]. Namus; sözlük anlamı olarak bir toplum içinde ahlak kurallarına ve toplumsal değerlere bağlılık ya da dürüstlük, doğruluk şeklinde ifade edilirken[29] başka bir tanıma göre ise kadının cinselliğini ailenin onayı ile yaşaması ve onların belirlemiş olduğu kurallar dışına çıkmaması[30] olarak ifade edilmektedir. Namus iki farklı şekilde algılanabilir. Birincisi, namus eşittir kadın yani kadını cinsel bir obje olarak görmek, ikincisi ise dürüstlük, iyi ahlaklı olmak şeklinde

---

[21] Seher Açıkel, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kadın Sığınma Evi Önlemi: Türkiye Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2009.
[22] Gülşen Dinçer, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet (DÜZCE Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Sakarya 2010.
[23] Filiz Yıldırım, Şengül Hablemitoğlu, Duygu Öztaş, "Bir Sağlık Sorunu Olarak Aile İçi Şiddetin Önlenmesinde Ekolojik Yaklaşım", *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, 2013, s. 83.
[24] Zeynep Burcu Akbaba, "Töre, Namus ve Töre Saikiyle Kasten Öldürme", *TBB Dergisi*, Sayı: 75, 2008, s. 333.
[25] Yakın Ertürk, Kadına Karşı Şiddet, Nedenleri ve Sonuçları, İnsan Hakları Ortak Platformu, 2007, s. 11.
[26] Mehmet Gödekli, "Töre Saiki ile Kasten Öldürme Suçu", *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu* (der. Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız, Talat Kıymaz, Hasan Kala), Ankara 2012, s. 612.
[27] Yakın Ertürk, Kadına Karşı …, s.11.
[28] Ayşe Kalav, "Namus ve Toplumsal Cinsiyet", *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 2, 2012, s. 155.
[29] Türk Dil Kurumu, www.tdk.gov.tr (17.10.2015)
[30] Zeynep Burcu Akbaba, "Töre, Namus …", s. 337.

algılanabilir. Neyin doğru neyin yanlış olduğuyla ilgilenen ahlak kavramının sorgulana bilirliğini düşünmeden kadınlar tarafından benimsenmesi ve sürekli yeniden üretilmesi bireyi, toplumun yüklediği anlamlara göre yaşamaya zorlamaktadır[31]. Statü farklılıklarının fazla olduğu hayvancılıkla geçinen toplumlar ile şiddet oranlarının yüksek olması arasında bir bağlantı olduğu ve bireylerin kendi benlik değerlerini korumak ve namusa gelen herhangi bir tehdit anında şiddete yöneldikleri belirtilmektedir[32].

Töre cinayeti kavramını daha iyi açıklayabilmek için şeref ve iffet kavramlarına değinmek gerekmektedir. Sözlük anlamı olarak iffet; cinsel konularda ahlak kurallarına bağlılık olarak tanımlanırken, şeref ise başkasının, birbirine gösterdiği saygının dayandığı kişisel değer olarak tanımlanmaktadır[33]. Şeref, kişinin kendine bakışı ve onun toplumdaki değeri olarak ikili bir yapıyı kapsamaktadır[34]. İffet, şeref ve namus töre cinayetine sebebiyet veren unsurlar arasında yer alabilir.

1.2.1. Töre Cinayeti Algısı

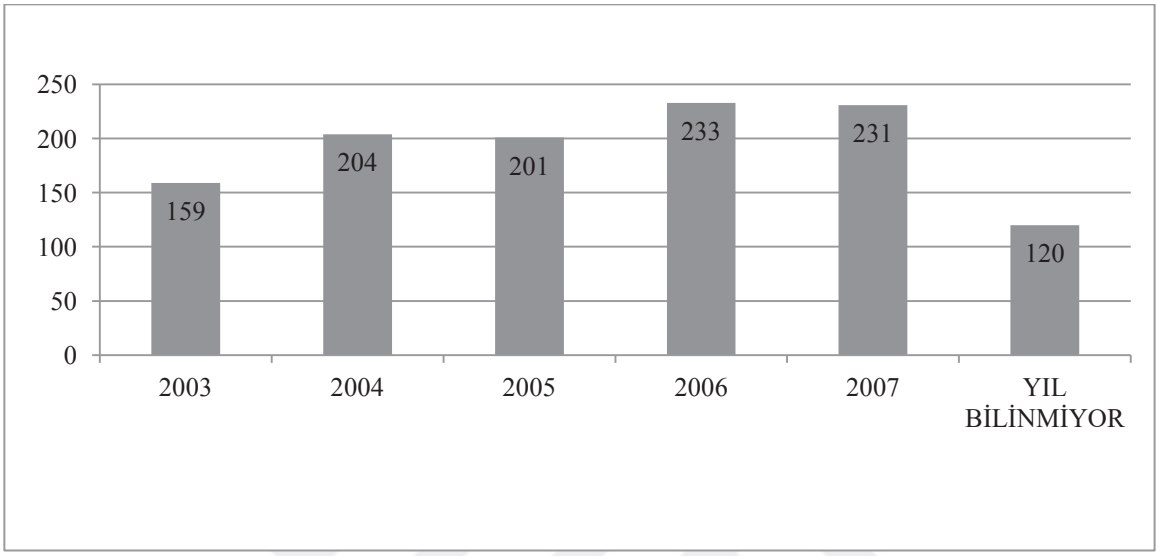
Birlikteliklerini kan bağıyla açıklayan aralarındaki iletişimi tek bir dille sağlayan iki ya da daha çok sayıda kabilenin oluşturduğu aşiret sisteminde töre unsuru olarak akrabadan eş seçimi yaygın olmakta aksi durum söz konusu olduğunda törenin uygun gördüğü eylemler yerine getirilmektedir[35]. Töre ve namus cinayetleri tek bir değişkene bağlı olmadığından belirleyici faktörler olarak eğitim, iş durumu, yerleşim yeri gibi bağımsız değişkenlerin olduğu söylense de sorunların çözümü için her zaman temel belirleyiciler olmadığı görülmekte bu nedenle öncelikle töre ve namus cinayeti ayrımının yapılması gerektiği düşünülmektedir[36]. Töre cinayetleri; kadın cinselliğinin kontrol edilmesi amacıyla bireylerin yaşam haklarının[37] yerleşmiş kurallar kapsamında aile kararı ile öldürülme onayı verildiği cinayetler, namus cinayetleri ise kadının ahlaki değerlere bağlı

---

[31] Ankara Barosu Kadın Hakları Merkezi, "İnsanlığın Namus Lekesi: Töre Cinayetleri", *Ankara Barosu Dergisi,* Sayı: 4, 2008, s. 17.
[32] Nuray Sakallı Uğurlu, Gülçin Akbaş, "Namus Kültürlerinde "Namus" ve "Namus Adına Kadına Şiddet": Sosyal Psikolojik Açıklamalar", *Türk Psikoloji Yazıları*, Cilt:16, Sayı: 32, 2013, s. 82.
[33] Türk Dil Kurumu, www.tdk.gov.tr (17.10.2015)
[34] Harun Bodur, Çeşitli Boyutlarıyla Kan Davası ve Namus Cinayetleri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007, s. 81.
[35] M. Cengiz Yıldız, "Türkiye'de Töre Baskısına Bağlı İntiharlar ve Töre Cinayetleri", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 16, 2008, s. 214.
[36] Mazhar Bağlı, Ertan Özensel, *Türkiye'de Töre ve Namus Cinayetleri,* 1. Baskı, Destek Yayınevi, İstanbul 2011, s. 87-89.
[37] Rabiye Erenoğlu, Gülşen Vural, "Gazi Üniversitesi Hukuk ve Eğitim Fakültesi 1.Sınıf Öğrencilerinin Töre-Namus Cinayetleri Hakkındaki Bazı Görüşleri", *Sağlık ve Toplum Dergisi*, Sayı: 1, 2014, s. 33.

olmadığında işlenen cinayetler olarak tanımlanmaktadır[38]. Birbirlerinden farklı anlamlar taşıyan namus bireyselliğe gönderme yaparak ön plana çıkmakta töre ise ailenin vereceği karara bağlı olarak gerçekleşmektedir[39].

Grafik 1.1 Töre ve Namus Cinayetleri Yıllara Göre Dağılımı 2003-2007

(Kaynak: Töre ve Namus Cinayetleri Raporu 2007)

2007 Töre ve Namus Cinayetleri Raporu verilerine göre 2002-2007 yılları arasında en çok 2006 yılında 233 kişi töre ve namus cinayetine kurban gitmiştir, 5 yıl içinde ölenlerin sayısı 1000'i aşmıştır[40]. 2007 yılından sonra sayının 120 olması işlenen cinayetin azaldığını gösterebileceği gibi işlenen cinayetlerin farklı sebeplerle gerçekleşmesi kapsamında kayıt altına alınamadığını da gösterebilmektedir.

1.2.2. Sosyolojik Açıdan Namus ve Töre Algısı

Genel olarak evrensel olan namus anlayışı, içerik ve kullanım olarak toplumdan topluma değişiklik göstermektedir[41]. Bireyin topluma kabul edilmesi açısından önemli olan namus kavramı, kapsamının geniş olması ve çok değer verilmesi açısından toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliğin etkisiyle kadının kendi bedenine hâkimiyetinin yok sayılması anlayışının yaygınlık kazanması nedeniyle toplumsal sorunlar arasında yer almaktadır[42]. Sosyolojik alt yapı tarafından belirlenen kadın, beden, aşk, evlilik gibi kavramlar her çağın

[38] Mazhar Bağlı, Ertan Özensel, *Türkiye'de Töre* …, s. 58.
[39] Mehmet Gödekli, "Töre Saiki …", s. 612.
[40] Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı, Töre ve Namus Cinayetleri Raporu 2007.
[41] M.Macit Sevgili, İslam Hukuku Açısından Töre Cinayetleri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007, s. 27.
[42] Ülkü H. İnci, "Basında Yer Alan Namus Cinayetlerinin Sosyolojik Analizi", *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 3, 2013, s. 286.

kendi olanakları ölçüsünde anlamlandırılarak gündelik hayata işlenmektedir[43]. Toplumsal cinsiyete dayalı ayrım olarak gerçekleşen namus algısı, erkeklerde karısının üzerinde cinsel olarak denetim kurma yönünde bir algıya sahip iken sosyal sorumluluklarını yerine getirmemesi ise namussuzluk olarak algılanmakta, kadınlarda ise namus kendi cinselliğiyle bağlantılı durumu ifade etmektedir[44]. Sosyalliğin eksikliği olarak tanımlanan şiddet, güven duygusuyla ilişkilendirilerek şiddetin bir etkisi sonucu oluşan travmatik deneyimlere yol açmakta bu durumda şiddet bedensel ve fiziksel şiddet olarak açıklanmaktadır[45]. Toplumun değer sisteminden kaynaklanan şiddet biçimi olan namus cinayetlerinin kökeni kırsal kesim kültürünü yansıtsa da yaşanan göçler nedeniyle kentlerde de görülmeye başlanmıştır[46]. Kişinin bilerek ve isteyerek bir çıkış noktası olarak gördüğü hayatına son verme durumu olan intihar, törenin bireye baskı uygulaması sonucunda gerçekleşmektedir[47].

1.2.3. Geleneksel Toplumda Namus ve Töre Algısı

İnsan ilişkileri, ekonomik anlayış ve uzmanlaşma gibi kıstaslar göz önüne alındığında geleneksel toplumun toplumsal yapı anlayış özelliklerinde örgütsel uzmanlaşmanın olmadığı, insan ilişkilerinin duygusal samimi gerçekleştiği toplumsal hareketliliğin çok yavaş olduğu inanç merkezli toplumlar olarak belirtilmektedir[48]. Bir toplumda eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, töre ve davranışlar anlamına gelen gelenek ve cinsiyete dayalı davranışları yönlendiren kültür, bireylerin toplumsal konumlarının belirlenmesinde etkili olmaktadır[49]. Geleneksel değerler kapsamında bireylerin davranışlarının grup aidiyeti içerisinde değerlendirilmesinin sonucu oluşan kalıp

---

[43] Doğan Aydoğan, "Kültürel Dönüşüm ve Şiddetin Nesnesi Olarak Kadın", *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Sayı: 35, 2012, s. 103.
[44] Ülkü H. İnci, "Basında Yer Alan …", s. 284.
[45] Nazar Bal, "Sosyolojide Şiddet …", s. 9.
[46] Işıl Kalaycı, Abdullah Yavuz Akıncı, Fatime Uysal, "Türkiye'de Namus Uğruna Kadına Uygulanan Şiddete İlişkin Tutumlar", *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu* (der. Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız, Talat Kıymaz, Hasan Kala), Ankara 2012, s. 760.
[47] M.Cengiz Yıldız, "Türkiye'de Töre Baskısına Bağlı İntiharlar ve Töre Cinayetleri", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 16, 2008, s. 211.
[48] Mehmet Yazıcı, "Toplumsal Değişim …", s. 353.
[49] Yeliz Kaya, Ergül Aslan, "Kadın Cinselliğinde Gelenekler ve Kültür", *Androloji Bülteni*, Cilt: 54, Sayı: 1, 2013, s. 214.

yargıları, kültürün de etkisiyle kadın olgusunun sosyal yaşam içinde farklı yorumlanmasında etkili olmaktadır[50].

Kadının erkeğin egemenliğine girdiği fikri, özel mülkiyetin ortaya çıkışıyla başlamakta namus kavramı mülkiyet, toprak ve toplumdaki sosyal ve ahlaki düzeni sağlamada araç olarak kullanılan akrabalık ilişkilerine dayandırılarak kadının toprak gibi korunması gerekliliği düşüncesiyle namusu yani kadını ev içinde tutmak esas alınmaktadır[51]. Geleneksel toplumlarda insan onurunun en önemli unsuru haline gelen namus, hayatla eşdeğer tutulmakta ve namusa yönelik herhangi olumsuz bir tutum sonucu kadının öldürülmesi töre ya da namus cinayeti kapsamında gerçekleşmektedir[52]. Türkiye'de bazı bölgelerde kadının cinselliği, fazla cinsiyetçi ya da gizli kapılar ardında yapılan söylemlerden oluşan bekâret, namus cinayetleri ve evlilik öncesi ilişki konularını içermektedir[53]. Devlet otoritesinin zayıf olduğu kırsal bölgelerde töre cinayetleri daha sık görülmektedir[54].

1.2.4. Modern Toplumda Namus ve Töre Algısı

Modernizm; aileye, inanca ve topluma bağlılığı benimseyen geleneksel toplumdan bir kopuş olarak, yeni toplumsal yaşam ve örgütlenme biçimlerini içeren bireysel başarı ve isteklerin ön planda olduğu toplumu ifade etmektedir[55]. Kadın ve ailenin konumunun belirlenmesinde temel dinamikleri oluşturan kentleşme, kadın ve beden üzerine geleneksel toplumun yönlendirdiği konumlandırmanın aşınmasını bireylerin yeni bir kültürel biçimlenme ile bir araya gelişini içermektedir[56]. Kendine özgü nitelikleri bulunan ve içinde yaşayanlar açısından gelişmiş bir yerleşim yeri olan modern kavramıyla iç içe geçen kent, kadınları bakım ve çalışma arasında tercih yapmaya yöneltip eve kapanmalarına yol açarak kısıtlayıcı olabildiği gibi ev hizmetlerini başka kadınlardan satın alıp bakım hizmetlerini ise yerel yönetimden talep ederek etkileşimsel olabilmektedir[57].

---

[50] Yasemin Apalı, "Sosyolojik Açıdan Kadınlarla İlgili Kalıp Yargılar", *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 26, 2011, s. 52.
[51] Ayşe Kalav, "Namus ve …", s. 155.
[52] M.Macit Sevgili, İslam Hukuku …, s. 51.
[53] Sultan Komut, "Türkiye'de Kadın, Cinsellik ve Kürtaj", *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi,* Cilt: 3, Sayı: 1, 2011, s. 89.
[54] M.Macit Sevgili, İslam Hukuku …, s. 59.
[55] Mehmet Yazıcı, "Toplumsal Değişim …", s. 356.
[56] Doğan Aydoğan, "Kültürel Dönüşüm …", s. 104.
[57] Şafak Kaypak, "Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısından Kente Bakmak", *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 1, 2014, s. 350.

Ailelerin geleneksel yapılarını büyük ölçüde etkileyen şehirleşme; çağdaş şartlar içinde örf ve geleneklerin yeni kalıplarının ortaya çıkmasıyla ailenin kültürel ve ekonomik sorunlarının artmasına neden olmaktadır[58]. Kültürel ortamda ortaya çıkan hazzın ertelenemez bir unsur olması boşanma, hane halkı arasında çözülme ve evli kadınların evlilik dışı ilişki isteklerinde artışlar göstermesine dolaylı olarak bu durum da şiddete yol açmaktadır[59]. Töre cinayetlerini tamamen gelenekten beslenen bir sorun olarak değil gelenekle, yeni değerler ve karmaşık cinsel duyguları kapsayan modernite arasında sıkışmışlığın verdiği çarpıklık olarak algılamak gerekmektedir[60]. Bedenin sergilendiği ve özgürleştiği bir yaşantıyı yansıtan görsel iletişim araçları aracılığı ile Batılı yaşantıları deneyimleyen bireylerde, geleneğin sağladığı çerçeve kültür çatışmasına ve cinsel kimlik bunalımına neden olmaktadır[61].

Mahremiyet geleneksel toplumda sıkı kurallara sahipken, kuralsızlıkların oluştuğu modernleşmeyle ailenin mahremiyetinde dönüşüm gerçekleşmektedir[62]. Geleneksellikten modernizme geçişte namus sözcüğü ahlakla ilişkilendirilip namusun kontrol ediliş tarzı değiştirilerek, namusun erkek koruması altından çıktığı, kadının kendi benliğinin koruması altında yer aldığı yani namusun bacak arasında değil kafada olduğunu savunan söylemler oluşmaktadır[63]. Modernleşmeyle birlikte kadınlar dini, modern yaşamın gerekleri çerçevesinde algılamakta ve toplumsal cinsiyet özelliklerinin yaşam biçimine yansıması kadınlara yönelik algıların değişmesinde din başta olmak üzere, eğitim düzeyinin yükselmesi, sosyo-ekonomik düzeyin iyileşmesi gibi etkenler neden olmaktadır[64].

2. Şiddet Türleri

Fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik olarak maruz kalınan şiddet, yerleşim yerine ve bölgeden bölgeye farklılık gösterebileceği gibi şiddet eğilimi kişilerin yaş, eğitim, çalışma durumu, medeni durum ve refah düzeyi gibi kriterlere bağlı olarak da farklılık göstermektedir. Temel sosyal ve demografik özelliklere göre eşinin veya birlikte olduğu erkeklerin şiddetine maruz kalmış kadınların oranları tablolar halinde incelenmiş, şiddet biçimleri de veriler halinde yer almaktadır.

---

[58] M.Macit Sevgili, İslam Hukuku …, s. 52.
[59] Doğan Aydoğan, "Kültürel Dönüşüm …", s. 105.
[60] M.Macit Sevgili, İslam Hukuku …, s. 52.
[61] Doğan Aydoğan, "Kültürel Dönüşüm …", s. 105.
[62] Ali Bayer, "Değişen Toplumsal Yapıda Aile", *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 8, 2013, s. 105.
[63] Ayşe Kalav, "Namus ve …, s. 160.
[64] Yasemin Apalı, "Sosyolojik Açıdan …", s. 52.

2.1. Fiziksel Şiddet

En yaygın yaşanan ve kadınların daha fazla maruz kaldığı[65] hafif yaralanmalardan cinayete kadar gerçekleşen eylemlerden oluşan şiddet türü olarak tanımlanmaktadır[66]. Ataerkil toplumda, erkeğin kadına göre fiziksel olarak daha fazla güce sahip olması, şiddetin ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir[67]. Güç göstergesi sonucu vurma, yaralama, tekmeleme, boğazı sıkma veya yakma gibi eylemlerin yer aldığı kişinin fiziksel saldırıya uğraması halidir[68].

Tablo 1.1'de ülke genelinde kadınlar arasındaki, yerleşim yeri, bölge, yaş grubu, eğitim, medeni durum ve evlilik yaşı, çalışma durumu ve refah düzeyi gibi kriterler çerçevesinde şiddete maruz kalma düzeyi gösterilmektedir ve medeni duruma göre eşinden boşanmış ya da ayrı yaşayan kadınların şiddete maruz kalma oranı evli olan kadınlara göre daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir[69]. Eğitim seviyesi ve refah düzeyi arttıkça fiziksel şiddet yaşanma yüzdesinin azaldığı görülmekte fakat tamamen şiddeti ortadan kaldırmamaktadır. Bölge olarak değerlendirildiğinde en çok şiddet yaşayan kadınlar Orta Anadolu Bölgesi'nde yer almaktadır. Şiddete maruz kalma açısından en dezavantajlı grup olarak genç ve evli kadınların olması, evliliğin ilk yıllarının genç yaşlara denk gelmesi sonucu çıkmaktadır. Yaş grubu incelendiğinde, 2008 yılında yapılan araştırmada da olduğu gibi yaş ilerledikçe şiddete maruz kalma oranı artmaktadır[70] ancak son 12 aylık dönemde gerçekleşen şiddet tam tersi biçimde genç yaştaki kadınlar arasında daha yaygın görülmektedir. Kadına yönelik aile içi şiddet araştırmalarına göre fiziksel şiddet biçimi Türkiye' de :

- Tokat atma ya da bir şey fırlatma % 33.3,
- İtme ya da tartaklama % 18.4,
- Yumrukla vurma % 12.7,
- Tekmeleme, sürükleme ya da dövme % 10.4,
- Boğazı sıkma veya yakma % 5.7,

---

[65] Dilek Yetim, Erkan Melih Şahin, "Aile Hekimliğinde Kadına Yönelik Şiddete Yaklaşım", *Aile Hekimliği Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 2, 2008, s. 50.
[66] Ekin Bozkurt Şener, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Önlemede 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Değerlendirilmesi, Uzmanlık Tezi, Afşaroğlu Matbaası, Ankara 2011, s. 12.
[67] Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız*, Kadına Yönelik* …, s. 9.
[68] Handan Kamile Şahin, Aile İçi Şiddet İle Mücadele Çalışmaları ve Karşılaşılan Sorunlar, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2010, s. 33.
[69] T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, Ankara 2015, s. 83.
[70] TÜİK 2008, www.tuik.gov.tr

- Bıçak, silah gibi aletlerle tehdit etme % 3.2 şeklinde gruplandırılmaktadır ve yaşamın herhangi bir döneminde kadınların %36'sı yani her 10 evlenmiş kadından neredeyse 4'ü fiziksel şiddete maruz kalmıştır[71].

Tablo 1.1 Fiziksel Şiddet Yaygınlığı

Temel sosyal ve demografik özelliklere göre eşinin veya birlikte olduğu erkeklerin fiziksel şiddetine maruz kalmış kadınların yüzdesi, Türkiye 2014

	Yaşamın herhangi bir dönemi	Son 12 ay	Evlenmiş kadın sayısı
Yerleşim yeri			
Kent	35.0	8.3	4,290
Kır	37.5	7.7	1,997
Bölge			
İstanbul	36.3	7.5	0,583
Batı Marmara	29.7	8.9	0,559
Ege	37.0	8.7	0,538
Doğu Marmara	30.3	5.4	0,612
Batı Anadolu	42.2	10.1	0,377
Akdeniz	36.5	9.1	0,529
Orta Anadolu	42.8	10.6	0,531
Batı Karadeniz	34.3	8.3	0,607
Doğu Karadeniz	26.8	6.5	0,480
Kuzeydoğu Anadolu	38.6	8.3	0,540
Ortadoğu Anadolu	32.2	7.1	0,471
Güneydoğu Anadolu	32.5	7.9	0,460
Yaş grubu			
15-24	25.4	15.8	0,477
25-34	32.4	10.0	1,981
35-44	36.8	8.0	1,815
45-59	40.1	4.6	2,014
Eğitim			
Eğitimi yok/ilkokulu bitirmemiş	41.4	8.1	1,284
İlkokul	39.9	7.9	3,010
Ortaokul	34.4	11.9	0,737
Lise	24.7	7.4	0,818
Lisans ve Lisansüstü	19.5	5.5	0,436
Medeni durum			
Halen evli	33.5	7.9	5,828
Eşi ölmüş	43.5	0.9	0,198
Boşanmış/Ayrı yaşıyor	73.7	19.5	0,261
Erken evlilik durumu			
18 yaşından önce evlenmiş	47.6	10.0	1,745
18 yaşından sonra evlenmiş	31.2	7.6	4,542
Çalışma durumu			
Ücretli bir işte çalışıyor	37.3	8.8	1,959
Ücretli bir işte çalışmıyor	34.8	7.9	4,325
Refah düzeyi			
Düşük	41.4	10.2	2,735
Orta	38.0	8.6	1,273
Yüksek	29.2	6.2	2,279
Türkiye	35.5	8.2	6,287

(Kaynak: http://www.hips.hacettepe.edu.tr/, 2015)

[71] T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi …, s. 87.

2.2. Duygusal Şiddet

Duyguların istismar edilerek kadına baskıcı hareketler uygulanması, sosyal çevreden soyutlanması, aşağılanması[72], kadının nasıl giyineceği, nereye gideceği konusunda baskıda bulunması, kadının kendini geliştirmesine engel olması gibi davranışlar duygusal (psikolojik) şiddet olarak tanımlanmaktadır[73]. Yoksunluk ve ihmal birbiriyle iç içe kavramlar olup, kasıt içermesi sebebiyle bireylerin ulaşmak istenilen bir şeyden yoksun bırakılarak cezalandırılması anlamına gelen yoksunluk ve bireyin kendisine, etrafındakilere yönelik olabilen ihmal sonucu bireylerde meydana gelen bunalımlar ya da engellemeler psikolojik şiddete dönüşmektedir[74]. Kadınları kontrol etmeye yönelik davranışlar duygusal şiddetin bir parçası olmakta ve diğer şiddet türleriyle etkileşim içindedir[75]. Duygusal şiddet, diğer şiddet türlerinin ilk aşaması denilebilir. Bireyin fiili şiddete başvurması psikolojik şiddetin birikimi sonucu gerçekleşmekte ve psikolojik şiddet sonucu intihar ve travmalar gerçekleşebilir[76]. Duygusal şiddet biçimlerini yaşamın herhangi bir döneminde yaşayan kadınların yüzdesi[77]:

- Hakaret, küfür % 36.8,
- Aşağılama, küçük düşürme % 20.3,
- Korkutma, tehdit % 21.2,
- Kadına ve çevresine zarar verme tehditi % 5.8, olarak belirtilmiştir.

Tablo 1.2'de yaşamın herhangi bir dönemi ve son 12 ay da maruz kalınan duygusal şiddet davranışlarına ilişkin yüzdeler yer almaktadır. Bölge olarak değerlendirildiğinde duygusal şiddete en çok maruz kalan kadınlar Orta Anadolu'da yer almaktadır. Refah düzeyi, yerleşim yeri ve yaş grupları arasında çok fark görülmemekte ancak medeni durum içerisinde boşanmış ve ayrı yaşayan kadınlar arasındaki farkın iki katına çıktığı görülmektedir[78]. Evlenmiş kadınların %44'ü duygusal şiddete maruz kalmıştır[79].

---

[72] Dilek Yetim, Erkan Melih Şahin, "Aile Hekimliğinde …", s. 49.
[73] T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı*, Ankara, s. 8.
[74] Tijen Harcar, Özlem Çakır, Olca Sürgevil, Gönül Budak, "Kadına Yönelik Şiddet ve Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddetin Durumu", *Toplum ve Demokrasi*, Cilt: 2, Sayı: 4, Eylül-Aralık 2008, s. 54.
[75] T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi …, s. 94.
[76] Taha Çağlaroğlu, "Psikolojik Şiddetin Katmanları", *Isparta Sempozyumu*, Mayıs 2012.
[77] T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi …, s. 94.
[78] Tablo 1.2.
[79] T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi …, s. 92.

Tablo 1.2 Duygusal Şiddet Yaygınlığı

Temel sosyal ve demografik özelliklere göre eşinin veya birlikte olduğu erkeklerin duygusal şiddetine maruz kalmış kadınların yüzdesi, Türkiye 2014

	Yaşamın herhangi bir dönemi	Son 12 ay	Evlenmiş kadın sayısı
Yerleşim yeri			
Kent	44.7	26.9	4,290
Kır	40.8	21.2	1,997
Bölge			
İstanbul	48.4	30.2	0,583
Batı Marmara	41.2	22.4	0,559
Ege	44.5	24.0	0,538
Doğu Marmara	35.2	19.2	0,612
Batı Anadolu	54.3	33.8	0,377
Akdeniz	42.2	25.0	0,529
Orta Anadolu	49.7	26.5	0,531
Batı Karadeniz	38.6	21.5	0,607
Doğu Karadeniz	36.5	19.9	0,480
Kuzeydoğu Anadolu	42.3	26.2	0,540
Ortadoğu Anadolu	38.4	21.8	0,471
Güneydoğu Anadolu	40.5	24.5	0,460
Yaş grubu			
15-24	38.4	31.4	0,477
25-34	43.6	27.6	1,981
35-44	44.7	27.1	1,815
45-59	44.7	21.0	2,014
Eğitim			
Eğitimi yok/ilkokulu bitirmemiş	43.5	21.9	1,284
İlkokul	45.9	26.7	3,010
Ortaokul	45.6	29.7	0,737
Lise	41.6	27.4	0,818
Lisans ve lisansüstü	34.3	18.9	0,436
Medeni durum			
Halen evli	42.2	26.1	5,828
Eşi ölmüş	44.0	2.7	0,198
Boşanmış/Ayrı yaşıyor	80.0	31.3	0,261
Erken evlilik durumu			
18 yaşından önce evlenmiş	50.6	27.4	1,745
18 yaşından sonra evlenmiş	41.5	25.1	4,542
Çalışma durumu			
Ücretli bir işte çalışıyor	46.8	25.7	1,959
Ücretli bir işte çalışmıyor	42.6	25.6	4,325
Refah düzeyi			
Düşük	46.3	26.5	2,735
Orta	44.5	27.8	1,273
Yüksek	41.4	23.8	2,279
Türkiye	43.9	25.7	6,287

(Kaynak: http://www.hips.hacettepe.edu.tr/, 2015)

2.3. Cinsel Şiddet

Kadının rızası olmadan cinsel ilişkiye zorlanması, taciz, tecavüz, zorla evlendirme gibi konuları kapsamaktadır[80]. Cinsel şiddetin en ağır ve açığa vurulması zor olan tarafı evlilik içinde yaşanan ya da kadının hiç tanımadığı bireyler tarafından maruz kaldığı tecavüz olayıdır[81]. Cinsel şiddet; kadında psikolojik ve ölümcül sonuçlar doğurmaktadır[82]. Kadına yönelik uygulanan cinsel şiddet ve diğer şiddet türleri, belki de kadının kendisini toparlamasını zorlayabilecek ruhsal çöküntülere yani kendisine olan saygısını ve güvenini kaybetmesine neden olmaktadır[83].

Cinsel şiddet ile birlikte fiziksel şiddette görülebilir. Tablo 1.3'de eşi veya birlikte olduğu kişiden yaşamlarının herhangi bir döneminde ve son 12 ayda maruz kaldıkları şiddet biçimlerinin yüzdesi yerleşim yeri, bölge, yaş, eğitim, medeni durum, erken evlilik durumu, çalışma durumu ve refah düzeyi şeklinde belirtilmiştir. Türkiye'de cinsel şiddet içeren davranışlar:

- Zorla cinsel ilişkiye girme %7.9,
- Kadının istemediği halde korktuğu için cinsel ilişkiye girmesi %8.9,
- Kadının cinsel olarak aşağılayıcı ya da küçük düşürücü eyleme zorlanması %3.3, biçiminde üç grupta belirtilmiştir.

Cinsel şiddet içeren üç davranıştan kadının istemediği halde korktuğu için cinsel ilişkiye girmesi en sık rastlanan şiddet biçimidir. Zorla ilişkiye girme davranışına maruz kalan kadınlar en yüksek Batı Anadolu bölgesinde, kadının istemediği halde korktuğu için cinsel ilişkiye girme davranışına maruz kalan kadınlar ise Kuzeydoğu Anadolu bölgesinde görülmektedir[84].

---

[80] Dilek Karal, Elvan Aydemir, *Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet,* 1. Baskı, Usak yayınları, Ankara 2012, s. 23.
[81] Esra Serdar Tekeli, "Toplumsal Cinsiyet Çerçevesinde Kadın Mağduriyeti: Ankara Örneği", *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu* (der. Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız, Talat Kıymaz, Hasan Kala), Ankara 2012, s. 774.
[82] Ümit Cihan Atman, "Kadına Yönelik Şiddet; Cinsel Taciz/ Irza Geçme", *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 9, 2003, s. 334.
[83] Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız, Talat Kıymaz, Hasan Kala, "Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu", *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları, 1. Cilt, Ankara 2012, s. 168.
[84] T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi …, s. 89.

Tablo 1.3 Cinsel Şiddet Yaygınlığı

Temel sosyal ve demografik özelliklere göre eşinin veya birlikte olduğu erkeklerin cinsel şiddetine maruz kalmış kadınların yüzdesi, Türkiye 2014			
	Yaşamın herhangi bir dönemi	Son 12 ay	Evlenmiş kadın sayısı
Yerleşim yeri			
Kent	12.0	5.4	4,290
Kır	11.9	5.0	1,997
Bölge			
İstanbul	12.9	5.7	0,583
Batı Marmara	11.6	3.7	0,539
Ege	12.0	5.5	0,538
Doğu Marmara	10.6	4.0	0,612
Batı Anadolu	15.0	5.6	0,377
Akdeniz	11.8	5.3	0,529
Orta Anadolu	9.9	3.4	0,531
Batı Karadeniz	9.9	4.3	0,607
Doğu Karadeniz	9.9	5.6	0,480
Kuzeydoğu Anadolu	16.2	8.3	0,540
Ortadoğu Anadolu	10.9	5.3	0,471
Güneydoğu Anadolu	11.4	7.2	0,460
Yaş			
15-24	9.5	5.6	0,477
25-34	10.5	6.2	1,981
35-44	11.8	5.5	1,815
45-59	14.5	4.2	2,014
Eğitim			
Eğitimi yok/ilkokulu bitirmemiş	14.4	6.3	1,284
İlkokul	12.9	5.8	3,010
Ortaokul	12.6	5.1	0,737
Lise	9.0	4.2	0,818
Lisans ve lisansüstü	5.8	2.8	0,436
Medeni durum			
Halen evli	10.4	5.2	5,828
Eşi ölmüş	16.0	1.0	0,198
Boşanmış/ Ayrı yaşıyor	44.2	11.8	0,261
Erken evlilik durumu			
18 yaşından önce evlenmiş	18.9	7.2	1,745
18 yaşından sonra evlenmiş	9.5	4.7	4,542
Çalışma durumu			
Ücretli bir işte çalışıyor	13.0	5.4	1,959
Ücretli bir işte çalışmıyor	11.6	5.3	4,325
Refah düzeyi			
Düşük	14.1	7.0	2,735
Orta	13.4	5.5	1,273
Yüksek	9.5	3.8	2,279
Türkiye	12.0	5.3	6,287

(Kaynak: http://www.hips.hacettepe.edu.tr/, 2015)

Bölgeler arasında en yüksek cinsel şiddete maruz kalan kadınlar Kuzeydoğu Anadolu bölgesindedir. Eğitim düzeyinin artması cinsel şiddete maruz kalma yüzdesini azaltmaktadır. Tablo verilerine bakıldığında medeni durum karşılaştırıldığında boşanmış ya da ayrı yaşayan kadınların cinsel şiddete maruz kalma oranının çok yüksek olduğu görülmektedir. Düşük ve orta refah düzeyi arasında küçük bir farklılık görülmekte ve yüksek refah düzeyinde şiddete maruz kalma oranının daha düşük olduğu görülmekte ve refah düzeyi gibi eğitim durumu da arttıkça şiddete maruz kalma oranının azaldığı görülmektedir. Evlilik yaşının cinsel şiddete etkisine bakıldığında, 18 yaşından önce evlenen kadınların 18 yaşından sonra evlenen kadınlara göre daha fazla cinsel şiddete maruz kaldığı görülmektedir[85].

2.4. Ekonomik Şiddet

Toplumsal yapı içinde, siyasi ve sosyoekonomik koşullar çerçevesinde toplumsal eşitsizliklerin başında gelen gelir adaletsizliği, yoksulluk ve işsizlik ekonomik şiddetin göstergelerini oluşturmaktadır[86]. Ekonomik kaynaklara erkeğin hâkim olmak istediği, kadını çalıştırmaması ya da kadını çalıştırarak gelirine el koyması, kadının ekonomik yaşamını etkileyen baskılar ekonomik şiddet olarak tanımlanmaktadır[87]. Şiddet davranışının ortaya çıkmasında etkili olan yoksulluk ve baskı, bireyde stres yaşamasına neden olduğundan ekonomik şiddet riskini artırmaktadır[88]. Kadınlar ekonomik şiddete aile de maruz kaldığı gibi devletin toplumsal, hukuksal, ekonomik, siyasal ve eğitimsel yapıdaki ayrımcılıklarından kaynaklanan uygulamalardaki eksikliklerden de ekonomik şiddete maruz kalmaktadırlar[89]. Birçok şiddet türü bir arada yaşanabilir, ekonomik şiddet toplum tarafından tam anlamıyla tanınmamakta ve diğer şiddet türlerinin yansıması olarak sınırlandırılmaktadır[90]. Ekonomik faktörün şiddet ile ilişkisi, kadının erkeğe ekonomik

---

[85] Tablo 1.3.
[86] Emel Memiş, "Şiddet ve Ekonomi", (der. Betül Yarar), *Şiddetin Cinsiyetli Yüzleri*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, Eylül 2015, s. 177.
[87] Merve Akın, "Aile İçi Şiddet", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt: 71, Sayı: 1, s. 28.
[88] Gülçin Algan, Saibe Özlem Kaya, "Kadına Karşı Evlilik İçi Şiddetin Çocuğa Yansıması ve Çocuğun Şiddetten Korunma Hakkı", *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu* (der. Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız, Talat Kıymaz, Hasan Kala), Ankara 2012, s. 682.
[89] Veda Bilican Gökkaya, "Türkiye'de Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 2, 2011, s. 134.
[90] Funda Rana Adaçay, Gül Güney, "Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet", *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu* (der. Dolunay Şenol, Sıtkı Yldız, Talat Kıymaz, Hasan Kala), Ankara 2012, s. 315.

olarak bağımlı olması ya da statü olarak erkekten üstün olması sonucu erkeğin kendini tatmin etmek amacıyla şiddet göstermesi şeklinde açıklanabilir[91].

Tablo 1.4 Ekonomik Şiddet Yaygınlığı

Temel sosyal ve demografik özelliklere göre eşinin veya birlikte olduğu erkeklerin ekonomik şiddetine maruz kalmış kadınların yüzdesi, Türkiye 2014

	Yaşamın herhangi bir dönemi	Son 12 ay	Evlenmiş kadın sayısı
Yerleşim Yeri			
Kent	32.1	15.4	4,290
Kır	22.8	11.7	1,997
Bölge			
İstanbul	30.0	15.1	0,583
Batı Marmara	27.5	11.3	0,559
Ege	31.7	12.8	0,538
Doğu Marmara	28.9	13.2	0,612
Batı Anadolu	39.5	17.1	0,377
Akdeniz	32.5	16.5	0,529
Orta Anadolu	25.6	11.7	0,531
Batı Karadeniz	24.5	11.7	0,607
Doğu Karadeniz	25.7	12.0	0,480
Kuzeydoğu Anadolu	27.6	17.8	0,540
Ortadoğu Anadolu	24.3	14.3	0,471
Güneydoğu Anadolu	27.1	G.1	0,460
Yaş			
15-24	29.0	19.0	0,477
25-34	30.8	18.1	1,981
35-44	32.3	15.7	1,815
45-59	27.5	8.8	2,014
Eğitim			
Eğitimi yok/ilkokulu bitirmemiş	26.2	13.1	1,284
İlkokul	33.2	16.6	3,010
Ortaokul	33.2	16.3	0,737
Lise	29.4	13.5	0,818
Lisans ve lisansüstü	17.0	5.8	0,436
Medeni durum			
Halen evli	28.1	14.8	5,828
Eşi ölmüş	32.7	1.2	0,198
Boşanmış/Ayrı yaşıyor	70.4	19.6	0,261
Erken evlilik durumu			
18 yaşından önce evlenmiş	34.2	16.5	1,745
18 yaşından sonra evlenmiş	28.6	13.9	4,542
Refah Düzeyi			
Düşük	30.3	15.9	2,735
Orta	32.6	17.1	1,273
Yüksek	28.5	12.2	2,279
Türkiye	30.0	14.6	6,287

(Kaynak: http://www.hips.hacettepe.edu.tr/, 2015)

[91] Veda Bilican Gökkaya, "Türkiye'de Kadına …", s. 104.

Tablo 1.4' de yaşamın herhangi bir dönemi ve son 12 ayın ekonomik şiddete maruz kalmış kadınların yüzdesi gösterilmektedir. Eğitim, yaş, bölge, refah düzeyi, erken evlilik durumu aralarında çok fark görülmemekte ancak medeni durum içerisinde boşanmış ve ayrı yaşayan kadınlar arasındaki farkın yaklaşık olarak iki buçuk katına çıktığı görülmektedir. Bölge olarak değerlendirildiğinde yaşamın herhangi bir döneminde ekonomik şiddete maruz kalmış kadınların yüzdesi en çok Batı Anadolu'da en az Ortadoğu Anadolu'da olduğu görülmektedir[92].

3. Şiddetin Nedenleri

Şiddetin nedenleri arasında toplumun şiddeti hoş görmesi, toplumsal sorun olarak kabul etmemesi, şiddetin kuşaktan kuşağa aktarılması, bireyler arasında iletişimin sağlanamaması, problemlerin çözümünde yetersizlik gibi birçok etken sayılmaktadır[93]. Bireyin doğumundan itibaren etkili olan sosyal yaşamın varlığını oluşturan iletişim, bireyin kendisini ifade edebilmesi ve sorunlar karşısında çözüm üretebilmesinde aile içindeki iletişimin sağlıklı olmasına bağlıdır[94]. İletişim tekniklerini kullanmak yerine, şiddet ile sorunların çözülmeye çalışılması farklı şiddetlerin ortaya çıkmasında etkili olmaktadır[95].

3.1. Bireysel Nedenler

Kentleşmeyle birlikte bireylerde, kimlik ve kişilik bunalımı sonucu meydana gelen sorunlar karşısında çözüm yolu olarak şiddet ortaya çıkmaktadır. Kentlileşme bireylerin davranışları üzerinde yaş gruplarına göre değişmekte, farklı yaşam biçimlerinin ortaya çıkmasıyla uyum sorunu sonucu bireyin kişisel ve ailevi sorunlarının artması saldırganlık davranışları göstermesine neden olmaktadır[96].

Şiddete yönelik olarak bireylerin kişisel özelliklerinin yani olaylar karşısında çabuk sinirlenme ya da heyecanlanma ve depresif haller gibi durumların şiddete neden olduğu belirtilmektedir[97]. Kadına uygulanan fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet davranışları daha

---

[92] Tablo 1.4.
[93] Özlem Can Gürkan, Fatma Coşar, "Ekonomik Şiddetin Kadın Yaşamındaki Etkileri", *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanat Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 3,* 2009, s. 124-129.
[94] Nihat Çalışkan, Mustafa Aslanderen, "Aile İçi İletişim ve Siber Yaşam: Teorik Bir Çözümleme", *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 2, 2014, s. 263-277.
[95] Remzi Koçöz, "Şiddet Üzerine!", *Ankara Barosu Dergisi,* Sayı:1, 2011, s. 247.
[96] Kasım Tatlılıoğlu, "Şehirleşme Olgusu ve Şiddet Döngüsü Bağlamında Kimlik ve Kişilik Bunalımı", *II. Uluslararası Felsefe Kongresi* (der. Gürkan Kaya, A. Kadir Çüçen), Bursa 11-13 Ekim 2012, s. 522.
[97] Özden Salman, Aile Birliğinin Korunmasında Aile İçi Şiddetin Önlenmesine Yönelik Kamusal Politikalar, Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2011, s. 20.

çok bireysel ilişkiler düzeyinde görülmektedir[98]. Bireysel yetersizliklerle ilişkilendirilen yani stres, madde bağımlılığı, ailevi ilişkilerde bozukluk gibi konuları içeren eş istismarı, çiftler arasında eşlerin birbirini baskı altında tutması sonucu ortaya çıkmakta ve netice olarak bozulan ilişkilerin etkisiyle şiddetle karşılaşılmaktadır[99].

Şiddet toplumsal bir sorun olmakla birlikte kadının eğitim seviyesinin artmasıyla kendini ifade edebilen bir birey haline gelmesi, kadının özgürleşmesi, bilinçlenmesi çalışma hayatında yer alması bireysel düzeyde kadının davranışlarını geliştirmesinde büyük paya sahip olan eğitimin etkisiyle gerçekleşmektedir[100]. Erkeğin belli kurallarla kurduğu aile düzeni dışına çıkan kadının geç kalkması, ev işlerini ihmal etmesi gibi davranışlar aynı zamanda erkeğin kıskançlık tutumu, sinirli olması ya da kadının erkeğin hayatına müdahale etme girişiminde bulunması gibi davranışlar bir araya geldiğinde şiddet ortamı kaçınılmaz olmaktadır[101]. Kadın şiddetten kurtulmak istiyorsa bulunduğu ortamdan ayrılmak isteyecektir fakat sosyal ve ekonomik olarak güçsüzlüğünü düşündüğünden şiddeti normalleştirerek o ortamda kalmayı sürdürüp şiddete maruz kalmaya devam etmektedir[102].

Şiddet davranışını tetikleyen nedenler arasında, boşanma ile ilgili yaşanan sorunlar nedeniyle eşin ve hatta eşin yakınlarının şiddete maruz kalması, eşler arasında gerçekleşen aldatma olayları, dedikodular, namusa ilişkin algılamalar ve kitle iletişim araçlarının etkisi yer almaktadır[103]. Kitle iletişim araçları geniş bir çevreyi kapsadığı için şiddet eğilimli davranışların televizyonlarda fazlasıyla yer alması bireyin saldırgan tutum göstermesine ayrıca duygu ve düşüncelerinde değişime neden olmaktadır[104].

---

[98] Barış Bulunmaz, "Kadına Karşı Şiddete Medyanın Yaklaşımı ve Habertürk Gazetesi'nin Yaptığı Haber Üzerine Bir Araştırma", *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu* (der. Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız, Talat Kıymaz, Hasan Kala), Ankara 2012, s. 220.

[99] Cengiz Özbesler, "Sosyal Hizmet Perspektifinden Eş İstismarı", *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu* (der. Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız, Talat Kıymaz, Hasan Kala), Ankara 2012, s. 417.

[100] Gamze Erükçü, Murat Öz, "Kadına Yönelik Sosyal Şiddeti Belirleyen Değişkenler", *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu* (der. Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız, Talat Kıymaz, Hasan Kala), Ankara 2012, s. 523.

[101] T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları, Ankara 1995, s. 152.

[102] Mustafa Akyıldız, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Bir Model Olarak Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2014, s. 21.

[103] Zahir Kızmaz, "Şiddetin Sosyo-Kültürel …", s. 247-267.

[104] Fadime Dilber, "Kitle İletişim Araçları ve Suç Olgusu", *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 1, 2014, s. 61.

3.2. Toplumsal Nedenler

Geleneksel toplumlar; toplumsal hareketliliğin çok yavaş olduğu inanç merkezli sosyal ilişkilere dayanan aile ve birincil grup ilişkilerinin egemen olduğu, modern toplumlar; üretim ilişkilerinin bütün yönüyle değiştiği bireyselliğin ve sosyal ilişkilerde uyumsuzluğun ön planda olduğu ve son olarak postmodern toplumlar; birey ve kimlik anlayışının ön plana çıktığı toplumsal yapılar şeklinde 3 grupta sınıflandırılmaktadır[105]. Kapsamlı dönüşümlerin gerçekleştiği modernleşmeyle birlikte aile yapılarında kadın ve erkeğin toplumdaki yerinin sürekli yenilenerek yeni toplumsal roller edinmesi, zaman ve mekân koşullarına göre kadının cinsiyet kimliğinin ve rollerinin değişmesi ve kendi kimliklerini oluşturması gerçekleşmektedir[106].

Toplumlarda yaşanan değişikliklerle eski değerlerin zayıflaması ve yeni değerlerin benimsenememesi gibi şiddetin nedenlerini oluşturan ikili sosyolojik yapılarda farklılaşan beklentiler sonucu geleneksel rolleri terk eden kadınlar ve kendilerinden geleneksel davranış bekleyen erkekle çatışma yaşamaktadır[107]. Toplumlarda yaşanan değişimler sonucu endüstrileşme ve hizmet sektörünün büyümesiyle kadınlar için bireysel değişimler olduğu gibi toplumsal değişimlerde gerçekleşmeye başlamış ve kadınların çalışma hayatında yer alması gibi iyileşmeler olsa da çalışma koşullarındaki eşitsizlikler ve birçok yeni sorun ortaya çıkmıştır[108]. Şiddet bir yaşam biçimi olmaya başlamış, sorunların çözümünde araç olarak yerini almış ve mahrem olgusu olarak algılanıp bir ailede yaşanan şiddetin gerçekleştiğine tanık olunması halinde hiçbir şey yapılmamıştır[109].

4. Tarihsel Süreç

Yapılan araştırmalara göre şiddet olgusunun ortaya çıkışı insanlık tarihi ile paralellik göstermektedir[110]. Şiddet her toplumda farklı şekillerde meydana gelmektedir. Dünya genelinde ülkelerin gelişmişlik düzeyi, hukuksal yapıları ve ataerkil değerlerin varlığı

---

[105] Mehmet Yazıcı, "Toplumsal Değişim Durumunun Şiddet Biçimiyle İlişkisi: ABD/Avrupa- Türkiye Karşılaştırması", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 46, 2013, s. 350-369.
[106] Devrim Özkan, "Modern Sosyal Hayatta Kadının Toplumsal Cinsiyetinin ve Rollerinin Dönüşümü: Geleneğe Karşı Modernite", *Turkish Studies Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 2, 2014, s. 1243.
[107] Mehmet Yazıcı, "Toplumsal Değişim …", s. 350-369.
[108] Meryem Koray, "Görünmez Kılınan ve Değersizleşen Kadın Emeği Karşısında Sosyal Devlet", *Türk-İş*, Sayı: 383, 2009, s. 4.
[109] Michael Kaufman, Erkek Kaynaklı Şiddetin 7 Nedeni, 1999.
[110] Üzeyir Tekin, *Şiddet* …, s. 24.

kadına yönelik şiddetin ülkelerdeki farklılıklarını göstermektedir[111]. Töre cinayetleri ise şiddetin en ileri boyutunu göstermektedir.

4.1. Kadına Yönelik Şiddetin Türkiye'de ve Dünyada Tarihsel Boyutu

Şiddet, tarihin ilk dönemlerinden itibaren toplumda ilişkileri bozan sosyal bir problem olarak araştırmacıların ve bilim adamlarının dikkatini çekmiştir[112]. 1980'li yıllardan itibaren, Türkiye'de kadın hareketleri şiddete direnmek için mücadele yöntemi olarak kamusal alanda seslerini duyurmaya başlamış[113] ve 1990'lı yıllardan itibaren bu konuda kurumsallaşma gerçekleşmiş buna bağlı olarak başbakanlığa bağlı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü kurulmuştur[114]. Dayağa karşı hayır eylemiyle 1987'de başlayan kadın hareketi ve Avrupa Birliği süreci ile paralel olarak giden insan hakları alanlarındaki ilerlemeler kadın sığınmaevlerinin kurulmasında etkili olmuştur[115]. 1990'lı yıllarda Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı ve Ankara Kadın Dayanışma Vakfı, şiddet gören kadınlara destek vermek amacıyla sığınmaevi olarak faaliyete geçmiştir[116]. Şiddete uğrayan kadınların varsa beraberlerindeki çocukları ile geçici süre barınma ihtiyacının karşılanması amacıyla konukevleri açılmıştır[117]. Türkiye'de bu hizmeti Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, sivil toplum örgütleri, belediyeler, kaymakamlıklar ve valilikler vermektedir[118]. Kadına yönelik şiddet ile mücadelede en önemli gelişme 1997'de Diyarbakır'da Kadın Merkezi Vakfı'nın kurulmuş olmasıdır[119]. KAMER şiddet mağduru kadınlara destek olmayı, kadınların rolleri konusunda farkındalık yaratmayı amaçlamıştır[120]. Türkiye'de aile içi şiddet kavramı ilk kez hukuksal olarak 1998 tarihli 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunda yer almış, 2007 yılında Kanun'un kapsamı genişletilerek değişikliğe gidilmiştir ve uygulamada duyulan ihtiyaç nedeni ile Kanun

---

[111] Dilek Karal, Elvan Aydemir, *Türkiye'de Kadına* …, s. 44.
[112] İbrahim Balcıoğlu, *Şiddet ve Toplum,* Bilge Yayıncılık, İstanbul 2001.
[113] Ayşe Gül Altınay, Yeşim Arat, *Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet,* 2. Baskı, İstanbul 2008, s. 17.
[114] Yavuz Hatunoğlu, Aşkım Hatunoğlu, Mehmet Ali Avcı, "Anadolu Coğrafyasında …", s. 446.
[115] Şule Toktaş, Çağla Diner, "Feminists' Dilemma-Withor WithouttheState? Violence Against Womenand Women's Shelters in Turkey", *AsianJournal of Women'sStudies*, Cilt: 17, Sayı: 3, 2011, s. 61.
[116] Ayşe Gül Altınay, Yeşim Arat, *Türkiye'de Kadına ...,* s.21.
[117] T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2012-2015, s. 15.
[118] Çağla Diner, Şule Toktaş, "Türkiye'de Kadın Sığınma Evleri: Yasal süreçler ve İdari Uygulama", (der. Elif Çelebi, Didem Havlioğlu, Ebru Kayaalp), *Sınır Bilgisi: Siyasal İktidar, Toplumsal Mekan ve Kadına Yönelik Şiddet*, 1. Baskı, Ayizi Yayınları, Ankara 2014, s. 114.
[119] Ayşe Gül Altınay, Yeşim Arat, *Türkiye'de Kadına* …, s.22.
[120] http://www.kamer.org.tr, (20.10.2015).

yeniden değerlendirilmiş ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun 20 Mart 2012'de yürürlüğe girmiştir[121].

Çıkış noktası özgürlük ve eşitlik olan kadın hareketleri, kadınların kendilerine biçilen rolleri, gelenek ve yaşam biçimlerini değiştirmeye yönelik başkaldırı olarak ortaya çıkmaktadır[122]. 25 Kasım 1960 tarihinde Dominik Cumhuriyeti'nde diktatörlüğe karşı mücadele eden üç kız kardeşin tecavüz edilerek öldürülmesi ve olayın trafik kazası gibi gösterilmesi üzerine 1981 yılında Latin Amerikalı ve Karayipler'den kadın grupları 25 Kasım' ı "Kadına Yönelik Şiddete Hayır Günü" ilan etmişler ve bu trajik olayın yaşandığı 25 Kasım "Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması İçin Mücadele Günü" olarak kabul edilmiştir[123]. Kadına yönelik şiddete ilişkin ilk yasa olarak 1883'de ABD'de Maryland'da yapılmış olmasına rağmen bir hak olarak görülen erkeğin kadını dövmesi 1884'e kadar yasal kabul edilmekteydi[124]. Daha adaletli bir hayat için kadınların hak arayışları, erkeklerle eşit hak ve özgürlüklere sahip olma mücadelesi toplumların gündemine gelmektedir[125].

Uluslararası sözleşmeler aracılığıyla kadın ve erkek arasındaki eşitliğin sağlanmasında 1975 Mexico City'de gerçekleştirilen Birinci Dünya Kadın Konferansı, 1980'de Kopenhag, 1985'de Nairobi ve 1995'de Pekin'de düzenlenen dünya kadın konferansları ülkelerin gündeminde yer alarak kadına yönelik şiddetle mücadelede önem arz etmektedir[126]. Kadına karşı şiddeti protesto amacıyla 1976 yılından itibaren başta Amerika olmak üzere birçok Batı ülkesinde genel adı Take Back The Night yani "Geceye Yeniden Sahip Çık" olan yürüyüşler düzenlenmiştir[127]. Amerika Birleşik Devletleri'nde 1983 yılında kadına yönelik şiddeti suç sayan ilk yasa Maryland'da gerçekleşmiştir[128]. Amerika Birleşik Devletleri de dâhil olmak üzere birçok ülkede şiddet yasal kabul edilirken, 1920'li yıllarda yasalarla ceza kapsamına alınmıştır[129]. Birçok ülkede, kadına

---

[121] T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Kadına Yönelik …, s. 11-12.
[122] Semra Gökçimen, "Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi", *Yasama Dergisi*, Sayı: 10, 2008, s. 6.
[123] Nazan Moroğlu, "Uluslararası Sözleşmeler ve Türk Hukukuna Yansıması; İstanbul Sözleşmesi ve 6284 Sayılı Yasa", *Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu*, Ankara 2012, s. 359.
[124] Yavuz Hatunoğlu, Aşkım Hatunoğlu, Mehmet Ali Avcı, "Anadolu Coğrafyasında …", s. 442.
[125] Bekir Geçit, "John Stuart Mill'de Kadının Toplumsal Konumu", *Beytulhikme Felsefe Dergisi*, Cilt: 3, Sayı:2, 2013, s. 117.
[126] T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi …, s. 31.
[127] İrvin Cemil Schick, "Cinsiyetin Üretildiği Bir Alan Olarak Mekân", (der. Elif Çelebi, Didem Havlioğlu, Ebru Kayaalp), *Sınır Bilgisi: Siyasal İktidar, Toplumsal Mekan ve Kadına Yönelik Şiddet*, 1. Baskı, Ayizi Yayınları, Ankara 2014, s. 17-25.
[128] Üzeyir Tekin, *Şiddet* …, s. 24.
[129] Yavuz Hatunoğlu, Aşkım Hatunoğlu, Mehmet Ali Avcı, "Anadolu Coğrafyasında …", s. 442.

karşı şiddetle mücadeleye feminist örgütler ve hükümet dışı kuruluşlar destek vermiştir[130]. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1981'de yirmi bir ülkenin imzaladığı "Kadına Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi" uluslararası bir belge niteliğindedir[131]. Sözleşmenin amacı, kadın erkek arasındaki her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasıdır[132].

4.2. Töre ve Töre Cinayetlerinin Türkiye'de ve Dünyada Tarihsel Boyutu

Töre kavramı toplumsal düzenin bütününe yönelik kurallar olduğundan, toplumsal talep ve geleneksel ilişkiler doğrultusunda töre cinayetleri işlenmektedir[133]. Kadına yönelik şiddeti ve acımasız biçimi olan töre cinayetini önlemek için, 2006/17 sayılı "Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleri ile Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi için Alınacak Tedbirler" konulu Başbakanlık Genelgesi 4 Temmuz 2006 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir[134]. Türk Ceza Kanununa göre töre saikiyle öldürmek, kasten öldürme kapsamına alınmıştır[135]. Töre cinayetlerinin, Türkiye'de Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Doğu Anadolu Bölgesi ve Karadeniz Bölgesi'nde işlendiği dikkat çekmektedir[136] ve göç alması sebebiyle nüfus yoğunluğunun fazla olduğu İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Diyarbakır, Antalya gibi yerlerde de töre ve namus cinayetleri daha çok görülmektedir[137].

Töre cinayetleri sadece Türkiye'de görülen bir olay değil, Dünyada da töre cinayetlerinin görüldüğü ülkeler yer almaktadır. Dünya genelinde töre ve namus cinayetlerinin yoğun olduğu toplumlarda verilere ulaşmak güç olmaktadır[138]. 2000 yılında Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'nin hazırladığı raporda dünyada 5000 kadının namus bahanesiyle öldürüldüğü ve Bangladeş, Brezilya, Ekvator, Mısır, Hindistan, İsrail, İtalya, Ürdün, Fas, Pakistan, İsveç, Türkiye, Uganda, Britanya bu ülkeler

---

[130] Pınar İlkkaracan, Leyla Gülçür, Canan Arın, *Sıcak Yuva Masalı: Aile İçi Şiddet ve Cinsel Taciz*, 1. Baskı, Metis Yayınları, İstanbul 1996.
[131] Halil İbrahim Bahar, *Sosyoloji,* 3. Baskı, Usak Yayınları, Ankara 2009, s. 169.
[132] Ebru Ceylan, "Türk Hukukunda Aile İçi Şiddet ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesiyle İlgili Yeni Düzenlemeler", *TBB Dergisi*, Sayı: 109, İstanbul 2013, s. 15.
[133] Mazhar Bağlı, Ertan Özensel, *Türkiye'de Töre* …, s. 55.
[134] İstatistiklerle Kadın, TÜİK, 2012.
[135] 5237 Türk Ceza Kanunu, Madde 82, 1 Haziran 2005.
[136] M. Cengiz Yıldız, "Türkiye'de Töre …", s. 214.
[137] Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı, Töre ve Namus Cinayetleri Raporu, 2007.
[138] Mazhar Bağlı, "Töre ve/veya Namus Adına Cinayet İşleyen Suçlu ve Zanlıların Sahip Oldukları Toplumsal Değer Yapıları", *Aile İlişkileri ve Kişilik Özellikleri ile Bunların Sosyoekonomik Analizine İlişkin Bir Araştırma*, Diyarbakır 2008.

arasında yer almaktadır[139]. Örneğin, Yemen' de sadece töre ve namus cinayetleri değil tüm kadın cinayetleri kaza olarak görüldüğünden olay yerine polis bile çağırılmamaktadır[140]. Danimarka'da yaşanan töre cinayetinde, azmettirmekten ve cinayeti koordine etmekten ömür boyu hapse, cinayetin işlenmesine yardım eden herkese de 8-16 yıl arası hapis cezası verilmiştir[141]. 2006 yılında Madrid'de başlatılan "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Kampanyası", töre cinayetlerinin engellenmesi için önemli bir çalışma olarak görülmektedir[142].

5. Kadının Kimlikleri

Bir kimlik olarak kadın, toplumsal ve kültürel yapının etkisiyle oluşmanın yanında aslında bir algı problemi olarak ortaya çıkmaktadır[143]. Kültür toplumun kimliği olarak tanımlanmakta, bireylerin tutum ve davranışlarının belirlenmesinde ve kuşaktan kuşağa aktarılmasında etkili olmaktadır[144]. Toplumsal yapıdan beslenerek oluşan kadın kimliğinin geçirdiği değişimler sonucu farklı kimlik ve kültürler ortaya çıkmaktadır[145]. Toplumsal cinsiyet ve mekân yere, kültüre, zamana göre yeniden değişmekte ve toplumsal ilişkiler tarafından şekillendirildiği gibi bir döngü halinde onları şekillendirmektedir[146]. Toplumsal cinsiyet, toplumun kadına verdiği sorumluluklar, toplumda kadının nasıl algılandığı ve kültürün etkisinde belirlenen bir kavramdır[147]. Toplumsal cinsiyet; toplumun kadın ve erkeği nasıl gördüğü, nasıl düşündüğü ve nasıl davranması gerektiğini belirleyen rolleri[148] ve bireyin tüm özelliklerini kapsamına alan kimlik kavramını oluşturmaktadır[149]. Kadının kültürün nesillere aktarılmasında taşıyıcı rolünün olması aile bağlarının önemini

---

[139] T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Medyada Töre Cinayetlerinin Yansımaları, Veliler ve Öğrenciler Üzerindeki Etkileri, Ankara 2008.
[140] Mahmut Tezcan, *Türkiye'de Töre (Namus) Cinayetleri*, Naturel Yayınları, Ankara 2003.
[141] Fatih Akkoç, Töre ve Namus Cinayetlerinin Sebep Sonuç İlişkisinin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007, s. 60.
[142] T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Medyada Töre ve Namus Cinayetlerinin Yansımaları, Veliler ve Öğrenciler Üzerindeki Etkileri, Ankara 2008.
[143] Ali Karatay, Ayşe Karatay, "Sosyal Sorumluluk Bağlamında, Dünyada "Kadına Yönelik Şiddete Hayır" Temalı Sosyal Medya Kampanyaları ve Aktivizm Örnekleri", *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* Cilt: 8, Sayı: 1, 2015, s. 23.
[144] Radiye Sezer Katırcıoğlu, "Yükselen Değerler ve Kadın", *e-bülten*, Sayı: 20, 2010, s. 7.
[145] Ali Karatay, Ayşe Karatay, "Sosyal Sorumluluk …", s. 23.
[146] İrvin Cemil Schick, "Cinsiyetin Üretildiği …", s. 17-25.
[147] Aydeniz Alisbah Tuskan, Toplumsal Cinsiyet, Toplumda Kadına Biçilen Roller, Çözümleri ve Kadınların Adalete Erişiminde İstanbul Barosu'nun Rolü, Kadın Hakları Adli Yardım Eğitim Seminerleri, İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezinin Meslekiçi Eğitim Seminer Programı, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2013, s. 19-25.
[148] Lale Tırtıl, Şahika Yüksel, "Cinsel Şiddete Maruz Kalan Kişilerin Çok Disiplinli Değerlendirme İlkeleri Çalışma Grubu", *Cinsellik ve Cinsel Eğitim*, İstanbul 2011, s.172.
[149] Hülya İncekul, Kadın Kimliğinin Algılanmasında Medyanın Rolü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2010.

vurgulamaktadır çünkü birey öncelikle aile içinde öğrenmeye başlamakta ve sosyal çevrenin de etkisiyle kimlik oluşumu gerçekleşmektedir[150]. Baskıya yönelik davranışlarla geri planda bırakılan kadın, politika ve teknolojideki güçlü girişimler yardımıyla kadın kimliğinin oluşumuna yeni anlamlar getirmektedir[151].

Her toplumda kadın ve erkeğin davranışları, giyimi ve alışkanlıklarının nasıl olması gerektiği toplum içinde cinsiyete yönelik tutum ve davranışların etkisinde şekillenmektedir[152]. Kadınların, törelerin belirlemiş olduğu namus anlayışını ihlal etmesi durumunda öldürülmesi töre cinayetlerinde en sık rastlanan namus cinayeti olarak belirtilmektedir[153]. Töre cinayetlerinde öldürülen kişinin cenazesinin ortada kalması, yapılan yanlışın aile tarafından kabullenilmediği, ölen kişinin onlar için bir şey ifade etmediği vurgulanmaya çalışılmaktadır[154].

5.1. Kadının Çocuk Kimliği

Yaşamın temel aşamasını teşkil eden ve etkisini yaşam boyu devam ettiren çocukluk, kendi gelişimini gerçekleştiren toplumda etkin bir role sahip bireyler olarak yer almaktadır[155]. Birey, çocukluk döneminde yavaş yavaş kendini ve çevresini tanımakla birlikte çevresindeki değişimi de fark ederek ben sorusunun cevabını ararken etkileşimde olduğu bireylerin davranışları, bireylerin sosyal kimliklerinin oluşumunda etkili olmaktadır[156]. Kadınlar, çocukluk döneminden itibaren toplum tarafından kadına biçilen roller çerçevesinde yetiştirilmektedir[157]. Kadınlar, çocukluk yıllarında oyuncak bebeklerle öğrendikleri annelik rolünü, evlendikten sonra kendi bedenleri aracılığıyla oluşan

---

[150] Radiye Sezer Katırcıoğlu, "Yükselen Değerler …", s. 9.
[151] Erik Erikson, "Psikososyal Kimlik", *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, (çev. M.Doğan Karacoşkun), Sayı: 2, 2003, s. 187.
[152] Ersan Ersoy, "Cinsiyet Kültürü İçerisinde Kadın ve Erkek Kimliği", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 19, Sayı: 2, 2009, s. 209-230.
[153] Müjdat Avcı, "Töre Kıskacındaki Masumiyet: Çocuk", *Hukuk Felsefesi ve Sosyoloji Arkivi Bildiriler/1*, (der. Hayrettin Ökçesiz, Gülriz Uygur, Saim Üye), Hukuka Felsefi ve Sosyolojik Bakışlar –V Sempozyum, İstanbul 13-17 Eylül 2010, s. 17.
[154] Fatih Akkoç, Töre ve …, s. 60.
[155] Rıfat Bilgin, "Çatışma ve Şiddet Ortamında Büyüyen Çocuklar Sorunu", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 24, Sayı: 1, 2014, s. 136.
[156] Sibel Karaduman, "Modernizmden Postmodernizme Kimliğin Yapısal Dönüşümü", *Yaşar Üniversitesi Dergisi,* Cilt: 17, Sayı: 5, 2010, s. 2886.
[157] Selma Dinç Kahraman, "Kadınların Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Yönelik Görüşlerin Belirlenmesi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, Cilt: 3, Sayı:1, 2010, s. 30.

bebeklerle devam ettirmektedir[158]. Çocukluk döneminde kimliğin oluşması aşamasında, her çocuk kendini ebeveynlerinden hemcinsleriyle özdeşleştirmektedir[159].

Aile içinde ortaya çıkan öfke ve saldırganlık, çocuğun gelişimini engelleyen eylemler olarak tanımlanan çocukların istismarı ve ihmaline yol açmaktadır[160]. Kadınlar daha çocuk yaşta, erken evliliklerin gerçekleştirilmesiyle aile ve yakın çevresinden uzaklaştırılmakta, istismara uğramaktadır[161]. Bireyin sağlıklı bir yetişkin olması büyüdüğü çevrenin fiziksel ve duygusal yönden olumlu olmasıyla bağlantılıdır ve bugünün çocukları şiddet içinde büyürlerse yarının büyükleri olarak sorunlu birer yetişkin halinde toplumda yer alır ve kendileri gibi sorunlu kuşakların yetişmesine neden olabilirler[162]. Çocukluk çağında yaşanan şiddet, çocukta fiziksel ve ruhsal rahatsızlıklara yol açabilir ve çocuk ailede yaşanılan şiddeti içselleştirerek şiddeti normal bir durum olarak algılayabilir bunun sonucunda davranışlarında olumsuz değişiklikler gözlenebilir[163].

5.2. Kadının Eş Kimliği

Geleneksel aile yapısı içinde kadından iyi bir evlilik yapması beklenmekte ve toplumsal statüsünde değişiklik meydana gelmektedir[164]. Kadın cinselliği sürekli denetlenmesi gerektiği düşünülerek, bir tehdit karşısında erkek eşine şiddet uyguladığında kişiselleştirilerek ve töre gereği öldürmeyi toplumsallaştırarak namusunu topluma göre değerlendirilmektedir[165]. Kadınların ikincil konumda ezilmişlik duygusuna sahip olması özgüven eksikliğine neden olmakta ve kendisine biçilen rolün dışına çıkması durumunda dışlanarak cezalandırılmaktadır[166].

Cinsiyet rollerine ilişkin beklenti ve tutumlar kadınları ve erkekleri olumsuz etkilemekte, çalışma hayatına giren kadınların iş ve ev ikilemi yaşamasına neden

---

[158] Oya Topdemir Koçyiğit, "İnfertilite ve Sosyo-Kültürel Etkileri", *İnsan Bilim Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, 2012, s. 35.
[159] Abdullah Metin, "Kimliğin Toplumsal İnşası ve Geleneksel Kadın Kimliğinin Aktarımı", *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 2, Sayı:1, 2011, s. 85.
[160] Suna Kaymak Özmen, "Aile İçinde Öfke ve Saldırganlığın Yansımaları", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi,* Cilt: 37, Sayı: 2, 2004, s. 32.
[161] Perran Boran, Gülbin Gökçay, Esra Devecioğlu, Tijen Eren, "Çocuk Gelinler", *Marmara Medical Journal*, Cilt: 26, Sayı: 2, 2013, s. 61.
[162] Ayfer Tezel, "Çocuğa Yönelik Şiddet", *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 1, 2002, s. 98.
[163] Aslıhan Okan İbiloğlu, "Aile İçi Şiddet", *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, Cilt: 4, Sayı: 2, 2012, s. 214.
[164] Diren Çakmak, "Türkiye'de Çocuk Gelinler", *Birinci Hukukun Gençleri Sempozyumu-Hukuk Devletinde Kişisel Güvenlik*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ankara 20-21 Mart 2009.
[165] Esra Aslan, Töre Cinayetleri: Diyarbakır'da Göç Sonrası Töre, Yüksek Lisans Tezi, 2007, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
[166] Selma Dinç Kahraman, "Kadınların Toplumsal …", s. 31.

olmaktadır[167]. Aile içi ilişkilerde geleneksel roller devam ettiği için, kadının çalışması eşler arasında çatışmaya sebep olmakta ve şiddet ortamı yaratmaktadır[168]. Modern aile yapısında kişiler için aile beklentisinin arttığı ve hayatın hızlı yaşanması nedeniyle aile rolleri arasında denge sağlama özellikle kadınlar açısından yoğun hissedilmektedir[169].

5.3. Kadının Anne Kimliği

Bütün toplumlarda kadının toplumsal rolü, yeri ve önemi çocuğunu dünyaya getiren kadın olarak tanımlanan "anne" kavramı altında toplanmaktadır[170]. Geleneksel olarak kadınlar annelik gibi üstün bir özelliğe sahip olmalarına rağmen cinsel kimlikleri nedeniyle hak ettikleri değeri görmemişlerdir[171]. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde annelik, kadınları en çok güçlendiren deneyimlerden biri ve kadınların çıkarlarını ifade etmektedir[172]. Sosyal güvencesi olmayan kadının geçinmek için eşine bağımlı olması ve kadınların toplumsal olarak desteklenmemesi annelik rollerini yerine getirememesine ve geri plana atılmasına sebep olmaktadır[173]. Bugünün çocukları yarının yetişkinleri olacağından, çocukları yetiştiren kadınların annelik rolü çocuklar üzerinde önemli bir etkiye sahip olmaktadır. Şiddet içeren bir ortamda büyütülen çocuklar anneleri ile güvenli bir bağ kuramamakta ve gelecekte şiddet içeren davranışlar gösterme yönünde risk altındadırlar[174].

Eğitim ve gelir seviyesi düşük aşiret bağı olan ailelerde kadınlar, küçük yaştan itibaren anneleri tarafından kendi bedenlerinden utanmaları şeklinde ve namus korkusu ile yetiştirilmektedir[175]. Ataerkil toplumlarda erkek çocuklar, anne tarafından ataerkil düzene uygun şekilde yetiştirilmekte ve kadınlar onlar için namusu korunması gereken bir nesne olarak görülmektedir[176]. Çocuk yetiştirmeye yönelik tutum ve davranışlarda erkek çocukların serbest olarak kız çocukların ise kısıtlanarak yetiştirilmesi yönündeki anlayış,

---

[167] Aysel Günindi Ersöz, Cinsiyet Rollerine İlişkin Beklenti, Tutum, Davranışlar ve Eşler Arası Sorumluluk Paylaşımı, (Doktora Tezi), 1997, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
[168] Ersan Ersoy, "Cinsiyet Kültürü …", s. 209-230.
[169] Gülay Günay, Özgün Bener, "Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rolleri Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri", *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 3, 2011, s. 157-168.
[170] Özcan Köknel, *Şiddet Dili,* 1. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul 2013, s. 174.
[171] Aydeniz Alisbah Tuskan, Toplumsal Cinsiyet …, s. 19-25.
[172] Şevket Ökten, "Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Toplumsal Cinsiyet Düzeni", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 2, Sayı:8, 2009, s. 302-312.
[173] Aydeniz Alisbah Tuskan, Toplumsal Cinsiyet …, s. 19-25.
[174] Üzeyir Tekin, *Şiddet* …, s. 23.
[175] Ayşe Nevin Yıldız, Kadın Cinselliğinin Söylemsel İnşası ve Namus Cinayetleri: Şanlıurfa Örneği, (Doktora Tezi), 2009, Ankara Üniversitesi, Ankara.
[176] Elmast Gölcük, Ataerkil Sistem Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Rolleri ve Namus Kavramı ve Bu Kavramlar Analizinde Yazılan Makas Filmi, Yüksek Lisans Tezi, 2011, Kadir Has Üniversitesi, İstanbul.

kadına şiddet uygulanmasının normal olarak karşılandığı ve gerektiğinde namus için öldürülebileceği gibi yaklaşımlar kadına yönelik şiddeti tetiklemektedir[177].

5.4. Kadının Sosyal Kimliği

Sosyal kimlik, çeşitli gruplara üyeliğin bireyi ne ölçüde tanımladığını gösteren ve var olan kurallar çerçevesinde toplum içinde değişik kimliklerle farklı sosyal konumlarda yer alması olarak ifade edilmektedir[178]. Sosyal kimlikte birey, bireysel özelliklerinin dışında toplumsal yapının sahip olduğu kültürel özellikler kapsamında kendini tanımlamaktadır[179]. Kadınların toplumdaki konumunu belirleyen onların biyolojik farklılıkları değil, toplumun kadınlar için belirlediği roller oluşturmaktadır[180]. Toplumdaki cinsiyet rollerini yerine getiremeyen kadın, kendini utanç ve stres altında hissettiğinden kendilerine şiddet uygulayabilir hatta intihar edebilmektedir[181]. Toplumsal cinsiyetçi bakış açısı kadın ve erkeğe göre mekânları ayrıştırarak, kadını evle ilgili işlerle erkeği ise ev dışı işlerle ilişkilendirmektedir[182]. Toplumun kültürel ve sosyal yapısı cinsiyet rolleri gereği kadınların çalışma yaşamında yer almasını hoş karşılamamaktadır. Katı toplumsal roller kadınların şiddet riskini artırmaktadır[183].

Üretim ve iletişim araçlarındaki dönüşüm, kadın ve ailenin konumunda değişime yol açarken birey ve toplum arasında gerçekleşen kültür çatışması şiddeti ortaya çıkarmaktadır[184]. Küreselleşme ile kadın ve erkeğe yüklenen toplumsal rollerin değişmesi ev ve iş yaşamında rolleri etkilemektedir[185]. Kadınların iş hayatına girmesi ve eğitimlerinin yükselmesi cinsiyet rollerindeki algının yeniden şekillenmesinde etkili olmaktadır[186]. Kırsal kesimde kadına ait annelik ve ev işleri rolü, kentte çalışma yaşamında yer alan

---

[177] Yücel Can, "Türk Ailesinde Aile İçi Şiddetin Kültürel Dinamikleri", *Turkish Studies Dergisi,* Cilt: 9, Sayı: 8, 2014, s. 17.
[178] Gül Aktaş, "Feminist Söylemler Bağlamında Kadın Kimliği: Erkek Egemen Bir Toplumda Kadın Olmak", *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 30, Sayı: 1, 2013, s. 57.
[179] Celalettin Yanık, "Etnisite, Kimlik ve Milliyetçilik Kavramlarının Sosyolojik Analizi", *Kaygı*, Sayı: 20, 2013, s. 225-238.
[180] Bekir Geçit, "John Stuart Mill'de Kadının …", s. 107.
[181] Nuray Sakallı Uğurlu, Gülçin Akbaş, "Namus Kültürlerinde …", s. 76-91.
[182] Yücel Can, "Kadına Yönelik Şiddetin Toplumsal Cinsiyet Temelleri: Niğde Örneği", *1. Uluslararası Niğde Dil, Kültür ve Tarih Sempozyumu*, Cilt: 5, Sayı: 1, 2013, s. 212.
[183] Özlem Can Gürkan, Fatma Coşar, "Ekonomik Şiddetin …", s. 124-129.
[184] Doğan Aydoğan, "Kültürel Dönüşüm …", s. 102-120.
[185] Gülay Günay, Özgün Bener, "Kadınların Toplumsal …", s. 157-168.
[186] Ersan Ersoy, "Cinsiyet Kültürü …", s. 209-230.

kadınların rollerinin eşler arasında paylaşılmış olması cinsiyet rollerindeki değişimi göstermektedir[187]. Kadına yüklenen geleneksel rol algısı bir nebzede olsa değişmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

AİLE İÇİNDE KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE TÖRE CİNAYETİ

Şiddet, genellikle güçlünün zayıfa uyguladığı bazen bir güç gösterisi olarak bazen de bireyin haklılığını kanıtlamak ya da haksızlığını bastırmak için başvurduğu bir eylem olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmanın ikinci bölümünde kadına yönelik gerçekleşen şiddetin aile içinde ki durumu ve ortaya çıkmasında ki nedenler, sosyolojik olarak şiddete yaklaşım, toplum üzerindeki sonuçları, mağdur ve fail açısından şiddet ele alınmaktadır. Şiddet ele alınırken şiddetin ileri boyutu olarak kabul edilen cinayetler ya da başka bir ifade ile anlatmak gerekirse değişen aile yapısı içinde töre ve namus adı altında kadına yapılan dayatmalar sonucu oluşan şiddet ve cinayetler kapsamında töre cinayetlerinin nedenleri ve mücadeleye etki eden faktörler incelenmektedir.

1. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

Aile içinde yaşadığı şiddeti toplumsal kadınlık rollerine bağlılıkla içselleştirerek olağan görmeye, mücadele etmesinin gereksiz ve yersiz olduğu düşüncesiyle şiddete boyun eğmeye zorlanmakta olan kadın, mağduru olduğu şiddeti özel hayat olduğu gerekçesiyle saklamaktadır[188]. Sosyo-kültürel bir sorun olarak ele alınan eşi veya aile üyelerinden birinin kötü davranışına maruz kalan kadının yaşadığı aile içi kadına yönelik şiddet, nedenleri ve sonuçları açısından ele alınmaktadır[189].

---

[187] Gülay Günay, Özgün Bener, "Kadınların Toplumsal …", s. 157-168.
[188] Özge Sanem Özateş, "Bir Sosyal Hizmet Müdahalesi Olarak Aile İçi Şiddet Mağduru Kadın Sorununda Feminist Etik Yaklaşım", *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, Cilt:20, Sayı: 2, 2009, s. 104.
[189] Gülay Ercins, Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddete Karşı Sivil, Yasal ve Siyasal Alanda Gelişmeler, *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu* (der. Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız, Talat Kıymaz, Hasan Kala), Ankara 2012, s. 475.

1.1. Aile İçi Şiddete Sosyolojik Yaklaşım

Sosyal yaşamın bir gereği olarak birbirleriyle etkileşim halinde olan bireyler arasındaki şiddetin bireylerin özelliklerinden mi yoksa çevrenin etkisi sonucu mu ortaya çıktığı yaklaşımlar kapsamında değerlendirilmektedir[190]. Yaşam şeklini belirleyen değerler yapısı sosyalleşme süreci ve bireyler arası ilişkiler biçimi üzerinden irdelenmekte olan sosyoloji alanında şiddet kavramı, sosyalliğin eksikliği sonucu kişinin beden ifadesiyle bağlantılı olarak açıklanmaktadır[191]. Bireyin olumlu veya olumsuz davranışlarını kazandığı ve geliştirdiği aile ortamında ortaya çıkan şiddete maruz kalan kadınlar şiddeti olağanlaştırarak aile yaşamını devam ettirmektedir[192].

1.1.1. Bireysel Yaklaşım

Geleneksel bir yaklaşım modeli olarak erkeğin şiddete yönelmesine neden olan yetersiz ego fonksiyonları gelişim dönemlerindeki olumsuz deneyimlere bağlı olarak çıkmaktadır[193]. Saldırganlığın doğuştan geldiği ve dış koşullardan bağımsız olarak ortaya çıktığı düşünüldüğünden bireylere ve kültüre göre değişen saldırganlığı açıklamada yetersiz kalmaktadır[194]. İnsanda içgüdüsel olarak saldırganlığın var olduğu önemli olan bu saldırganlığı bedensel aktivitelerle ilgili sporlara kaydırılması gibi baş edebileceği yöntemlerin geliştirilmesi gerektiği savunulmaktadır[195]. Şiddetin insanın hayatında zorunlu bir parçası olup olmadığı gibi soruları kapsamaktadır[196]. Sorunun kültürel ve ideolojik boyutunun görmezden gelindiğini öne süren birçok bilim adamı ve feministler bireysel yaklaşımın yetersiz olduğunu düşünmektedir[197].

1.1.2. Psikososyal Yaklaşım

Davranışlar çevreyi etkilediği gibi çevre de davranışları etkilemekte ve şiddetin onaylanmış olması şiddeti pekiştirdiği gibi gözlem ve model alma yoluyla bireylerin

---

[190] Derya Hasta, Müzeyyen Eda Güler, "Saldırganlık: Kişilerarası İlişki Tarzları ve Empati Açısından Bir İnceleme", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 4, Sayı:1, 2013, s. 72.
[191] Nazar Bal, "Sosyolojide Şiddet …", s. 6-8.
[192] Suna Kaymak Özmen, "Aile İçinde …", s. 34.
[193] Aliye Mavili, *Aile İçi Şiddet*, 2. Baskı, Elma Yayınevi, Ankara 2014, s. 104-123.
[194] Yıldız Kurtyılmaz, Öğretmen Adaylarının Saldırganlık Düzeyleri ile Akademik Başarıları, İletişim ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkiler, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir 2005, s. 16.
[195] Mustafa Akyıldız, Kadına Yönelik …, s. 7.
[196] Hüseyin Güleç, Mürüvvet Topaloğlu, Demet Ünsal, Merih Altıntaş, "Bir Kısır Döngü Olarak Şiddet", *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, Cilt: 4, Sayı: 1, 2012, s. 116.
[197] Mustafa Akyıldız, Kadına Yönelik …, s. 7.

çocukluk dönemlerinden itibaren çevresinde tanık olduğu şiddet eylemleri bir süre sonra davranış kalıpları haline dönüşmektedir[198]. Psikososyal yaklaşım; bastırılan duygunun agresif tepkilere neden olarak bireyleri kışkırttığı, toplumsal çevrenin ve kültürün etkisiyle sürekli iletişim ve etkileşim sonucu ortaya çıkan kişiliğin davranışlar ve davranış bozukluklarıyla ilişkili olduğu ifade edilmektedir[199]. Aile içi sorunların bulunması, madde kullanımı ve temel gereksinimlerin karşılanmaması gibi durumlar şiddet davranışlarının artmasına neden olduğu görülmektedir[200].

Şiddet gösteren bireylerle şiddet göstermeyen bireyler arasındaki nedenselliği açıklamaya çalışmaktadır[201]. Duygu, düşünce ve davranış arasındaki karşılıklı etkileşim sonucu sosyalleşme sürecinde bireyde şiddet eylemlerinin oluşması sonucu sağlık problemleri ortaya çıkmakta ve saldırganlığın bilişsel süreçlerle ilgili olduğu belirtilmektedir[202]. Sosyal davranışların gelişmesine katkıda bulunan bireyler arasındaki ilişkiyi etkileyen empati duygusu, bireyler arasında çatışma durumunun yaşanmasını azalmakta iken empati duygusunun yoksunluğu, bireylerin sosyal yaşamda sorunlar çıkarmasına duygu ve davranışlarının saldırganlığa dönüşmesine neden olacağı düşünülmektedir[203].

1.1.3. Feminist Yaklaşım

Feminist model, konunun merkezinde yer alan toplumsal cinsiyet kapsamında ev içi şiddetin ailenin özel meselesi olduğu görüşünü sorgulayarak, kadınların şiddet dâhil karşılaştıkları tüm sorunların sosyal, kültürel ve politik güçlerden kaynaklandığını savunmaktadır[204]. Biyolojik ayrılıklardan hareket ederek ailede ilk çocukluk yıllarında verilen cinsel rol eğitiminin psikolojik ve toplumsal ayrılıklara yol açması sonucu kadının yeteneklerinin gelişmesine engel olan cinsel rol kalıplarının etkisinde kalan kadının toplumdaki konumunun araştırılıp açıklanmasına dayanan bir yaklaşımdır[205]. Feministler,

---

[198] Onur Ulusoy, Ergenlerde Bilişim Teknolojileri Kullanımı ve Saldırganlık İlişkisi, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana 2008, s. 17.
[199] Mustafa Akyıldız, Kadına Yönelik …, s. 10.
[200] Hüseyin Güleç, Mürüvvet Topaloğlu, Demet Ünsal, Merih Altıntaş, "Bir Kısır Döngü …", s. 119.
[201] Mustafa Akyıldız, Kadına Yönelik …, s. 10.
[202] Suat Kılıçarslan, İlköğretim 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Akılcı Olmayan İnançları ile Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Adana 2009, s. 25.
[203] Derya Hasta, Müzeyyen Eda Güler, "Saldırganlık: Kişilerarası …", s. 72.
[204] Betül Yarar, "Yakın İlişki İçinde Şiddeti Feminist Bakışla Yeniden Düşünmek", (der. Betül Yarar), *Şiddetin Cinsiyetli Yüzleri*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, Eylül 2015, s. 20.
[205] Mahmut Tezcan, *Eğitim Sosyolojisinde Çağdaş Kuramlar ve Türkiye*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara 1993, s. 50.

toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının anlaşılmasıyla aile içi şiddetin açıklanabileceğini vurgulamaktadırlar[206].

Kadının sosyal rolünü geliştirme çabasıyla ilişkilendirilen feminizm, cinsiyetleri nedeniyle kadınların dezavantajlı konumda olduğu ve bu konumlarının toplumsal süreçler içerisinde değiştirilebileceğini savunmaktadır[207]. Feminist model sorunların sosyo-politik düzeyde müdahale ve eylem gerektiğini ileri sürmekte ve kadınların güçlenmesini sağlayarak kendi iradelerini elde etmelerini desteklemektedir[208]. Eşinden şiddet görmüş kadınların kendi içlerine yönelik bakış açılarını ve kişilerarası farkındalıklarını arttırmayı amaçlayan feminist grup çalışması; kişisel olanın politik olduğu, kişisel ve sosyal kimliklerin birbirine bağlılığı, kadınların deneyimlerinin değerliliği ilkeleri üzerinde yapılandırılmaktadır[209]. Kadına yönelik şiddetle mücadelenin etkin şekilde yürütülebilmesi için erkeklerin düşünce ve inançlarının ayrıntılı bir şekilde incelenmesi sonucu erkeklik olgusunun yeniden ele alınarak şiddet uygulayan erkeklerle çalışmalar yapılması gerekmektedir[210].

1.2. Aile İçi Şiddeti Ortaya Çıkaran Etkenler

Aile; kan bağı, evlilik ve diğer kanuni yollarla aralarında akrabalık ilişkisi kurulan, sosyal, fiziksel ve duygusal ihtiyaçların karşılandığı[211], aralarında ekonomik iş birliği bulunan ortak alanın paylaşıldığı[212] toplumun en küçük yapı taşıdır. Aile, bireyin toplumsal bir varlığa dönüşmesinde kimliğin kazanılmasında ilk ve en etkili[213], biyolojik ve sosyal kurum özelliği taşımaktadır[214]. Kişinin aile içinde oluşan kimliği, sosyal çevre ve aile içindeki cinsiyet farklılığı bireyler arasında yabancılaşmaya bunun sonucu olarak da şiddete sebep olmaktadır[215]. Sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel gelişim ile aile de bir

---

[206] Özge Sanem Özateş, "Bir Sosyal Hizmet …", s. 100-101.
[207] Fatma Akkan Güngör, "Siyasal Yaşamda Kadın Şiddet Getirir", *38. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi*, 2007, s. 54.
[208] Betül Yarar, "Yakın İlişki …", s. 20.
[209] Melike Tunç, "Şiddet Mağduru Kadınlarla Feminist Grup Çalışması", *Aile ve Kadın Sempozyumu Bildiri Kitabı*, (der. Gülsüm Çamur Duyan, Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız), Kırıkkale 16 Mayıs 2013, s. 110.
[210] Aslıhan Burcu Öztürk, "Kadına Yönelik Şiddet Uygulayan Erkeklerle Çalışmada Pro-Feminist Yaklaşım", *Aile ve Kadın Sempozyumu Bildiri Kitabı*, (der. Gülsüm Çamur Duyan, Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız), Kırıkkale 16 Mayıs 2013, s. 98-99.
[211] Merve Akın, "Aile İçi …", s. 27.
[212] Sabri Çakır, "Türkiye'de Evli Kadınlar Ekseninde Evlilik Aile Algısı ve Boşanma Olgusu", Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi, (der. Hayrettin Ökçesiz, Gülriz Uygur, Saim Üye), Hukuka Felsefi ve Sosyolojik Bakışlar- VI Sempozyum, İstanbul 26-29 Kasım 2012, s. 78.
[213] Yücel Can, "Türk Ailesinde …", s. 16.
[214] Emine Öztürk, "Türkiye'de Aile …", s. 41.
[215] Handan Kamile Şahin, Aile İçi …, s. 21.

dönüşüme uğramakta, aile yapısının bozulması olumsuz sonuçlara neden olacağından devlet tarafından aile birliğinin korunması ve denetlenmesi ihtiyacı ortaya çıkmaktadır[216]. Aile içi şiddet, bir kişinin eşine ya da çocuklarına, aynı evde yaşadığı akrabalarına tehdit, baskı içeren davranışlarda bulunması olarak tanımlanmaktadır[217]. Aile içi şiddet genelde eşler arasında gerçekleşen, erkek tarafından özellikle kadına ve çocuğa uygulanan ya da annenin çocuğa uyguladığı şiddet eylemlerini kapsamaktadır[218]. Aile içi şiddet tüm toplumu ilgilendirmesine rağmen, şiddet genelde ailenin içinde kalır ve dışa yansıtıldığı takdirde daha büyük problemlere neden olabilir[219].

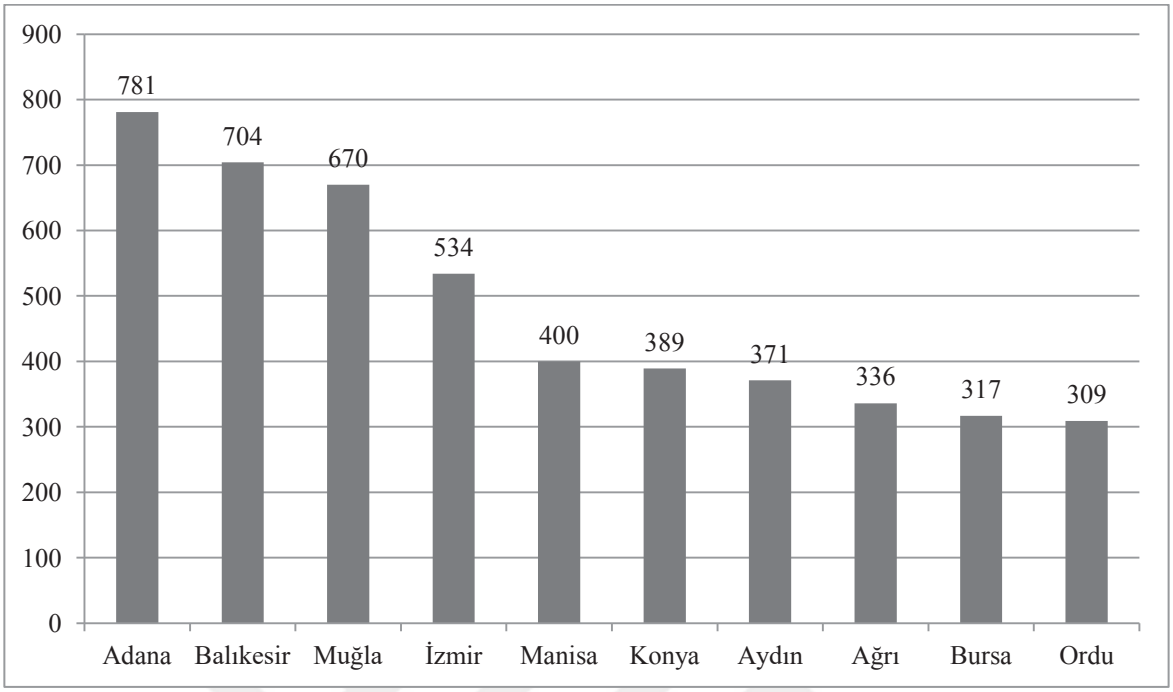
Toplumsal cinsiyet, biyolojik farklılıkları kapsadığı gibi sosyal ve kültürel değerlerin oluşturduğu farklılıkları da vurgulamaktadır[220]. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği temelinde kadına yönelik aile içi şiddet, itaat sağlamak için araç olarak kullanılmaktadır[221]. Kadına yönelik aile içi şiddet, genellikle kadının eşinden ya da birlikte olduğu kişiden kaynaklanan, kadınların ekonomik ve toplumsal yaşamdan yoksun kalmalarına, sağlık sorunu yaşamalarına hatta yaşamlarını yitirmelerine neden olan özgürlük ve insanlık hakkı ihlalidir[222]. Aile içi şiddetin oluşmasında erkek egemen toplumu benimseyen, kadının üzerinde hâkimiyet kurmak isteyen mekanizmalardan kaynaklandığı belirtilmektedir[223].

81 ilin jandarma sorumluluk bölgesi kapsamında olan yerlerde aile içi şiddetle ilgili araştırma yapılmış ve grafikte yaşanan şiddet sayısı ile birlikte ilk on il sıralanmıştır. Sıralamaya bakıldığında Adana'nın 781 kişi ile en çok aile içi şiddet yaşanan il olduğu görülmektedir[224].

---

[216] Özden Salman, Aile Birliğinin …, s. 27.
[217] T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı*, Ankara.
[218] Ayten Zara, Merve İnci, "Aile İçi Şiddet …", s. 81-94.
[219] İlyas Özgentürk, Vedat Kargın, Halil Baltacı, "Aile İçi Şiddet ve Şiddetin Nesilden Nesile İletilmesi", *Polis Bilimleri Dergisi*, Cilt: 14, Sayı: 4, 2012.
[220] Saniye Dedeoğlu, "Toplumsal Cinsiyet Rolleri Açısından Türkiye'de Aile ve Kadın Emeği", *Toplum ve Bilim*, Sayı: 86, 2000, s.142.
[221] Ekin Bozkurt Şener, Kadına Yönelik …, s. 17.
[222] Mustafa Akyıldız, Kadına Yönelik …, s. 32.
[223] Kibar Seyhun Sarı, Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Aile Mahkemeleri Bağlamında Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2010, s. 22.
[224] Grafik 2.1.

Grafik 2.1 2013 Yılı Aile İçi Şiddet Olaylarının İllere Dağılımında İlk On İl

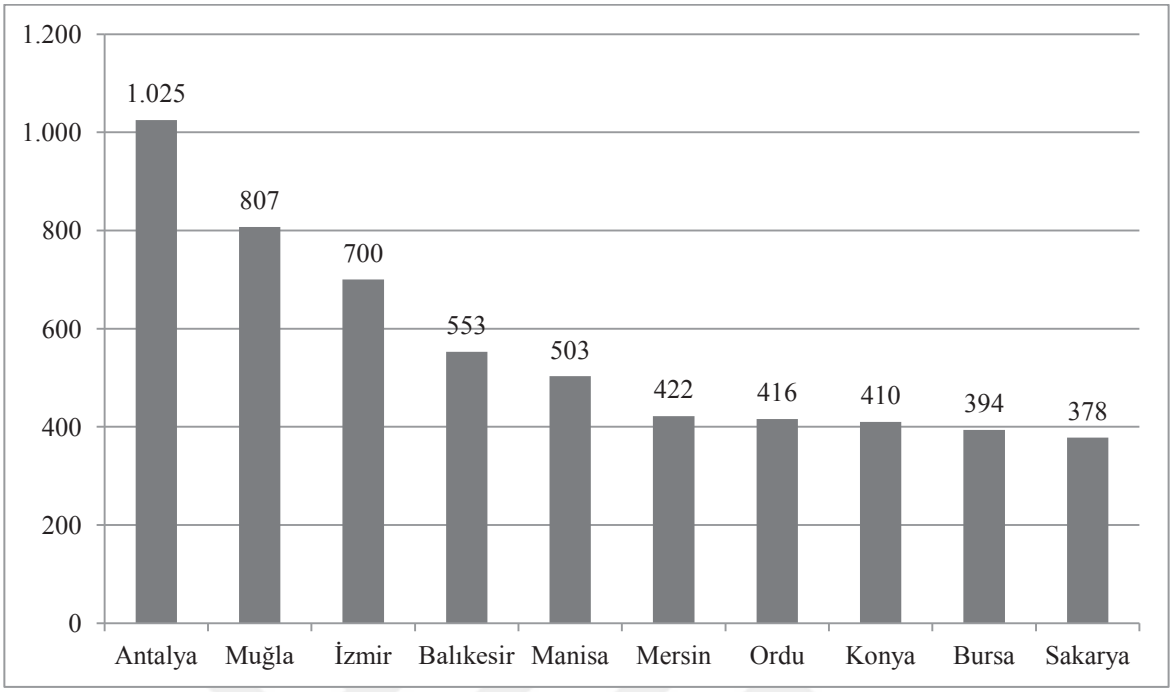

(kaynak: www.jandarma.gov.tr, 2014)

Jandarma sorumluluk bölgesinde 2012 yılı aile içi şiddet sayısı 12.741 ve 2013 yılı aile içi şiddet sayısı 13.551 olarak %6' lık bir artış gerçekleşmiştir. Aile içi şiddet olaylarında 2.797 si erkek, 12.222 si kadın olmak üzere toplam 15.019 kişi mağdur olmuştur. Aile içi şiddet olaylarında 2012 yılı hayatını kaybedenlerin sayısı 83, 2013 yılında ise %10'luk bir azalış ile 75 kişi hayatını kaybetmiştir. Hayatını kaybeden 75 kişiden, 36 sını kadın, 39 unu erkek oluşturmaktadır. Aile içi şiddet olaylarında %41' lik kısmı kötü muamele, %36' lık kısmını kasten yaralama suçu oluşturmaktadır[225].

[225] T.C. İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı, 2013 Yılında Meydana Gelen Aile İçi Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet ve Çocuk Suçlarının Değerlendirmesi, Ankara 2014.

Grafik 2.2 Kadına Yönelik Şiddet Olaylarında Öne Çıkan İlk On İl

(kaynak: www.jandarma.gov.tr, 2014)

Toplumun genelinde yaşanan şiddeti en çok güçsüz ve çaresiz olan kadınlar hissetmektedir[226]. Kadına yönelik şiddet olaylarına bakıldığında 2013 yılı ülke genelinde 15.748 olay yaşanmış ve verilen ilk on il içinde yaşanan olay sayısı 5.608'i kapsarken en fazla kadına şiddet yaşanan ilin Antalya olduğu görülmektedir[227].

1.2.1. Toplumsal Nedenler

Kadına yönelik şiddetin temel nedenlerinden biri geleneksel yapının erkek egemen olması ve kadına karşı toplumların belirlemiş olduğu roller toplumsal nedenleri kapsamaktadır[228]. Toplumsal değişimle birlikte farklı kültürel yapıya sahip evlilikler yapılmakta, kültürel özellikler eşleri ve yaşam tarzlarını etkilemekte ve bazen eşler arasında kültürel farklılıklardan kaynaklanan sıkıntılar yaşanmaktadır[229]. Toplumsal kurallar değişse de, bazı bölgelerde görücü usulü ya da zorla evlendirme devam etmekte ve kadının itiraz etmesi halinde psikolojik baskı, tehdit unsurlarıyla şiddet kendini

[226] Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız, *Kadına Yönelik* …, s. 7.
[227] T.C. İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı, 2013 Yılında Meydana Gelen Aile İçi Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet ve Çocuk Suçlarının Değerlendirmesi, Ankara 2014.
[228] Özden Salman, Aile Birliğinin …, s. 21.
[229] Aliye Mavili Aktaş, "Aile Danışmanlığında Aile İçi İletişim ve Kültürel Farklılıklar", V. Aile Şurası "Aile Destek Hizmetleri" Bildirileri, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2008, s. 76.

göstermektedir[230]. Kadının toplumsal yapıda pasif olmaya itilmesi, sürekli olarak anne ve eş rolünün öne çıkartılması kadının iş hayatına atılması halinde toplum tarafından onaylanmayacak davranışlarda bulunması şiddet ortamını artırmaktadır[231]. Aile yapısının bozulması bireylere ve topluma zarar verebileceği için ailenin sağlıklı yapısını sürdürebilmesi toplumların aile kurumuna önem vermesi, aile yapısını koruması ve güçlendirmesine bağlı olmaktadır[232].

Eşler arasındaki yaş, statü, kültür farklılıkları ve aileyi dışarıdan etkileyecek akraba ve komşuluk ilişkileri aile yapısında hasarlara neden olabilir[233]. Toplumda kadının statüsünün düşük olarak görülmesi ve eğitimsizlik, kadının çalışma yaşamında yer almasını ve ekonomik özgürlüğünü engelleyerek şiddetin ortaya çıkmasında önemli rol oynamaktadır[234]. Kültür, toplumsal yapıyı şekillendiren bireyler üzerinde farklı etkilere yol açmakta, "kızını dövmeyen dizini döver", "dayak cennetten çıkmadır" gibi atasözlerinin toplumsal yapıda benimsenerek şiddetin olağan bir şey gibi kabullenilmesine neden olmaktadır[235]. Erkeğin kadından yaşça büyük olması, kadının eşinden şiddet görme riskini artırmakta ve genç yaştaki kadınların şiddet görme riskinin daha fazla olduğu belirtildiği gibi tam tersi bir durum da söz konusu olabilmektedir[236].

1.2.2. Psikolojik ve Sosyal Nedenler

Gelişim aşamasında çocuğun, şiddete uğraması ya da şiddete tanık olması çocuğun gelecekteki davranışlarını etkilemektedir[237]. Toplumdaki namus ve ahlak anlayışları, bireylerin hayata olumsuz bakış açılarına bağlı olarak alkol ve madde kullanmaları psikolojik ve sosyal nedenler arasında sayılabilir[238]. Alkol ve madde kullanımı bireyde kişilik bozukluklarına sebep olmakta ve şiddet eğilimini ortaya çıkarmaktadır[239]. Eğitim, kadın ve erkek arasındaki ilişkiyi olumlu etkiyebileceği gibi bazen eşlerin eğitimli olması şiddetten kaçınmak için yeterli olamamaktadır. Erkeğin eğitim seviyesinin azlığı ya da kadının eğitim seviyesinin erkekten yüksek olması gibi eşler arasında güç dengesizliği

---

[230] Yakın Ertürk, Kadına Karşı …, s. 11.
[231] Veda Bilican Gökkaya, "Türkiye'de Kadına …", s. 144.
[232] Özden Salman, Aile Birliğinin …, s. 2.
[233] *Aile Kurultayı*, Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara 1995, s. 302.
[234] Aslı Köse, Ayşe Beşer, "Kadının Değiştirilebilir Yazgısı Şiddet", *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi,* Cilt: 10, Sayı: 4, 2007, s. 116.
[235] Yıldız Akpolat, "Kültür ve Şiddet", *Tüm Yönleriyle Şiddet*, Diyarbakır 2013.
[236] Ayten Zara, Merve İnci, "Aile İçi Şiddet …", s. 81-94.
[237] Nüket Subaşı, Ayşe Akın, "Kadına Yönelik Şiddet; Nedenleri ve Sonuçları", Ankara 2003.
[238] Orhan Özbey, "Kadına Yönelik Şiddet-Şiddetin Temelleri", *Hukuk Gündemi Dergisi*, 2012.
[239] Mustafa Akyıldız, Kadına Yönelik …, s. 18.

yaşanması aile içi şiddetin yaşanma ihtimalini arttırmaktadır[240]. Eğitimli kişinin egolarından kaynaklanarak göstermiş olduğu şiddet, eğitimsiz kişinin gösterdiği şiddete göre daha şaşırtıcı olabilmektedir[241]. Aile içi şiddete tanık olarak büyüyen erkeğin saldırgan ve sinirli bir yapıya sahip olması, ortaya çıkan sorunlarla baş edememesi, erkeğin kadından üstün görülmesi, aile içi şiddete zemin hazırlamaktadır[242]. Erkeğin şiddete tanık olarak büyüdüğü bir çevrede şiddete maruz kalan kadın için şiddet normal davranış olarak kabul edilmektedir[243].

1.2.3. Ailevi Nedenler

Aile içinde, aile üyelerini belirleyen roller toplum tarafından şekillenmekte ve aile üyeleri arasındaki bağların sağlıklı veya sağlıksız bir şekilde gerçekleşmesine neden olmaktadır[244]. Kadın ve erkeğin farklı yaşam biçimlerinin olmasından kaynaklanan anlaşmazlıklar, aile büyükleriyle aynı çatı altında yaşanması sonucu oluşan huzursuzluklar ya da erkeğin ailesinde var olan şiddet sonucu kurmuş oldukları aile şiddete neden olmaktadır[245]. Aile içi ilişkilerde başarısızlık gerilim yaratmakta, kadın pasif bir konumda ise erkeğe karşı sessiz kalmakta ve aile içi şiddet ortaya çıkmaktadır[246]. Görev ve sorumlulukların birlikte paylaşılması aile içi ilişkileri güçlendirmekte iken ailedeki ekonomik yetersizlik, eşler arasındaki iletişim azlığı şiddetin oluşmasına ortam hazırlamaktadır[247]. Kadın erkek eşitsizliği ve kalıplaşmış kurallar yüzünden kadının çalışmasının engellenmesi, ekonomik şiddet riskini artırmakta ve kadınların fiziksel şiddete uğramasına sebep olmaktadır[248]. Evlilik ilişkilerinde maddi sorunların paylaşıldıkça daha kolay çözülebileceği, ailede ki ilişkilerin duygu ve düşüncelerin paylaşılmasıyla daha sağlıklı olacağı belirtilmektedir[249].

Kadının erkeğin yaşamına müdahalede bulunması, kocasından izinsiz dışarı çıkması, kocasının başka bir kadınla ilişkisine itiraz etmesi gibi nedenler erkeğin sinirlenmesine ve

---

[240] Ayten Zara, Merve İnci, "Aile İçi Şiddet …", s. 81-94.
[241] Mustafa Akyıldız, Kadına Yönelik …, s. 17.
[242] Ayten Zara, Merve İnci, "Aile İçi Şiddet …", s. 81-94.
[243] Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız, *Kadına Yönelik* …, s. 7.
[244] Serap Çakıcı, Alt ve Üst Sosyoekonomik Düzeydeki Ailelerin Aile İşlevlerinin, Anne- Çocuk İlişkilerinin ve Aile İşlevlerinin Anne –Çocuk İlişkilerine Etkisinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006, s. 22.
[245] Filiz Kardam, İlknur Yüksel, Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Ankara, 2009.
[246] Handan Kamile Şahin, Aile İçi …, s. 28.
[247] Serap Çakıcı, Alt ve Üst …, s. 34.
[248] Özlem Can Gürkan, Fatma Coşar, "Ekonomik Şiddetin …", s. 124-129.
[249] *Aile Kurultayı*, Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara 1995, s. 303.

şiddete yönelmesine neden olmaktadır[250]. Eşler arasında yaşanan aldatma olayı ya da şüphesi, kıskançlık, kadının boşanma isteği, namusun algılanış biçimi gibi nedenlerden ailede huzursuzluk yaşanmakta ve birçok kadın erkek şiddetine uğramaktadır[251].

1.2.4. Ekonomik Nedenler

Birbirini doğuran ve besleyen yapıda olan şiddet, işsizliğin getirisi olan ekonomik sorunlar yoksulluğa yol açarak kadınların eğitim ve gelişim fırsatlarına engel olurken aile ve toplumda yaşanan huzursuzluklar kadına yönelik şiddete yol açmaktadır[252]. Kadının aile içinde ve kamusal alanda çalışmaya zorlanması ya da çalışmasına engel olunması ve enformel sektöre itilmesi, sigortasız çalıştırılması gibi ekonomik şiddetin çeşitli türlerine maruz kalan kadının ekonomik bağımlılığı şiddete uğramasında en zayıf noktayı oluşturmaktadır[253]. Ataerkil yapı, ayrımcılık, toplumun sosyal ve kültürel yapısı gibi etkenler ekonomik şiddet riskini arttırmaktadır[254]. Geçim kaynaklarının yetersiz oluşu nedeniyle failler ve mağdurların sınıfsal konumları ile bölgedeki mevcut üretim ilişkileri şiddetin ve töre cinayetlerinin bazı bölgelerde yoğun olarak yaşanmasına neden olmaktadır[255]. Ekonomik nedenler sonucu ortaya çıkan şiddet, kadınların insanca yaşamasına engel olmakta, yoksullaşmasına ve kazandığı parayı kocasına vermediğinde fiziksel şiddete uğramasına bunun sonucunda kadının ruhsal sağlının bozulmasına ve diğer kadınlara oranla depresyon ve intihar girişimlerinin artmasına neden olmaktadır[256].

1.3. Şiddetin Toplum Üzerindeki Sonuçları

Toplumun dezavantajlı gruplarında yer alan özellikle kadınlar ve çocukların maruz kaldığı bir insan hakkı ihlali olarak ciddi bir sorun oluşturan şiddetin meydana getirdiği sonuçlar irdelenmektedir[257]. Doğal ve toplumsal ortamlardan gelen uyarıları oluşturan duyular, bilişsel süreç içinde durumun algılanarak değerlendirilmesi sonucu saldırganlık

---

[250] T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Aile İçi …, s. 159.
[251] Zahir Kızmaz, "Şiddetin Sosyo-Kültürel …", s. 247-267.
[252] Funda Rana Adaçay, Gül Güney, "Kadına Yönelik …", s. 315.
[253] Rana Eşkinat, "Türkiye'de Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet", *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu* (der. Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız, Talat Kıymaz, Hasan Kala), Ankara 2012, s. 333.
[254] Özlem Can Gürkan, Fatma Coşar, "Ekonomik Şiddetin …", s. 124-129..
[255] Tuğba Ceren, Türkiye'de Görülen Töre Cinayetlerinin Sosyolojik, Antropolojik ve Kültürel Kökenine Bakış, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008, s. 101.
[256] Özlem Can Gürkan, Fatma Coşar, "Ekonomik Şiddetin …", s. 124-129.
[257] İlyas Özgentürk, Vedat Kargın, Halil Baltacı, "Aile İçi Şiddet …", s. 56.

içeren eylemleri ortaya çıkarmaktadır[258]. Toplumsal ve bireysel boyutta karşılaşılan şiddet olgusunun yaşanması sonucu oluşan zararlar toplumsal yapıyı önemli oranda etkilemektedir[259]. İnsanın haysiyet ve onuruna yaraşır şekilde yaşamasını sağlayan refah düzeyi anlamına gelen yaşam kalitesi, toplumsal koşullar, yaşanılan çevre koşulları gibi toplumsal göstergeler bireylerin sağlıklı şekilde gelişmesi için gerekli ortamı oluşturmaktadır[260].

Yaşanan aile içi şiddet olaylarında 36'sı kadın, 39'u erkek olmak üzere 75 kişi hayatını kaybetmiş, 5.596'sını kadınların 1.185'ini erkeklerin oluşturduğu yaralılar bulunmakta, kadına yönelik şiddet olaylarında ise 29 kişi hayatını kaybetmiş, bir önceki yıla göre yaralanan mağdur sayısı %35 lik artışla 8.635 kişi olarak tespit edilmiştir[261].

1.3.1. Şiddetin Çocuklar Üzerindeki Sonuçları

Gençliği ve yetişkinliği biçimlendiren bir dönem olan çocukluk, aile içindeki ve dışındaki ilişkilerin yönlendirilmesinde etkili olmakta[262] ve şiddet davranışı gösteren çocuklarda problem çözme, iletişim kurabilme becerilerinde sorun yaşadıkları belirtilmektedir[263]. Aileye bağımlı olan ve her türlü şiddete karşı kendini koruyacak gücü bulunmayan çocukların, kendilerini güvende hissettikleri evin içinde tanık oldukları ya da maruz kaldıkları şiddet, duygusal gelişimleri üzerinde olumsuz yönde etkili olmaktadır[264]. Ailede yaşanan öfke ve şiddet duygusunun ifade ediliş biçimi öğrenmeye bağlı olarak kişiden kişiye değişerek çocuğun göstermiş olduğu davranışların öğrenilmiş davranışlar olarak belirtildiği ve bu davranışların toplumsal ilişkilerinde olumsuz sonuçlar doğurduğu

---

[258] Özcan Köknel, *Şiddet Dili* …, s. 36-37.
[259] Sezer Ayan, "Kadına Karşı Şiddetin Çocuklar Üzerindeki Etkileri", *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu* (der. Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız, Talat Kıymaz, Hasan Kala), Ankara 2012, s. 661.
[260] Şeyda Yıldırım, "Aile İçi Şiddetin Çocukların Yaşam Kalitesine Etkisi", *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu* (der. Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız, Talat Kıymaz, Hasan Kala), Ankara 2012, s. 710.
[261] T.C. İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı, 2013 Yılında Meydana Gelen Aile İçi Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet ve Çocuk Suçlarının Değerlendirmesi, Ankara 2014.
[262] Rıfat Bilgin, "Çatışma ve Şiddet …", s. 136.
[263] Raşit Avcı, Songül Sonay Güçray, " Şiddet Davranışı Gösteren ve Göstermeyen Ergenlerin Ailelerinin Aile İşlevleri, Aile Bireylerine İlişkin Problemler, Öfke ve Öfke İfade Tarzları Açısından İncelenmesi", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, Sayı: 1, 2010, s. 58.
[264] İlyas Özgentürk, Vedat Kargın, Halil Baltacı, "Aile İçi Şiddet …", s. 62.

öne sürülmektedir[265]. Gelişimini tamamlama aşamasında olan çocukların nasıl bir kişilik geliştirecekleri uğradıkları şiddetten etkilenme biçimleriyle etkileşim içinde olmaktadır[266].

Çocukların üzerinde eğitim aracı olarak kullanılan şiddet, kısa ve uzun dönemde ruhsal ya da bedensel gelişim açısından etkilerini göstermektedir[267]. Şiddete tanık olan çocuklarda, şiddet anında anne babayı ayırmaya çalışmak, anneyi korumak, şok halinde ne yapacağını bilememek gibi davranışlar kendini gösterirken uzun dönemde yerli yersiz ağlamalar, güvensizlik duygusunun gelişmesi, saldırganlığın artması gibi davranışların ortaya çıktığı belirtilmektedir[268]. Şiddete maruz kalan kadının psikolojik sorunlar sebebiyle çocuğunu ihmal etmesi, çocukta ciddi sağlık problemlerine yol açacağı söylenmektedir[269].

1.3.2. Şiddetin Kadınlar Üzerindeki Sonuçları

Şiddetin kadınlar üzerinde oluşturduğu etkiler şiddetin türü, süresi, kadının şiddetle başa çıkma yöntemi ve sosyal desteğe göre değişiklik göstermekte, kadında ruhsal ya da fiziksel hasar meydana gelmektedir[270]. Şiddete maruz kalan kadınlar başlangıçta hissizlik ve gelecekte tekrar edeceği korkusu duymakta bu durum kadında uzun sürede sonuçlarını güven duygusunda sarsılmalar, çaresizlik ve umutsuzluk olarak kendini göstermektedir[271]. Şiddet sonucu psikolojik ve fiziksel olarak etkilenen kadın, işgücü kaybına uğramakta bu durum kadının statüsünü de etkilemektedir[272].

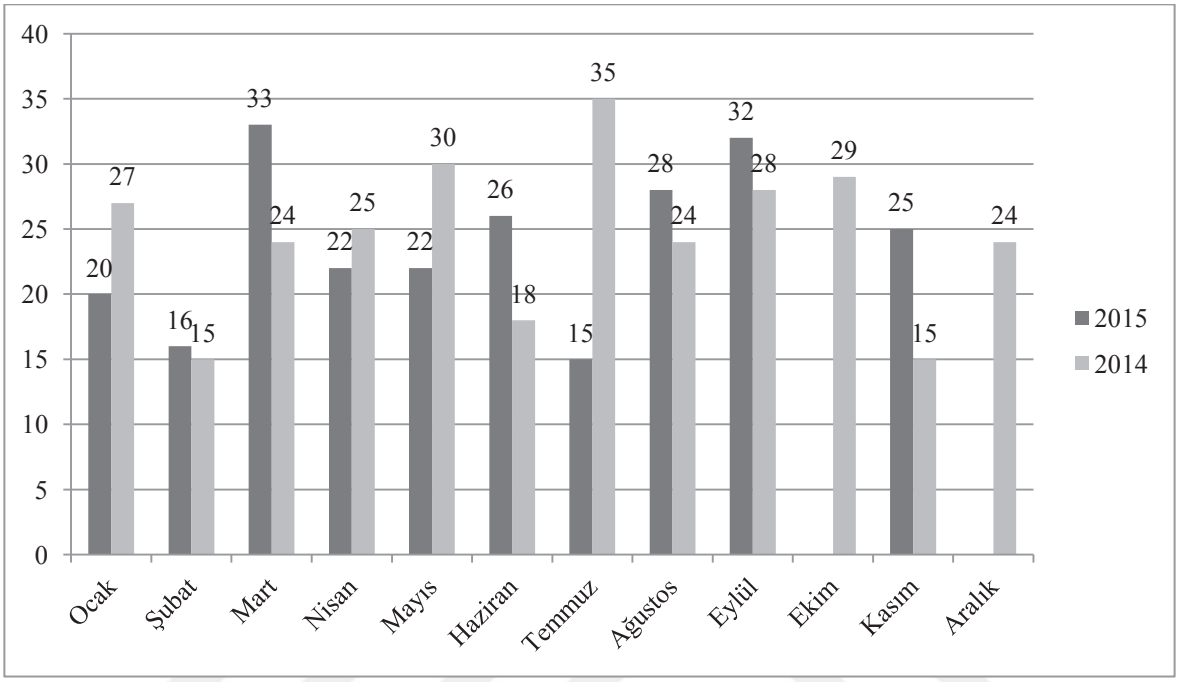
Şiddetin kadınlar üzerindeki sosyal sonuçlarına bakıldığında, kadınlar özellikle erkeklere karşı önyargı geliştirmekte ve hayata yönelik olarak tedirginlik yaşamaktadırlar[273]. Şiddet sadece şiddet gören kadını değil toplumu ve aile içinde yaşayan bireyleri de etkilemekte ve kadınlarda güvensizlik, depresyon uyku bozuklukları gibi belirtiler meydana gelirken çocuklarda içe kapanıklık, uyum sorunu ve saldırgan

---

[265] Raşit Avcı, Songül Sonay Güçray, " Şiddet Davranışı …", s. 49.
[266] Sezer Ayan, "Kadına Karşı …", s. 662.
[267] Veda Bilican Gökkaya, "Kadına Şiddet ve Gölgesindeki Çocuk", *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu* (der. Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız, Talat Kıymaz, Hasan Kala), Ankara 2012, s. 675.
[268] Gülçin Algan, Saibe Özlem Kaya, "Kadına Karşı …", s. 679.
[269] Şeyda Yıldırım, "Aile İçi …", s. 712.
[270] Ayten Zara, Merve İnci, "Aile İçi Şiddet …", s. 81-94.
[271] Seda Attepe, Melike Tunç, "Üniversite Öğrencilerinin Şiddet Mağduru Kadın Algısı: Bir Niteliksel Araştırma", *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu* (der. Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız, Talat Kıymaz, Hasan Kala), Ankara 2012, s. 788.
[272] Ümit Cihan Atman, "Kadına Yönelik …", s. 334.
[273] Emine Öztürk, "Türkiye'de Aile …", s. 52.

davranışlar meydana gelmektedir[274]. İntihar oranları yükselir, hamile olan kadınların şiddet görmesi bebeğin engelli doğma riskini artırır, şiddet uygulayan nesiller yetişmeye başlar yani şiddet sadece şiddet gören kişiyi değil tüm toplum üzerinde etkisini göstermektedir[275].

Grafik 2.3 2014-2015 Yılları İşlenen Kadın Cinayeti Sayısı

(Kaynakça: http://kadincinayetlerinidurduracagiz.net, 20.10.2015)

Şiddetin kadınlar üzerinde oluşturduğu en önemli sonuç şiddetin en son seviyesini oluşturan cinayet olmaktadır. İşlenen cinayetlerin içinde erken yaşta evlenen kadınlarda yer alırken kadınların kendi hayatına karar vermek, ayrılmak ya da boşanmak istemesi, ekonomik nedenler, kıskançlık bahanesi, tecavüze direnme ve bir kısmı da bilinmeyen sebeplerle öldürülmektedir[276].

1.3.3. Şiddetin Aile Üzerindeki Sonuçları

Çevresiyle ve aile bireyleriyle ilişki ve etkileşim içinde olan aile, kendisine aktarılanlardan uygun olanları benimsemesinde, gücü elinde bulunduran rollerin sert şekilde biçimlendiği katı aile yapısı ve gücün tarafsız kullanıldığı görüşlerin karşılıklı yapılarak problemlerin ortak çözüldüğü esnek aile yapısı olarak üyeler arasındaki

[274] Handan Kamile Şahin, Aile İçi …, s. 43.
[275] Aslı Köse, Ayşe Beşer, "Kadının Değiştirilebilir …", s. 118.
[276] http://kadincinayetlerinidurduracagiz.net, 15.06.2015.

ilişkilerin boyutunun belirlenmesinde etkili olmaktadır[277]. Aile yapısının değişmesi ve zayıflaması, modernleşme sürecinin başlamasının etkisiyle ortaya çıkan yoksulluğa bağlı olarak bireylerin şiddet eğilimi göstermesiyle ilişkilendirilmektedir[278]. Aile yaşam döngüsü; yeni beceriler elde ederek gelişen ve her aşamasında çeşitli sorunların varlığıyla değişimin yaşandığı aile içi roller ve ilişkileri kapsayan evliliğin başlamasından eşlerin ölümüne kadar geçen aşamalı gelişim süreci olarak tanımlanmakta ve her dönemin kendine özgü iletişim biçimine ve yaşanan çatışmalara bireylerin uyum sağlayamaması durumunda ailede kriz yaşanmasına neden olmaktadır[279]. Aile kurumunun sorunlu ya da sorunsuz olması bireyin içinde bulunduğu toplumla olan ilişkilerinde uyumlu olup olmasına bağlı olarak sorunları sosyal normlar çerçevesinde çözmeye çalışan ya da sorunların kaynağını oluşturan bireyleri ortaya çıkaracaktır[280]. Toplumsal cinsiyet anlayışı nedeniyle aile içi mahrem mesele olarak algılanan şiddet ataerkil aile yapısında kadının mağduriyetini dile getirmesini engellemekte ve şiddetin sosyal bir sorun olarak algılanmasında etkili olan yasal tedbirlerin arttırılması ve toplumsal farkındalığın gelişmesi şiddetin görünür kılınmasında etkili olmaktadır[281]. Aile içi şiddet sonucu ortaya çıkan evlilik sözleşmesinin sona ermesini ifade eden boşanma, bireyler üzerinde yıpratıcı etkiler yaratmakta özellikle de çocuklar açısından değerlendirildiğinde ilgisizlik ve ihmal sonucu çocukların suçlu ortamlara girmelerine neden olmaktadır[282].

1.4. Şiddet Olgusunun Tarafları

Güç kullanma ile doğrudan ilgili olan şiddet kavramı, fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik şiddet türlerini barındıran mağdur ile fail arasındaki güç ilişkisinin eşitsizliğinden oluşan ve çoğunlukla güçsüz olanın mağdur olduğu durumu ifade etmektedir[283]. Şiddet mağduru ve fail açısından incelenen şiddetin önlenmesinde failin şiddete yaklaşımını önlemek adına yaklaşımlar ele alınmaktadır.

---

[277] Zeki Karataş, Fatih Kılıçarslan, "Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Aile Terapisinin Rolü", *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, 2013, s. 113.
[278] Zahir Kızmaz, "Gelişmekte Olan Ülkelerde Suç: Suç Oranlarının Artışı Üzerine Sosyolojik Bir Çözümleme", *Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 5, 2012, s. 67.
[279] Zeki Karataş, Fatih Kılıçarslan, "Kadına Yönelik …", s. 114.
[280] Müjdat Avcı, "Yazgının Yokluğunda Suçun Varlığı Meselesi ya da Ailenin Parçalanmasının Suçla İlişkisi", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 1, 2011, s. 121-140.
[281] Zeki Karataş, Fatih Kılıçarslan, "Kadına Yönelik …", s. 120.
[282] Müjdat Avcı, "Yazgının Yokluğunda …", s. 121-140.
[283] Elif Yılmaz, "Ekonomik Sömürü ve Şiddet Mağduru Çocuklar: Sokakta Çalıştırılan Çocuklar Sorunu", *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, 2013, s. 2.

1.4.1. Mağdur Açısından Şiddet

Şiddetten etkilenen veya etkilenme tehlikesi bulunan, şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışlara doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kalan veya kalma tehlikesi bulunan kişiler olarak mağdur tanımı yapılmaktadır[284]. Maruz kalınan cinsiyet temelli şiddet doğum öncesi, bebeklik, çocukluk ve ergenlik dönemi, üreme çağı ve yaşlılık olarak yaşam döngüsü şeklinde ilerlemektedir[285]. Bireylerin davranışlarında değişikliğe yol açan her toplumda uygulanış şeklinin farklılık gösterdiği şiddetin, mağdur açısından da verilen tepkilerin farklılık gösterdiği görülmektedir[286]. Kadın doğduğundan itibaren bulunduğu toplum içindeki normlara ve belirlenen rollere uygun olarak yaşamına devam ederken şiddeti hazırlayan koşulların ortaya çıkmasıyla maruz kaldığı şiddetin sonuçları bireylerde etkisini göstermektedir[287]. Kültürel değerin gelişimine bağlı olarak bireylerin ve mağdurların nesnelleştirilmesi ve önemsizleştirilmesi şiddet suçunun bireyin gelişimi üzerinde etkili olmaktadır[288]. Şiddete maruz kalan kişilerin mağdur olarak görülmesi toplumun kültürel değerleriyle bağlantılı olmakta ve şiddet mağduru olarak çoğunlukla kadına uygulanan şiddet yer almakla birlikte çocuk ve erkek de şiddete maruz kalmaktadır[289]. Önyargı, ayrımcı ve suçlayıcı tutumların ağırlıkta olduğu kadına yönelik şiddete ilişkin düşünce ve yorumlar çerçevesinde şiddet gösteren kişi toplumun belli bir kesimi tarafından haklı olarak görülmekte ve kadının mağduriyeti bu bakış açısı etrafında şekil almaktadır[290]. Kadının hem bedensel hem de ruhsal yönden yıpranmasına neden olan şiddet, kadının benlik saygısının azalmasına yol açarken şiddete tanık olan aile bireylerine de olumsuz model oluşturmaktadır[291].

1.4.2. Fail Açısından Şiddet

Şiddet olarak belirtilen davranışları uygulayan veya uygulama tehlikesi bulunan kişiler fail olarak tanımlanmaktadır[292]. Şiddete başvuran erkek kendisini haklı çıkarmak

---

[284] Kasım Tatlılıoğlu, "Türkiye'de Aile İçi Kadına Karşı Şiddetin Psiko-Sosyal ve Kültürel Dinamiklerinin Değerlendirilmesi", *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, 2013, s. 134.
[285] Şeyda Yıldırım, "Aile İçi …", s. 705.
[286] Radiye Sezer Katırcıoğlu, "Yükselen Değerler …", s. 6.
[287] Ayten Zara, Merve İnci, "Aile İçi Şiddet …", s. 81-94.
[288] Zahir Kızmaz, "Gelişmekte Olan …", s. 69.
[289] Esra Serdar Tekeli, "Toplumsal Cinsiyet …", s. 771.
[290] Mustafa Aslan, Selim Şeker, "Aile İçi Şiddetin Bir Boyutu Olarak Kadına Yönelik Şiddet: Toplumsal Algı ve Tutumlar", *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, 2013, s. 176.
[291] Veda Bilican Gökkaya, "Kadına Şiddet …", s. 673.
[292] Kasım Tatlılıoğlu, "Türkiye'de Aile İçi …", s. 134.

için şiddeti önemsiz bir şey gibi göstermekte, ekonomik durumu gerekçe olarak ileri sürmekte ve yaptığı eylemi reddetmediği halde sorumluluğu da kabul etmemektedir[293]. Güç ve kontrolü elinde tutmak isteyen genellikle şiddet gösteren bazı durumlarda ise şiddet mağduru olan erkek, aile içinde maruz kaldığı şiddeti erkeklikten taviz vermek istemediği ve toplumda dalga konusu olacağını düşündüğü için paylaşmak istememektedir[294].

Şiddet uygulayan erkeğin sorumluluk alarak şiddetin neden olduğu davranışları engellemek için kültürel ortamın değişmesinde etkili olabilecek şiddete yönelen erkeklerle ilgili yaklaşımlardan bahsedilmektedir. Bu yaklaşımlar[295];

İçe Bakış Modeli: Erkeğin şiddete yönelmesine neden olan içsel faktörler, yakınlaşma korkusu, kronik depresyon, düşük dürtü kontrolü gibi şiddete yol açan davranışların tedavisi için erkeğin geçmiş deneyimlerindeki olumsuzlukları anlamasına ve şimdiki sorunlara çözüm bulmasına yardımcı olan geleneksel bir yaklaşım olarak tanımlanmaktadır.

Açık Tartışma ve İfade Ettirme Modeli: Duygusal paylaşım ortamı oluşturularak şiddete başvuran ve başvurmayan erkeklerin eşleriyle birlikte grup uygulamalarına katılmalarının yararlı olduğu düşünülen modeldir.

Etkileşim Modeli: Yalnızca şiddet deneyimi yaşayan çiftlerin bir araya gelerek aralarındaki problemin yaşanmasına neden olan davranış biçimlerini ortaya çıkarmak ve bunların değişimini sağlamak olarak tanımlanmaktadır.

Davranışçı ve Eğitici Modeller: Şiddetten uzaklaşmada kişinin alternatif davranış biçimlerini öğrenmesi amaçlanarak bireyler arası iletişim becerisi geliştirmeye yönelik eğitim programlarının etkili olacağı kabul edilmektedir.

Feminist ve Prefeminist Model: Temel ilgi alanı güç ve kontrol olan modelde erkeklerin kendi kendini kontrol edebilmelerini sağlayarak tedavi uygulanmaktadır.

2. Değişen Aile Yapısı İçinde Törenin Yeri

Toplumların ve bireylerin hayatlarında önemli etkiye sahip olan toplumsal değişme, çeşitliliklerin olması nedeniyle değişen değer yargıları ve normları bireylerin kendi aile

---

[293] Gülseren Engström, *Aile İçi Şiddet Çaresi Ne?,* Dönence Basım ve Yayın hizmetleri, İstanbul 2013, s. 42-43.
[294] Nurşen Adak, "Madalyonun Öteki Yüzü: Erkeğe Yönelik Şiddet", *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 2, 2013, s. 9.
[295] Aliye Mavili, *Aile İçi* …, s. 104-123.

yapısına göre benimseyip uygulaması sonucu uyum problemlerinin ortaya çıkması bireylerin toplumla sağlıksız ilişkiler geliştirmesine yol açmaktadır[296]. Ailevi dönüşümlere yol açan küresel değişimlerle oluşan yeni hayat algısı; toplumsal yapı, kültür ve düşünce tarzına yeni açılımlar getirerek ataerkil yapının zayıflamasına yol açmaktadır[297].

2.1. Erken Yaşta Yapılan Evlilikler

Uluslararası belgelere göre çocuk evliliği, on sekiz yaşın altında yapılan genellikle dini nikâha dayanan evlilikleri kapsamakta ve evlenen kıza da çocuk gelin denilmektedir[298]. Ataerkil ve geleneksel toplum yapısı içinde en fazla eğitim seviyesi ve sosyo-kültürel durumu düşük ailelerde ekonomik yetersizlik ve toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri gibi nedenlerle daha iyi ekonomik şartlara sahip olan ailelere para karşılığında kız çocuklarının yaş farkının çok fazla olduğu erkeklerle evlendirilmesi erken yaşta yapılan evlilikleri normalleştirmiş ve meşrulaştırmıştır[299]. Kadının konumunu tehdit eden sosyal problem olarak kabul edilen 18 yaşın altındaki kız çocukların evlendirilmesinde geleneksel uygulamaların etkisinde kalındığı ve küresel bir sorun haline gelmesinde kültürün belirleyici bir rol oynadığı kabul edilmektedir[300]. Çocukluktan ergenliğe ani geçişi beraberinde getiren erken yaşta yapılan evlilikler bireylerin çocukluğunu yaşamasına ve eğitimlerini tamamlamasına engel olduğu gibi büyük sorumluluklar altına girerek aile ve çocuk sahibi olmak zorunda bırakılmaktadır[301]. Çocuk hakkı, kadın hakkı ve insan hakkı ihlali olan erken yaşta yapılan evlilikler kendilerini koruyamayacak yaşta ve eğitimsiz olarak evlendirilen kız çocuklarının aile içinde şiddete maruz bırakılmasına neden olurken kadının statüsünün düşmesine bağlı olarak kadınların toplumdaki eşitsiz konumunu pekiştirmekte ve daha yoğun cinsiyet ayrımcılığına neden olmaktadır[302].

---

[296] Ali Bayer, "Değişen Toplumsal …", s. 103.
[297] Abulfez Süleymanov, "Çağdaş Türk Toplumlarında Aile ve Evlilik İlişkileri", *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı: 58, 2010, s. 199.
[298] Diren Çakmak, "Türkiye'de Çocuk Gelinler", *Birinci Hukukun Gençleri Sempozyumu-Hukuk Devletinde Kişisel Güvenlik*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ankara 20-21 Mart 2009.
[299] Elvan Aydemir, *Evlilik mi Evcilik mi ? Erken ve Zorla Evlilikler Çocuk Gelinler*, Usak Yayınları, 2011, Ankara, s. 15-22.
[300] Esra Burcu, Filiz Yıldırım, Çiğdem Sema Sırma, Seçil Sanıyaman, "Çiçeklerin Kaderi: Türkiye'de Kadınların Erken Evliliği Üzerine Nitel Bir Araştırma", *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 73, 2015, s. 65.
[301] Eda Yakıt, Anahit Margirit Coşkun, "Toplumsal Açıdan Çocuk Yaşta Evlilikler Gerçeği: Hemşire ve Ebenin Sorumluluğu", *Hemşirelik Eğitim ve Araştırma Dergisi,* Cilt: 11, Sayı: 3, 2014, s.4.
[302] Sare Mıhçıokur, Feryal Erbaş, Ayşe Akın, "Çocuk Gelinler ve Beklenen Olumsuz Sonuçları", Sağlık ve Toplum Dergisi, Sayı: 1, 2010, s. 4.

Tablo 2.1 Evlenen kız çocuk sayısı ve ilgili yıldaki toplam resmi evlilikler içindeki oranı, 2002-2013 dönemi (16-17 yaştaki kız çocuk)

Yıllar	Toplam evlenme sayısı	Evlenen kız çocuk sayısı	Evlenen kız çocukların toplam içindeki oranı %
2002	510.155	37.263	7,3
2003	565.468	45.981	8,1
2004	615.357	49.280	8,0
2005	641.241	51.944	8,1
2006	636.121	50.366	7,9
2007	638.311	50.723	7,9
2008	641.973	49.703	7,7
2009	591.742	47.859	8,1
2010	582.715	45.738	7,8
2011	592.775	42.700	7,2
2012	603.751	40.428	6,7

(Kaynak: www.tuik.gov.tr, 2014)

Tablo 2.1 verilen bilgiler çerçevesinde yıllara göre incelendiğinde kız çocuk evliliklerinde azalma olduğu görülmekte ve 16-17 yaşında evlenen kız çocuklarının 2012 yılında yapılan toplam resmi evlenmeler içinde oranı % 6.7 olup, sayıları 40.428 dir[303]. Ailelerin eğitim düzeylerinde artış göstermesi kız çocuklarının eğitimlerinde artış görülmesinde ve erken yaşta yapılan evliliklerin azalmasında rol oynamaktadır[304]. 2013 yılı Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre çocuk yaşta resmi nikâhla evlendirilenlerin sayısı % 3 olarak gerçekleşmektedir[305].

Tablo 2.2 Cinsiyete ve ilk evlenme yılına göre 18 yaşından önce evlenmiş olma durumu

	18 yaş altı %		
İlk evlenme yılı	Erkek	Kadın	Toplam
1950 ve öncesi	34.7	65.6	55.2
1961-1965	15.8	51.0	34.7
1971-1975	12.1	43.0	27.5
1981-1985	6.6	28.9	17.7
1991-1995	3.6	21.4	13.1
2001-2005	1.2	14.6	8.0
2006-2011	0.3	7.6	3.8
Türkiye Geneli	6,5	29.2	18.2

(Kaynak: Türkiye'de Aile Yapısı Araştırması, 2011)

[303] Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı, Çocuk Gelinlere İlişkin Kamuoyu Duyurusu, 2014.
[304] İlknur Yüksel Kaptanoğlu, Banu Ergöçmen, "Çocuk Gelin Olmaya Giden Yol", *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi,* Cilt: 15, Sayı: 2, 2012, s. 141.
[305] Türkiye İstatistik Kurumu, "İstatistiklerle Çocuk, 2013", 2014.

Tablo 2.2 de verilen bilgilerde 18 yaş altındaki bireylerin yapmış oldukları ilk evlilikleri verilen beş yıllık dönemlere göre 1950 yılından 2000'li yıllara yaklaştıkça kadın ve erkek evlilik oranları azalmakta ilk defa 2006-2011 döneminde %10'un altına inmektedir[306].

2.2. Nikâh Dışı Birliktelik

Ailenin önemini azaltan bireyciliğin ön plana çıkması, bireyler arasındaki evlilik dışı yaşam gibi farklı ilişki şekillerini ortaya çıkarmakta ve evlilik dışı yaşamın gayrimeşruluğu toplumun değer yargılarındaki algıya göre değişiklik göstermektedir[307]. Değerler sistemi olan ailenin zayıflamasına yol açan sözde çağdaş yaşam koşulları içinde gençler arasında cinsel ilişkilerin sayısında artışlar görülmesi, evliliklerin azalması ve boşanmaların artması sonucunda yalnız kadınların çoğalması gibi sebepler nikâhsız doğumlardaki artışların nedenini oluşturmaktadır[308]. Geleneksel değer yargıları çerçevesinde birçok toplumda evlilik dışı gebe kalma sonucu sosyal baskı korkusu bireylerin intihar etmesine neden olabileceği gibi törelerin yoğun yaşandığı bölgelerde aile bireyleri tarafından da kadının öldürülmesine karar verilebilmektedir[309].

2.3. Çok Eşli Evlilik

Evlilik anlayışı yerleşim yerine göre kadın ve erkek için farklılık göstermekte ve bazı yerlerde çok eşli evlilikler sosyal açıdan kabul edilebilir olmakla birlikte ortaya çıkan sonuçlar itibariyle yaşanan şiddet olgusuna göz yumulması kadının güçlenmesine ve gelişmesine engel olmaktadır[310]. Evrensel bir nitelik taşıyan evlilik, töre, örf, adet, gelenek ve görenekler çerçevesinde gerçekleşen görücü usulü, kız kaçırma, beşik kertme, berdel, ölen kardeşin karısıyla evlenme gibi çeşitli evlenme biçimlerini içermekte ve toplumun sosyal ve kültürel anlayışına bağlı olarak geniş aile ve aşiret yapısının etkili olduğu çok eşlilik, neslin devamı için erkek çocuk istenmesi nedeniyle yapılmaktadır[311]. Daha çok

---

[306] T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Türkiye'de Aile Yapısı Araştırması 2011, s. 182.
[307] Ali Bayer, "Değişen Toplumsal …", s. 112.
[308] Abulfez Süleymanov, "Çağdaş Türk …", s. 202.
[309] Yasemin Balcı, Tarık Gündüz, Kenan Karbeyaz, Mehmet Tok, "Evlilik Dışı Gebelikte İntihar", *Türkiye Klinikleri Adli Tıp Dergisi,* Cilt: 4, Sayı: 1, 2007, s. 45-49.
[310] Eray Karınca, "Boşanmış veya Nikâhsız Birliktelik Yaşayan Kadının 4320 Sayılı Kanun Kapsamında Korunması", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 2, 2010, s. 507.
[311] Sami Kılıç, Abdullah Altuncu, "Karakoçan'da Evlilik Adetleri", *Turkish Studies Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 5, 2014, s. 235.

Arap kültürünün hâkim olduğu bölgelerde rastlanan çok eşlilik, ekonomik refah ile doğru orantılı olmaktadır[312]. Toplum tarafından kabul edilemez bir hata olarak görülen namus olgusuna bakış açısı, kadınların eğitimsizliği nedeniyle erkeklere göre daha katı davranışlar sergilemelerine neden olurken toplumun gelişmesi amacıyla kadınlara alternatif imkânların sunulması bakış açılarının değişmesinde önemli rol oynamaktadır[313].

3. Töre Cinayetlerinin Nedenleri

Töre cinayetlerinin nedenleri, kadının statüsünde belirli bir konumda olmasını istemeyen ataerkil yapının etkisinde kalan bireylerin kadınların eğitimlerini engelleyen ve toplumun baskısı altında kalmaları şeklinde ele alınmaktadır. İnsanlar arası ilişkileri düzenleme gereksiniminden doğan toplumsal kurallar, oluştuktan ve yerleştikten sonra insanların tutum, algılama ve davranışlarında belirleyici olurken bireyin toplumun saygısını ve onayını kazanması gibi hayati önem taşıdığı düşünülen yaptırım gücü açısından en etkili toplumsal kural olan töreleri, diğer toplumsal kurallardan ayıran aile üyelerinin şiddetine ya da infazına maruz kalmak gibi baskıcı, zorlayıcı ve ağır yaptırımların olduğu söylenmektedir[314].

3.1. Ataerkil Yapı

Bireyler arasındaki ilişkilerin belirlenmesinde etkili olan sosyal kuralların ailenin yaş ve cinsiyet sınıflandırılması sonucu oluşması olarak tanımlanan ataerkillik, erkeğin kadın üstünde sosyal ve ekonomik baskınlık hakkına sahip olması ve kadının mülkiyetinin erkeğe ait olan bir nesne olarak algılanması, namus ve namus adına işlenen şiddet ve töre cinayetleri ile ilişkilendirilmektedir[315]. Çocuğun doğumundan itibaren anne ile büyüyerek oluşturduğu kimlik, erkeklerde sosyalleşme sürecinde gözlemledikleri erkeklik biçimlerini öğrenmesiyle yeniden şekillenmektedir[316]. Namus ile ilişkilendirilen en önemli değişken olan kadının bakireliği konusunda bekâret kontrolü yaptırılması, Türk Tıp Derneği'ne göre kişinin zihinsel ve vücutsal bütünlüğüne yapılan bir aşağılama olarak tanımlanmakta ve

---

[312] Metin Akis, "16. Yüzyılın sonu ve 17. Yüzyılın Başlarında Antep Şehrinin Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Hayatı İçerisinde Kadının Rolü", *Turkish Studies Dergisi,* Cilt: 9, Sayı: 7, 2014, s. 22.
[313] Rahime Beder Şen, Semra Yurtkuran, "Bitlis'te Yaşayan Ailelerin Sosyo-Demografik, Sosyo-Ekonomik, Sosyo-Kültürel Özellikleri ile Toplumsal Hayatta Törenin Gücü", *Aile ve Toplum Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 7, 2004.
[314] Hüsniye Dinç, Nevin Hotun Şahin, "Bir Kadın Sağlığı Sorunu: Töre ve Namus Cinayetleri", *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 2, 2009, s. 124.
[315] Nuray Sakallı Uğurlu, Gülçin Akbaş, "Namus Kültürlerinde …", s. 79.
[316] Fatih Akkoç, Töre ve …, s. 40.

namusunu koruyamadığı düşünülen kadına uygulanan en ağır şiddet türü olan namus cinayeti uygulanmaktadır[317]. Ataerkil yapı içinde kadın, çocukluktan itibaren bedeninin önemli olduğu ve namusunu koruması gerektiği şeklinde yetiştirilerek kadının cinsel kimliğine sınırlamalar getirilmekte, aksi durumda namussuz olarak nitelendirilmekte ve ağır yaptırımlar söz konusu olmaktadır[318].

Toplumda namus kadın bedeni ile algılandığından evli bir kadının evlilik dışı ilişki yaşaması ve kadının evlendiğinde bakire olmaması sonucu namusu temizlemek adına, ailelerinde itibarı lekelendiği düşünülerek gerektiğinde ailelerin işbirliği ile töre cinayetleri işlenmektedir[319]. Töre ve kültürel yapı gereği kadın erkek ilişkilerinin evlilik öncesi uygun olmadığı düşüncesi yaygındır ve ailenin çocuklarının kendi istedikleri kişi ile evlenmediği zaman kızı reddetmek, şiddet uygulamak ve öldürmek gibi törenin en ağır yaptırımları uygulanmaktadır[320]. Töre yapısı içinde, tecavüze uğrayan kadının tecavüzcüsüyle evlendirilmesi çözüm olarak görülmekte, tecavüzcü istemediği takdirde ölüm ile cezalandırma devreye girmekte ve kadına herhangi bir söz hakkı tanınmamaktadır[321].

3.1.1. Bekâret Olgusu

Kadın cinselliğinin en çok tartışılan konusu olan kızlık anlamına gelen bekâret kavramı, Türk Dil Kurumu'nun yapmış olduğu tanıma göre toplumun kadın ve kız kelimelerine anlamlar yüklemesi sonucu oluşmaktadır[322]. Özel mülkiyetin gelişmesi sonucu din ve törenin etkisiyle ortaya çıkan ataerkil baskılar, kadınların kendi bedenleri üzerindeki denetimlerini yitirmelerine, cinsel bir obje olarak görülmelerine ve erkeğe bağımlı duruma gelmelerine neden olmaktadır[323]. Cinsel kimlikle ve cinsiyet rolleri ile ilişkili olarak toplumun değer yargılarıyla şekillenen ve kadının iffetliliğini gösteren bir değer birimi olarak namusla eşdeğer tutulan bekâret kavramı, bireyin, ailenin ve soyunun namusunu gösterirken bekâretin kaybedilmesi toplumda namussuz sayılmasına neden olmakta bunun sonucunda tepkiler şiddete ve namus cinayetlerine dek varmaktadır[324].

---

[317] Nuray Sakallı Uğurlu, Gülçin Akbaş, "Namus Kültürlerinde …", s. 84.
[318] Berivan Vargün, Batman ve Şanlıurfa'da Töre Cinayetlerine Bakış Açısının Sosyal Antropolojik Açıdan İncelenmesi, Doktora Tezi, Ankara 2009, s. 42-45.
[319] Fatih Akkoç, Töre ve …, s. 8.
[320] Berivan Vargün, Batman ve Şanlıurfa'da Töre …, s. 93-95.
[321] Fatih Akkoç, Töre ve …, s. 15.
[322] Sultan Komut, "Türkiye'de Kadın …", s. 90.
[323] Elif Gürsoy, Kızlık Zarı Muayenesi/Bekaret Denetimi, www.huksam.hacettepe.edu.tr (20.10.2015).
[324] Tuğba Ceren, Türkiye'de Görülen …, s. 59.

İyi bir toplumsal statüye sahip olması için kadının sağlığını koruyarak bireysel, toplumsal işlevlerini ve sorumluluklarını yerine getirebilmesi gerekmekte ancak kadının toplumsal statüsünün erkeğin toplumsal statüsüne göre daha düşük olması kadın ve erkek arasındaki en büyük ayrımcılık olan cinsiyet ayrımcılığının göstergesi olmakla birlikte yarattığı sorunlardan biri olan bekâret denetimi, fiziksel ve ruhsal sonuçları açısından kadın bedenine uygulanan bir şiddet göstergesidir[325]. Geleneksel topluluklarda kişinin kendi içinde sahip olduğu değeri ve kimliğini belirleyen unsur olarak ortaya çıkan namus, bireyler tarafından içselleştirilerek sosyal konumu ve davranışları belirlemede etkili olmaktadır[326]. Ataerkil geleneğin ağır bastığı toplumlarda kadınlar için evlilik öncesi cinsel ilişki ahlak kurallarına ve namus anlayışına göre kabul edilemez bir durum olmakla birlikte aksi bir durum söz konusu olduğunda birey hem kendi hem de ailesini lekelemiş ve toplumdaki statüsünü kaybetmiş sayılmaktadır[327].

3.1.2. Kan Davası

Genellikle akrabalık ilişkisine dayanan topluluklarda öç alma duygusundan kaynaklanan karşılıklı cinayetlerle süren aile ve gruplar arası ölümlü çatışma durumu olarak kan gütme ya da kan davası tanımı yapılmaktadır[328]. Saik, kişiyi belli bir davranışta bulunmaya yönlendiren neden anlamına gelmekte ve kan gütme saiki ile adam öldürme iki grup arasında gelişen şiddet olayı olduğundan genellikle mağdur ve fail arasında akrabalık ilişkisi bulunan, aile adına yerine getirilen görev bilinci içinde yapılmaktadır[329]. Töre cinayetleri kapsamına giren kan gütme saiki ile işlenen cinayetler olarak bilinen kan davaları, namus meselesiyle başlamakta ekonomik ve çevre baskısı ile gerçekleşmektedir[330]. Kadına karşı yapılmış bir eylem topluma karşı yapılmış sayılacağından kadınlarla ilgili şiddet ve düşmanlıklar, sosyal değerler ve beklenen davranış biçimi arasında köprü vazifesi gören namusa leke sürülmesi ve devlet otoritesinin zayıflığı nedeniyle adaletin yerine getirilmediği inancı ile işlenen cinayetler kan gütmenin namus cinayetleri ile yakın olduğunu göstermektedir[331]. Çoğunluğu başlık parası nedeniyle

---

[325] Elif Gürsoy, Kızlık Zarı Muayenesi/Bekaret Denetimi, www.huksam.hacettepe.edu.tr (20.10.2015).
[326] Canay Umunç, Töre Cinayetlerinin Basına Yansımaları (Hürriyet, Radikal, Zaman Gazeteleri 2000-2006 yılları arası), Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2008, s. 57.
[327] Elif Gürsoy, Kızlık Zarı Muayenesi/Bekaret Denetimi, www.huksam.hacettepe.edu.tr (20.10.2015).
[328] Tuğba Ceren, Türkiye'de Görülen …, s. 72.
[329] Leyla Çakıcı Gerçek, Jale Bafra, "Kan Gütme Saiki ile İşlenen Adam Öldürme Suçu", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 1, 2005.
[330] Canay Umunç, Töre Cinayetlerinin …, s. 61.
[331] Tuğba Ceren, Türkiye'de Görülen …, s. 84.

gerçekleşen kız kaçırma yüzünden olan kan davaları, aileler arasında çatışmalara neden olurken namusun lekelendiği düşüncesiyle kaçıran kişi ve kaçırılan vurulmaktadır[332].

3.2. Eğitim Sorunu

Tanzimat'tan itibaren gündemde olan kız çocuklarının eğitimi, cumhuriyetin ilanına kadar kısıtlı çerçevede kalırken cumhuriyetin ilanı ile birlikte kızların eğitimini destekleyici bir ortamın oluşması için çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu, Medeni Kanun ve kabul edilen Türk Alfabesi ile gerçekleşmiştir[333]. Toplumların gelişmişlik düzeyine bağlı olarak geçmişten bugüne değişerek ve gelişerek gelmiş olan eğitim, yine toplumların beklentileri doğrultusunda değişmeye, bilgi ve becerilerin kuşaktan kuşağa aktarılmasında toplumsal bir süreci ifade etmektedir[334].

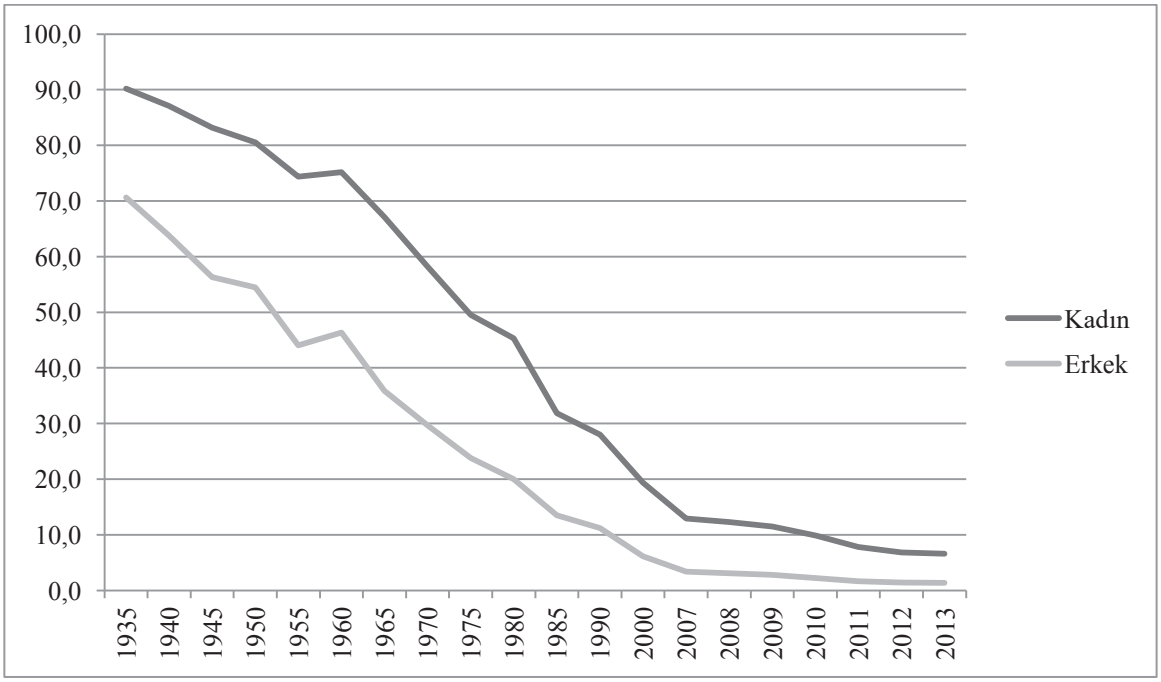
Eğitim, bireyin toplumda kişisel gelişimini tamamlamasında gerekli olan bilgi, beceri ve davranışların elde edilmesini sağlayan süreç olarak tanımlanmaktadır[335]. Birey eğitim sonucunda toplumunda etkisiyle kişisel ve toplumsal gelişimini tamamlamaktadır. Eğitim ve çalışma hakkı kadının en temel haklarından biri olmasına rağmen aileler ya da tanıdıklar aracılığıyla kadının eğitim ve çalışma hakkının engellenmesi[336] ve kadınların okullaşma çağında bulundukları dönemde geleneksel kadın rollerinin okuma yazma ile ilgili sorumlulukları kapsamaması düşüncesiyle okula erişim olanaklarından yoksun bırakılmaktadır[337]. Kadının toplumdaki konumu, kadının eğitim durumuna göre değişmekte[338] ve eğitim yoluyla toplumun değerleri bir sonraki kuşağa aktarılmaktadır[339]. Bireyin toplumla uyum içinde yaşayabilmesi ve toplumun gelişiminde etkili olması için eğitim hakkını toplumdaki diğer bireylerle eşit şekilde kullanması gerekmektedir[340]. Eğitim bireyin hayatını etkileyen eş seçiminde, statü kazanmasında, geçici bir süre olsa da işsizliğin önlenmesinde ve zorunlu eğitim yoluyla çocuğun sömürülmesini önlemede

---

[332] Mahmut Tezcan, *Kan Davaları Sosyal Antropolojik Yaklaşım*, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, 2. Basım, Ankara, 1981, s. 26.
[333] UNICEF, Kız Çocuklarının Okullaşması İçin Yapabileceklerimiz Var!, 2003, s. 5.
[334] Müjdat Avcı, "Eğitim ve Yabancılaşma İlişkisi", *Hukuk Felsefesi ve Sosyoloji Arkivi Bildiriler*, (der. Hayrettin Ökçesiz, Gülriz Uygur, Saim Üye), Hukuka Felsefi ve Sosyolojik Bakışlar –VI Sempozyum, İstanbul 26-29 Kasım 2012, s. 33.
[335] Mahmut Tezcan, *Eğitim Sosyolojisi* …, s. 4.
[336] T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi …, s. 89.
[337] UNICEF, Kız Çocuklarının Okullaşması İçin Yapabileceklerimiz Var!, 2003, s. 6.
[338] Kevser Özaydınlık, "Toplumsal Cinsiyet Temelinde Türkiye'de Kadın ve Eğitim", *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, Sayı: 33, Temmuz-Aralık 2014, s. 104.
[339] Mahmut Tezcan, *Eğitim Sosyolojisi* …, s. 66.
[340] Kevser Özaydınlık, "Toplumsal Cinsiyet …", s. 95.

önemli bir etkiye sahip olmaktadır[341]. Ailedeki bireylerin eğitim seviyeleri ve şiddet birbiriyle ilişkilidir[342]. Kültürel dayanışmanın sağlanması amacıyla yapılan yaptırımlar ve uyulmama durumunda cezalar formal olarak eğitim yoluyla öğretilmekte ancak ailede belirlenen yaptırımlar arasında dövmek, özgürlüklerin sınırlandırılması informal olmaktadır[343].

Grafik 2.4 Cinsiyete göre okur-yazar olmayan nüfus oranı, 1935-2013

(Kaynak: http://www.tuik.gov.tr, 2014)

1935 yılında okuryazarlık oranı kadınlarda %9.8, erkeklerde %29.3'e çıkarılırken, zaman içinde eğitime verilen önemin değişiklik göstermesi okuryazar kadın ve erkeklerin oranlarında farklılıklar ortaya çıkmasına neden olmuş, 1950 yıllarında gerileyen eğitim sektörü 1960'lı yıllarda planlı ekonomiye geçişle eğitime yeniden önem verilerek 1980 sonrasında başlatılan okuma yazma kampanyalarıyla kadınların okuryazarlığı açısından önemli gelişmeler sağlandığı görülmektedir[344].

Toplam nüfus içindeki payı yıllar itibariyle azalış gösteren okur-yazar olmayan nüfusun oranı 1935 yılında erkeklerde %70.7 kadınlarda %90.2 iken 2013 yılında okur-

[341] Mahmut Tezcan, *Eğitim Sosyolojisi* …, s. 75-77.
[342] Hasan Hüseyin Çalı, "Aile İçi Şiddet: Bir Kamu Politikası Analizi", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 2, 2012, s. 6.
[343] Mahmut Tezcan, *Eğitim Sosyolojisi* …, s. 85.
[344] UNICEF, Kız Çocuklarının Okullaşması İçin Yapabileceklerimiz Var!, 2003, s. 5

yazar olmayan erkeklerin oranı %1.3 kadınların oranı ise %6.6'ya düşmüştür[345]. Büyük oranda kadın sorunu olduğu anlaşılan okuma yazma bilmeyen kadınların ve erkeklerin oranları incelendiğinde, kadınların yeterince eğitilememesi sorunu Türkiye'ye özgü bir sorun olmaktan çok dünya çapında bir sorun teşkil etmektedir[346].

3.3. Kadının Statüsü

Bireylerin ve toplumsal grupların toplum içindeki yerleri ve konumlarını ifade eden sosyoloji ve antropolojide toplum içinde sosyal bir konuma bağlı onur ve saygınlık olarak tanımlanan sosyal statü, bireyin başarılarıyla kazandığı ve doğuştan kazanılan statü olarak iki şekilde olmaktadır[347]. Kadının statüsü yaşadığı yerleşim yerine göre farklı şekilde algılanmakta ve kadına yaşanılan bölgenin kültürüne göre roller düşmektedir[348]. Cinsiyet ayrımı, dinsel ve töresel baskılar kadınların statüsünün belirlenmesinde önemli etkiye sahiptir ve eğitim düzeyinde yaşanan olumlu gelişmelerde kadınların çalıştığı mesleklerin yaygınlaşmasında etkili olarak aile yapısı ve işlevlerini etkilemektedir[349]. Cinsiyet kimliklerinin ve toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerin yeniden üretildiği yer olan aile, kadınların çalışmaya ilişkin kararlar almalarında kilit konumda yer almaktadır[350].

Toplumsal cinsiyet rollerinin belirlediği kalıplaşmış kadın ve erkek yaşam biçimi, kadınların sosyo-ekonomik eşitsizliklere uğramasına ve siyasi mekanizmalar içerisinde düşük düzeyde yer almasına neden olmaktadır[351]. Kadının toplumsal statüsünün geliştirilmesi açısından, kadınların siyasal karar alma mekanizmalarında etkin şekilde yer almaları büyük önem taşımaktadır[352]. Kadının statüsünü yükseltecek etkin çözümlere ulaşmak için kadının siyasal karar mekanizmalarında aktif şekilde yer alması kadın sorunlarına duyarlılığı ve sorunların bilincine varılmasını sağlamaktadır[353]. Demokratik yönetimin genel amacı ve temel ilkesi olan siyasal katılma, kadın erkek arasındaki hukuksal açıdan eşitlik ilkesinin bulunmasından kaynaklanmaktadır ve yasal

---

[345] Türkiye İstatistik Kurumu, http://www.tuik.gov.tr, (20.10.2015).
[346] UNICEF, Kız Çocuklarının Okullaşması İçin Yapabileceklerimiz Var!, 2003, s. 3.
[347] Simge Zeyneloğlu, Sezer Kısa, "Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısıyla Türk ve Dünya Kadınlarının Sosyal Statüsü", *Sağlık ve Toplum Dergisi*, Sayı: 1, Ocak-Nisan 2012, s. 7.
[348] Berivan Vargün, Batman ve Şanlıurfa'da Töre …, s. 35.
[349] Sabri Çakır, "Türkiye'de Evli …", s. 85.
[350] Saniye Dedeoğlu, "Toplumsal Cinsiyet …", s.140.
[351] Dilek Aydemir, Elvan Aydemir, Türk Siyasetinde Kadın – Çok Oluyoruz!, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Rapor No: 11-05, Haziran 2011, s. 13.
[352] Kasım Akbaş, İlker Gökhan Şen, "Türkiye'de Kadına Yönelik Pozitif Ayrımcılık: Kavram, Uygulama ve Toplumsal Algılar", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 13, Eylül 2013, s.166.
[353] Semra Gökçimen, "Ülkemizde Kadınların …", s. 8.

düzenlemelerle kadınlara sağlanan eşitlik soyut olarak varlığını sürdürürken düzenlemeler somut bir şekilde davranışa dönüşmemektedir[354].

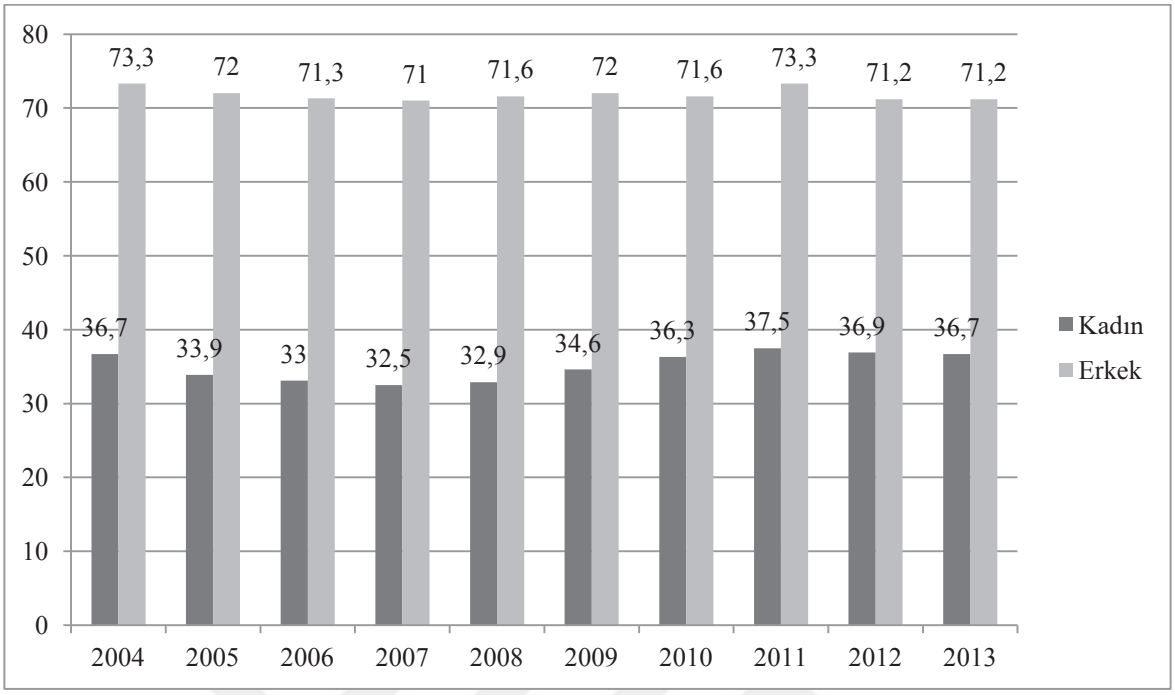
3.3.1. Kırsal Alanda Kadının Statüsü

Sosyal dönüşümün yaşandığı dönemlerde kapitalist sistemin yayılması erkek iş gücünün alternatif gelir kaynağı için kente gitmesi sonucu tarımsal üretimin devamı kırsal kesimde yaşayan kadınların emeğinin şiddetli bir şekilde sömürülmesiyle gerçekleşmektedir[355]. Toplumsal ve ekonomik baskı altında tutulan kişiliğinin gelişmesi ve özgürleşmesi engellenen kadınlar, doğrudan ya da dolaylı olarak üretime katkıda bulunsalar da geleneksel aile hayatı kuralları nedeniyle kadının yaşam alanı evi olurken sosyal statüsü ailesinin ya da kocasının statüsüne bağlı olmakta ve bireysel davranmak isteyen kadınların girişimde bulunmaları hayatlarına mal olmaktadır[356]. Ataerkil yapının egemenliğini ön plana çıkaran geleneksel düşünceler, toplumsal faaliyetlerde kadının yeri evi olarak tanımlanan cinsiyete bağlı iş bölümüne göre üretim açısından hiyerarşinin en üstünde yer alan yaşlı erkek söz sahibi iken kadınların söz hakkı bulunmamaktadır[357]. Kırsal kesimde kuvvetli aile ilişkilerinin ve toplumsal denetimin bireyler üzerinde oldukça yoğun görülmesi, kız çocuklarının küçük yaşta başlık parası için yaş farkının çok fazla olduğu erkeklerle evlendirilip okula gönderilmemesi gelenek ve törelere olan bağlılığın güçlü olduğunu gösterirken bölgede kadının hayattan soyutlanmasına hâkim olan düşünce sonucu namus gerekçesiyle cinayetler işlenmesine ve intihar olaylarının yaşanmasına rastlanmaktadır[358].

---

[354] Nedret Çağlar, "Kadının Siyasal Yaşama Katılımı ve Kota Uygulamaları", *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyon Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 4, 2011, s. 59.
[355] Saniye Dedeoğlu, "Toplumsal Cinsiyet …", s.161.
[356] Tuğba Ceren, Türkiye'de Görülen …, s. 92.
[357] Esra Peker, Yeşim Kubar, "Türkiye'de Kırsal Kesimde Kadın İstihdamına Genel Bir Bakış", *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,* Cilt: 14, Sayı: 2, 2012, s. 177.
[358] Günce İlköz, 2003-2006 Yılları Arasında Töre Cinayetlerinin Ana Akım Medyada Yer Alma Şeklinin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007, s. 37.

Grafik 2.5 İşgücüne Katılma Oranı, Kır

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr, 2014)

Kırsal alanda kadınlar daha çok ev işlerine yöneldiği ve genellikle aile işçisi olarak çalıştıklarından kadının işgücüne katılımı neredeyse erkeklerin işgücüne katılımının yarısına karşılık gelmektedir. 2004-2013 yılları itibariyle kadın ve erkek işgücüne katılım oranı Grafik 2.5' de verildiği gibi kadınların kırsal kesimde işgücüne katılım oranları arasında yıllar itibariyle fazla bir fark görülmemektedir. Kadın işgücüne katılım oranlarının erkek işgücüne katılım oranlarından düşük olduğu ve 2007 yılına kadar kadın işgücünde azalma olmakla birlikte 2007 yılından sonra artış göstermesi ekonomik krizin etkileriyle açıklanmaktadır[359].

3.3.2. Kentsel Alanda Kadının Statüsü

Sanayileşmenin artmasıyla köyden kente göçün hız kazandığı dönemde tarım sektörünün payı azalırken, kırdan kente göç eden kadınların eğitim seviyesinin düşük olması işgücüne uyum sağlamasına engel olduğu için vasıfsız bir işçi olarak yer almasına neden olmaktadır[360]. Eğitim ve becerileri artan kadının toplumsal eşitlik ve siyasal haklar konusundaki mücadelesi ile aile ve toplum içinde kadının statüsünü yükseltmeyi hedeflerken, tarıma dayalı kesimde kadının bir birey olarak kendini ifade edemediği kırsal

[359] T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Türkiye'de Kadın İşgücü Profili ve İstatistiklerin Analizi, Birinci Basım, 2014, Ankara, s. 22.
[360] Esra Peker, Yeşim Kubar, "Türkiye'de Kırsal …", s. 177.

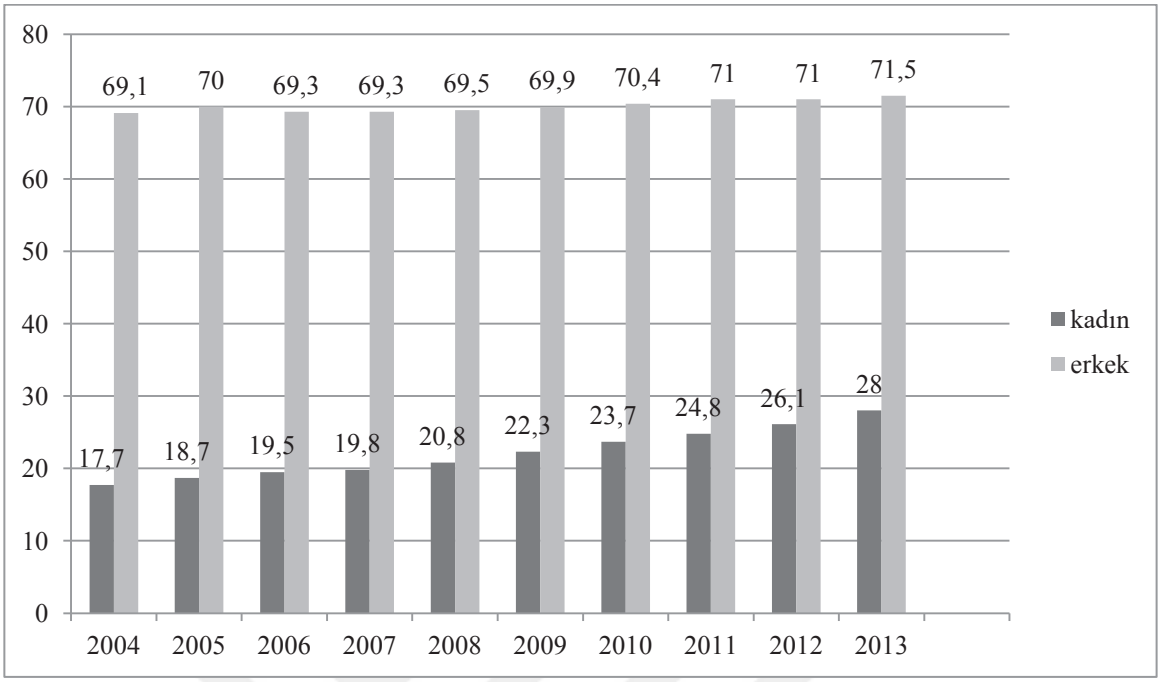
alandan kente göç etmesi kimlik bunalımı gibi sorunlar yaşamasına neden olmaktadır[361]. Kentleşme sebebiyle ücretsiz tarım işlerinde çalışan kadınlar yüksek katılımlı kırsal bir ortamdan düşük katılımlı kentsel bir ortama göç ettiklerinde eğitimsiz ve deneyimsiz olmaları nedeniyle ekonomik, demografik ve coğrafi değişkenlere bağlı olarak kadının işgücüne katılma oranı azalmaktadır[362]. Düşük ücretli emeğin kullanıldığı sektörler ve kadınların işgücüne olan katılımlarının hızla artmasına rağmen toplumsal cinsiyet rolleri, sosyal değerler gibi nedenlerden kadınların işgücüne katılım oranlarının düşük olduğu görülmektedir[363]. Sürdürülebilir bir büyümenin gerçekleşmesi için kadınların erkekler ile işgücü piyasasına eşit katılımının sağlanmasıyla gerçekleşmektedir[364]. Medeni durum gereği evli kadının üstlenmesi gereken roller, çocuk ve yaşlı bakımı gibi işgücüne katılmasını engelleyen nedenlerin giderilmesine yönelik çözümler geliştirilerek işgücüne katılımlarının sağlanması, bu görevlerin hafifletilmesiyle mümkün olmaktadır[365].

Grafik 2.6' ya göre kentlerde evli kadınların oranlarında ve kadın başına düşen çocuk sayısında azalma, kadının eğitim seviyesindeki yükselme ile işgücüne katılım oranındaki artış ilişkilendirilmektedir[366]. Kırdan kente göç eden kadınlar eğitim seviyesinin ve niteliğinin düşüklüğü nedeniyle işgücüne katılamamakta ya da düşük ücretle çalışmaktadır[367]. Kent ve cinsiyet değişkenine bağlı olarak işgücüne katılma oranı verilen grafikte, kentte kadınların işgücüne katılma oranı yıllara göre düzenli bir artış göstermektedir[368].

---

[361] Tuğba Ceren, Türkiye'de Görülen …, s. 101.
[362] Özlem Ayvaz Kızılgöl, "Kadınların İşgücüne Katılmalarının Belirleyicileri: Ekonometrik Bir Analiz", *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, Cilt: 13, Sayı: 1, 2012, s. 92.
[363] Saniye Dedeoğlu, "Toplumsal Cinsiyet …", s.161.
[364] Esra Peker, Yeşim Kubar, "Türkiye'de Kırsal …", s. 173.
[365] Adem Korkmaz, Gülsüm Korkut, "Türkiye'de Kadının İşgücüne Katılımının Belirleyicileri", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 2, 2012, s. 49.
[366] Kemal Yıldırım, Günsel Doğrul, "Çalışmak ya da Çalışmamak: Türkiye'de Kentsel Alanlarda Yaşayan Kadınların İşgücüne Katılmama Kararlarının Olası Belirleyicileri", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 1, 2008, s. 240.
[367] Özlem Ayvaz Kızılgöl, "Kadınların İşgücüne …", s. 89.
[368] T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Türkiye'de Kadın İşgücü Profili ve İstatistiklerin Analizi, Birinci Basım, 2014, Ankara, s. 22.

Grafik 2.6 İşgücüne Katılma Oranı, Kent

(Kaynak: http://www.tuik.gov.tr, 2014)

3.4. Toplumsal Baskı

Toplumsallaşma, bireyin doğumundan itibaren yaşamı boyunca devam eden, belli bir toplumun davranış kalıplarını kişiliğine mal eden toplumsal rolleri ve tutumları öğreten bir süreç olarak tanımlanmaktadır[369]. Toplumsal çevre, bireyi namusunu temizlemesi için cinayete teşvik etmekte ve namusunu temizlemeyen insan şerefini ve onurunu kaybetmiş sayılmaktadır[370]. Şiddete maruz kalan kadın toplumsal baskı yüzünden ve toplumsal cinsiyet rollerinin de etkisiyle genellikle sessiz kalmakta ve evliliklerini devam ettirmektedir[371]. Duyguların açığa vurulmasını engelleyen baskıcı tutumlar, kuşak çatışmaları, bireylerin içe kapanmalarına ve kurtuluş yolu bulamadığı içinde intihara sürüklenmelerine neden olmaktadır[372]. Hayatın her döneminde namusunu korumak zorunda olan ve toplumdan beklenen cinsiyet rolünü yerine getiremeyen kadın, namusunu kirlettiği düşünüldüğünde uygulanması gereken kuralları bildiğinden utanç ve stres duygusu içinde üzerinde baskı hissederek intihar edebilmektedir[373].

[369] Mahmut Tezcan, *Eğitim Sosyolojisi* …, s. 37.
[370] Tuğba Ceren, Türkiye'de Görülen …, s. 95.
[371] Tijen Harcar, Özlem Çakır, Olca Sürgevil, Gönül Budak, "Kadına Yönelik …", s. 60.
[372] M. Cengiz Yıldız, "Türkiye'de Töre …", s. 223.
[373] Nuray Sakallı Uğurlu, Gülçin Akbaş, "Namus Kültürlerinde …", s. 85.

4. Kadına Yönelik Şiddet ve Töre Cinayetleri ile Mücadele

Kadına yönelik şiddet ve töre cinayetleri ile mücadele edebilmek için öncelikle bireyler tarafından nasıl algılandıklarının, içinde yaşadıkları kültürel ortamın, destek mekanizmalarının işlevselliğinin ve kadının kişisel özelliklerinin göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi gerektiği ve bazı faktörlerin kadına yönelik şiddeti ve töre cinayetlerini engellemek adına bazen de şiddet ve cinayete kılıf olarak kullanıldığını unutmamak gerekmektedir[374]. Yaşamın her alanında yer alan faktörlerin ne gibi etkilerinin olduğu ya da olabileceği, toplum tarafından nasıl algılandığı ve nasıl algılanması gerektiği incelenmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerinin eşitsizliğinden kaynaklanan kadına yönelik şiddet, ayrımcılık ve baskıların oluşturduğu şiddet içeren kültürün yayılmasına rağmen kadına yönelik şiddetle mücadelede din, medya, hukuk, politika ve eğitim gibi faktörlerin etkisini unutmamak gerekir[375].

4.1. Din

Din, her konuda kadınlara söz hakkı tanımaktadır fakat ataerkil toplumlar dini kullanarak kadını değersizleştirmeye çalışmaktadır. Bu durum dinin farklı zamanlarda bazı insanlar tarafından farklı algılanması ve yorumlanması sonucu gerçekleşmektedir[376]. Dini ve ahlaki değerlerin öğrenildiği ilk yer aile ortamıdır ve aile topluma uyum sağlaması açısından olumlu ya da olumsuz çocuğu bilgilendirmektedir[377]. Mensubu olan insanlara belirli bir dünya görüşü sağlayan din, toplumsal cinsiyetin oluşmasında etkili olmaktadır[378]. Toplumun inanç ve değerleri insan davranışlarını etkilemekte ve kişiler dini farklı yorumlayarak şiddet eylemlerini normalleştirmektedir[379]. Din, kadın ve erkeğin rol ve statüsünün belirlenmesine etki ederek toplumun belirli bir şekil almasına ve insanların değer yargılarına ulaşmasına yol açmaktadır[380].

---

[374] Elif Yıldız, Özlem Bal, Sevtap Binbir, "Kadına Şiddetin Adı: Mor Halkalar", *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 21, 2015, s. 145.
[375] T.C. Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı, Toplumsal Cinsiyet Çalışma Grubu Raporu, Ankara 2013, s. 271.
[376] Nazife Gürhan, "Toplumsal Cinsiyet ve Din", *e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, Sayı: IV, 2010, s. 75-76.
[377] Fatih Çelik, Dini Sosyalizasyon Sürecinde Aile Kurumunun Önemi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010, s. 22.
[378] Nazife Gürhan, "Toplumsal Cinsiyet …", s. 61.
[379] Celal Çayır, Özer Çetin, "Din ve Şiddet Üzerine Psikolojik Bir Yaklaşım", *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 13, Sayı:1, 2011, s. 23.
[380] Nazife Gürhan, "Toplumsal Cinsiyet …", s.62.

İslam öncesi cahiliye döneminde, ailede kız çocuğu sahibi olmak büyütülmesi istenilmeyecek kadar değersiz ve utanç duyulacak bir sorun olarak kabul edilmekteydi[381]. İslamiyet'te kadına verilen önem "Cennet, annelerin ayakları altındadır" hadisiyle de açıkça anlaşılmaktadır[382]. İslam dini kadının sosyal, ekonomik ve hukuki konumunda önemli değişikliklere etki etmekte kadın ve erkeği eşit olarak kabul etmektedir[383]. İslam dini cahiliye döneminde yaşanan kadına yönelik tüm uygulamaları yasaklamaktadır[384]. Kadınlara zulmetmenin bir ibadet olarak görüldüğü Hinduizm'de kadına karşı şiddet, baskı, her türlü aşağılama kutsal bir kılıfla insanlara aşılanmaktadır[385]. Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam gibi semavi dinlerin özünde şiddet olmamasına rağmen siyasi ve ideolojik menfaatler doğrultusunda yorumlanarak şiddet eylemleri meşrulaştırılmaya çalışılmaktadır[386]. Eski Yunan' da kölelerle bir tutulan tüm kötülüklerin kaynağı olduğu düşünülen kadın, kocası tarafından dövüldüğü gibi başkasına da armağan edilmekteydi[387]. Din ile ilgili rivayetler doğrultusunda bireylerin sergilediği tutum ve davranışlar kadınların toplum dışına itilmesine ve şiddete maruz kalmasına neden olmaktadır[388]. Kadının hiçbir değerinin olmadığı, erkek egemenliğinin öne plana çıktığı Yahudilikte de kadının toplumda sahip olduğu konumdan kaynaklanan görevi ev içinde kalmakta ve bu görevleri yapabildiği sürece insan olarak kabul edilmektedir[389].

Toplumda meydana gelen töre cinayetlerinin üzerindeki etkileri konusunda din olgusunun, töre cinayetlerini tetikleme düşüncesi kapsamında ataerkillik ve özel mülkiyet kadar eski olduğu düşüncesi şeklinde iki farklı görüş bulunmaktadır[390]. Töre cinayetlerinin temelinde yatan ataerkil düşünce kadınların erkeklerden aşağı görülmesini, kadına karşı uygulanan şiddeti ve cinayeti dine onaylatma çabasına dayanmaktadır[391]. Din, kadına yönelik şiddeti ve töre cinayetini önlemede destek olarak kullanılmalı, kadına yönelik şiddetle ilgili akla gelen Nisa Suresi 34. ayetin farklı şekillerde yorumları bulunmakla

---

[381] Osman Güner, "İslam Düşüncesinde Kadına Yönelik Şiddet Söylemine Bir Bakış", (der. Yavuz Ünal), *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,* Sayı: 23, 2007, s. 53.
[382] M.Macit Sevgili, İslam Hukuku …, s. 11.
[383] Osman Güner, "İslam Düşüncesinde …", s. 53.
[384] M.Macit Sevgili, İslam Hukuku …, s. 33.
[385] Nazife Gürhan, "Toplumsal Cinsiyet …", s.64.
[386] Celal Çayır, Özer Çetin, "Din ve Şiddet …", s. 25.
[387] Nazife Gürhan, "Toplumsal Cinsiyet …", s.64.
[388] Mehmet Okuyan, "Kadına Yönelik Şiddete Kur'an'ın Bakışı", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Dergisi*, Sayı: 23, s. 108- 122.
[389] Nazife Gürhan, "Toplumsal Cinsiyet …", s.66.
[390] Günce İlköz, 2003-2006 Yılları Arasında …, s. 27.
[391] Canan Aydın Bıçak (der.), Kadın ve Aileye Yönelik Çalışmalar 2007-2009, Diyanet İşleri Başkanlığı, 2010, s. 72.

birlikte, bu yorumlardan şiddetin dinde kabul edilebilir algısını çıkarmamak gerekmektedir[392]. Nisa suresinin 34. ayetinde "Serkeşliklerinden endişe ettiğiniz kadınlara gelince, onlara nasihat ediniz, yattıkları yatakta yalnız bırakınız, onları darp edin" burada geçen darp ifadesi yolculuğa çıkmak, vazgeçmek gibi birçok anlamı kapsamaktadır ve dövmek anlamında yorumlanmamalıdır çünkü Kur'an da kadının dövülmesi ile ilgili bir emir bulunmamaktadır[393]. Şiddet ve töre açısından din, şiddete maruz kalan kadınların yaşadığı zor günleri atlatmada kurtarıcı olarak görülmekte, erkekler tarafından ise şiddeti uygulamaya bahane olarak görülmektedir[394]. Hukuk sisteminde suçlara işlendikten sonra müdahale edilmekte fakat İslam, düşünce aşamasındayken suçun işlenmesini önlemede etkili olarak töre cinayetlerini engellemeyi hedeflemektedir[395].

4.2. Medya

Kitle iletişim araçları toplumun algısını etkilemekte ve kadının hem kendi sınırlarını aşmasına hem de belirli sınırlar içinde olmasına sebep olmaktadır[396]. İletişim teknolojisinde yaşanan hızlı gelişmeler toplumu bilgilendirdiği gibi haberlerin veriliş üslubu nedeniyle şiddet değişik açılarda vurgulanmaktadır[397]. Toplumda gerçekleşen her türlü olay medya aracılığıyla yaygınlık kazandığı gibi töre ile ilgili haberlerde medyada yer almaktadır[398]. Medya ve şiddet ilişkisi incelendiğinde yayında gerçekleşen olayların şiddet içerikli olması bireyleri olumlu veya olumsuz etkileyerek teşvik edici olabilir ve bireyin bunun sonucunda model aldığı kişinin davranışlarını yaşamına yansıtması medyanın şiddet eğilimini güçlendirdiğini göstermektedir[399].

Medyada yer alan haberlerin sunumunda kullanılan yargı ifadeleri, kadınlarla ilgili toplumsal kalıpların yeniden üretilmesinde etkili olmakta bu nedenle kamusal bir farkındalık yaratmak için yaşanan olayların toplumsal, hukuki ve psikolojik neden ve sonuçlarına dikkat çeken bir dil kullanılması kadınların yaşadıkları eşitsizlikler açısından

---

[392] İlhan Yıldız, Kadına Yönelik Şiddet: İnançlar, Gelenekler, Türkiye'deki Ulusal Sempozyumlar, 2012, s. 6.
[393] Mehmet Okuyan, "Kadına Yönelik …", s. 117- 122.
[394] Emine Öztürk, "Türkiye'de Aile …", s. 54.
[395] Ahmet Efe, "İslam Hukukunda Ceza İnfaz Yetkisi Açısından Töre Cinayetleri", *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: XIII, Sayı: 24, 2011, s. 107.
[396] Ali Karatay, Ayşe Karatay, "Sosyal Sorumluluk …", s. 28.
[397] Barış Bulunmaz, "Kadına Karşı …", s. 235.
[398] T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Medyada Töre Cinayetlerinin Yansımaları, Veliler ve Öğrenciler Üzerindeki Etkileri, Ankara 2008.
[399] Behçet Oral, Rasim Tösten, "Medya ve Şiddet", *Tüm Yönleriyle Şiddet,* Diyarbakır 2013.

önem arz etmektedir[400]. Medyayı en iyi şekilde değerlendirerek aile içi şiddete yönelik olarak farkındalık yaratmak ve kadın erkek arasındaki eşitsizlik algısının ortadan kaldırılması yönünde yayınlar yapmak, medyanın en etkili iletişim aracı olarak kullanılmasını sağlar fakat kadınlar medyada daha çok bedeniyle ön plana çıkarılmaktadır[401]. Şiddet ile ilgili haberlerde medyayı daha etkin kullanmak için öncelikle haberi yapanların bakış açıları değiştirilmeli, kadını mağdur gösteren bir zihniyet yerine yapılan davranışın olumsuz olduğunu belirten, şiddeti gösteren kişinin sorunlu olduğunu vurgulayan haberler yapılarak, şiddetin toplumun problemi olduğu ve normal kabul edilmemesi gerektiği görüşü topluma yansıtılmalıdır[402]. Medya etkin bir şekilde kullanılarak şiddete maruz kalmış kadınların şiddet sonrası başvurabilecekleri hukuksal yollar tanıtılarak yol gösterilmelidir[403].

4.2.1. Geleneksel Medya

Yazılı ve görsel basın olarak adlandırılan radyo, televizyon ve gazete araçlarından oluşan geleneksel medyada, alıcı ve verici arasında doğrudan etkileşim bulunmamakta ve sınırlı bir kitleye erişim söz konusu olmaktadır[404]. Tüm medya türleri içinde özel bir yeri olan haber, insanlara içinde yaşanılan gerçekliği göstermekte ve gazetede yer alan haberlerin sunuluş biçimi önem kazanmaktadır[405]. Kadınların genellikle meslekleri, evli olup olmadıkları ve yaş durumuna göre kimi zaman savunmasız kimi zaman şiddete neden olabilecek yapıda gösterilmesi ve özensiz kullanılan üslubun şiddete maruz kalan kadınlar üzerinde ikinci bir mağduriyet yarattığı söylenmektedir[406]. Gazetede "Ağabeylerinin elinden ölüme kaydı başlığıyla" eşinin şiddetine dayanmayarak kendini 7. Kattan attığı yer alırken[407] farklı bir gazetede de "5 aylık gelinin kaderi" başlığıyla yer alan haberin

---

[400] Aynur Köse, "Türk Basınında Kadın: 2010 Türkiyesi'nde Sosyal Haklar Açısından Kadınların Temsili", *Sosyal Haklar Uluslararası Sempozyumu III*, Kocaeli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 25-26 Ekim 2011, s.411-412.
[401] Mustafa Akyıldız, Kadına Yönelik …, s. 28-30.
[402] Abdülrezak Altun, Mine Gencel Bek, Emel Esen Altun, "Aile İçi Şiddet Haberlerinin Üretim Süreci ve Medya Profesyonelleri", *İletişim: Araştırmaları Dergisi,* Cilt: 5, Sayı: 2, 2007, s. 32.
[403] Benan Molu, Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadelede Hukukun Rolü.
[404] Yusuf Yurdigül, İbrahim Ethem Zinderen, "Yeni Medyada Haber Dili(Ayşe Paşalı Olayı Üzerinden Geleneksel Medya ve İnternet Haberciliği Karşılaştırması)", *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, Cilt: 2, Sayı: 3, 2012, s. 84.
[405] Ülkü H. İnci, "Basında Yer Alan …", s. 288.
[406] Gökhan Gökulu, Nilay Hosta, "Basında Kadına yönelik Şiddet Haberlerinin Analizi: Hürriyet, Sabah ve Posta Gazeteleri Örneği (2005-2008)", *The Journal of Academic Social Science Studies*, Cilt: 6, Sayı: 2, 2013, s. 1846.
[407] Haber Türk Gazetesi, Sayfa: 3, 25 Mart 2015.

sayfasında aile içi şiddet acil yardım hattı numaralarına yer verildiği dikkat çekmektedir[408]. "Dünyalara duyurun kızımı işkenceyle öldürdüler"[409] ve "Erkekler çözüm yerine ölümü seçti" başlıklı farklı gazetelerin sayfalarında yer alan Şanlıurfa'da evlilik dışı hamile kalan 19 yaşındaki Hacire'nin töre cinayeti nedeniyle öldürüldüğü yer almaktadır[410].

Toplumun bakış açısına endeksli hale gelen namus kavramı, kadının kendi bedeni üzerindeki hâkimiyetinin hiçe sayılmasına neden olmaktadır[411]. Medya, töre cinayeti olaylarında haberin sunuluşunda toplumun kültürel algısına paralel olarak kadının onaylanmayan bir davranışının bulunduğuna vurgu yapmaktadır[412]. Aile içi şiddet haberlerinde kullanılan dilin şiddetin sadece kadının sorunu değil toplumun sorunu olduğu, normal kabul edilmemesi gerektiği şeklinde ifadelere yer verilmesi ve şiddete uğrayanların destek alma yöntemlerine ilişkin bilgilerin yer alması şiddetle mücadeleye medyanın olumlu katkısının olabileceği düşünülmektedir[413].

4.2.2. Sosyal Medya

İnternet kullanıcılarının birbirleriyle yazılı, görsel ya da işitsel olarak paylaşımda bulunmasını sağlayan araç ve web sitelerini kapsayan kavram olarak sosyal medya tanımı yapılmaktadır[414]. Bireyin haber sürecinin içinde yer aldığı çift yönlü etkileşim halinde olduğu sosyal medya, bireylerin vereceği tepkilerin bireysel olmasında etkisini göstermektedir[415]. Erişim araçlarının herkese açık ve bireysel girişimlerin oldukça kolay olduğu sosyal medyanın, daha geniş hedef kitleye sahip olduğu belirtilmektedir[416]. Gündem belirleme etkisine sahip olan sosyal medya yaşanan önemli olayların anında tüm dünyaya ulaşmasını ve bireylerin çeşitli sorunlar karşısında örgütlenmelerini sağlayarak olayların gündemden düşmesini engellemiş olmaktadır[417]. Kadın cinayetlerinin ne ilk ne de

---

[408] Hürriyet Gazetesi, Sayfa: 3, 25 Mart 2015.
[409] Milliyet.com.tr, 9 Mart 2014.
[410] Habertürk.com.tr, 23 Şubat 2014.
[411] Ülkü H. İnci, "Basında Yer Alan …", s. 288.
[412] Mustafa Şeker, İbrahim Toruk, Rengim Sine, "Töre Cinayetlerinin Türk Medyasında Sunumu: Mardin Katliamı", *Global Media Journal*, Cilt: 3, 2013, s. 166-195.
[413] Abdülrezak Altun, Mine Gencel Bek, Emel Esen Altun, "Aile İçi …", s. 32.
[414] Volkan Göçoğlu, Mehmet Devrim Aydın, "Kamu Politikası ve Sosyal Medya İlişkisinin Toplumsal Hareketler Bağlamında İncelenmesi", *Uluslararası sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 37, 2015, s. 886.
[415] Orhan Alav, Eray Güçlüer, Medya'nın Gündem ve Kamuoyu Oluşturma Etkilerinin Toplumsal - Siyasal ve Yönetsel Eksende Tartışılması, Elektronik Sosyal Bilgiler Eğitimi Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 2, 2015, s. 4.
[416] Yusuf Yurdigül, İbrahim Ethem Zinderen, "Yeni Medyada …", s. 84.
[417] Muharrem Çetin, Arif Bel, "Geleneksel Medya Gündeminin Belirlenmesinde Sosyal Medyanın Rolü", *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Sayı: 38, 2014, s. 71.

sonuncusu olan Özgecan'ın[418], insanlıktan çıkmış üç erkek tarafından canice öldürülmesi kadının toplumdaki yerini, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini, temel hak ve özgürlüklerini özgürce yaşamak isteyenlerin karşılaştığı kültürel, toplumsal, hukuksal engelleri gösterirken tek yürek olarak yapılan eylemler gösterilen tepkiler bugüne kadar şiddete maruz kalan, taciz edilen, tecavüze uğrayan tüm kadınları kapsamakta ve bir tarafta tepkiler büyürken diğer tarafta sosyal medya aracılığıyla yapılan yorumlar kadına ve insan yaşamına karşı duyarsızlığı göz önüne koymaktadır[419].

Yeni iletişim teknolojileri kitlelere ulaşma, kitleleri etkileme ve kitlelerin bireysel olarak sürece dâhil edilmesine imkân tanımasına rağmen, haber metinleri ve medya üretimlerinde kadın imgesinin üçüncü sayfa ve son sayfa arasında konumlandırılması içerik olarak kadının toplumsal yapı ve kültürel değerler içerisinde bir farklılık göstermediği ve geleneksel medyanın devamı niteliğinde olduğu görülmektedir[420]. Yeni teknolojilerin sağladığı olanaklar arasında kadına yönelik şiddet ve özellikle aile içi şiddete karşı bir şeyler yapmak isteyen kadınları buluşturmayı hedefleyen 2000 yılında kurulan Kadın Kurultayı e-grubu, kadın hareketleri çerçevesinde protesto eylemi ve kampanya düzenleyerek Medeni Kanun ve Ceza Kanunu'nda kadınları ilgilendiren maddelerin kadınların lehine değiştirilmesinde etkili olduğu görülmektedir[421]. Kadına yönelik şiddeti ve kadın cinayetlerini konu alan "Her Ses Bir Nefes", "O Ben Olabilirdim" ve uzun soluklu sosyal sorumluluk çalışmalarından biri olan "Aile İçi Şiddete Son!" kampanyası medya aracılığıyla tüm kitlelere ulaşarak kamuoyunda farkındalık yaratmayı hedeflemektedir[422].

---

[418] Özgecan Aslan, Psikoloji Bölümü 1. sınıf öğrencisiydi. Arkadaşıyla buluştuktan sonra evine giden Özgecan, Mersin'in Tarsus ilçesinde 11 Şubat 2015'de tecavüz girişimine direndiği için bir minibüste öldürülmüştür ve cesedi yakılmıştır. Suçu işleyen iki kişinin itirafı üzerine jandarma ekipleri olay yerinde yapılan arama sonucu Özgecan'ın cesedine ulaşmıştır. 3 Aralık 2015'de gerçekleşen duruşmada Ahmet Suphi Altındöken, babası Necmettin Altındöken ve Fatih Gökçe ağırlaştırılmış müebbet hapse mahkum edildi. Ayrıca sanık Ahmet Suphi Altındöken "Hürriyetten yoksun kılma ve nitelikli cinsel saldırı" suçlarından 36 yıl, Fatih Gökçe ise "Cinsel saldırı" suçundan 24 sene hapis cezasına çarptırılmıştır.

[419] Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, "Özgecan'ın Ardından, Esaretler Ülkesinde Kadın Olmak", www.huksam.hacettepe.edu.tr (20.10.2015).

[420] Zuhal Akmeşe, Kemal Deniz, "Kadına Yönelik Cinsiyetçi Söylemin İnternet Haber Portallarında Yer Alma Biçimleri", *Uşak Üniversitesi sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 21, 2015, s. 316.

[421] Çiler Dursun, Sema Becerikli, *Kadın Odaklı Sivil Toplum Kuruluşları ve Medya: Olanaklar, Sorunlar ve Çözümler*, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aralık 2008, s. 53.

[422] www.sosyalsorumluluk.org, (27.10.2015).

4.3. Hukuk

Akıl ve ortak vicdan paydasından oluşan kamu düzeninin sağlanmasında en başta bireyin kendi yaşamı için duyarlı davranması gerektiği anlamına gelen hukuk kavramı, hukukun ilkelerinin ihlal edilmesi durumunda kamu adına yaptırımların uygulandığı kuralları kapsamaktadır[423]. Topluma zarar veren ya da tehlikeli olduğu yasalarla belirtilen davranışlar olarak tanımlanan suç, toplumdan topluma değişebilen evrensel ve toplumsal bir olgu olarak her toplumda görülmektedir[424]. Kadına şiddet uygulayan kişilerin suç kapsamında cezalandırılmasını ve kadına yaklaşmasını engellemeyi amaçlayan 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun yasal düzenleme olarak mücadelenin temelini oluşturmaktadır[425].

Kadın hareketlerinin kadına yönelik şiddete karşı mücadeleye dikkat çekmek için yapmış olduğu sokak eylemleri, kampanyalar ve kurumları ile görünürlük kazanması yasa reformlarını ve kamu politikalarını etkileyerek Türk Ceza Kanunu ve Medeni Kanun'da değişikliklere gidilmesini, aile içi şiddeti önlemeye yönelik kanunun çıkarılmasını, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'nın kurulmasını sağlamıştır[426]. Türkiye'nin imzalamış olduğu uluslararası sözleşmeler ve Birleşmiş Milletler kararlarıyla devletin öncelikli sorumlulukları arasında yer alan kadına yönelik şiddetle mücadele, uluslararası kamuoyunun kadına yönelik şiddeti insan hakları ihlali olarak ele almasıyla gerçekleşmiştir[427]. Temel amacı toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde kadının birey olarak yaşamda yer almasını ve ataerkil ruhun ortadan kaldırılmasını hedefleyen Türk Ceza Kanunu Kadın Platformu'nun kurulması toplumsal yapının dönüşümünde etkili olduğunu göstermektedir[428]. Ayrıca 2005'de kabul edilen Türk Ceza Kanunu değişiklikleri ile kadınların uzun yıllar vermiş olduğu mücadelelerde hukukun büyük bir yere ve öneme sahip olduğunu göstermektedir[429]

Büyükşehir Belediyeleri ile nüfusu 50 bini geçen belediyelere kadın ve çocuklar için 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediyeler Kanunu ile konuk evleri açma görevi

---

[423] Mazhar Bağlı, "Töre ve/veya …", s. 23.
[424] Özcan Köknel, *Şiddet Dili* …, s. 107.
[425] Çağla Diner, Şule Toktaş, "Türkiye'de Kadın …", s. 119.
[426] İlkay Yılmaz, "Karşıt Kamusal Alan Olarak TCK Kadın Platformu Örneği", *Eğitim Bilim Toplum Dergisi,* Cilt: 12, Sayı: 48, 2014, s. 117.
[427] Banu Akadlı Ergöçmen, Sunday Üner, Elif Kurtuluş Yiğit, Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Ankara, 2009, s. 21.
[428] İlkay Yılmaz, "Karşıt Kamusal …", s. 117.
[429] Benan Molu, Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadelede Hukukun Rolü.

verilmiş ve 50 civarında konuk evi açılmıştır[430]. 5393 sayılı Belediyeler Kanunu'nda yapılan değişiklikle 6360 sayılı yasa ile kadın sığınmaevi açma yükümlülüğü nüfusu 50 bin yerine 100 bini geçen belediyelere şeklinde değiştirilerek zorunluluk getirilmiştir[431]. Kadına yönelik şiddet ve töre cinayeti ile mücadelede tek başına hukuk etkili olmasa da, 1998 tarihli Ailenin Korunmasına Dair Kanun, 2002 yılındaki Medeni Kanun değişiklikleri, 2003'de kabul edilen İş Kanunu'na ayrımcılıkla ilgili maddenin eklenmesi, 2004'de Anayasa değişikliği ile 10. Maddeye eklenen fıkra ve 2010' da bu fıkraya eklenen ek cümle hukukta önemli bir yer teşkil etmektedir[432].

Kadına yönelik şiddetle mücadelede son dönemde 11 Mayıs 2011'de imzalanan Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi) ile 20 Mart 2012'de yürürlüğe giren 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun yer almaktadır[433]. Anayasanın eşitlik ilkesinde 2010'da yapılan değişikle kadınlar lehine pozitif ayrımcılık güçlendirilmiş ve kapsamı genişletilmiştir[434].

4.4. Politika

Yönetimin hareket tarzı olarak algılanan benzer olaylar veya farklı problemler karşısında bütün kamu kurumlarıyla devletin hedeflediği ve uygulamaya koyduğu plan ve programlar olarak kamu politikası tanımlanmaktadır[435]. Kadın politikalarının zeminini belirlediği aile politikaları toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik pozitif ayrımcılık uygulamaları, kadına yönelik her türlü şiddetin önlenmesi, kadının iş gücü piyasasında daha aktif rol alması gibi uygulamalar kadın merkezli politikaların ilkelerini oluşturmaktadır[436].

Aile içi şiddet konusunun kamu politikası olarak adlandırılması için kamuoyunda yer alması, neden ihtiyaç duyulduğunun belirtilmesi ve kanunlaştırma aşamalarından geçmesi

---

[430] Kasım Tatlılıoğlu, "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2012-2015'in Genel Bir Değerlendirilmesi", *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 1, 2014, s. 117.
[431] *6360 Sayılı Kanun*, 6 Aralık 2012.
[432] Benan Molu, Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadelede Hukukun Rolü.
[433] T.C. Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı, Toplumsal Cinsiyet Çalışma Grubu Raporu, Ankara 2013, s. 270.
[434] Kasım Akbaş, İlker Gökhan Şen, "Türkiye'de Kadına …", s. 176.
[435] Hasan Hüseyin Çalı, "Aile İçi …", s. 4.
[436] Latif Karagöz, "Türkiye'de Aile Politikalarında Bütünlük İhtiyacı", *İlmi Etüdler Derneği Politika Notu*, Ocak 2015, s. 6.

gerekmektedir. Türkiye' de kamuoyunda yer alması 1987 yılında kadın hareketi tarafından başlatılan "Dayağa Hayır!" kampanyası ile gerçekleşmiş sonucunda sığınma evleri ve kadın dayanışma merkezleri kurulmuştur. 1990 yılında aile içi şiddetle ilgili kurum olarak kurulan Kadın Statüsü ve Sorunları Başkanlığı, 2012 yılında değiştirilerek Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı olarak Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü adı ile teşkilatlanmıştır. 2006/17 sayılı "Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler" başlıklı Başbakanlık Genelgesi ile devlet politikası haline geldiği belirtilmiştir[437].

Kadınların siyasal temsilinin eşit düzeyde sağlanması için pozitif ayrımcılık, cinsiyetler arası eşitlik, özel önlemler gibi kavramların yer aldığı destek politikaları oluşturularak[438] kadının toplumsal varlığının güçlendirilmesine yönelik uluslararası anlaşmalar ile ulusal alanda yasal düzenlemeler gerçekleştirilmektedir[439]. Toplumda ailelere yönelik tüm karar ve önlemleri kapsayan aile politikaları kadın sağlının güçlendirilmesine yardımcı olmaktadır[440]. Aile politikalarının temelini kadın oluşturduğu için, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik pozitif ayrımcılık, kadına yönelik her türlü şiddetin önlenmesi, kadının iş gücü piyasasına daha aktif katılması gibi kadına yönelik uygulamalar kapsamında 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un kabulü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün kurulması ve bu kapsamda Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı gibi çalışmaların yapılması, TBMM kapsamında Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunun kurulması, Haydi Kızlar Okula kampanyaları kadın politikalarının aile politikaları içindeki yeri ve önemini göstermektedir[441].

4.5. Eğitim

Kadına yönelik şiddet eğitim düzeyine göre farklılaşmakta, eğitim düzeyi sahip olunan olanaklar ve toplumsal ilişkiler üzerinde önemli etkiye sahip olmaktadır[442]. Eğitim;

---

[437] Hasan Hüseyin Çalı, "Aile İçi …", s. 17-19.
[438] T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Türkiye'de Kadın, Eylül 2014.
[439] Dilek Aydemir, Elvan Aydemir, Türk Siyasetinde …, s. 23.
[440] Çiğdem Arıkan, Aliye Mavili Aktaş, "Türkiye'de Kadın Sağlığını Etkileyen Sosyo Ekonomik Faktörler ve Yoksulluk", *Aile ve Toplum Eğitim Kültür Araştırma Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 13, 2008, s. 23.
[441] Latif Karagöz, "Türkiye'de Aile …", s. 6.
[442] T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi …, s. 91.

bireyin kendini keşfetmesine ve topluma uyum sağlamasına yardımcı olmakta, toplumda üretken olmasına katkı sağlamaktadır[443]. Eğitim hakkından yoksun bir kadın toplum içinde kendini ifade edememekte ve politikaya katılma özgürlüğünden yoksun kalmakta[444] iken endüstrileşme ve hizmet sektörünün büyümesiyle değişen üretim ilişkileri ve çalışma yaşamı, kadının eğitim ve siyasal haklarının artmasında etkili olarak toplumsal yapıda rolünün iyileşmesinde kendini göstermektedir[445].

Eğitim ile ilgili olarak yapılan araştırmalarda hem şiddete maruz kalma hem de şiddetle mücadelede eğitimin etkili olduğu vurgulanmaktadır[446]. Toplumdaki konumunun belirlenmesinde ve kalkınmanın sağlanmasında en geçerli yatırım olan eğitim, kadının iş gücüne katılımında etkili olurken eğitim düzeyinin artmasıyla şiddete karşı çözüme yönelik tepkilerin çeşitlendiği görülmektedir[447]. Üretken ve kaliteli yaşamın ön koşulu olan eğitim, kadının sosyal ve toplumsal statüsünün güçlenmesinde etkili olmakla birlikte ekonomik kalkınmanın da artmasına neden olmaktadır[448]. Aile içi rol ve ilişkilerin yeniden tanımlanarak, hem erkeğin hem de kadının eğitiminde ve sosyalleşmesinde köklü değişikliklere gidilmesi yoluyla geleneksel iş bölümü yerine yeteneğe göre iş bölümünün gerçekleştirilmesi kadınların iş imkânlarının artmasında ve eğitim sorunlarının çözümünde etkili olabilmektedir[449].

Tablo 2.3 Öğretim yılı ve eğitim seviyesine göre okullaşma oranı yüzdesi

Yıllar	**İlköğretim**		**Ortaöğretim**		**Yükseköğretim**			
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek		
1999-2000	88.45	98.41	36.52	44.05	10.52	12.68		
2006-2007	87.93	92.25	52.16	60.71	18.66	21.56		
2007-2008	96.14	98.53	55.81	61.17	19.69	22.37		
2008-2009	95.97	96.99	56.30	60.63	25.92	29.40		
2009-2010	97.84	98.47	62.21	67.55	29.55	31.24		
2010-2011	98.22	98.59	63.86	68.17	32.65	33.44		
2011-2012	98.77	98.56	66.14	68.53	35.42	35.59		
	İlkokul		Ortaokul		Ortaöğretim		Yükseköğretim	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
2012-2013	98.92	98.81	92.98	93.19	69.31	70.77	38.61	38.40
2013-2014	99.61	99.53	94.47	94.57	76.05	77.22	40.93	38.90

(Kaynak: sgb.meb.gov.tr, 2014)

[443] Hüseyin Gül, "Türkiye'nin Eğitim Sorunları, AKP'nin Eğitime Bakışı ve Çözüm Önerileri", *Toplum ve Demokrasi,* Cilt: 2, Sayı: 3, Mayıs-Ağustos 2008, s. 182.
[444] Tijen Harcar, Özlem Çakır, Olca Sürgevil, Gönül Budak, "Kadına Yönelik …", s. 58.
[445] Meryem Koray, "Görünmez Kılınan …", s. 3.
[446] Şenay Leyla Kuzu, "Toplumsal Cinsiyet …", s. 25.
[447] Kevser Özaydınlık, "Toplumsal Cinsiyet …", s. 102.
[448] Filiz Tutar, Handan Yetişen, "Türkiye'de Kadının Ekonomik Kalkınmadaki Rolü", *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 2, 2009, s. 127.
[449] Mehmet Ali Seven, Ali Osman Engin, "Türkiye'de Kadın Eğitimi Alanındaki Eşitsizlikler", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 1, 2007, s. 177.

Yıllara göre kadınların okullaşma oranlarında artış gözlenmektedir. 2012-2014 öğretim yılında kadın ve erkek arasında eğitim seviyelerine göre okullaşma oranlarında fark gözlenmemektedir[450].

5. Sivil Toplum Kuruluşlarında Kadın Hareketleri

Gönüllü birliklerin oluşturduğu devlet ve ekonominin dışında kalan toplumsal kesimlerin iletişiminin sağlanmasında etkili olan ortak meselelerin özgür ve eşit katılımla halledilmeye çalışıldığı yer olarak sivil toplum tanımı yapılmaktadır[451]. 1980'lerde devletle işbirliğini reddeden kadınlar, 1990'larda kadına yönelik şiddete karşı kendi sivil toplum kuruluşlarını oluşturarak devlet düzeyinde mücadele mekanizmalarının harekete geçirilmesinde etkili olmuşlardır[452]. Genel olarak kadınlara mesleki bilgi ve tecrübe kazandırmak, sosyo-kültürel haklarını savunmak ve mücadelelerine yardımcı olmak, siyasal ve sosyal hayata daha etkin katılımlarını desteklemek amacı taşıyan sivil toplum kuruluşları kadınların temsil, katılım ve üretkenliklerini artırmaya yönelik ekonomik katılımları, daha iyi şartlarda yaşamaları ve etken olabilmeleri açısından faaliyetler yürütmektedir[453].

Uzun vadeli ve sürdürülebilir mücadeleler gerektiren kadınların insan hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği alanındaki uluslararası standartların toplumun kamusal bilincine yerleşmesi kadın kuruluşları, barolar, meslek odaları gibi sivil toplum kuruluşlarının katkısıyla mümkün olmaktadır[454]. Kadın hareketlerinin geliştirdiği devlet politikalarının, hukuksal normların ve kuramsal kuralların sosyolojik kategorileri görmeksizin eşit uygulamalarda bulunmasını içeren kadına eşit haklar politikaları, evrensel kurallar yerine bireylerin özel durumlarına göre düzenlemelerin yapılmasını içeren farklılık politikaları ve kadınlara resmi ideoloji karşısında savunucu ve koruyucu bir kalkan geliştiren kamusal otonomi politikaları sivil toplum gelişimine katkıda bulunmaktadır[455]. Kadınların insan haklarına ilişkin yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesi adına İstanbul Bilgi Üniversitesi

---

[450] Türkiye İstatistik Kurumu, Toplumsal Cinsiyet istatistikleri 2014.
[451] İlkay Yılmaz, "Karşıt Kamusal …", s. 112.
[452] Gülay Ercins, Türkiye'de Kadına …, s. 475.
[453] Hasan Kala, "Kadınların Sosyo-Ekonomik Katılımları Üzerinde Sivil Toplum Kurumlarının Rolü", *Aile ve Kadın Sempozyumu Bildiri Kitabı*, (der. Gülsüm Çamur Duyan, Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız), Kırıkkale 16 Mayıs 2013, s. 170-173.
[454] Feride Acar, "Türkiye'de Kadınların İnsan Hakları: Uluslararası Standartlar, Hukuk ve Sivil Toplum", (der. Gökçeçiçek Ayata, Sevinç Eryılmaz Dilek, Bertil Emrah Oder), *Kadın Hakları: Uluslararası Hukuk ve Uygulama, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları*, 2010, s. 13-22.
[455] Okan Özbaş, Sivil Toplumda Kadının Rolü, Dernekler Denetçiliği Yeterlilik Tezi, Ankara 2008, s. 25-27.

İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından yapılan sivil toplum kuruluşları ve yargı mensupları temsilcilerinin eğitimini içeren "Türkiye'de Kadınların İnsan Haklarına Saygının Güçlendirilmesi" projesi uluslararası mekanizmaların ülkemizde tanıtılıp etkili bir şekilde kullanılması yoluyla kadınların insan haklarına yönelik ihlalini önlemeyi hedeflemektedir[456].

Bireylerin toplumsal yaşamda söz sahibi olarak kendini ifade ettiği yer anlamına gelen kamusal alanın kadınları dışlayan yapısı onları özel alana hapsolmaya itmekte ve feminist hareket ev içi emek, cinsel şiddet ve aile kavramının kadın için anlamını kamusal alanda konuşulmaya başlanmasında etkili olmaktadır[457]. Her hangi bir konuda kamuoyunu harekete geçirme amacı olan STK'ların hedeflerini ne kadar gerçekleştirebildiğinin göstergeleri yapılan çalışmalardan kamuoyunun etkilenmesi, sorunun çözülmesi, devletin yetkili organlarının harekete geçmesi ve medyanın konuya yer vermesi gibi belirlenen ölçütlerle toplumun beklenti ve talepleri doğrultusunda duyarlılık oluşturmasıyla bağlantılı olmaktadır[458].

Erken yaşta evlilikler sorunlarına yönelik çözüm önerileri geliştirilebilmesinde önemli etkiye sahip olan Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesinde 2009 yılında oluşturulan Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu, kadın erkek eşitliğinin uygulamaya yansıtılmasında büyük rol oynamaktadır[459]. Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin kadın erkek eşitliği ve kadın hakları konusundaki hükümleri ile Anayasa ve diğer ulusal mevzuat arasında uyum sağlamak için yapılması gereken değişiklikleri belirleyerek toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki gelişmelerden TBMM'yi haberdar etmekle görevli olan KEFEK aynı zamanda kadın erkek eşitliğinin ihlaline ve toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığa dair başvuruları inceleyip gerektiğinde ilgili mercilere iletmekle görevlidir[460]. Erken yaşta evlilik konusuna olan yaklaşımları açısından sivil toplum kuruluşlarının ilk ve en önemli çalışmalarını yürüten Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği 2010 yılında Sabancı Vakfı tarafından desteklenen Çocuk Gelinler: Yıkıcı Gelenekler ve Ataerkil Sosyal Mirasın Mağdurları projesi, 2012-2013 yılı projenin

---

[456] Feride Acar, "Türkiye'de Kadınların …", s. 13-22.
[457] Selma Koç Akgül, Sinem Siklon, "Depremde Kadının Özel Alandan Kamusal Alana Geçiş Süreci ve Sivil Toplum Kuruluşları", *Uluslararası-Disiplinlerarası Kadın Çalışmaları Kongresi*, Sakarya 5-7 Mart 2009, s. 267.
[458] Çiler Dursun, Sema Becerikli, *Kadın Odaklı* …, s. 33-34.
[459] T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Kadına Yönelik …, s. 12.
[460] T.C. Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı, Toplumsal Cinsiyet Çalışma Grubu Raporu, Ankara 2013, s. 280.

ikinci kısmı olarak temel hedef olarak belirlenen ulusal ve uluslararası bilgi ve deneyim paylaşımının arttırılması kapsamında Çocuk Gelinlere Hayır Ulusal Platformu'ndaki kurumları harekete geçirmek için politika belgeleri oluşturulmuş erken evliliklerle ilgili Van Kadın Derneği(VAKAD) ve Muş Kadın Derneği(MUKADDER) ile de yerelde faaliyetler yürütülmektedir[461].

STK'lar tarafından yürütülmekte olan hizmetlere şu şekilde yer verilebilir;

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı: Şiddet maruz kalan kadınlara destek vermek, yaşanan şiddeti görünür kılmak amacıyla Türkiye'de 1990 yılında ilk kurulan kadın örgütlenmesi olarak toplumda farkındalık yaratmak için eylemler ve kampanyalarla kadınlarla dayanışmayı sürdürerek toplumsal değişim sağlama ve kamu politikalarını etkileme yoluyla kadınlara destek olmaktadır[462].

Kadın Dayanışma Vakfı: Altındağ Kadın Dayanışma Merkezi olarak Ankara'da 1991 yılında açılan ve 1993 yılında Kadın Dayanışma Vakfı'na dönüşen Türkiye'nin ilk bağımsız kadın sığınağı olarak kadına yönelik şiddetle mücadelede çeşitli eğitim programlarıyla farkındalık yaratmaya çalışmakta olan sivil toplum kuruluşudur[463].

Kadın Merkezi Vakfı: Binlerce insanın şiddetin yoğun yaşandığı doğrudan ya da dolaylı mağduru olduğu dönemler olan 1997 yılında Diyarbakır'da KAMER'in kurulması ile kadına yönelik şiddetle mücadelede örgütlenme alanında önemli bir adım atılmış ve amaç olarak kadın ve çocuklara zarar veren cinsiyetçi sistem uygulamalarının tespit edilmesi belirtilmiştir[464].

Van Kadın Derneği: Şiddetin ve ayrımcılığın her türünü en yoğun şekilde yaşayan ve ihtiyaç duyulan hizmete ulaşmakta güçlük çeken Türkiye'nin doğusundaki kadınlar için onları güçlendirmek ve toplumsal yaşama etkin katılımlarını sağlamaya yönelik feminist bakış açısıyla şiddetle mücadele etme yolunda 2004 yılında kurulmuş olan dernek, töre ve namus gerekçeli kadın cinayetleri, zorla ve çocuk yaşta evlendirmeler, kadına yönelik

[461] Nilay Düzen, Zeren Atalay, Türkiye'deki Erken Yaşta Evlilikleri Farklı Bakış Açılarından Bakarak Değerlendirmeyi ve Varolan Çözüm Önerilerini Geliştirmeyi Amaçlayan Özgür Proje, Sabancı Üniversitesi, 2014.
[462] Gülay Ercins, Türkiye'de Kadına …, s. 473.
[463] http://www.kadindayanismavakfi.org.tr(20.10.2015)
[464] http://www.kamer.org.tr(20.10.2015)

cinsel taciz ve tecavüz, kadınların intihara zorlanması gibi konularla mücadelede sivil toplum kuruluşu olarak çalışmalar yürütmektedir[465].

[465] Tuğrul Erbaydar, Nüket Paksoy Erbaydar, Nur Okutan, VAKAD Gönüllüleri, "Van Kadın Derneği(VAKAD) Kadın Danışma Merkezi'nin 2004-2009 Yılları Arasındaki Çalışmaları", *Fe Dergi*, Cilt: 3, Sayı: 1, 2011, s. 83-84.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE TÖRE CİNAYETLERİ İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER VE UYGULAMALAR

Uluslararası sözleşmeler ve kanunlar kapsamında hukuksal olarak şiddet ve töre cinayetlerini önlemek adına ulusal ve uluslararası düzeyde kadınlara tanınan haklar incelenmektedir. Şiddetle mücadele yönünde kurumsal yapı ele alınmakta ve Yargıtay kararları konu kapsamında tahlil edilmektedir. Konuyla ilgili olarak kadınların şiddet algısını ölçmek adına yapılan görüşme ve şiddetle mücadelede ilk feminist örgütlenme olan Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı ile yapılan görüşme doğrultusunda kurum hakkında elde edilen bilgiler değerlendirilmektedir.

1. Uluslararası Alandaki Düzenlemeler

Sözleşmelerde geçen kadın erkek eşitliğini sağlamak, ulusal ve yerel düzeyde etkin bir denetim yapılarak kadınlara insan haklarının tanınması, korunması ve ihlallerin önlenip bunlara neden olanların cezalandırılması ile mümkün olmaktadır[466]. Hukukun erkek egemen biçimde şekillenmesi kadına yönelik şiddetin kadının özel alana ait algısını oluşturduğundan kamusal müdahale gerektirmeyen bir durum oluşmasına neden olurken feminist hareketlerin etkisiyle uluslararası toplumda kadına şiddetin yoğun olarak ele alınması ulusal bir mesele olmaktan çıkıp uluslararası bir sorun olarak ele alınması gerektiği kabul edilmektedir[467]. Kamusal ve özel alandaki etkilerini sürdüren cinsiyetçi yargılar, kadınların kendilerine tanınan yasal haklara erişiminde engeller ortaya çıkarmakta ve erkeklerin üstünlüğüne dayalı iktidar yapısının varlığı kadınların aile içi şiddete maruz kalmasının en belirgin nedenini oluşturmaktadır[468]. Uluslararası sözleşmelerle kadın hakları kapsamında sağlık, koruma, çalışma şartları gibi ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan birçok alanda erkeklerle eşit haklar sağlanmaktadır.

---

[466] Feride Acar, "Türkiye'de Kadınların …", s. 13-22.
[467] Çiğdem Sever, "Kadına Karşı Eviçi Şiddette Devletin Sorumluluğu ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Opuz v. Türkiye Kararı", *Atılım Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 2, s. 23.
[468] Feride Acar, "Türkiye'de Kadınların …", s. 13-22.

1.1. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Kadın

İnsanın temel ve devredilemez haklarının ortaya konduğu ilk uluslararası sözleşme 10 Aralık 1948 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından ilan edilen "İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi" insanın özgürce ve güven içerisinde yaşamını sürdürmesinin güvencesi niteliğinde bir beyannamedir. Birleşmiş Milletler kararlarının ve toplantılarının kadınların insan hakları hareketinin ortaya çıkmasında ve gelişmesinde önemli etkisinin olduğu BM'in belirlediği 1975 yılının Uluslararası Kadın Yılı olması, 1976-1985 yılları arasını Kadın On Yılı olarak ilan etmesi ve Mexico City, Kopenhag, Nairobi ve Pekin'de olmak üzere düzenlediği dört Dünya Kadınlar Konferansı ile görülmektedir[469].

Dünya nüfus dağılımına bakıldığında dönemsel olarak farklılıklar olmasına rağmen kadın ve erkek nüfus dağılımının birbirine yakın oranlı olduğu görülmektedir. Yöresel olarak bazı farklılıklar görülse de dünya genelinde erkek egemenliğinin olduğu ataerkil toplum yapısı hâkimdir. Tüm insanların eşit haklara sahip olarak doğduğu ve ayrım gözetmeksizin tüm haklardan herkesin yararlanabileceği 1. ve 2.madde de vurgulandığı gibi İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi 2.madde de yer alan insanlar arasında cinsiyet ayrımının önlenmesi için uluslararası ilk çaba olduğu, madde 5 de ise herhangi bir ayrım gözetmeksizin insanı şiddetten ve onurunu zedeleyecek her türlü davranıştan koruduğu şeklinde yer almaktadır[470]. Ailenin toplum ve devlet tarafından koruma altında olduğu, kimsenin özel yaşamına karışamayacağı, şeref ve adına saldırılamayacağı böyle bir durumda herkesin yasa tarafından korunmaya hakkı olduğu, anneler ve çocukların hakları gibi birçok alanda herkesin eşit haklara sahip olduğu maddelerde yer alan hükümlerle belirtilmektedir[471].

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi bireysel hakların korunmasının yanı sıra toplumun temel yapı taşı aile kurumunun kurulması ve korunması yönünde de haklar tanımaktadır. Bu beyanname ile uluslararası alanda ilk kez insan hakları belirlenerek güvence altına alınmakta ve neslin devamlılığının sağlanmasında aile yapısı da güvence altına alınmaktadır. Kadınların dayanışma içinde olarak kendi haklarına sahip çıkmaları ve

---

[469] Özge Çelik, "Kadınların İnsan Hakları Hareketi", *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 14, Sayı: 1, 2012, s. 152.

[470] İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi Madde 5- Hiç kimseye işkence yapılamaz, zalimce, insanlık dışı veya onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz ve ceza verilemez.

[471] Ayrıntılı bilgi için bkz.
http://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/688B1--Insan-Haklari-Evrensel-Beyannamesi.pdf, 10.07.2015

mücadele vermeleri sonucu şiddetin insan hakkı ihlali olduğunun herkes tarafından kabul edilerek şiddetle mücadelenin sadece kadın için değil herkesin sorumluluğunda olduğunun ve maddelerde yer alan hükümlerin eğitim yoluyla yaygınlaştırılarak farkındalığın artırılması gerekmektedir.

1.2. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

1949 yılında Avrupa da insan haklarını, demokrasiyi ve hukukun üstünlüğünü savunmak amacıyla Avrupa hükümetleri arası bir kuruluş olan Avrupa Konseyi tarafından İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin tanıdığı hakları evrensel olarak savunmak ve korumak amacıyla Roma'da 4 Kasım 1950'de yapılan sözleşmedir[472]. Mağdura yakın kişi tarafından işlenen, tekrar ve süreklilik içeren şiddetin altında yatan kadın erkek arasındaki eşitsiz güç ilişkisinin varlığı kadının kendisi tarafından şiddeti meşru görmesine neden olmakta ve doğrudan kadına yönelik hükümlere yer verilmemiş olsa da Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde yer alan yaşama hakkı, işkence yasağı, ayrımcılık yasağı, özel hayatın ve aile hayatının korunması gibi hükümler kadına karşı şiddet konusunda dikkate alınacak normları kapsamaktadır[473]. Haklar ve özgürlükler kısmında yer alan madde 2 herkesin yaşam hakkının yasanın koruması altında olduğu yaşama hakkı, madde 3 hiç kimsenin insanlık dışı eylemlere tabi tutulamayacağını belirten işkence yasağı, madde 5 kimsenin özgürlüğünden yoksun bırakılamayacağını belirten özgürlük ve güvenlik hakkı, madde 8 özel hayatın ve aile hayatının korunması, madde 14 sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanmada hiçbir ayrımcılık yapılmadan sağlanmasını ifade eden ayrımcılık yasağı gibi hükümlerin yer aldığı sözleşmede kadınların da erkeklerle aynı haklara sahip olduğu, şiddet içeren eylemlerin insanlık dışı olduğu görüşüne varılmaktadır[474]. Madde 8 de geçen aile kavramı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne göre aile yaşamının varlığını olgusal bir mesele olarak ele alıp aile kavramını esnek olarak yorumlamaktadır[475]. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi madde 2 de taraf ülkeler açısından yaşamı risk altında olan kişilerin korunması kapsamında etkin ve gerekli önlemlerin alınması pozitif yükümlülük ve egemenliği altında bulunan kişilerin hayatlarını hukuka aykırı olarak sonlandırmaması ise negatif yükümlülük olarak üye devletlere temel

---

[472] *European Convention on Human Rights,* Avrupa Konseyi, 4 Kasım 1950.
[473] Çiğdem Sever, "Kadına Karşı …", s. 21.
[474] *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*, Avrupa Konseyi, 4 Kasım 1950.
[475] Gülay Arslan Öncü, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Sisteminde Kadına Karşı Aile İçi Şiddet Olgusu ve Bununla Mücadele Araçları", *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, Cilt: 32, Sayı: 2, 2012, s. 15.

yükümlülükler yaratmaktadır[476]. Negatif yükümlülükler kapsamında madde 8, pozitif yükümlülükler kapsamında madde 2 ve madde 3 kadına karşı aile içi şiddet davalarında ağırlıklı olarak uygulama alanı bulmaktadır[477].

Bu sözleşme ile insan hakları ve toplumsal huzur bir kez vurgulanarak güvence altına alınmıştır. Sözleşmenin en önemli noktalarının başında belirlenen hakların sağlanması ve denetimin sağlanması amacıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kurulması yer almaktadır. Böylece sözleşmenin bağlayıcılığı ve denetimi sağlanarak; hükümetler üstü bir yargı mekanizması oluşturulmuştur.

1.3. Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi: İstanbul Sözleşmesi

Uluslararası hukukta kadına yönelik şiddeti önlemede Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 30 Nisan 2002 tarihinde "Kadınların Şiddete Karşı Korunması'na" ilişkin tavsiye kararı, 7 Nisan 2011'de genişletilerek ve güncelleştirilerek sözleşme halini almış ve Mayıs 2011'de imzaya açılan kadına yönelik şiddete karşı yasal ve uluslararası bağlayıcılığı olan ilk düzenleme olması ve kadına yönelik şiddeti önlemede geniş kapsamlı tedbir ve koruma kararları içermesi bakımından önemli olan "Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi" adıyla bilinen sözleşmeyi ilk imzalayan ülke Türkiye olmuş ve İstanbul'da imzalanarak "İstanbul Sözleşmesi" adını almıştır[478]. Bağlayıcı bir uluslararası norm niteliği taşıyan, kadına yönelik şiddeti ilk kez açıkça insan hakkı ihlali ve ayrımcılık olarak tanımlayan sözleşmeye göre kadına karşı şiddetin önlenmesi için devletleri önleme, yargılama, koruma ve politika olmak üzere dört başlık altında yükümlü bırakması diğer uluslararası normlardan farklı olduğunu göstermektedir[479]. Taraf devletlerin yükümlülüğü kapsamında önleme engelleme yükümlülüğü olarak madde 12, 13, 14, 15, 16 ve 17 de yer alan hükümler çerçevesinde ele alınmaktadır[480]. Sözleşmenin 75.maddesinde yer alan imzalama ve yürürlüğe girme hükmüne göre en az sekizinin Avrupa Konseyi üyesi olması gereken toplam on ülkenin imzalamasıyla yürürlüğe gireceği belirtilen sözleşme 1 Ağustos 2014'de

[476] Serkan Cengiz, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Yaşam Hakkı", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi,* Sayı: 93, 2011, s. 386.
[477] Gülay Arslan Öncü, "Avrupa İnsan …", s. 15.
[478] *Kadın ve Demokrasi Derneği Gözlem Raporu*, Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu 59. Oturumu, 8-20 Mart 2015, s. 12.
[479] Çiğdem Sever, "Kadına Karşı …", s. 25.
[480] Müge Demirkır Ünlü, *Kadına Yönelik* …, s. 65.

gerçekleşen şartlarla yürürlüğü girmiştir[481]. İstanbul Sözleşmesi'nin 3.maddesinde kadına karşı şiddet, aile içi şiddet, toplumsal cinsiyet, kadınlara karşı toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, mağdur ve kadın tanımları yer almaktadır[482]. Sözleşmedeki madde tanımlarına göre kadının şiddet mağduru olmasında kadının sosyal ve kültürel özelliklerinin bir öneminin olmadığı ve toplumsal cinsiyete dayalı eylemleri kapsadığı kadına karşı şiddet tanımından anlaşılmaktadır[483]. İstanbul Sözleşmesi'nde sözleşmenin maksatları başlıklı madde 1 de öncelikli amaç olarak kadınları her türlü şiddete karşı korumak olduğu belirtilmekte, sözü edilen bu amaçlar doğrultusunda kamu kurumları ve kolluk kuvvetleriyle işbirliği yapılmasını sağlayarak şiddeti ortadan kaldırmak hedeflenmekte ve amaçların etkin şekilde uygulanması için spesifik bir izleme mekanizmasının oluşturulduğu belirtilmektedir[484]. İnsan hakkı ihlali olarak ele alınan zorla evlenme aynı zamanda kadına karşı ayrımcılık ve kadına karşı şiddetle bağlantılı olarak şiddetin önlenmesi ve cinsiyete dayalı ayrımcılıkla mücadele amacıyla madde 32 de zorla evlendirmelerin doğuracağı hukuki sonuçlar ve madde 37 de zorla yapılan evlilikler ile ilgili düzenlemelere yer verilmektedir[485]. Madde 34 de yer alan taciz amaçlı takip, ısrarlı takip olarak nitelendirilerek ve 6284 sayılı kanuna göre daha anlaşılır şekilde ifade edildiği görülmekte şiddet kapsamına giren takip olaylarının herhangi bir şiddet eylemine dönüşmeden failin eylemlerinin kontrol altına alınması gerekmekte koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınması için gerekli hukuki alt yapının sağlandığı gibi uygulamada da aktif olarak görülmesi gerekmektedir[486]. Mağdurun korunması ve desteklenmesi yükümlülüğü kapsamında madde 18 dahilinde belirtilen madde 20 ve 22 çerçevesinde genel ve uzman destek hizmetleri ile şiddet olayının etkisini atmaya yardımcı olacak tedbirlerin alınması sağlanmaktadır[487]. Sözleşmede şiddetle mücadele için politikaların, tedbirlerin ve programların uygulanması açısından tüm kurum ve kuruluşlar işbirliği içinde olarak belirtilen finansal kaynaklar, sivil toplum kuruluşları ve sivil toplum çalışmalarının desteklenmesi ve işbirliği sağlanması, kurulan koordinasyon

---

[481] Şamil Demir, "Arabuluculuk ile Aile İçi Şiddet ve Uzlaşmaya Tabi Suçların İlişkisi", *Ankara Barosu Dergisi*, Sayı: 2, 2014, s. 216.
[482] Ayrıntılı bilgi için bkz. www.coe.int/t/dghl/standardsetting/conventionviolence/convention/Convention%20210%20Turkish.pdf, 14.06.2015.
[483] Müge Demirkır Ünlü, *Kadına Yönelik* …, s. 42.
[484] Bkz. İstanbul Sözleşmesi, madde 1.
[485] Ayşe Havutcu, "Mukayeseli Hukuktaki Gelişmeler Işığında Türk Medeni Kanunu Açısından Zorla Evlenme Probleminin Değerlendirilmesi", *Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: Özel, s. 1345.
[486] Recep Doğan, "Kadına Yönelik Bir Şiddetin Türü Olarak, Israrlı Takip Kavramı ve Suçu", Ankara Barosu Dergisi, Sayı: 2, 2014, s. 152.
[487] Müge Demirkır Ünlü, *Kadına Yönelik* …, s. 75.

kurumu ile veri toplama ve araştırmanın sağlanması hükme bağlanmaktadır[488]. Tarafların toplumu şiddet konusunda yönlendirmesi gerektiği ve yetkili kurumların yükümlülüğe uyulmasını sağlamasından bahsedilen madde 5, toplumsal cinsiyet konusunda farkındalık yaratıcı politikalar geliştirilerek tedbirlerin alınması gerektiği yer alan madde 6 ve her türlü şiddet olayı ile mücadelede mağdurların hakları temel alınarak tarafların devlet çapında önleme politikaları geliştireceği madde 7 devletin genel yükümlülükleri kapsamında değerlendirilmektedir[489]. Madde 12 de yer alan genel yükümlülükler kapsamında tarafların sosyal ve kültürel davranış kalıplarının değiştirilmesine yardımcı olması yönünde şiddeti önleyici ve tüm bireylerin şiddeti önlemede aktif rol almasını teşvik edici tedbirlerin alınması, namus kavramının şiddetin gerekçesi olarak kullanılmaması ve kadınların güçlendirilmesi için gerekli faaliyetlerin uygulanması gerektiği gibi hükümler düzenlenmektedir[490]. Sözleşmeyi diğer uluslararası metinlerden farklı kılan uygulamayı denetleyecek bir mekanizmaya yer vermesi, uzmanların eğitimi, sığınma evleri, gerekli yasal değişiklikler, eşitliğin yaşama geçirilmesi için izlenecek politikaların üretilmesi gibi somut önerileri kapsaması olurken bu yükümlülüklerin Türkiye'de gerçekleştirilmesi için önemli reformların yapılması gerekmektedir[491]. Zorla yapılan evlilikler, fiziksel ve psikolojik şiddet, taciz amaçlı takip, namus adına işlenen suçlar, cinsel şiddet eylemleri, kadın sünneti, kürtaja zorlama gibi maddelerde yer alan hükümler belirlenen suçların ciddiyeti dikkate alınarak etkili ve caydırıcı cezaların verilmesi ve şiddet eylemlerinin gerçekleştiği anda yargılamanın yapılabilmesi gerekmektedir[492].

1.4. Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi

1970'li yıllara kadar insan hakkı ihlali olarak kabul edilmeyen, kadınların yalnızca kadın olduğu için karşılaştığı riskler göz ardı edilirken 172 devletin ve Türkiye'nin 1986'da taraf olduğu CEDAW, kadınların karşılaştığı risklerin insan hakkı ihlali olarak kabul edildiği sözleşmedir[493]. Kadın erkek eşitliği konusunda yasal çerçevenin varlığını

---

[488] Nazan Moroğlu, "Uluslararası Sözleşmeler …", s. 395.
[489] Müge Demirkır Ünlü, *Kadına Yönelik* …, s. 62.
[490] Ayrıntılı bilgi için bkz. www.coe.int/t/dghl/standardsetting/conventionviolence/convention/Convention%20210%20Turkish.pdf, 09.07.2015.
[491] Çiğdem Sever, "Kadına Karşı …", s. 25.
[492] Müge Demirkır Ünlü, *Kadına Yönelik* …, s. 116.
[493] *Soru ve Yanıtlarla Erkek Şiddetine Karşı Kadın Dayanışması*, Mor Çatı Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2012, s. 40.

oluşturan uluslararası standartlara uygun olan Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, kadın haklarının evrenselliği ve bu hakların birey olarak her kadına tanınması gerekliliğini içeren temel ilkelerden oluşmaktadır[494]. Çıkış noktası ayrımcılığın yok edilmesi olan kadına yönelik yapısal ve kişisel şiddetle mücadelede önemli bir belge niteliği taşıyan CEDAW'ın 1979'da kabul edilmesi sözleşmeyi onaylayan ve imzalayan bütün ülkeler için bağlayıcı ve uygulanmak zorundadır[495]. Bütün toplumlarda var olan kadına yönelik ayrımcılık gerçeğinden hareket ederek CEDAW'a taraf olan devletler kadınların insan haklarını engelleyen her türlü olumsuz toplumsal, ekonomik, politik veya kültürel koşulların yok edilmesi gereğini kabul etmektedir[496]. Kadınlara karşı ayrımcılığı yasaklayan ve sözleşmeyi onaylayan devletlerin ayrımcılığın önlenmesi için somut ve pozitif adımlar atmasını gerektiren CEDAW, kadınların insan hakları hareketine somut ve kalıcı bir dayanak oluşturmaktadır[497]. Ayrımcılığa uğrayan kadınlara iç hukuk yolları tüketildikten sonra BM CEDAW Komitesi'ne doğrudan şikâyette bulunma hakkı getiren ihtiyari protokol, 2002'de TBMM tarafından onaylanmıştır[498].

Sözleşmede hangi durumların kadına karşı ayrımcılık niteliği taşıdığı ve taraf devletlerin ayrımcılığı ortadan kaldırması için neler yapılması gerektiği, kadınların siyasal, kamusal, ekonomik ve sosyal konularda eşit haklara sahip olmaları, evlilik ve aile ilişkileri konusunda ayrımı önlemek için gerekli tedbirlerin alınması gibi hukuki ve medeni hukuka dair konularda eşit haklara sahip olmalarının garanti altına alınması gerektiği, komitenin oluşumundan ve çalışma düzeninden, devletlerin sözleşmeye taraf olabilmeleri için yapmaları gerekenler ve her aşamalarının hukuki sonuçları ortaya konulmaktadır[499]. BM Genel Kurulu'nun 3 Mart 1981'de yürürlüğe giren Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi kadının insan haklarına saygı gösterilerek kadın erkek eşitsizliğinin toplumsal nedenlerinin dikkate alınması gerektiğini amaçlamakta ve

---

[494] Feride Acar, "Türkiye'de Kadınların …", s. 13-22.
[495] *Soru ve Yanıtlarla Erkek Şiddetine Karşı Kadın Dayanışması*, Mor Çatı Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2012, s. 40.
[496] Feride Acar, "Türkiye'de Kadınların …", s. 13-22.
[497] Özge Çelik, "Kadınların İnsan …", s. 156.
[498] *Soru ve Yanıtlarla Erkek Şiddetine Karşı Kadın Dayanışması*, Mor Çatı Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2012, s. 41.
[499] Seda İrem Çakırca, "Yeni Türk Medeni Kanunu'nun Kadınlara Karşı Her Biçimiyle Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi ile Uyumlaştırılması Süreci", *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 32, 2010, s. 64.

kadınlara karşı devam eden ayrımcılıkla mücadele etmektedir[500]. İnsan haklarının ayrımcılık yapılmadan kadınlara da uygulanmasını sağlamak sözleşmenin en önemli amacını oluşturmakta ve sözleşme ile bağlanma iradesini katılma suretiyle gerçekleştirerek taraf olan Türkiye için sözleşme 19 Ocak 1986 tarihinde yürürlük kazanmış ve şikâyet başvuru usulünü öngören Kadınlara Karşı Her Biçimiyle Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Seçmeli Protokolü ise Türkiye bakımından 2003'de yürürlüğe girmiştir[501]. KKAOKS çekince koyduğu kadınlara kanun önünde erkeklerle eşit hak tanıyacaklarına dair düzenlemeyi kapsayan madde 15 ve evliliğe ve aile ilişkilerine dair bütün konularda kadınlara karşı ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere taraf devletlere uygun önlemleri almaları yükümlülüğü getiren madde 16 medeni haklara ilişkin olmaktadır[502]. 1985 yılında Türkiye CEDAW'ı imzalarken kadın erkek eşitliğine aykırı düzenlemeler olması sebebiyle konulmuş olan çekinceleri 1999 yılında kaldırarak önemli bir adım atmış ve her dört yılda bir BM'e CEDAW sözleşmesi ile ilgili ilerlemeleri raporla bildirmek ve uluslararası sözleşmeleri uygulamak üzere Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü sorumlu kurum olarak kurulmuştur[503].

2. Türkiye'deki Düzenlemeler

Toplumsal değişim için önemli bir araç olan ve cinsiyetler arasında eşitliği sağlamayı hedefleyen kanunlar, tek başına yeterli olmamakta bu yüzden kanundaki değişikliklerin toplum tarafından hissedilmesi için yasaların hayata geçirilerek bu yönde uygulamalar gerçekleşmesine bağlı olmaktadır[504]. İnsan hakları sorunu olarak ele alınması gereken şiddetle mücadele ile ilgili olarak yapılan çalışmalarda baroların, kadın örgütlerinin ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın önemli payı olmakla birlikte şiddeti önlemeye,

---

[500] Mehmet Semih Gemalmaz, "Kadınlara Karşı Her Biçimiyle Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi: Çekinceler Sorunu Işığında Haklar Analizi", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt: 69, Sayı: 1-2, 2011, s. 143.

[501] Seda İrem Çakırca, "Yeni Türk Medeni Kanunu'nun Kadınlara Karşı Her Biçimiyle Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi ile Uyumlaştırılması Süreci", *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 32, 2010, s. 64.

[502] Seda İrem Çakırca, "Yeni Türk Medeni Kanunu'nun Kadınlara Karşı Her Biçimiyle Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi ile Uyumlaştırılması Süreci", *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 32, 2010, s. 67.

[503] Lale Taşkın, "Uluslararası Sözleşmeler Işığında Kadının Durumu", *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 2, 2004, s. 18.

[504] Fatma Benli, "Kadın Hakları Lehine Değişen Yasaların Yargıtay Kararlarına Yansımasının Değerlendirilmesi", 2014.

mağdurların korunmasına ve alınacak tedbirlere yönelik hükümlerin yer aldığı kanunlar kapsamında maddelere değinilmektedir[505].

2.1. 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun

Ataerkil toplumun yol açtığı toplumsal hayatı etkileyen en önemli sorunlardan biri haline gelen kadına şiddetin son bulması için toplumdaki zihniyetin değişmesi gerekmekte ve şiddetle mücadele yasalar önemli bir yer tutmaktadır[506]. 20 Mart 2012'de Resmi Gazete'de yayınlanan ve yürürlüğe giren 6284 sayılı "Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun" ile uluslararası sözleşmelere bağlılık vurgulanmaktadır[507]. Kadına yönelik şiddetin bildirilmesi, önlenmesi, mağdurların korunması ve cezalandırma süreçlerinde iyileşmeler hedefleyen kanun, medeni nikâh, aynı çatı altında yaşama ve yakın ilişki içinde olma halleri dışındaki konuları da kapsayarak, şiddet önleme ve izleme merkezleri kurulmasını da sağlayacak şekilde genişletilmesine rağmen kanunda çelişki ve belirsizliklerin olması bir takım tartışmaları meydana getirmektedir[508]. Koruyucu ve önleyici tedbirlerden oluşan kanunda madde 12 de yer alan hâkim tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları ve madde 6 da düzenlenen mülki amir tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları olarak tedbir kararlarının alınmasında hâkim ve mülki amir yetkilendirilmektedir[509]. Tedbir kararının verilmesinde delil ve belge aranmamakta ve madde 17 de yer alan hâkim tarafından verilecek önleyici tedbir kararları kapsamında korunan kişiye madde 8 de yer alan geçici maddi yardım yapılmaktadır[510]. Kanunda 1.maddede yer alan kapsamda belirtildiği gibi kadınları, çocukları, aile bireylerini ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişileri korumayı hedeflemesi şiddeti dört grupta toplayarak korumayı daraltmakta, koruma kapsamının geniş tutularak kadına yönelik

---

[505] Ebru Ceylan, "Türk Hukukunda …", s. 17.
[506] Arif Barış Özbilen, Mualla Buket Soygüt Arslan, "6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un Değerlendirilmesi", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 22, 2012, s. 366.
[507] *Kadın ve Demokrasi Derneği Gözlem Raporu*, Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu 59. Oturumu, 8-20 Mart 2015, s. 12.
[508] Erdem Özkara, İ. Özgür Can, "Kadına Yönelik Şiddetle İlgili Güncel Yasal Değişiklikler ve Adli Tıp", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı: 99, 2012, s. 345.
[509] İlknur Uluğ Cicim, "Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un Kapsamı", *Tüm Yönleriyle Boşanma,* (der. Sabri Eyigün, Ramazan Günay, Ömer Ergün, Hatip Yıldız), 2013, s. 31.
[510] Ayrıntılı bilgi için bkz.
http://www.aile.gov.tr/data/5404eb05369dc3119090f853/6284_sayili_yonetmelik.pdf, 09.07.2015.

uygulanan şiddet olarak değerlendirilmesi açık ve anlaşılır olması gerekmektedir[511]. Şiddet türü ne olursa olsun kadın her açıdan psikolojik olarak etkilenmekte ve korunan kişiye psikolojik destek sağlamak amacıyla madde 9 da belirtilen rehberlik ve danışmanlık hizmeti sağlandığı gibi korunan kişinin çocuğunun olması halinde kreş imkânı madde 11 de düzenlendiği şekilde uygulanmaktadır[512]. Yeni bir kavram olmayan ısrarlı takip olgusu hukuki bir nitelik kazanması açısından yeni sayılmakta fakat kanunda madde 3 de yer alan tanıma göre ısrarlı takip olarak değil tek taraflı ısrarlı takip olarak her türlü tutum ve davranışı ifade eden, her türlü iletişim aracı kullanılarak mağdurda şiddete uğrama korkusu ve kaygısı yaratan, fail hakkında uzaklaştırma mağdur hakkında koruma tedbiri alınmasını gerektiren bir olgu olarak düzenlenmektedir[513]. Çalışmaların yedi gün yirmidört saat esasına göre yürütüldüğü şiddetle mücadelenin kurumsal hale getirilmesini sağlayan madde 39 da yer verilen hükme göre şiddet önleme ve izleme merkezlerinin kurulması ve madde 40 da yer alan kurumlararası koordinasyonun gerçekleşmesiyle kanun hükümlerinin yerine getirilmesi sağlanmaktadır[514]. Kadınların güçlü olmasını etkileyen eğitim düzeyi, üreme sağlığı ve iş hayatına katılımı politik kararlar almalarını sağlamaktadır[515]. Her alanda en etkili çözüm yolu olan eğitim, kanunun etkili şekilde uygulanması açısından kadın erkek eşitliği konusunda tüm kamu kurum ve kuruluşlarının eğitim programlarına katılımının sağlanması, okulda kadının insan hakları ve kadın erkek eşitliği konusunda eğitime yönelik dersler konulması ve öğrencilerin sosyal sorumluluk projeleri oluşturmaları ya da var olan projelerde yer almalarının teşvik edilmesi yönünde eğitimin ne kadar önemli olduğu madde 41 de düzenlenen hükme göre anlaşılmaktadır[516].

2.2. Türk Medeni Kanunu Kapsamında Kadına Yönelik Şiddet

Birey olarak kadının kimlik kazanması sonucu hak ve yükümlülükler bakımından erkeğe eşit kılınması, toplumsal ve yasal statüsünün tümüyle değişmesi 1926 yılında Medeni Kanun'un kabulü ile gerçekleşirken, 2001 yılında kabul edilen ve 2002 yılında

---

[511] Arif Barış Özbilen, Mualla Buket Soygüt Arslan, "6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un Değerlendirilmesi", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 22, 2012, s. 371.

[512] Ayrıntılı bilgi için bkz. http://www.aile.gov.tr/data/5404eb05369dc3119090f853/6284_sayili_yonetmelik.pdf, 09.07.2015.

[513] Recep Doğan, "Kadına Yönelik …", s. 149.

[514] Ayrıntılı bilgi için bkz. http://www.aile.gov.tr/data/5404eb05369dc3119090f853/6284_sayili_yonetmelik.pdf, 09.07.2015.

[515] Gökhan Gökulu, Mina Furat, "Türkiye'de Kadınla İlgili Kalkınma Politikalarının ve Projelerinin Eleştirel Bir Değerlendirmesi", *Turkish Studies Dergisi*, Cilt: 8, 2013, s. 1900.

[516] Ayrıntılı bilgi için bkz. http://www.aile.gov.tr/data/5404eb05369dc3119090f853/6284_sayili_yonetmelik.pdf, 09.07.2015.

4721 sayılı Türk Medeni Kanun'un yürürlüğe girmesiyle kadın erkek eşitliği aile hukukunda yasa önünde sağlanmaktadır[517]. Ataerkil aile yapısına sahip, sosyal-ekonomik bakımdan zayıf, eğitim seviyesi düşük gibi nedenlere bağlı olarak yapılan erken evliliği de içeren zorla evlenme, eşlerden birinin ya da her iki eşin özgür iradesi olmadan evlenmesi anlamına gelirken Medeni Kanun' da tehdit sebebiyle zorla evlenme şeklinde madde 151 de yer almakta bunun dışında zorla yapılan evliliklerin ortadan kaldırılmasına yönelik özel bir yasal düzenleme yer almamaktadır[518]. Medeni Kanun kapsamında daha çok kadına yönelik evlilik içi şiddet ile ilgili boşanma, velayet, tazminat ve nafaka konularına değinilmektedir[519]. Medeni Kanun kapsamında 161-166 maddelerinde yer verilen zina, hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış, suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme, terk, akıl hastalığı ve evlilik birliğinin sarsılması gibi konuları içeren boşanma sebepleri kadına yönelik fiziksel ve psikolojik şiddet türlerinin oluşmasında etkisini gösteren nedenleri kapsamaktadır[520]. Birden fazla evlilik içi şiddeti içeren boşanma sebepleri evlilik birliğinin çekilmez hale gelmesi anlamına gelen nisbi boşanma sebebi olarak, mutlak boşanma ise evlilik birliği devam ederken eşlerin karşı cinsten başka biriyle bilerek ve isteyerek cinsel ilişki kurması anlamına gelen ve psikolojik şiddet kapsamında değerlendirilen zina olarak madde 161 de yer verilen hükme göre boşanma davası açma hakkı eşin affı ve sürenin geçmesiyle ortadan kalkmaktadır[521].

Özel boşanma sebebi olarak kanunda geçen zina, hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış, suç işleme veya haysiyetsiz hayat sürme, terk, akıl hastalığı gibi nedenler bu kapsamda değerlendirilmektedir[522]. Zina olabilmesi için karşı cinsten olan kişi ile cinsel ilişki yaşanması gerekmekte ve madde 161 de yer alan zina suçu olarak değil madde 163 de yer alan suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme veya madde 166 da yer alan evlilik birliğinin temelden sarsılması hükümleri nedeniyle boşanma sebebi olabilmektedir[523]. Madde hükümlerinde yer alan evlilik birliğinin sarsılması, eşlerin anlaşması ve eylemli ayrılık ise belirli bir olguya dayanmadığı için genel boşanma sebebi olarak

---

[517] Kemale Aslanova, "Medeni Kanun Kapsamında Kadına Yönelik Şiddet", *Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 8, 2014, s. 54.
[518] Ayşe Havutcu, "Mukayeseli Hukuktaki …", s. 1376.
[519] Emel Baydur, Burcu Ertem, "Kadına Yönelik Evlilik İçi Şiddetin Hukuki Boyutları, *TBB Dergisi*, Sayı: 65, 2006, s. 104.
[520] *4721 Türk Medeni Kanunu*, 1 Ocak 2002.
[521] Emel Baydur, Burcu Ertem, "Kadına Yönelik …", s. 105.
[522] Hasan Petek, "Terke Dayalı Boşanmada Manevi Tazminat", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 2, 2012, s. 43.
[523] Emel Baydur, Burcu Ertem, "Kadına Yönelik …", s. 106.

değerlendirilmektedir[524]. Türk Medeni Kanunu'na göre madde 166 da bahsedilen hükme göre eşlerin kusur ve iradelerinden bağımsız gerçekleşebileceği gibi kusurlu hareketleri ile de ortaya çıkabilen evlilik birliğinin sarsılması, eşler arasında şiddetli geçimsizliğin olması ve eşlerden an az biri için ortak hayatı sürdürmesi beklenemeyecek derecede olması ile ilgili olarak evlilik içi şiddet açısından fiziksel, cinsel ve kadına yönelik küçültücü davranışlardan oluşan psikolojik şiddet olarak değerlendirilmektedir[525].

Medeni Kanun kapsamında birlikte yaşamaya ara verilmesini içeren madde 197 de eş şiddetine değinilmekte, şiddeti önlemek ve şiddete maruz kalanları korumak için boşanma sürecinde yararlanabilecekleri maddeler 169, 182, 192, 195, 197, 199 da yer verilmektedir[526]. Kadın-erkek arasında ve ailede eşler arasında eşitlik ilkesi bakış açısıyla yeni Medeni Kanun kapsamında çocukların velayet hakları ve evlilik süresince edinilen mallar konusunda eşit karar alma yetkilerine sahip olarak cinsiyetler arası denge açısından önemli değişiklikler gerçekleşmektedir[527]. Evlilik içi psikolojik şiddete neden olan madde 164 de özel-mutlak ve kusurlu bir boşanma sebebi olarak düzenlenen eşlerden birinin evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmemek maksadıyla ortak hayata son vermesi anlamına gelen terk, ilgili maddede geçen koşullar ve süreler kapsamında bireye dava açma hakkı tanımaktadır[528].

2.3. Türk Ceza Kanunu Kapsamında Kadına Yönelik Şiddet

Kadın hakları açısından önemli değişiklikleri kapsayan 1 Haziran 2005' de yürürlüğe giren Yeni Türk Ceza Kanunu kadının önce bir birey olarak kabul edilmesi bakış açısıyla kadına karşı işlenen suçlar kişilere karşı suçlar başlığı altında düzenlenmiş, cinsel saldırı tanımlanarak suç sayılmış, töre saikiyle işlenen cinayetlerin cezası ağırlaştırılmış, resmi nikâhın bulunmadığı durumlarda dahi kendisinden hamile olduğunu bildiği bir kadının zor durumda terk edilmesi gibi yeni suç tipleri düzenlenmiştir[529]. Madde 82 de kan gütme ve töre saiki ile işlenen kasten öldürme suçları ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılmakta ve madde 86 da düzenlenen kasten yaralama suçunun kişi üzerindeki etkisinin hafif olması durumunda mağdurun şikâyeti üzerine cezalandırma uygulanmakta

[524] Hasan Petek, "Terke Dayalı …", s. 43.
[525] Emel Baydur, Burcu Ertem, "Kadına Yönelik …", s. 110.
[526] Kemale Aslanova, "Medeni Kanun …", s. 56.
[527] Fatma Benli, "Kadın Hakları Lehine Değişen Yasaların Yargıtay Kararlarına Yansımasının Değerlendirilmesi", 2014.
[528] Emel Baydur, Burcu Ertem, "Kadına Yönelik …", s. 110.
[529] Fatma Benli, "Kadın Hakları Lehine Değişen Yasaların Yargıtay Kararlarına Yansımasının Değerlendirilmesi", 2014.

ve üçüncü fıkrasında yer alan düzenlemelerde suçun eşe ve diğer aile bireylerine karşı işlenmesi durumunda şikâyet aranmaksızın ceza yarı oranında artırılmaktadır[530]. Madde 84 de yer alan başkasını intihara azmettirme ve teşvik etmesi intihara yönlendirme suçu olarak değerlendirilmekte ve psikolojik şiddet kapsamına girmektedir[531]. Netice sebebiyle ağırlaşmış yaralama suçu kapsamında madde 87 de yer alan gebe bir kadına işlenip de çocuğunun vaktinden önce doğmasına neden olması durumunda suçun şekline göre ceza ağırlaştırılmaktadır ayrıca işkence ve eziyet suçları madde 94, 95, ve 96 da yer almakta olup, suçun analığa, eşe ve gebe bir kadına işlenmesi sonucu cezalar ağırlaştırılmaktadır[532].

Kadına yönelik cinsel şiddet içeren suçların genel ahlak ve aile düzenine ilişkin suçlar olarak algılanması namus gerekçesiyle işlenen suçlarda ceza indirimine olanak sağlıyorken yeni kanun ile cinsel şiddet içeren suçlar kişi hak ve özgürlüklerine karşı suç olarak belirtilmiş ve töre cinayetleri nitelikli insan öldürme olarak kabul edilmiştir[533]. Birçok konuda mağdur olan kadının gebe kalması durumunda rızası olmaksızın çocuk düşürtme, düşürme veya kısırlaştırmaya maruz kalması durumunda suçlulara 99, 100 ve 101. maddelerinde yer alan hükümler gereği ne tür cezalar uygulanacağı yer almaktadır[534]. Yeni TCK'nın yürürlüğe girmesiyle cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı, reşit olmayanla cinsel ilişki, cinsel taciz suçlarının yer aldığı 102, 103, 104 ve 105. maddelerde kadının cinsel özgürlüğü ele alınarak cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar başlığı altında düzenlenmesi ceza hukuku açısından cinsel şiddetin farklı bir boyut kazanmasında önemli olmaktadır[535]. Fiziksel zorlama, vücuda zarar verme ya da kurbanın ruhsal hastalık ve ilaç etkisi nedeniyle rıza gösterme yetisinin olmadığı durumlarda bir ergene ya da yetişkine cinsel girişim olarak tanımlanan tecavüz[536] gibi cinsel suçlara yönelik cezalar 102, 103, 104 ve 105. maddelerde yer almakta ve yapılan değişikliklerle cezalar artırılmıştır[537]. Kişinin iradesi ve davranışları üzerinde zorlayıcı bir etki meydana getirilmesi sonucu fiziki güç kullanılması anlamına gelen cebir madde 108 de suç sayılmaktadır ayrıca psikolojik şiddet kapsamına giren aynı zamanda kötü muamele suçunun da unsurlarını oluşturan madde 109 da yer alan kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu eşe karşı işlenmesi durumunda ve suçun işlenmesi sırasında cebir kullanılması da fiziksel şiddet kapsamına

[530] *5237 Türk Ceza Kanunu*, 1 Haziran 2005.
[531] Emel Baydur, Burcu Ertem, "Kadına Yönelik …", s. 95.
[532] *5237 Türk Ceza Kanunu*, 1 Haziran 2005.
[533] Ayşe Gül Altınay, Yeşim Arat, *Türkiye'de Kadına* …, s. 29.
[534] Ayrıntılı bilgi için bkz. http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf, 27.10.2015.
[535] Emel Baydur, Burcu Ertem, "Kadına Yönelik …", s. 99.
[536] Ümit Cihan Atman, "Kadına Yönelik …", s. 334.
[537] Ayrıntılı bilgi için bkz. http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf, 27.10.2015.

girerken suçun şekline göre ceza hükmü uygulanmakta ve kasten yaralama suçunun oluşması halinde ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanmaktadır[538]. Aile yapısının sağlıklı biçimde kurulması ve çok eşliliğin önlenmesi amacıyla birden fazla ve hileli evlenme yapan kişi hakkında madde 230, aile içi şiddet hareketleri ve aile hukukundan doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesini kapsayan ve kötü muamelede bulunan kişi için 231, 232, 233 ve 234. maddedeki cezalar uygulanmaktadır[539].

3. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumsal Yapı

Avrupa'da birçok ülkede 1970'li yıllara rastlayan kadın-erkek eşitliği konusundaki kurumsallaşma sürecindeki gelişmeler Türkiye'de de kadın-erkek eşitliği konusunun devletin sorumluluğunda olması gerektiği düşüncesine yol göstermektedir[540]. Kadınların şiddete ilişkin algıları ve toplumdaki konumu, kadınların aile içi şiddetle nasıl mücadele etmelerinin belirlenmesinde etkili olurken, şiddetle baş etmede toplumsal rol ve sorumluluklar kapsamında eğitim, güvenlik, sağlık, hukuk, medya, sosyal hizmetler alanlarını kapsayan politikalar izlenmesi gerekmektedir[541]. Kurumsallaşma; gerekli yasal düzenlemelerin yapılarak kadınların ekonomik, siyasal, toplumsal haklarını erkeklerle eşit olarak kullanmalarını sağlamak amacıyla kadın-erkek eşitliği hakkındaki eşitsiz uygulamaların ortadan kaldırılması için devletin gerekli politikaları oluşturması beklenen tüm uygulamaları kapsamaktadır[542]. KSGM Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Sağlık Hizmetleri çalışmasına kaynaklık eden üç ana başlık altında oluşan birincil koruma şiddet meydana gelmeden önlemeyi, ikincil koruma şiddet mağduru olmuş kadınların tanınmasını, güvenliğini, sağlık sorunlarının çözümünü ve gereksinimlerin karşılanmasını, üçüncül koruma ise rehabilitasyon ve uzun süreli korumayı hedefleyen müdahalelerin yer aldığı ekolojik model de önemli olmaktadır[543].

---

[538] Emel Baydur, Burcu Ertem, "Kadına Yönelik …", s. 95.
[539] Eray Karınca, *Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Birinci Basım, 2010 Ankara.
[540] T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Stratejik Plan 2008-2012, Ankara 2007, s. 19.
[541] Duygu Kandemirci, Dilek Yelda Kağnıcı, "Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Baş Etme: Çok Boyutlu Bir İnceleme", *Türk Psikoloji Yazıları*, Cilt: 17, Sayı: 33, 2014, s. 7.
[542] Nesrin Çilingiroğlu, "Türkiye'de Akademik Düzeyde Kadına Yönelik Kurumsallaşma", *Hacettepe Toplum Hekimliği Bülteni*, Sayı: 2, Nisan 2001.
[543] Duygu Kandemirci, Dilek Yelda Kağnıcı, "Kadına Yönelik …", s. 7.

3.1. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün Yeri ve Önemi

Toplumsal yapı içerisinde kadının konumunun korunması, iyileştirilmesi ve maruz kaldığı şiddetin önlemesi için uluslararası olduğu kadar ulusal kurumsal yapının oluşturulması da önemlidir. Bu amaçla 1990'da kurulan Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü kadınlarla ilgili politikaları geliştirmek için ulusal bir mekanizma olarak sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği içinde hukuki çerçevenin belirlenmesi ve veri sağlanması için yapılan araştırmalarda önemli role sahip olmuş bununla birlikte yayınlanan Başbakanlık Genelgesi ile kadına yönelik şiddet ve töre/namus cinayetlerinin önlenmesi konularında koordinatöre kurum olarak belirlenmesiyle sorumlu Devlet Bakanı başkanlığında Kadınlara Yönelik Şiddet İzleme Komitesi kurulmuştur[544]. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün yönetim ve organizasyonu 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü teşkilat ve görevlerine ilişkin yönerge ile teşkilat yapısı, görev, yetki ve sorumlulukları ile işleyişe ilişkin usul ve esasları kapsamaktadır[545]. 2011 Haziran ayından sonra Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlanarak Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü adını alan kurum, kadınların problemleri ve güçlendirilmesiyle ilgili yürütülen çalışmalarda hem koordinasyon hem de yönetici rolü oynamaktadır[546]. 5251 sayılı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, Genel Müdürlüğün çalışmalarına esas teşkil eden en temel mevzuattır[547].

3.2. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Tarafından Yapılan Projeler

Şiddetin önlenmesi ve şiddetle mücadele konusunun belirleyicileri şiddetin nedenleri, uygulanış biçimleri ve sonuçları konusundaki farkındalık olduğundan şiddetin tanımlanması ve mücadelesinde toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri göz önüne alınarak kadına yönelik şiddeti ortadan kaldıracak çözümler üretmek gerekmektedir[548]. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, ürettiği politika ve geliştirdiği stratejilerle etkin bir kurum olma vizyonu taşımaktadır[549]. Bu vizyon çerçevesinde kurum koordinasyonunda ilgili sivil toplum kuruluşları, kamu kurumları ve üniversiteler işbirliği ile kadına yönelik aile içi şiddetle mücadele; kadına yönelik şiddetle mücadele ve toplumsal cinsiyet eşitliği ulusal eylem

[544] Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Ankara, 2009, (http://kadininstatusu.aile.gov.tr).
[545] http://kadininstatusu.aile.gov.tr/mevzuat/yönerge (27.10.2015).
[546] Gökhan Gökulu, Mina Furat, "Türkiye'de Kadınla …", s. 1904.
[547] T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Stratejik Plan …, s. 27.
[548] T.C. Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı, Toplumsal Cinsiyet Çalışma Grubu Raporu, Ankara 2013, s. 271.
[549] http://kadininstatusu.aile.gov.tr/teskilat-yapisi/misyon-ve-vizyon (27.10.2015).

planları hazırlanarak planların uygulanması izlenmekte ve değerlendirilmektedir. Kadının Statüsü Genel Müdürü koordinasyonunda hazırlanan eylem planlarını izleme ve değerlendirme toplantıları 6 aylık sürelerle gerçekleştirilmektedir ancak ulusal eylem planları hazırlanırken yoksulluk, eğitim hakkını kullanamamak ve sosyal ilişkileri kısıtlı bir çevrede yaşamak gibi özel durumların yarattığı ayrımcılık dikkate alınmamaktadır[550]. Kadınların güçlendirilerek hayatlarının kontrolünü yeniden ele almaları için gerekli önlemlerin alınması eylem planının amacını oluşturmaktadır[551].

3.2.1. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2007 - 2010)

Kadının toplumsal yaşamda statüsünün korunması ve kadına yönelik uygulanan şiddettin önlenmesinde yapılacak bilinçlendirme ve alınacak tedbirlerin toplumsal yapının temel taşı olan ailede başlatılması önemlidir. Genel olarak kadına şiddet vakaları irdelendiğinde de aile içinde kadına uygulanan şiddet dikkat çekmektedir. Aile içi şiddettin önlenmesi amacıyla 2007 – 2010 yıllarını kapsayan Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı kurum koordinatörlüğünde yerel yönetimler ve ilgili kurumlar işbirliğinde hazırlanarak uygulanmıştır.

Plan kapsamında iyileştirme yapılması hedeflenen 6 temel alan[552];

- Yasal düzenlemelerin yapılması,
- Toplumsal farkındalık ve zihinsel dönüşümün sağlanması,
- Kadının sosyo-ekonomik konumunun güçlendirilmesi,
- Koruyucu hizmetlerin sağlanması,
- Tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerinin sağlanması,
- Sektörler arası işbirliğidir.

Ulusal eylem planı; Kısa (2007 - 2008), Orta (2007 - 2009) ve Uzun vade (2007 - 2010 ve sonrası) olmak üzere üç uygulama dönemlidir. Ulusal eylem planının hedefleri şu şekilde sıralanabilir[553]:

---

[550] T.C. Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı, Toplumsal Cinsiyet Çalışma Grubu Raporu, Ankara 2013, s. 278.
[551] http://kadininstatusu.aile.gov.tr, Ulusal Eylem Planı 2012-2015, s. 20, (27.10.2015).
[552] http://kadininstatusu.aile.gov.tr, Ulusal Eylem Planı 2007-2010, s. 17, (27.10.2015).
[553] http://kadininstatusu.aile.gov.tr, Ulusal Eylem Planı 2007-2010, s. 21. (27.10.2015).

1. Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik aile içi şiddetle mücadele konularında yasal düzenlemeler yapılması ve uygulamadaki aksaklıkları ortadan kaldırılması,

2. Aile içi şiddeti doğuran ve pekiştiren olumsuz tutum ve davranışların ortadan kaldırılması amacıyla, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik aile içi şiddet konularında toplumsal farkındalık yaratılması ve zihinsel dönüşümün sağlanması,

3. Kadının sosyo-ekonomik konumunun güçlendirilmesine yönelik düzenlemeleri yapmak ve uygulanmasını sağlaması,

4. Aile içinde şiddet gören kadına ve varsa çocuklarına yönelik ulaşılabilir koruyucu hizmetlerin düzenlemesinin ve uygulanmasının sağlanması,

5. Aile içinde şiddet gören kadına ve şiddet failine yönelik tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerini düzenlenmesi ve uygulanması,

6. Aile içinde şiddet gören kadına ve varsa çocuk/çocuklarına yönelik hizmet sunumunda kurum/kuruluş ve ilgili sektörler arası işbirliği mekanizmasının kurulmasıdır.

3.2.2. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı (2008-2013)

Kadının kendi hayatı üzerine söz söylemesini ve hayatına yön vermesini engelleyen kadına yönelik aile içi şiddeti ve cinsiyete dayalı her türlü ayrımcılığı önlemek açısından kadın erkek eşitliğinin sağlanması önemli olduğu gibi toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar geliştirilmesi de kadınlara karşı ayrımcılığı önlemede etkili olmaktadır[554].

Her alanda toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için ilgili kurumların işbirliği ile hazırlanan ulusal eylem planı kapsamlı bir analizle oluşturularak eğitim, sağlık, ekonomi, yetki ve karar alma süreçlerine katılım, yoksulluk, medya ve çevre olmak üzere 7 kritik alanda izlenecek politikalar belirlenmiştir. Ulusal eylem planının hedefleri kadının toplumsal hayatta daha aktif rol almasını ve kendini geliştirmesini sağlayacak kurumsal yapının oluşturulması ve var olan kurumların iyileştirilmesi ve toplumsal cinsiyet konusunda erkeklerin farkındalığının arttırılması olarak ifade edilebilir[555].

---

[554] Hülya Demirdirek, Ülker Şener, "81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi", *Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı*, 2014, s. 11.

[555] http://kadininstatusu.aile.gov.tr, Ulusal Eylem Planı 2008-2013, s. 25, (27.10.2015).

3.2.3. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2012-2015)

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2007 - 2010)'nın uygulama süresinin dolması nedeniyle 2012-2015 dönemini kapsayacak şekilde güncellenerek gene kısa (2012 - 2013), orta (2012 - 2014) ve uzun (2012 - 2015 ve sonrası) vadeli üç dönemli olarak Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2012-2015) hazırlanmış ve 10 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir[556].

Plan, ülkemizde kadına karşı şiddettin önlenmesi için tüm tarafların işbirliği sağlanması amacını taşımakta ve bu amacı gerçekleştirmek için şu hedeflere ulaşmayı amaçlamaktadır[557]:

1. Toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddetle mücadele konularında yasal düzenlemeleri yapmak ve uygulamadaki aksaklıkların giderilmesini sağlamak,

2. Kadına yönelik şiddeti doğuran ve pekiştiren olumsuz tutum ve davranışların ortadan kaldırılması amacıyla, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddet konularında toplumsal farkındalık yaratılması ve zihinsel dönüşümün sağlanmasına katkı yapmak,

3. Şiddete uğrayan kadına, varsa çocuk/çocuklarına ve şiddet uygulayan ve uygulama ihtimali bulunanlara yönelik sağlık hizmetlerinin düzenlenmesini ve uygulanmasını sağlamak,

4. Şiddete uğrayan kadına, varsa çocuk/çocuklarına yönelik hizmet sunumunu gerçekleştirmek üzere kurum/kuruluş ve ilgili sektörler arası işbirliği mekanizmasını güçlendirilmesini sağlamaktır.

3.3. Şiddete Maruz Kalındığında Başvurulabilecek Kurum ve Kuruluşlar

Kadının şiddetten kurtulabilmesi için ihtiyaç duyulan ilk şey güvenli bir ortamda barınması için bilgilendirilen, hukuki ve sosyal destek verilen bir sığınmaevi kurulması ya da şiddet uygulayan kişinin evden uzaklaştırılmasının etkin şekilde gerçekleştirilmesiyle mümkün olmaktadır[558]. Türkiye'de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı 76, belediyelere bağlı 30, STK'lara bağlı 2 olmak üzere toplam 108 sığınmaevi olduğu

[556] T.C. Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı, Toplumsal Cinsiyet Çalışma Grubu Raporu, Ankara 2013, s. 278.
[557] http://kadininstatusu.aile.gov.tr, Ulusal Eylem Planı 2012-2015, s. 20, (27.10.2015).
[558] Çiğdem Sever, "Kadına Karşı …", s. 31.

bilinmekte ve şiddet bildirimleri alan ve danışmanlık hizmeti veren Alo 183 Hattı bulunmaktadır[559]. Sivil toplum örgütünün yürütmüş olduğu çalışmalar tek başına yeterli olamasa da Mor Çatı Kadın Derneği'nin ön ayak olması ile kurulan kadın barınakları mevcut olmakla birlikte İstanbul Sözleşmesi madde 23 de barınaklar başlığı ile mağdurlar için alınacak tedbirler arasında yer almaktadır[560]. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın görev tanımı ve faaliyet alanı kapsamında kız çocuklarının eğitim düzeyinin arttırılması, güvenlik güçlerinin toplumsal konularda eğitimi, töre cinayetlerinin önlenmesi, çocuklara ve kadınlara karşı şiddet gibi her türlü kötü muameleyi engelleyecek mevzuatın düzenlenip uygulanması yer almakta ve beklentiler her geçen gün artmaktadır[561]. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı kadın konukevlerinin açılması ve işletilmesi hakkında yönetmeliğe göre konukevi; fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik ve sözlü istismara veya şiddete uğrayan kadınların, şiddetten korunması, psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi, güçlendirilmesi ve bu dönemde kadınların varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarının da karşılanmak suretiyle geçici süreyle kalabilecekleri ve kadın konukevi, sığınma evi, kadın sığınağı, kadın evi, şefkat evi ve benzeri adlarla açılmış ya da açılacak yatılı sosyal hizmet kuruluşu olarak nitelendirilmektedir[562]. Kadınların şiddet ortamından korunmak ve uzaklaşmak için kaldıkları sığınma evleri, şiddet mağduru kadınların çocuklarının da olabileceği düşünülerek ihtiyaçları karşılayabilecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir[563].

3.4. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri

Şiddete uğramış ya da uğrama riski bulunan kadınların başvurabileceği, koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkili olması açısından şiddeti önlemek adına kadınlara danışmanlık, rehberlik ve yönlendirme hizmetleriyle, ihtiyaç duyulan konularda güçlendirici ve destekleyici hizmetlerin sunulduğu ve izleme çalışmalarının yedi gün yirmi dört saat esası ile yürütüldüğü merkezler olarak ifade edilmektedir[564]. Şiddetin önlenmesi ve tedbir kararlarının izlenmesine yönelik hizmetler, şiddet mağduru kişilere yönelik hizmetler ve

---

[559] T.C. Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı, Toplumsal Cinsiyet Çalışma Grubu Raporu, Ankara 2013, s. 281.
[560] Müge Demirkır Ünlü, *Kadına Yönelik* …, s. 83.
[561] Hatice Altunok, "İstihdam Politikalarında Aktör Olarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı", *Yasama Dergisi*, Sayı: 26, 2014, s. 94.
[562] www.aile.gov.tr, (27.10.2015).
[563] Nilgün Yeniocak, Şennur Tutarel Kışlak, "Kadına Yönelik Şiddet ve Başa Çıkma Tarzları Bağlamında Çocuklarda Algılanan Güçlüklerin Yordanması", *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu* (der. Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız, Talat Kıymaz, Hasan Kala), Ankara 2012, s. 730.
[564] *6284 Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun,* Madde 2, 8 Mart 2012.

şiddet uygulayan uygulama ihtimali bulunan kişilere yönelik hizmetler olarak üç kapsamda ele alınmaktadır[565]. Şiddet mağduru kadınların güçlendirilmesinde kadınların deneyim ve bilgisinin ele alınarak hayatının kontrolünü ve varsa çocuklarının sorumluluğunu yeniden ele alması yönünde destek verilmesi bu kişilerin sosyo-ekonomik olarak güçlendirilmesini sağlamaktadır[566].

Tedbir kararı uygulamalarını izlemek ve şiddete uğrayan kadınlara destek vermek amacıyla hizmet veren sığınmaevleri için ilk başvuru yerlerinden olan ŞÖNİM'lerde yer alan hizmetler şu şekildedir[567]:

- Şiddete uğrayan kadınlara rehberlik ve psikolojik danışmanlık kapsamında iş bulma ve meslek edinme ve benzeri konularda destek verilmesi,
- Barınma, geçici maddi yardım, sağlık, adlı yardım hizmetleri ve diğer hizmetlerin koordinasyonu,
- Koruyucu ve önleyici tedbir kararlarına ilişkin verilerin toplanması ve sonuçlarının kişiler üzerindeki etkilerinin izlenmesi,
- Gereken durumlarda tedbir kararlarının alınmasına ve uygulanmasına yönelik başvuruda bulunulması,
- Bireysel ve toplumsal ölçekte programlar hazırlayarak uygulanması ve bu konuda çalışan sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapılarak şiddetin sonlandırılmasına yönelik hizmetler sunulması.

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ile kurulan ŞÖNİM, Ankara, Adana, Antalya, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Malatya, Mersin, Samsun, Şanlıurfa ve Trabzon olmak üzere 14 ilde açılmıştır ve daha önce faaliyet gösteren Alo 183, ilk kabul ve sığınmaevleri ŞÖNİM'e bağlı olarak çalışmaktadır[568].

---

[565] T.C. Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı, Toplumsal Cinsiyet Çalışma Grubu Raporu, Ankara 2013, s. 280.
[566] http://kadininstatusu.aile.gov.tr, Ulusal Eylem Planı 2012-2015, s. 20, (27.10.2015).
[567] Ayşe Sargın, *Yerelde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçin Araçlar ve Mekanizmalar*, Kadın Adayları Destekleme Derneği, 1. Baskı, 2013, s. 49.
[568] Hülya Demirdirek, Ülker Şener, "81 İl …", s. 30.

4. Yargıtay Kararları Işığında Kadına Şiddetin ve Töre Cinayetinin İncelenmesi

Kanunun başka bir adli yargı mercii belirtmediği durumlarda adliye mahkemelerinin kararlarının son inceleme yeri Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 154. maddesine göre adli yargının üst derece mahkemesi olan Yargıtay'dır[569]. Yargıtay kararları temyiz için başvurulan dava için bağlayıcı olması ve benzer davalar için emsal teşkil etmesi açısından önem arz etmektedir. Bu başlık altında kadın Yargıtay kararları ışığında analiz edilecektir.

Yargıtay kararları kadın-erkek eşitliği çerçevesinde bakıldığında evli kişilerin kocalarının soyadını taşıma zorunluluğu eşitsizlik olarak göze çarpmaktadır. Bu konuda yerel mahkemelerin vermiş olduğu kararları[570] usul ve yasaya aykırılık gerekçeleri ile bozmuştur. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu 187. maddesi "Kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır; ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir. Daha önce iki soyadı kullanan kadın, bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabilir[571]" şeklinde olduğu için kadının evliyken kendi soyadını kullanmasına da imkân vermektedir.

Türk toplum yapısında kadının en çok baskı altında kaldığı unsurların başında ekonomik özgürlük ve güvence gelmektedir. Ekonomik şiddete örnek olabilecek başka örnek kararlar ise çalışan kadınların iş yerinde maruz kaldıkları mobbinge dönüşen cinsel taciz vakalarında Yargıtay'ın verdiği kararlardır. Yargıtay, taciz olaylarında taciz olayı işyeri dışında bile gerçekleşse işçiye haklı fesih imkânı vererek kıdem ve ihbar tazminatı taleplerini haklı bulmaktadır[572]. Çalışan kadınların işveren veya işçi arkadaşları tarafından tacize maruz kalmasında kadına özgüven veren bu kararlar ekonomik güveninde unsurunu oluşturmaktadır. Aile içi şiddet açısından Yargıtay kararları incelendiğinde eşe uygulanan fiziki şiddetin ağır kusur sayıldığı ve evlilik birliğini temelinden sarsması gerekçesi gösterilerek boşanma sebebi sayılmaktadır[573]. Yargıtay evlilik birliğini temelden sarsıcı nedenleri; eşe kötü muamelede bulunmak, hakaret ederek başkalarının yanında küçük düşürmek, ahlaki kurallara uygun olmayan bir hayat sürdürmek, cinsel uyumsuzluk ve

---

[569] Kemal Gözler, *Hukuka Giriş*, Ekin Kitabevi, Bursa 1998, s. 117.
[570] Bkz. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi 2010/6750 E. , 2010/10314 K.. 06.07.2010 T. ve Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 2011/7737 E., 2012/16695 K., 18.06.2012 T.
[571] *4721 Türk Medeni Kanunu*, 1 Ocak 2002.
[572] Bkz. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 2008/14529 E., 2010/1463 K., 28.01.2010 T. ve 2008/37500 E., 2010/31544 K., 04.11.2010 T. (www.hukukturk.com, Erişim Tarihi: 20.06.2015)
[573] Bkz. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 2008/3919 E., 2009/9983 K., 26.05.2009 T. ve 2010/3555 E., 2011/4625 K., 15.03.2011 T.; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2012/8525 E., 2013/296 K., 27.02.2013 T.

evlilik birliği ile ilgili sırların açıklanması olarak değerlendirmiştir[574]. Kadına yönelik küçültücü davranışlar psikolojik şiddet olarak nitelendirilmektedir.

4.1. Töre Saiki Kapsamında Yargıtay Kararı İncelemesi

4.1.1. Olayın Özeti

Maktul ailesinin rızasını almadan M…'nin K… ilçesinde oturan bir şahısla kaçarak evlenmiştir. Sanığın ailesinin, maktulün eşinden yöresel örf ve adet gereği başlık parası istediği bilinmektedir. Paranın ödenmemesi üzerine maktulün kardeşi olan sanık, İ…'den K…'ya gelerek, maktulün oturduğu yeri tespit ettikten sonra aralarında hiçbir konuşma geçmeksizin uzun namlulu silah ile maktulü öldürmektedir. Sanığın eylemi; öldürmeye önceden karar vermesi, bu kararında sebat ve ısrar gösterip aradan geçen ve tasarlamanın varlığı için yeterli olan zamana rağmen soğukkanlılıkla eylemini gerçekleştirmesi karşısında, töre saikiyle[575] ve tasarlayarak kardeşini öldürme suçunu oluşturduğu gözetilmelidir[576].

4.1.2. Mercilerin Çözümü

1- Sanık Yaşar'ın konut dokunulmazlığını ihlal suçu yönünden;

Sanık hakkında kurulan hükümde; suçun silahla işlenmesine rağmen TCK'nın 119/1-a maddesinin uygulanmayarak eksik ceza tayini yasaya aykırı ise de, aleyhe temyiz bulunmadığından bu husus bozma nedeni yapılmamıştır.

2- Sanık Yaşar'ın kardeşini töre saiki ile öldürme, bir suçu gizlemek, delillerini ortadan kaldırmak amacıyla öldürme, konut dokunulmazlığını ihlal ve 6136 sayılı Yasa'ya aykırılık suçlarından mahkumiyetine dair kurulan hükümlerin incelenmesinde;

Toplanan deliller karar yerinde incelenip, sanık Yaşar'ın suçlarının sübutu kabul, oluşa ve soruşturma sonuçlarına uygun şekilde bir suçu gizlemek, delillerini ortadan kaldırmak amacıyla öldürme, konut dokunulmazlığını ihlal ve 6136 sayılı Yasa'ya aykırılık suçlarının nitelikleri tayin, takdire ilişen cezayı azaltıcı sebebin niteliği takdir kılınmış, savunması inandırıcı gerekçelerle değerlendirilip reddedilmiş, incelenen dosyaya göre verilen hükümlerde eleştiri ve bozma nedenleri dışında isabetsizlik görülmemiş olduğundan, sanık müdafiinin temyiz dilekçesinde ve duruşmalı incelemede yetersiz

---

[574] Emel Baydur, Burcu Ertem, "Kadına Yönelik …", s. 111.
[575] Bkz. *5237 Türk Ceza Kanunu*, Madde 81-85, 1 Haziran 2005.
[576] legalbank.net, (Erişim Tarihi: 08.10.2015), 1. Ceza Dairesi 2011/5057 E., 2012/3350 K., 30.04.2012.

gerekçeye, sübuta, suç niteliğine vesaireye yönelen ve yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle,

a) Sanık Yaşar'ın bir suçu gizlemek, delillerini ortadan kaldırmak amacıyla öldürme, konut dokunulmazlığını ihlal ve 6136 sayılı Yasa'ya aykırılık suçlarından mahkumiyetine dair kurulan öldürme suçu yönünden re'sen de temyize tabi olan hükümlerin tebliğnamedeki düşünce gibi ONANMASINA,

b) Sanık Yaşar'ın kardeşini töre saiki ile öldürme suçundan mahkumiyetine dair kurulan hüküm yönünden;

Oluşan ve dosya içeriğine göre; maktul Devran ile sanığın kardeş oldukları, maktulün, ailesinin rızasını almadan M…'nin K… ilçesinde oturan Eyyup'la kaçarak evlendiği, yöresel örf ve adet gereği sanık Yaşar'ın ailesinin, maktulün eşinden barışmak için başlık parası istediği, paranın ödenmemesi nedeniyle aile şeref ve namusunu kurtarmak saikiyle maktulü öldürmeye karar verip, olaydan bir gün önce sanığın, İ…'den M…'nin K… ilçesine geldiği, oturduğu yeri tespit ettikten sonra aralarında hiçbir konuşma geçmeksizin maktulü uzun namlulu silah ile vurarak öldürdüğü olayda; sanığın, maktulü öldürmeye önceden karar vermesi, bu kararında sebat ve ısrar gösterip aradan geçen ve tasarlamanın varlığı için yeterli olan zamana rağmen soğukkanlılıkla eylemini gerçekleştirmesi karşısında, töre saikiyle ve tasarlayarak kardeşini öldürme suçundan TCK'nın 82/1-a-d-k maddeleri uyarınca cezalandırılması yerine suç vasfının yanlış tayini sonucu aynı Yasa'nın 82/1-d-k maddeleri gereğince töre saikiyle kardeşini öldürme suçundan yazılı şekilde hüküm kurulması,

Bozmayı gerektirmiş, sanık müdafiinin temyiz dilekçesinde ve duruşmalı incelemedeki itirazları bu nedenle yerinde görüldüğünden, hükmün CMUK 321. madde gereğince tebliğnamedeki düşünceye aykırı olarak (BOZULMASINA), hükmolunan ceza miktarı ve tutuklulukta geçen süre göz önüne alındığında sanık müdafiinin tahliye talebinin reddine, 30.04.2012 gününde oybirliği ile karar verildi.

4.1.3. Çözümü Gereken Hukuki Problem

Tartışılması gereken maktulün töre saikiyle ve kasten öldürülüp öldürülmediği, haksız tahrik hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı hususudur.

Konut dokunulmazlığı ihlal suçu yönünden incelenmelidir.

4.1.4. Görüş

Yargılama sonunda sanık suçlu bulunursa olayın kanıtlandığı kabul edilerek, suçu işlediği kanıtlanan sanığın cezasının belirlenmesi gerekir ve mahkeme tarafından işlendiği sabit görülen ve konunun suç olarak tanımladığı olaya "oluş" veya "kabul" denilmektedir[577]. Kasten öldürmenin nitelikli hali olarak düzenlenen 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda m.82/1-k da töre saikiyle insan öldürmek yer alırken kasten öldürmenin töre saikiyle işlenip işlenmediğinin tespiti için Doktrinde ve Yargıtay içtihatlarında kesin bir fikir birliği olmamakla birlikte töre saikiyle insan öldürme suçundan bahsedebilmek için şu unsurların bir arada bulunması zorunlu kılınmaktadır[578]:

- Fail mağdurun töreye aykırı davrandığı düşüncesinde ve inancında olmalıdır.
- Fail suçu töre saikiyle ve görev bilinciyle işlemelidir.
- Mağdurun eylemi hukuka, geleneksel davranış kalıplarına uygun olmasa bile fail açısından bir haksızlık teşkil etmemelidir.
- Mağdurun geniş anlamda failin ailesi, aşireti veya mensubu olduğu grupla ilişkisinin bulunması gerekmektedir.

Sanığın, maktulü öldürmeye önceden karar vermesi TCK'nın madde 82/1-a da yer alan tasarlamanın varlığını göstermekte bu yüzden Yasa'nın 82/1-d-k maddeleri gereğince töre saikiyle kardeşini öldürme suçundan yazılı şekilde hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir. Bireyin yaşama hakkını güvence altına alan konut hakkı, bireyin ekonomik, sosyal ve kişisel yaşamını serbestçe düzenlemesinin koşulunu oluşturan temel insan hakları arasında yer almaktadır[579]. Sanık, TCK'nın madde 119/1-a da yer alan silahla konut dokunulmazlığını ihlal etmesine rağmen olayda bu madde hükmü uygulanmamıştır.

---

[577] Mustafa Avcı, Erdal Yerdelen, "Karar İncelemesi-Garantörsel İhmali Suçta İhmali ve İcrai Davranış Ayırmı", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 19, Sayı: 1, 2015, s. 169.

[578] Köroğlu Kaya, "Kanun ve Kültür: Töre Kavramının Hukuki ve Sosyolojik Bir Analizi", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Sayı: 16, Ocak 2014, s. 426.

[579] Z.Gönül Balkır, "Konut Hakkı ve İhlalleri: Kentli Haklarının Doğuşu", *Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu*, 2010, s. 342.

4.2. Töre Saiki, Haksız Tahrik ve Kasten Öldürme Kapsamında Yargıtay Kararı İncelemesi

4.2.1. Olayın Özeti

Maktule D. 15 yaşında iken ailesinin rızası olmaksızın kaçarak gayri resmi olarak evlenmiş ve bu evliliğinden iki çocuğu doğmuştur. Eşinin ceza evine düşmesi üzerine çocuklarını bırakarak baba Z.'in evine döndüğü, burada kaldığı süre içinde zaman zaman evden kaçtığı, yargılama sırasında tespit edilebilen uyuşturucu kullandığı ve fuhuş ile iştigal ettikleri kanaati yaygın olan F., F., F. ve R. isimli kişilerle arkadaşlık kurduğu, ailesinin ve toplumun onaylamadığı, hayat tarzını benimsediği, bir kısım erkeklerle cinsel ilişkilerde bulunduğu, evden ayrıldığında bazen ailesi tarafından bazen de polis tarafından bulunarak ailesine teslim edildiği bilinmektedir. Kızını bu yaşantı tarzından kurtarmak isteyen baba sürekli kızına nasihat ettiği cebir şiddet uygulamadığı, psikiyatrise götürdüğü, Manisa Ruh Sağlığı Hastanesinde yatırarak tedavi ettirmeye çalıştığı, kızını arkadaş çevresinden uzaklaştırmak için Turgutlu İlçesinden İzmir Beydağı İlçesi Tosunlar Köyüne taşındığı, buna rağmen maktulenin önceki yaşantı tarzını değiştirmediği, 2009 yılı aralık ayı sonlarında, ailesinin haberi olmaksızın ve rızalarına aykırı olarak 14 yaşındaki kardeşi D.'i alarak evden ayrıldığı, Turgutlu ilçesinde bir parkta arkadaşları F., F. ve R. ile buluşarak gece sabaha kadar alkol aldıkları, sarhoş olan arkadaşları D.'ı oyun oynamak için zorladığı ve tokatladıkları, F.'nin kendisini bıçakla yaraladığı, D.'in korkarak yanlarından ayrılıp teyzesinin kızının yanına sığındığı, oradan tekrar aldıkları, polisin kendilerini aradığını söyleyip kendileri hakkında güzel ifade ver dedikleri, bu arada ailenin polise kayıp başvurusu yaptığı için D. ve D.'ı bulan polisin karakola götürerek ailesine teslim etmek istediği, D.'ın aksi ispat edilemeyen savunmaya göre babasına tokat atarak "sen benim babam değilsin, seni tanımıyorum" dediği, babası ile birlikte eve dönmediği, yaşı küçük kızı D.'i alarak eve döndüğü 07.01.2010 tarihinde sabah saat 07.30 sıralarında babası Z.'i arayan D.'ın eve döneceğini beyan ettiği, öğlen saatlerinde babası tarafından bulunduğu yerden alınıp eve getirildiği, D.'ın telefonla görüşmek için odasının kapısını kapattığında, babanın "kızım neden kapıyı kapatıyorsun, gizlimiz saklımız mı var, o telefonu bırak artık iki çocuk annesisin kocan ceza evinde, ne yapıyorsun sen" deyince, D.'ın "çık ya sana ne" şeklinde cevap verdiği, baba "o ne demek sen nasıl konuşuyorsun benle" diyerek bu diyaloğun meydana getirdiği üzüntü ve kızgınlıkla maktulenin baş bölgesine bir el ateş ederek ağır şekilde yaraladığı; olay sırasında ve sonrasında büyük

üzüntü duyduğu, hastaneye kaldırılan D.'ın bir gün sonra öldüğü, sanık Z.'in silahı ile birlikte polise teslim olduğu şeklinde olay gerçekleşmektedir[580].

4.2.2. Mercilerin Çözümü

Nitelikli kasten öldürme suçundan sanık Z.'in 5237 sayılı TCK'nun 82/1-d-k ve 62. maddeleri uyarınca müebbet hapis, sanıklar H. ve H.'nin ise sanık Z.'i nitelikli kasten öldürme suçuna azmettirmekten aynı kanunun 38. maddesi yollamasıyla 82/1-d-k ve 62. maddeleri uyarınca müebbet hapis cezası ile cezalandırılmalarına ilişkin, Ödemiş Ağır Ceza Mahkemesince verilen 15.03.2011 gün ve 172-78 sayılı resen temyize tâbi olan hükmün, o yer Cumhuriyet savcısı ve sanıklar müdafileri tarafından da temyiz edilmesi üzerine dosyayı inceleyen Yargıtay 1. Ceza Dairesince 30.01.2013 gün ve 3490-665 sayı ile;

"...A- Sanık Z.'i töre saikiyle öldürmeye azmettiren sanıklar H. ve H. hakkında şartları oluşmadığı halde 'TCK'nun 82/1-d' maddesi ile uygulama yapılması yasaya aykırı ise de; bu husus yeniden yargılama yapmayı gerektirmediğinden, CMUK'nun 322. maddesinin tanıdığı yetkiye dayanılarak, sanıklar H. ve H. hakkındaki hüküm fıkrasının mahsus bölümünde yer alan 'TCK'nun 82/1-d-k' ibaresinin 'TCK'nun 82/1-k' olarak değiştirilmesine, karar verilmek suretiyle düzeltilen ve sair yönleri usul ve yasaya uygun olup ve re'sen de temyize tabi bulunan sanıklar H. ve H. hakkında hükümler ile sanık Z. hakkında töre saikiyle öz kızını öldürme, sanık S. hakkında suçluyu kayırma suçlarından kurulan hükümlerin tebliğnamedeki düşünce gibi onanmasına" oyçokluğuyla karar verilmiştir.

YCGK'nun 14.06.2011 tarih ve 1-138/130 sayılı kararında da açıklandığı üzere; töre saiki ile namusu kurtarmak amacıyla öldürmenin aynı anlama gelmediği, aksine kabulün aleyhe kıyas yasağı kapsamına gireceği belirtilmiştir.

Bu şekilde öldürme eylemindeki saik; bazı bölgelerde geleneksel anlayışlara uymama nedeniyle aile meclisinin kararı ile öldürme değil, haksız tahrikin[581] etkisiyle öldürme söz konusudur.

---

[580] legalbank.net, (Erişim Tarihi: 08.10.2015) Ceza Genel Kurulu, 2013/1-355 E., 2013/456 K., 19.11.2013.
[581] Bkz. *5237 Türk Ceza Kanunu*, Madde 29, 1 Haziran 2005.

Sanıklar H. ve H. T.'ın suça azmettiren olarak katıldıklarına dair yasal yollardan elde edilmiş yeterli delil bulunmadığından beraatlerine karar verilmelidir" görüşüyle karşı oy kullanmıştır.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı ise 13.03.2013 gün ve 357186 sayı ile; "...Olayımızda maktüle 15 yaşlarındayken evden kaçtığı, gayri resmi olarak N. adlı kişi ile yaşamaya başladığı, iki çocuğu olduğu, Turgutlu'da ki baba evine geri döndüğü, değişik tarihlerde evden tekrar kaçtığı, çeşitli suçlarla uğraşan kişilerle arkadaşlık kurduğu, gerek bu kişilerle gerekse başka erkeklerle cinsel ilişkiye girdiği, ailesinin ve toplumun onaylamadığı hayat tarzını benimsemesi, reşit olduktan sonraki kendi yaşam tarzı ve davranışları haksız tahrik teşkil etmemekle birlikte, 15 yaşından küçük kız kardeşi olan tanık D. E.'i de yanın alarak kendisinin yaşadığı hayat tarzına alıştırması, küçük yaştaki kız kardeşini alıkonulması, şüpheli babaya karakolda tokat atarak 'sen benim babam değilsin seni tanımıyorum' demesi, evde sanık babaya 'çık ya sana ne' şeklinde babasını azarlaması, olay yeri fotoğraflarından da görüldüğü gibi bilgisayar monitörünü devirmesi üzerine, sanık babanın, maktüleden kaynaklanan ve süre gelen haksız fiilerin meydana getirdiği ve yarattığı hiddet veya şiddetli elemin etkisi altında hareket ederek kızını öldürmesidir. Bu halde fail, haksız bir tahrikin doğurduğu öfke veya elemin tesiri altında, suç işleme yönünde önceden bir karar vermeksizin, maktülenin fiil ve eylemleri sonucu, sanıkta ani olarak gelişen etkinin ruhsal yapısında yarattığı karışıklığın sonucu olarak suç işlemiştir. Aksinin kabulü halinde, kasten öldürme suçunun töre saikiyle işlenmesi halinde, haksız tahrik hükümleri uygulanmayacak, tahrikin varlığı halinde ise suç niteliği değişecektir.

Somut olay değerlendirildiğinde:

...Maktülenin, 15 yaşından küçük kız kardeşi olan tanık D. E.'i de yanına alarak kendisinin yaşadığı hayat tarzına alıştırması, küçük yaştaki kız kardeşini alıkonulması, şüpheli babaya karakolda tokat atarak 'sen benim babam değilsin seni tanımıyorum' demesi, evde sanık babaya 'çık ya sana ne' şeklinde babasını azarlaması, bilgisayar monitörünü devirmesi üzerine, sanık babanın, maktüleden kaynaklanan ve süre gelen haksız fiillerin meydana getirdiği ve yarattığı hiddet veya şiddetli elemin etkisi altında hareket ederek kızını öldürmesi, sanığın haksız tahrik altında kesten öz kızını öldürme suçunu oluşturmaktadır.

Sanıklar H. ve H.'in sanık Z.'i azmettirdiğine ilişkin eylemleri kuşkuda kaldığı, kuşkudan sanık yararlanır ilkesi gereğince, sanıklar H. T. ve H. T.'ın beraatları yerine mahkumiyetine karar verilmemelidir" görüşüyle itiraz kanun yoluna başvurmuştur.

5271 sayılı CMK'nun 308. maddesi uyarınca inceleme yapan Yargıtay 1. Ceza Dairesince 03.04.2013 gün ve 1396-2819 sayı ile, oyçokluğuyla itiraz nedenlerinin yerinde görülmediğinden bahisle Yargıtay Birinci Başkanlığına gönderilen dosya, Ceza Genel Kurulunca değerlendirilmiş ve açıklanan gerekçelerle karara bağlanmıştır.

Tanık D. Cumhuriyet savcılığındaki ilk ifadesinde, dayıları olan sanıklar H. ve H.'in babasına ablası olan D.'ı öldürerek namusunu temizlemesi için baskı yaptıklarını, hatta babasının suçta kullandığı silahı sanık H.'nin vermiş olabileceğini düşündüğünü belirtmiş ise de, öncelikle tanık D.'in mahkemede dahil olmak üzere sonraki anlatımlarında savcılıktaki ilk anlatımının doğru olmadığını belirtmiş olması, tanığın ilk ifadesindeki anlatımlarının diğer tanıkların anlatımları ve sanıkların savunmaları ile doğrulanmamış bulunması karşısında, sanık Z.'in öldürme eylemini töre saiki ile gerçekleştirdiğinin kabulü mümkün değildir.

Bu nedenle, yerel mahkemece, sanık Z.'in kasten öldürme eylemini haksız tahrik altında işlediği gözetilmeden, delillere ve dosya kapsamına uygun olmayan gerekçelerle töre saiki ile gerçekleştirdiğinin kabulü ile hüküm kurulması ve Özel Dairece de bu hükmün onanmasına karar verilmesi isabetsizdir.

Bu itibarla, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı itirazının birinci neden yönüyle kabulüne karar verilmelidir.

Çoğunluk görüşüne katılmayan iki Genel Kurul Üyesi; "sanık Z.'in kasten öldürme eylemini töre saiki ile gerçekleştirdiğinden bahisle itirazın reddine karar verilmesi gerektiği" görüşüyle karşı oy kullanmışlardır.

Sanıklar H. ve H.'in sanık Z.'i kasten öldürme suçuna her ne şekilde olursa olsun azmettirdiklerine ilişkin olarak dosya içerisinde her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delil bulunmamaktadır. Bu nedenle, yerel mahkemece, sanıklar H. ve H.'in sanık Z.'i töre saikiyle kasten öldürme eylemine azmettirdiklerinin kabulü ile sanıklar hakkında mahkumiyet hükmü kurulması ve Özel Dairece de bu hükmün onanmasına karar verilmesi isabetsizdir.

İtirazın kabulü yönünde oy kullanan Genel Kurul Üyesi O.Koçak; sanıklar H. ve H.'in eyleminin öldürme suçuna azmettirme olmayıp, teşvik etmek suretiyle yardım etme olarak kabulü gerektiği yönünde görüş bildirmiş,

Çoğunluk görüşüne katılmayan iki Genel Kurul Üyesi ise; "sanıklar H. ve H.'in sanık Z.'i töre saikiyle kasten öldürme suçuna azmettirdiklerinden bahisle itirazın reddine karar verilmesi gerektiği" görüşüyle karşı oy kullanmışlardır.

Sonuç olarak, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı itirazının her iki neden yönüyle de kabulüne, Özel Daire onama kararının töre saikiyle kasten öldürme suçu kaldırılmasına yerel mahkeme hükmünün töre saikiyle kasten öldürme suçu yönüyle sanık Z. hakkında, sanığın kasten öldürme eylemini haksız tahrik altında gerçekleştirdiği gözetilmeden, töre saikiyle işlediğinin kabulü ile hüküm kurulması, sanıklar H. ve H. hakkında ise, sanıkların kasten öldürme suçuna azmettirmeden beraatları yerine mahkumiyetlerine karar verilmesi isabetsizliklerinden bozulmasına karar verilmelidir.

Sonuç: Açıklanan nedenlerle;

1. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı itirazının her iki neden yönüyle de KABULÜNE,

2. Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 30.01.2013 gün ve 3490-665 sayılı onama kararının töre saikiyle kasten öldürme suçu yönüyle KALDIRILMASINA,

3. Ödemiş Ağır Ceza Mahkemesinin 15.03.2011 gün ve 172-78 sayılı kararının töre saikiyle kasten öldürme suçu yönüyle;

a) Sanık Z. Hakkında, sanığın kasten öldürme eylemini haksız tahrik altında gerçekleştirdiği gözetilmeden, töre saikiyle işlediğinin kabulü ile hüküm kurulması,

b) Sanıklar H. ve H. hakkında ise, sanıkların kasten öldürme suçuna azmettirmeden beraatları yerine mahkumiyetlerine karar verilmesi,

İsabetsizliklerinden BOZULMASINA,

4. Dosyanın, mahalline gönderilmek üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına TEVDİİNE, 19.11.2013 günü yapılan müzakerede oyçokluğuyla karar verildi.

4.2.3. Çözümü Gereken Hukuki Problem

Maktulenin haksız tahrik oluşturacak davranışının olup olmadığı incelenmesi gereken hususlardan biridir.

Tartışılması gereken diğer konular ise, töre saikiyle öldürme suçunun olup olmadığı ve azmettirme suçunun sanıklar tarafından işlenip işlenmediği konularına ilişkindir.

4.2.4. Görüş

Failin kendisinde bir kusur olmadan iradesi üzerinde etkili olan tahrik duygusu sonucu bir başkasının yapmış olduğu harekete tepki olarak suç işlemesi haksız tahrik olarak tanımlanmaktadır[582]. Haksız tahrik TCK madde 29'da "Haksız bir fiilin meydana getirdiği hiddet veya şiddetli elemin etkisi altında suç işleyen kimseye, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine onsekiz yıldan yirmidört yıla ve müebbet hapis cezası yerine oniki yıldan onsekiz yıla kadar hapis cezası verilir. Diğer hallerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadarı indirilir" şeklinde haksız tahrik oluşması sonucu cezada indirim olacağı bahsedilmektedir[583].

Haksız tahrikin uygulanma koşulları[584];

1. Tahrike neden olan bir fiil gerçekleşmiş olmalı,
2. Bu fiil haksız olmalı,
3. Haksız fiil sonucunda failde hiddet ve şiddetli bir elem olmalı,
4. Haksız tahriki oluşturan fiil ile hiddet veya şiddetli elem altında işlenen suç arasında nedensellik bağı olmalıdır.

Saik, suçun işlenmesine gerekçe olan kasttan önce gelmekte ve TCK madde 82/1-k kasten öldürme suçunun töre saikiyle işlenmesi durumunda kişinin ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasıyla cezalandırılacağını düzenlemektedir bu hükmün uygulanması için haksız tahrik koşulunun bulunmaması gerekmektedir[585]. Kan gütme saikinin koşulları oluşmamışsa, haksız tahrikin uygulanabilmesi mümkündür[586].

Töre saikiyle insan öldürme suçundan bahsedebilmek için şu unsurların bir arada bulunması zorunlu kılınmaktadır [587]:

---

[582] Behiye Eker Kazancı, "Mağdurun Davranışları ve Heyecan Halinin Ceza Sorumluluğuna Etkisi-Haksız Tahrik", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 15, Özel S., 2014, s. 1311.
[583] *5237 Türk Ceza Kanunu*, 1 Haziran 2005.
[584] Behiye Eker Kazancı, "Mağdurun Davranışları ve Heyecan Halinin Ceza Sorumluluğuna Etkisi-Haksız Tahrik", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 15, Özel S., 2014, s. 1326.
[585] Köroğlu Kaya, "Kanun ve Kültür: Töre Kavramının Hukuki ve Sosyolojik Bir Analizi", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Sayı: 16, Ocak 2014, s. 424.
[586] Behiye Eker Kazancı, "Mağdurun Davranışları ve Heyecan Halinin Ceza Sorumluluğuna Etkisi-Haksız Tahrik", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 15, Özel S., 2014, s. 1353.
[587] Köroğlu Kaya, "Kanun ve Kültür: Töre Kavramının Hukuki ve Sosyolojik Bir Analizi", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı: 16, Ocak 2014, s. 426.

- Fail mağdurun töreye aykırı davrandığı düşüncesinde ve inancında olmalıdır.
- Fail suçu töre saikiyle ve görev bilinciyle işlemelidir.
- Mağdurun eylemi hukuka, geleneksel davranış kalıplarına uygun olmasa bile fail açısından bir haksızlık teşkil etmemelidir.
- Mağdurun geniş anlamda failin ailesi, aşireti veya mensubu olduğu grupla ilişkisinin bulunması gerekmektedir.

Olayda maktulenin ahlaka aykırı yaşayış tarzı haksız tahrik olarak değerlendirilmemekte fakat babanın olay anında maktulenin arkadaşları tarafından tehdit edilmesi haksız tahrik teşkil etmektedir ve töre ile ilgili unsurlar yer almamaktadır. Azmettirme; suç işleme yönünde düşüncesi olmayan birinin suç işlemesi yönünden ikna edilmesi olarak tanımlanmaktadır[588]. Somut olayda maktulenin anneannesinin rahatsızlığı nedeniyle olaydan iki gün önce bir araya gelen maktulenin teyzesi ve dayısı maktulenin kız kardeşine öğütler verdikleri ve babanın kızını öldürmesi için azmettirmediği ifade edilmektedir. Eylemi töre saiki ile öldürmede aranan görev bilinciyle değil de, bir anlık hiddet ve şiddetli elemin etkisi altında işlediğini göstermektedir.

4.3. Fiziksel Şiddet Kapsamında Yargıtay Kararı İnceleme

4.3.1. Olayın Özeti

Davalı-davacı (koca)' nın eşine ve kayınvalidesine fiziksel şiddet uyguladığı, son olayda da tarafların karşılıklı olarak birbirlerine fiziksel şiddet uygulayıp hakaret ettikleri, ayrıca davacı-davalı (kadın)' ın eşinden habersiz cep telefonu edindiği ve bu telefonla bunalımda olduğu dönemde birkaç kişiyle görüştüğünü kabul ettiği, yine iş yerinin servisi olduğu halde ve eşinin karşı çıkmasına rağmen iş yerindeki ustabaşının aracı ile eve gelip gittiği anlaşılmaktadır. Davacı-davalı (kadın)'ın açıklanan bu tutum ve davranışları güven sarsıcı nitelikte olup kusur teşkil eder. Gerçekleşen bu durumda evlilik birliğinin temelinden sarsılmasına sebep olaylarda taraflardan birinin kusurunun diğerinden üstün tutulamayacağı ve her iki tarafında eşit kusurlu oldukları anlaşılmaktadır[589].

---

[588] Murat Volkan Dülger, "Yeni Türk Ceza Kanununda Suç Ortaklığı(Suça İştirak)", *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 2, Ocak 2005, s. 85-137.

[589] legalbank.net, (Erişim Tarihi: 08.10.2015), Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 2014/16312 E., 2015/264 K., 13.01.2015.

4.3.2. Mercilerin Çözümü

Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen, yukarda tarihi ve numarası gösterilen hüküm müdahil tarafından temyiz edilmekle, evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü:

KARAR : 1) Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle yasaya uygun sebeplere ve özellikle delillerin takdirinde bir yanlışlık görülmemesine göre, davalı-davacı (koca)'nın aşağıdaki bendin kapsamı dışında kalan temyiz itirazları yersizdir.

2)Toplanan delillerden; davalı-davacı (koca)'nın eşine ve kayınvalidesine fiziksel şiddet uyguladığı, son olayda da tarafların karşılıklı olarak birbirlerine fiziksel şiddet uygulayıp hakaret ettikleri, ayrıca davacı-davalı (kadın)'ın eşinden habersiz cep telefonu edindiği ve bu telefonla bunalımda olduğu dönemde birkaç kişiyle görüştüğünü kabul ettiği, yine iş yerinin servisi olduğu halde ve eşinin karşı çıkmasına rağmen iş yerindeki ustabaşının aracı ile eve gelip gittiği anlaşılmaktadır. Davacı-davalı (kadın)'ın açıklanan bu tutum ve davranışları güven sarsıcı nitelikte olup kusur teşkil eder. Gerçekleşen bu durumda evlilik birliğinin temelinden sarsılmasına sebep olaylarda taraflardan birinin kusurunun diğerinden üstün tutulamayacağı ve her iki tarafında eşit kusurlu oldukları anlaşılmaktadır. Eşit kusurlu eş yararına maddi ve manevi tazminata hükmedilemez (T.M.K.m. 174/1-2). Durum böyleyken, mahkemece davalı-davacı (koca)'nın daha fazla kusurlu kabul edilmesi ve buna bağlı olarak davacı-davalı (kadın) lehine maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi isabetsiz olmuş, bozmayı gerektirmiştir.

SONUÇ: Temyiz olunan hükmün yukarda 2. bentte gösterilen sebeple davacı-davalı (kadın) lehine hükmolunan maddi ve manevi tazminat yönlerinden BOZULMASINA, bozma kapsamı dışında kalan temyize konu bölümlerinin ise yukarda 1. bentte gösterilen sebeple ONANMASINA, istenmesi halinde temyiz peşin harcının yatırana iadesine, işbu kararın tebliğinden itibaren 15 gün içinde karar düzeltme yolu açık olmak üzere oybirliğiyle, 13.01.2015 tarihinde karar verildi.

4.3.3. Çözümü Gereken Hukuki Problem

Evlilik birliğinin temelinden sarsılmasına sebep olaylarda taraflardan birinin kusurunun diğerinden üstün tutulup tutulamayacağı buna bağlı olarak maddi ve manevi tazminatın alınıp alınamayacağı tartışmalı hususdur.

4.3.4. Görüş

Türk Medeni Kanunu madde 166'da belirtilen evlilik birliğinin sarsılması "Evlilik birliği, ortak hayatı sürdürmeleri kendilerinden beklenmeyecek derecede temelinden sarsılmış olursa, eşlerden her biri boşanma davası açabilir.

Yukarıdaki fıkrada belirtilen hâllerde, davacının kusuru daha ağır ise, davalının açılan davaya itiraz hakkı vardır. Bununla beraber bu itiraz, hakkın kötüye kullanılması niteliğinde ise ve evlilik birliğinin devamında davalı ve çocuklar bakımından korunmaya değer bir yarar kalmamışsa boşanmaya karar verilebilir.

Evlilik en az bir yıl sürmüş ise, eşlerin birlikte başvurması ya da bir eşin diğerinin davasını kabul etmesi hâlinde, evlilik birliği temelinden sarsılmış sayılır. Bu hâlde boşanma kararı verilebilmesi için, hâkimin tarafları bizzat dinleyerek iradelerinin serbestçe açıklandığına kanaat getirmesi ve boşanmanın malî sonuçları ile çocukların durumu hususunda taraflarca kabul edilecek düzenlemeyi uygun bulması şarttır. Hâkim, tarafların ve çocukların menfaatlerini göz önünde tutarak bu anlaşmada gerekli gördüğü değişiklikleri yapabilir. Bu değişikliklerin taraflarca da kabulü hâlinde boşanmaya hükmolunur. Bu hâlde tarafların ikrarlarının hâkimi bağlamayacağı hükmü uygulanmaz.

Boşanma sebeplerinden herhangi biriyle açılmış bulunan davanın reddine karar verilmesi ve bu kararın kesinleştiği tarihten başlayarak üç yıl geçmesi hâlinde, her ne sebeple olursa olsun ortak hayat yeniden kurulamamışsa evlilik birliği temelden sarsılmış sayılır ve eşlerden birinin istemi üzerine boşanmaya karar verilir" şeklinde düzenlenmektedir[590]. Boşanma kararı verilmesi için evlilik birliğinin sarsılması yani evliliğin yarar beklenemez hale gelmesi ve hayatın çekilmez hale gelmesi gerekmektedir[591]. TMK. madde 174' de yer alan hükümden anlaşılacağı üzere kusursuz veya daha az kusurlu tarafın kusurlu taraftan maddi tazminat isteyebileceği, kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf ise kusurlu olan diğer taraftan manevi tazminat olarak uygun miktarda bir para ödenmesini isteyebilmektedir[592]. Somut olay incelendiğinde eşlerin her ikisinin de eşit kusurlu olduğu görülmekte bu yüzden maddi ve manevi tazminat verilmemektedir. Yargıtay'ın daha önce vermiş olduğu 27.02.2013 tarihli 2012/2-825 esas

---

[590] *4721 Türk Medeni Kanunu*, 1 Ocak 2002.
[591] Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, "Boşanma Sebepleri", *Akademik Dayanışma Araştırma ve Geliştirme Vakfı,* (der. Ahmet Battal), İstanbul 2008, s. 37.
[592] *4721 Türk Medeni Kanunu*, 1 Ocak 2002.

ve 2013/296 sayılı kararda da taraflar eşit kusurlu kabul edilerek maddi ve manevi tazminat verilmemektedir[593].

4.4. Sözel, Fiziksel Şiddet ve Kasten Öldürme Suçu Kapsamında Yargıtay Kararı İncelemesi

4.4.1. Olayın Özeti

Aralarında daha önce görülmüş ve reddedilmiş bir boşanma davası bulunmaktadır. Sanık ile maktule eşinin kasten öldürme olayına kadar yaklaşık bir yıl boyunca ayrı yaşamaları, sanık hakkında son bir yıl içerisinde aile mahkemeleri tarafından 4320 sayılı Kanuna göre 4 kez evden uzaklaştırma, şiddet uygulamama gibi tedbirlere hükmedilmiştir. Sanığın, son bir buçuk yıl içerisinde on farklı tarihte maktuleye karşı, 6 kez yaralama, 5 kez 4320 sayılı Ailenin Korunması Hakkında Kanuna muhalefet, 3 kez hakaret, birer defa da kötü muamele, çocuğun kaçırılıp alıkonulması ve tehdit suçlarını işlediği iddiası ile çeşitli mahkemelerde yargılanıp, altısında mahkûmiyetine, dördünde ise hakkındaki hükümlerin açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin sonradan kesinleşen kararlar verilmiştir. Sanık ile maktule arasında yaşanan ve birçoğu itibariyle sanığın mahkûmiyetiyle sonuçlanan olaylardan sonra, olay günü işine gitmek üzere saat 07.00 sıralarında evinden ayrılan maktulenin yoluna, konuşmak için müsait olmayan yer ve zamanda, yanına eylemi gerçekleştirdiği silahı alarak çıkan sanığa yönelik hakaret[594] mahiyetinde sözler söyleyen maktulenin eyleminin ilk haksız hareket niteliğinde sayılmasının mümkün olmadığı gibi, haksız tahrikte dengenin, uzunca bir süredir maktuleye karşı haksız bir zeminde bulunan sanık lehine bozulmadığı kabul edilmelidir. Bu itibarla, Özel Daire bozma kararında bir isabetsizlik bulunmadığından, yerel mahkeme direnme hükmünün bozulmasına karar verilmelidir[595].

4.4.2. Mercilerin Çözümü

Nitelikli kasten öldürme suçundan sanık A. N. B.'ın 5237 sayılı TCK'nun 82/1-d, 29, 62, 53 ve 63. maddeleri uyarınca 18 yıl 4 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına, hak yoksunluğuna ve mahsuba ilişkin, Manisa 2. Ağır Ceza Mahkemesince verilen 01.12.2010 gün ve 212-197 sayılı res'en temyize tâbi olan hükmün katılan vekili ve sanık müdafii

[593] www.kararara.com (27.10.2015)
[594] Bkz. 5237 Türk Ceza Kanunu, Madde 125-131, 1 Haziran 2005.
[595] legalbank.net, (08.10.2015), Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 2014/1-271 E. ve 2015/350 K., 02.07.2014.

tarafından da temyiz edilmesi üzerine dosyayı inceleyen Yargıtay 1. Ceza Dairesince 16.11.2012 gün ve 1370-8360 sayı ile;

"... Sair temyiz itirazlarının reddiyle, oluşan ve dosya kapsamına göre, sanık ile maktulün evli oldukları, aralarındaki geçimsizlik nedeniyle ayrı yaşadıkları, sanığın maktule karşı gerçekleştirdiği eylemler nedeniyle, Manisa 2. Sulh Ceza Mahkemesinin 2009/181-541 sayılı kararı ile kasten yaralama suçundan, 2009/889, 2010/778 sayılı kararı ile müşterek çocuğun kaçırılması, alıkonması ve 4320 sayılı Yasaya aykırılık suçlarından, 2009/314, 2010/369 sayılı kararı ile kasten yaralama suçundan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına yönelik kararlar verildiği, Manisa 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2010/54-145 sayılı dosyasında da kasten yaralama, tehdit ve 4320 sayılı Yasaya muhalefet suçlarından hapis cezası ile cezalandırıldığı, olay günü ise tartışma sırasında bu defa maktulün sanığa hakaret ettiği, haksız tahrikte dengenin sanık lehine bozulmadığı anlaşıldığı halde, sanık hakkında 5237 sayılı TCK'nun 29. maddesi uygulanmak suretiyle eksik ceza tayin edilmesi...",

İsabetsizliğinden bozulmasına karar verilmiştir.

Yerel mahkeme ise 04.03.2013 gün ve 267-52 sayı ile;

"... Sanık ve maktülün birbirlerine karşı hakaret, tehdit, yaralama ve 4320 sayılı Yasaya muhalefet suçları nedeniyle birden fazla dava açılmıştır. Bozma ilamında belirtildiği üzere davaların çoğu sanık hakkında açılmış ise de bunların yanında maktül hakkında da açılan birden fazla ceza davası vardır.

Bu kapsamda Manisa 1. Sulh Ceza Mahkemesinin 2009/1488 sayılı dosyasında sanık hakkında 4320 sayılı Yasaya muhalefet, kasten basit yaralama ve hakaretten dava açılmışken, maktül eş L. hakkında ise, kasten basit yaralama suçundan kamu davası açıldığı, suç tarihinin 27/11/2009 olduğu, dava sonucunda sanık A. N.'in atılı suçlardan mahkumiyetine, maktül sanık L. B.'ın ise ölümü nedeniyle davanın düşürülmesine,

Manisa 2. Sulh Ceza Mahkemesinin 2009/1378 sayılı dosyasında sanık hakkında 4320 sayılı Yasaya muhalefet, basit yaralama, maktül eş L. hakkında ise, basit yaralama suçlarından kamu davası açıldığı, suç tarihinin 24/08/2009 olduğu, dava sonucunda sanık A. N.'in atılı suçlardan mahkumiyetine, maktül sanık L. B.'ın ise ölümü nedeniyle davanın düşürülmesine,

Manisa 1. Sulh Ceza Mahkemesinin 2009/575 sayılı dosyasında maktül eş Leyla hakkında sanık A. N. ve kardeşi G. B.'a karşı hakaret suçundan kamu davası açıldığı, suç

tarihinin 02/04/2009 olduğu dava sonucunda maktül L.'nın, eşi A. N.'e karşı işlediği hakaret suçundan mahkumiyetine, G.'a karşı hakaret suçundan ise beraatine karar verildiği görülmüştür.

Sanık tüm aşamalardaki savunmalarında ve aile mahkemesinde verdiği dilekçelerinde aynı konuları dile getirmektedir. Maktülün kendisine ve ailesine hakaretler ettiğini, evi sık sık terk ettiğini, bu yüzden kavga ettiklerini, aile mahkemelerince verilen koruma kararları (evden uzaklaştırma) nedeniyle evden ayrı yaşadığını, maktulün evden uzaklaştırma kararlarını kendisine karşı koz olarak kullandığını, kendisinden boşanmak istemediğini, bu yüzden mağdur olduğunu savunmaktadır. Yukarıda sayılan ve maktul L. hakkında açılan davalar ile boşanma dosyasındaki sanık dilekçeleri sanığın savunmasını doğrular mahiyettedir.

Ayrıca deliller kısmında sayılan ve sadece sanık hakkında görülen sulh ceza mahkemelerinin dosyalarında olayların görgü tanığı yoktur. Genellikle maktul eşin beyanlarına ve doktor raporlarına dayanılarak sanık hakkında davalar açılmış ve mahkumiyet kararları verilmiştir. Ancak çıkan kavgalarda ilk haksız hareketin kimden geldiği yine maktulün haksız bir hareketinin olup olmadığı kesin olarak tespit edilememektedir. Ortaya çıkan bu şüpheli durumların da sanık lehine yorumlanması gerekmektedir.

Sonuç olarak her ne kadar daha önceden görülen ceza dosyalarında sanığın maktüle karşı birden fazla haksız eylemi mevcut ise de; yukarıda açıklanan ve sanık lehine tahrik sebebi oluşturabilecek olan tüm bu olaylar sonrasında suç tarihinde tarafsız tanıklar A. Ü. ve E. Ç.'in beyanları ile sabit olduğu üzere maktulün sanığa yönelik "senin evinde seni boynuzluyorum" şeklinde hakaret sözlerinin niteliği ve ağırlığı birlikte değerlendirildiğinde sanığın oluşan hiddet ve elemin etkisi altında atılı suçu işlediği gözetilmektedir. Tahrikte dengenin sanık lehine bozulduğu, TCK'nun 29. maddesinin uygulanma koşullarının oluştuğu, sanık yararına 29. maddenin uygulanmasının hak ve adalet duygularına daha uygun düşeceği...",

Gerekçesiyle ve oy çokluğuyla ilk hükmünde direnmiş ve haksız tahrik indirimi de yapılmak suretiyle sanığın cezalandırılmasına karar vermiştir.

Resen temyize tabi olan bu hükmün de Cumhuriyet savcısı ve katılan vekili tarafından temyiz edilmesi üzerine, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının “bozma” istekli 30.04.2014 gün ve 177086 sayılı tebliğnamesi ile Yargıtay Birinci Başkanlığına gönderilen

dosya, Ceza Genel Kurulunca değerlendirilmiş ve açıklanan gerekçelerle karara bağlanmıştır:

KARAR : Özel Daire ile yerel mahkeme arasında oluşan ve Ceza Genel Kurulunca çözümlenmesi gereken uyuşmazlık; suç tarihinden önce eşine karşı işlediği birden fazla kasten yaralama, tehdit ve Ailenin Korunması Hakkında Kanuna muhalefet gibi suçlardan yargılanıp mahkûm edilen sanığın olay günü kendisine hakaret ettiği gerekçesiyle eşini öldürdüğü somut olayda, haksız tahrikteki dengenin sanık lehine bozulup bozulmadığının, başka bir ifade ile sanık hakkında haksız tahrik indirimi şartlarının oluşup oluşmadığının belirlenmesine ilişkindir.

İncelenen dosya kapsamından;

1960 doğumlu olup suç tarihinde 50 yaşında bulunan sanığın kendi beyanına göre, 1980 yılında evlendiği ve kendisinden üç çocuğu doğan ilk eşinden 1996 yılında boşandıktan sonra, 1971 doğumlu maktule ile 2004 yılında evlendiği, bu evliliklerinden de 2005 yılında bir kız çocuklarının doğduğu,

28.04.2010 tarihinde yaklaşık bir yıldır ayrı yaşadığı eşinin işe gideceğini bildiğinden, sabah saat 07.00 sıralarında evine 50-60 metre mesafede beklemeye başladığı, on dakika sonra eşi geldiğinde kendi beyanına göre ona "iyilikle boşanalım, hem hakaret ediyorsun hem boşanmak istemiyorsun" gibi sözler söylediği, kendisinin ve bir tanığın beyanına göre onun da kendisine "hakaret ettiği ve seni boynuzladım, ne işin var burada" demesi üzerine yanında getirdiği ruhsatsız tabancayla birden fazla ateş ederek onu öldürdüğü, tutanaklara göre, olay yerinde 5 adet boş kovan bulunduğu, sanığın suçta kullandığı silahı olay yerine çağırdığı polislere 5 adet dolu mermi ile birlikte teslim ettiği, otopsi sırasında maktulün vücudunda 10 adet mermi giriş deliği 10 adet de mermi çıkış deliği bulunduğunun ve isabet eden mermilerden 5 adedinin tek başına öldürücü nitelikte olduğu,

04.02.2009 tarihinde sanık tarafından açılan boşanma davasında, eşinin kendisine ve ailesine hakaret ettiğini ve 30.01.2009 tarihinde de müşterek çocuklarını alarak evi terk ettiğini ileri sürdüğü, davalı vekilinin de maktulün kadınsığınma evinde ve kız kardeşinin evinde kaldığını beyan ettiği, mahkemece yapılan değerlendirmede, davacı tanıklarının davalının hakaret ettiğini ileri sürmelerine karşın davacının da alkol bağımlısı olduğu, karısına yönelik fiziksel ve sözel şiddet uyguladığı, nitekim Ailenin Korunmasına Dair Kanun uyarınca davacı hakkında tedbir kararı verildiği, evlilik birliğinin temelinden

sarsılmasında her iki tarafın da kusurlu olduğunu kabul ettiği, ancak Manisa 1. Sulh Ceza Mahkemesindeki bir dosyanın soruşturması sırasında her iki tarafın birbirleriyle barıştıklarını ifade ettikleri, bu durumda her iki tarafın birbirini affettikleri, affedilen olayların boşanma davasına esas alınamayacağı gerekçesiyle 31.12.2009 tarihinde davanın reddine karar verildiği,

Manisa 2. Aile Mahkemesince 15.04.2009 tarihinde sanığın üç ay süreyle aile bireylerine şiddet uygulamamasına, 12.06.2009 tarihinde ise sanığın üç ay süreyle evden uzaklaştırılmasına, aile bireylerinin evine veya işyerlerine yaklaşmamasına, 02.10.2009 tarihinde de sanığın altı ay süreyle, aile bireylerine şiddet uygulamamasına, evden uzaklaştırılmasına, eşyalarına zarar vermemesine, silah vb. araçlarını zabıtaya teslim etmesine, alkollü ve uyuşturucu kullanmış olarak mağdurun evine veya işyerine gelmemesine ve bu maddeleri kullanmamasına, Manisa 1. Aile Mahkemesince de 13.10.2009 tarihinde sanığın altı ay süreyle aile bireylerine yönelik şiddet uygulamamasına karar verildiği,

Sanığın, maktule eşine yönelik olarak;

23.12.2008 tarihinde işlediği kasten yaralama suçundan Manisa 2. Sulh Ceza Mahkemesince 16.09.2009 tarihinde 740 Lira adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verildiği, bu hükmün 23.11.2009 tarihinde kesinleştiği,

29.03.2009 günü işlediği kötü muamele suçundan Manisa 1. Sulh Ceza Mahkemesince 1 ay 20 gün hapis cezası verildiği, kasten öldürme olayından sonra 29.06.2010 tarihinde verilen bu hükmün Yargıtay 14. Ceza Dairesi tarafından 25.02.2014 günü onanarak kesinleştiği,

23.05.2009 günü işlediği çocuğun kaçırılması, alıkonulması ve Ailenin Korunmasına Dair Kanuna muhalefet suçlarından Manisa 2. Sulh Ceza Mahkemesince kasten öldürme olayından sonra 26.05.2010 tarihinde verilen mahkûmiyet hükümlerinin açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği ve bu kararların kesinleştiği,

01.06.2009 tarihinde işlediği kasten yaralama suçundan Manisa 2. Sulh Ceza Mahkemesince 28.12.2009 tarihinde hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği ve bu kararın kesinleştiği,

22.07.2009 günü işlediği hakaret ve Ailenin Korunmasına Dair Kanuna muhalefet suçlarından Manisa 1. Sulh Ceza Mahkemesince kasten öldürme olayından sonra

02.11.2010 tarihinde Ailenin Korunmasına Dair Kanuna muhalefet suçundan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına, hakaret suçundan davanın şikâyet yokluğu nedeniyle düşmesine karar verildiği, bu hükümlerin de kesinleştiği,

24.08.2009 günü işlediği kasten yaralama ve Ailenin Korunmasına Dair Kanuna muhalefet suçlarından Manisa 2. Sulh Ceza Mahkemesince kasten öldürme olayından sonra 26.05.2010 tarihinde mahkûmiyet kararı verildiği, aynı dosya kapsamında maktule L. hakkında da sanığa yönelik yaralama suçundan düşme kararı verildiği, kasten yaralama suçundan kurulan hükmün Yargıtay 3. Ceza Dairesi tarafından onanarak kesinleştiği, Ailenin Korunmasına Dair Kanunun yeni kanunla yürürlükten kalkmış olması nedeniyle hükmün lehe kanun değerlendirmesi için bozulmasına karar verildiği,

22.09.2009 tarihinde işlediği yaralama ve hakaret suçlarından Manisa 2. Sulh Ceza Mahkemesince 03.03.2010 günü yaralama suçundan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ve hakaret suçundan beraatine karar verildiği, bu kararların da kesinleştiği,

22.11.2009 ve 25.11.2009 tarihlerinde işlediği yaralama, hakaret, Ailenin Korunmasına Dair Kanuna muhalefet suçlarından Manisa 1. Sulh Ceza Mahkemesince kasten öldürme olayından sonra 04.11.2010 tarihinde sanığın kasten yaralama ve Ailenin Korunmasına Dair Kanuna muhalefet suçlarından mahkûmiyetine, hakaret suçundan beraatine karar verildiği, aynı dosya kapsamında maktule L. hakkında iki kasten yaralama suçundan ölüm nedeniyle düşme kararı verildiği, bu hükümlerin de temyiz edilmeden kesinleştiği,

07.01.2010 günü işlediği basit yaralama, tehdit, Ailenin Korunmasına Dair Kanuna muhalefet ve 6136 sayılı kanuna muhalefet suçlarından Manisa 2. Asliye Ceza Mahkemesince 15.03.2010 tarihinde verilen mahkûmiyet hükümlerinin Yargıtay 8. Ceza Dairesi tarafından onanarak kesinleştiği, aynı dosyada maktule Leyla'nın da 6136 sayılı Kanuna muhalefet suçundan yargılanıp beraatine karar verildiği,

Maktule L.'nın sanığa yönelik olarak 02.04.2009 tarihinde “müşterek çocuğumuz E. senden değil kardeşinden” diyerek işlediği hakaret suçundan Manisa 1. Sulh Ceza Mahkemesince 19.11.2009 tarihinde hakkında verilen 1500 TL adli para cezasına ilişkin hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği,

Anlaşılmaktadır.

Somut olay değerlendirildiğinde;

Maktule eşinin kasten öldürme olayına kadar yaklaşık bir yıl boyunca ayrı yaşamaları, sanık hakkında son bir yıl içerisinde aile mahkemeleri tarafından 4320 sayılı Kanuna göre 4 kez evden uzaklaştırma, şiddet uygulamama gibi tedbirlere hükmedilmesi, sanığın, son bir buçuk yıl içerisinde on farklı tarihte maktuleye karşı, 6 kez yaralama, 5 kez 4320 sayılı Ailenin Korunması Hakkında Kanuna muhalefet, 3 kez hakaret, birer defa da kötü muamele, çocuğun kaçırılıp alıkonulması ve tehdit suçlarını işlediği iddiası ile çeşitli mahkemelerde yargılanıp, altısında mahkûmiyetine, dördünde ise hakkındaki hükümlerin açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin sonradan kesinleşen kararlar verilmiş olması karşısında, sanık ile maktule arasında yaşanan ve birçoğu itibariyle sanığın mahkûmiyetiyle sonuçlanan olaylardan sonra, olay günü işine gitmek üzere saat 07.00 sıralarında evinden ayrılan maktulenin yoluna, konuşmak için müsait olmayan yer ve zamanda, yanına eylemi gerçekleştirdiği silahı alarak çıkan sanığa yönelik hakaret mahiyetinde sözler söyleyen maktulenin eyleminin ilk haksız hareket niteliğinde sayılmasının mümkün olmadığı gibi, haksız tahrikte dengenin, uzunca bir süredir maktuleye karşı haksız bir zeminde bulunan sanık lehine bozulmadığı kabul edilmelidir.

Bu itibarla, Özel Daire bozma kararında bir isabetsizlik bulunmadığından, yerel mahkeme direnme hükmünün bozulmasına karar verilmelidir.

Çoğunluk görüşüne katılmayan dört Genel Kurul Üyesi; "Sanık hakkında haksız tahrik indirimi şartları oluştuğundan direnme hükmünün isabetli olduğu" düşüncesiyle karşı oy kullanmışlardır.

SONUÇ : Açıklanan nedenlerle;

1-Manisa 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 04.03.2013 gün ve 267-52 sayılı direnme hükmünün, sanık hakkında şartları oluşmadığı halde haksız tahrik indirimi yapılmak suretiyle eksik ceza tayini isabetsizliğinden BOZULMASINA,

2-Dosyanın, mahalline gönderilmek üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına TEVDİİNE, 02.07.2014 günü yapılan müzakerede oyçokluğu ile karar verildi.

4.4.3. Çözümü Gereken Hukuki Problem

Kasten öldürme suçunun gerçekleşmesinde haksız tahrik oluşturacak davranışının olup olmadığı incelenmesi gereken hususlardan biridir.

4.4.4. Görüş

Somut olayda kadına sözel ve fiziksel şiddetin gerçekleştiği görülmekte hatta şiddetin son boyutu olarak kabul edilen öldürme fiili gerçekleşmektedir. Gerçekleşen olayda kasten öldürme suçunun haksız tahrik hükmünün uygulanmaması gerektiği anlaşılmaktadır. Haksız tahrik TCK madde 29'da "Haksız bir fiilin meydana getirdiği hiddet veya şiddetli elemin etkisi altında suç işleyen kimseye, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine onsekiz yıldan yirmidört yıla ve müebbet hapis cezası yerine oniki yıldan onsekiz yıla kadar hapis cezası verilir. Diğer hallerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadarı indirilir" şeklinde haksız tahrik oluşması sonucu cezada indirim olacağı bahsedilmektedir[596]. Somut olayda maktul, sanıktan boşanmak istememekte fakat maktul karşı koymakta hatta bazı ceza dosyalarında sanıktan şikayetçi olmaması dikkat çekmektedir. İlk haksız hareketin kimden geldiği tespit edilemediğinden ortaya çıkan şüpheli durumun sanık lehine yorumlanması gerekmektedir. Haksız tahrikin uygulanması için gereken koşullar şu şekilde belirtilmektedir[597];

1. Tahrike neden olan bir fiil gerçekleşmiş olmalı,
2. Bu fiil haksız olmalı,
3. Haksız fiil sonucunda failde hiddet ve şiddetli bir elem olmalı,
4. Haksız tahriki oluşturan fiil ile hiddet veya şiddetli elem altında işlenen suç arasında nedensellik bağı olmalıdır.

Haksız tahrik indirimi yapılması suretiyle sanığın cezalandırılması için 1. Sulh Ceza Mahkemesince verilen karar temyize gönderiliyor. Çoğunluk görüşüne katılmayan dört genel kurul üyesi sanık hakkında haksız tahrik indirimi şartlarının oluştuğu konusunda direnme hükmünün isabetli olduğunu düşünmektedir. Yargıtay tarafından haksız tahrik indirimi bozuluyor çünkü her iki tarafında karşılıklı haksız davranışlarda bulunduğu görüşüne dayanılarak yorumlanabilir. Yargıtay vermiş olduğu kararında haklıdır çünkü haksız tahrik indirimini gereken koşullar sağlanmamaktadır.

---

[596] 5237 Türk Ceza Kanunu, Madde 82, 1 Haziran 2005.

[597] Behiye Eker Kazancı, "Mağdurun Davranışları ve Heyecan Halinin Ceza Sorumluluğuna Etkisi-Haksız Tahrik", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 15, Özel S., 2014, s. 1326.

5. Kadına Yönelik Şiddetle İlgili Kurum ve Kişilerle Görüşme Yöntemi

Konuyla ilgili olarak kurum açısından Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı sosyal çalışmacısıyla görüşme yapılmış ve kurum faaliyetleri ile ilgili bilgiler elde edilmiştir. Bunun dışında şiddete maruz kalmış üç kişiyle görüşme yapılmış ve şiddet hikayeleri dinlenmiştir. Yaşadıkları şiddet olayları ile mücadele etme açısından değerlendirme yapılmıştır.

5.1. Gereç ve Yöntem

Araştırmanın hangi kurum tarafından, hangi amaçla yapıldığına, soruların içeriğine, bilgilerin gizliliğine, herhangi bir soruyu reddetme ya da görüşmeyi istediği zaman bitirme hakkına yönelik bilgilerin yer aldığı ayrıntılı bir izin formu katılımcıya imzalatılmıştır. (Ek.1) Araştırmada veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formu (Ek.2) kullanılmıştır.

Yapılan çalışma İstanbul ilinde hizmet veren ve şiddet mağduru kadınlara her türlü desteği sağlayan Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı görevlisi ile Haziran ayında gerçekleştirilmiştir. Bu kurumun tercih edilme nedeni bir grup feminist tarafından erkek şiddeti ile mücadelesinin 1990'lı yıllara dayanıyor olması ve kadınların dayanışmasının yaygınlaşmasında önemli bir yere sahip olmasıdır.

Çalışmada ses kaydı yapılarak araştırma verisi toplamak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışmada, toplumda şiddet gören kadınların başvuruda bulunduğu kendilerini güvende hissetmelerini sağlayan sosyal, psikolojik ve hukuki açıdan destek sağlayan kurum olarak Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı görevlilerinden sosyal çalışmacı ile görüşme yapılmıştır.

Vakıf dışı şiddete maruz kalmış kadınların algısını ölçmeye yönelik yapılan görüşme formu (Ek.3) kullanılmıştır. Şiddet yaşamış kadınlarla görüşülerek şiddet deneyimleri dinlenmiş ve şiddetin yaşanmasındaki nedenler karşılaştırmalı olarak incelenerek ortaya çıkarılmıştır. Şiddet yaşayan bireyler olarak kadınların şiddet ile mücadele hakkında ki düşüncelerine yer verilmiştir.

5.2. Bulguların Değerlendirilmesi

Kurumla yapılan görüşme sonucu elde edilen bilgiler kapsamında kadınların şiddetle mücadelesinde vakıf olarak her zaman destek olmaya çalışıldığı ve kadınların toplumda

birey olarak kendi varlıklarını hatırlatmayı hedefledikleri anlaşılmaktadır. Diğer kadın kuruluşlarıyla da işbirliği içinde oldukları belirtilmektedir.

Edinilen bilgiler ışığı altında kadınların en çok psikolojik şiddet mağduru olduğu ve genellikle çocuklarının geleceğini düşündükleri için şiddete göz yumdukları görülmektedir. Üç kişiyle yapılan görüşmede kadınlardan biri, kocasının aslında çok iyi bir insan olduğunu fakat ailesinin yanında bambaşka bir insana dönüştüğünü ifade ederek yaşadığı şiddeti aktarmaktadır. Başka bir kadınla yapılan görüşmede ise sağlık problemleri nedeniyle maruz kaldığı psikolojik şiddeti anlatmaktadır. Son olarak yapılan görüşmede kocasının alkol kullanımından kaynaklanan nedenle görmüş olduğu fiziksel ve psikolojik şiddeti aktarmaktadır. Yapılan üç görüşme sonucu kadınların şiddet görmelerine rağmen ilgili yerlere şikâyet edip vazgeçmeleri ya da hiç şikâyette bulunmamaları dikkat çekmektedir. Ortak noktaları çocuklarının düzeninin bozulmaması düşüncesidir. Şiddetin öğrenilen bir davranış olduğuna daha önceden değinilmektedir ve şiddet olan bir ortamda çocukların büyümesi, olaylara tanık olması belki de ileride çocuğun da şiddete başvurmasına neden olabilmektedir.

5.3. Tartışma ve Yorum

Türkiye'de kadınların şiddetle baş etme çabalarının yetersiz kalması sonucu her an karşılaşabilecekleri şiddet, sağlık problemi ve hayati risk taşımaktadır. Yapılan görüşme çerçevesinde her türlü desteğin kadınlar için sağlanmaya çalışıldığı ve kadınların yalnız olmadığı bilincinin yaygınlaşması amaçlanmıştır. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı şiddete maruz kalmış bireylerle birlikte mücadele etmeyi amaçlamış ve bu doğrultuda faaliyetler düzenlemektedir. Sosyal, psikolojik ve hukuki destekler vererek kadının kendi gücünü hatırlatmayı amaç olarak benimsemektedir. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı 2015 yılı 6 aylık faaliyet raporuna göre 370 kadın ve çocukla, 724 görüşme yapıldığı yapılan görüşmelerin %80' inin telefonla gerçekleştirildiği, şiddetten uzaklaşmak için en çok 25-34 yaş aralığındaki kadınların destek istediği ve en çok eşlerinden şiddet gördüğü belirtilmiş ayrıca sığınakta 25 kadın ve 24 çocuk olmak üzere 49 kişiye sığınak desteğinin verildiği de faaliyet raporunda yer almaktadır[598]. Yapılan görüşmede de kadınların en çok hukuki ve sosyal hakları konusunda bilgi edinmek için desteğe ihtiyaç duydukları belirtilmiştir.

[598] www.morcati.org.tr, (19.09.2015).

5.4. Kadına Yönelik Şiddet Araştırması 1

Hazırlanan görüşme soruları "Kadına Yönelik Şiddet ve Töre Cinayetleri" konulu tezim hakkında kadına yönelik şiddet konusundaki görüşlerinizi ve bilgilerinizi değerlendirmek amacıyla yapılmaktadır. Gönüllü katılımınız sonucu verdiğiniz bilgiler için teşekkür ederim.

1. Şiddet hikâyenizi anlatır mısınız?

30 yıllık evliliğimiz var. Olay 5 yıl önce yaşandı. Aslında eşim dünya iyisi biri fakat ailesinin yanında bambaşka biri oluyor. Eşimin ailesi asker ailesi, ben öğretmen çocuğuyum. Onlar bize göre daha muhafazakâr. Kayınvalidem sürekli denetliyor beni. Tek başıma seyahat etmeme karşı çıkıyorlar. Sürekli kendi başına gidiyorsun seyahat ediyorsun diyor. Kültür çatışması var aramızda. Giresun'da görev yaparken kayınvalidem seyahat ederken bir bayanın yanına adam oturmuş cinsel taciz de bulunmuş. Senin de başına gelecek böle bir şey diye sürekli bana baskı uyguluyor. Onlar kimseye güvenmez. Bende neden öyle diyorsun neden benim başıma gelsin, güvenmeden yaşayamayız mutsuz oluruz dedim. Eşim bana terlik fırlattı. Ben de, sizin gibi düşünmek zorunda değilim dedim kavga büyüdü. Eşim bana vurdu. İki dişim kırıldı. Çok ağladım ve 1 hafta evden çıkmadım. 1 hafta sonra evden çıktım. Ertesi sabah kalktım Antalya adliyesine gittim boşanma davası açtım hem manevi hem fiziki şiddet var dedim. 6 ay eve gitmedim. Annemin evine gittim. Ekonomik koşullar nedeniyle hem de oğlum evelenecekti o sıra o yüzden affettim.

2. Medeni haliniz, çalışma durumunuz, sizin ve eşinizin yaşı ve eğitim seviyesi nedir?

Evli, ben 56 yaşındayım, eşim 57. Yüksekokuldan ayrıldım, eşim üniversite mezunu.

3. Evlilik öykünüz nedir?

- Kaç kez evlendiniz?
- Erken yaşta yapılan evlilik mi?
- Akraba evliliği mi?
- Görücü usulü mü?
- Kendi isteğinizle yapılan evlilik mi?
- İmam nikahı ya da resmi nikah mı?

26 yaşında görücü usulü ile dini ve resmi bir evlilik yaptım. Çok da isteyerek evlenmedim. 26 yaşına gelince çevrenin bakış açısı değişiyor, toplum baskısı nedeniyle evlendim.

4. Kim ya da kimler tarafından şiddete maruz kaldınız?

Eşimden hem fiziksel hem psikolojik, kayınvalidemden psikolojik şiddet gördüm.

5. Fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik şiddet türlerinden hangisini ya da hangilerini yaşadınız?
Fiziksel ve duygusal şiddete maruz kaldım.

6. Evliliğiniz boyunca eşinizden ayrılmayı hiç düşündünüz mü?
Düşündüm fakat oğlum evleniyordu huzursuzluk olmasın diye erteledim sonra torun derken artık affettim.

7. Şiddet sonucu sağlık problemi yaşadınız mı ve ortaya çıkan sağlık problemleriniz nedir?
Yaşadım, vurmanın etkisiyle dişim kırıldı, yaptırdı fakat konuşmamı hala olumsuz etkilediğini düşünüyorum.

8. Ne zamandan itibaren şiddet gördünüz?
Sadece bundan 5 yıl önce fikir ayrılığı nedeniyle şiddet gördüm. Sonrasında görmedim.

9. Yaşadığınız şiddetin nedenleri nelerdir?

- Erkeğin ailesiyle yaşanan sorunlar,
- Ekonomik sıkıntılar,
- Erkeğin sinirli olması,
- Kadını kıskanması,
- Kadının ihanetinden şüphelenmesi,
- Sorumsuz olması,
- Erkeğin kötü alışkanlıklarıyla ilgili nedenler

İşlerimiz çok iyiydi emeklilik sürecinde çocuk masrafları çok oldu gelir düşünce maddi zarar verdi. Eşimin sinirli bir yapıya sahip olması ve ailesiyle yaşadığımız sorunlar nedeniyle şiddet gördüm.

10. Şiddetin sıklığı nedir?
Olayın yaşandığı zaman gerçekleşti, tekrar olmadı.

11. Şiddetle baş etme yaklaşımınız ne oldu?(Yüzleşme, uzaklaşma, destek alma, aile bireylerine sığınma, devlet kurumlarına başvurma)
Aileme anlattım, eşyalarımı topladım, evden uzaklaştım ve annemin yanına geldim. 6 ay kadar onunla birlikte yaşadım.

12. Şiddet yaşandıktan sonra resmi kurum veya sivil toplum kuruluşlarına başvurdunuz mu?

- Polis veya jandarma,
- Savcılık veya avukat
- Hastane ya da sağlık kuruluşu
- Kadın kuruluşu, belediye veya Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
- Hiçbir yere

Polise gittim. Polis, seni hastaneye götüreceğiz rapor alman gerekiyor sonra da polis arabasıyla gidip eşini karakola getirecekler dedi. Bende kolu komşuya ayıp olacak diye vazgeçtim. Hastaneye gidip rapor almadım. Yoksa boşanma davası açtığımda rapor olmuş olsaydı zaten boşanmış olurduk.

13. Yaşanılan şiddet sonucu kurumlara başvurma ve başvurmama nedenleri?
Başvurma nedenleri;

- Daha fazla tahammül edememek
- Hukuki destek almak istemek
- Kötü bir şekilde yaralanmak
- Öldürülmekten korkmak

Daha fazla tahammül edemediğim için. Aslında şuanda belli bir miktar maaşım olsa yine çekmem fakat emekli maaşıyla geçimimi sürdüremem hem ekonomik koşullar sebebiyle hem de çocuk ve torun vesilesiyle evliliğimiz devam ediyor.
Başvurmama nedenler;

- Çok ciddi bir sorun olmaması
- Suçlanmaktan korkmak
- Erkeği sevmek/affetmek
- Çocuklarla ilgili nedenler

14. Şiddeti uygulayan erkekler değişir mi?
Değişiyor. Yüzde yüz değişmiyor. Ailelerle iç içe olmak etkiliyor.

15. Şiddet gördükten sonra ne yaptınız?

- Sustum.
- Özür dilendi ve barıştım.
- Evden ayrıldım.

- Polis vb. kurum ve kuruluşlara başvurdum.

Polise başvurdum fakat toplum ne der düşüncesi nedeniyle şikâyetimden vazgeçtim. Evden ayrıldım 6 ay kadar bir süre. Sonra özür diledi ve barıştım.

16. Sığınmaevleri hakkında bilginiz var mı? Mor Çatı' yı duydunuz mu?

Duydum, arkadaşım sığınma evinde kalmıştı oradan biliyorum. Mor Çatı'yı da televizyondan duymuştum. Ama her yerde var mı nasıl bir hizmet veriyorlar bilgim yok.

17. Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun hakkında ve sahip olduğunuz haklar hakkında bilginiz var mı?

Kanunu duydum, fakat bilgim yok.

18. Sizce medyanın şiddet konusunda olumlu ya da olumsuz etkisi var mıdır?
Kadına sahip çıkıyorsa, medyanın olumlu etkisi var. Kadının durumuna göre kendine ders çıkarıyorsun.

19. Sizce şiddetin önlenmesi için neler yapılabilir?
Erkekler eğitilmeli, erkekler kadını kendi malı gibi görüyor. Özgürlüğünü kısıtlayacak bir adamla evlenmemeli.

5.5. Kadına Yönelik Şiddet Araştırması 2

Hazırlanan görüşme soruları "Kadına Yönelik Şiddet ve Töre Cinayetleri" konulu tezim hakkında kadına yönelik şiddet konusundaki görüşlerinizi ve bilgilerinizi değerlendirmek amacıyla yapılmaktadır. Gönüllü katılımınız sonucu verdiğiniz bilgiler için teşekkür ederim.

1. Şiddet hikâyenizi anlatır mısınız?
Kocam sürekli alkol kullanıyordu. İçince önce eğlenme, sinirlenme ve sonrasında sinirini benden çıkarıyordu. Bir kere komşular ayırdı. Polise haber vermişler polis geldi. Hastaneye gittim darp raporu aldım. Saçlarımı kopardı. Kardeşim falan hep beraberken içtik. İçkili araba kullandığı için ben dua ediyordum. Kocam buna bile sinirleniyordu. Ben sigaramı arabada bıraktım almaya inecektim gecenin bu saatinde nasıl dışarı çıkarsın diye şiddet uyguladı. Kafamı yerlere vurdu. Alt komşum polisi aramış.

2. Medeni haliniz, sizin ve eşinizin yaşı ve eğitim seviyesi nedir?
Şuan ki medeni halim bekâr. Ben 45, kocam 60. Lise mezunuyuz.

3. Evlilik öykünüz nedir?

- Kaç kez evlendiniz?
- Erken yaşta yapılan evlilik mi?
- Akraba evliliği mi?
- Görücü usulü mü?
- Kendi isteğinizle yapılan evlilik mi?
- İmam nikâhı ya da resmi nikah mı?

28 yaşlarındaydım evlendiğimde çocuk denecek yaşta değildik. İkimizin de ikinci evliliği. Maddi açıdan durumu iyi olduğu için evlendim. Evlendikten sonra işi bıraktım.

4. Kim ya da kimler tarafından şiddete maruz kaldınız?

Eşim tarafından hem fiziksel hem duygusal şiddete maruz kaldım.

5. Fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik şiddet türlerinden hangisini ya da hangilerini yaşadınız?

Fiziksel ve duygusal şiddete maruz kaldım.

6. Evliliğiniz boyunca eşinizden ayrılmayı hiç düşündünüz mü?

İlk şiddet yaşadığım zaman değil, birkaç kez tekrarlandı düşündüm. İşe girdim cesareti topladım ve ayrılmaya karar verdim.

7. Şiddet sonucu sağlık problemi yaşadınız mı ve ortaya çıkan sağlık problemleriniz nedir?

Çenem ağrıyordu sürekli. Arada çıkıyormuş gibi hissediyorum. Tabi bu görünen kısmı, psikolojik olarak insan daha çok etkileniyor bazen farkına bile varılmıyor.

8. Ne zamandan itibaren şiddet gördünüz?

Evlendiğimin ilk yılından itibaren şiddet gördüm.

9. Yaşadığınız şiddetin nedenleri nelerdir?

- Erkeğin ailesiyle yaşanan sorunlar,
- Ekonomik sıkıntılar,
- Erkeğin sinirli olması, çok sinirli
- Kadını kıskanması,
- Kadının ihanetinden şüphelenmesi,
- Sorumsuz olması,
- Erkeğin kötü alışkanlıklarıyla ilgili nedenler

O zamanlar işlerimiz iyi değildi ekonomik nedenlerden ve en çok alkol kullanması nedeniyle şiddet yaşıyordum.

10. Şiddetin sıklığı nedir?
İçtiği zamanlarda.

11. Şiddetle baş etme yaklaşımınız ne oldu?(Yüzleşme, uzaklaşma, destek alma, aile bireylerine sığınma, devlet kurumlarına başvurma)
Ters bir şey söylememeye çalışıyordum. Hiçbir yere başvurmadım. Bir süre annemin yanında kaldım.

12. Şiddet yaşandıktan sonra resmi kurum veya sivil toplum kuruluşlarına başvurdunuz mu?

- Polis veya jandarma
- Savcılık veya avukat
- Hastane ya da sağlık kuruluşu
- Kadın kuruluşu, belediye veya Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
- Hiçbir yere

Komşularım haber verdi.

13. Yaşanılan şiddet sonucu kurumlara başvurma ve başvurmama nedenleri?
Başvurma nedenleri;

- Daha fazla tahammül edememek
- Hukuki destek almak istemek
- Kötü bir şekilde yaralanmak
- Öldürülmekten korkmak

Başvurmama nedenler;

- Çok ciddi bir sorun olmaması
- Suçlanmaktan korkmak
- Erkeği sevmek/affetmek
- Çocuklarla ilgili nedenler

Çocuklarım için ve düzelir beklentisi ayrıca maddi açıdan sıkıntı çekme düşüncesi.

14. Şiddeti uygulayan erkekler değişir mi?
Bence değişmez, şiddet uygulamaya devam eder.

15. Şiddet gördükten sonra ne yaptınız?

- Sustum.
- Özür dilendi ve barıştım.
- Evden ayrıldım.
- Polis vb. kurum ve kuruluşlara başvurdum.

Özür diledi barıştım fakat içtikçe değişiyor. Bir süre annemin evine gittim. Hediyeler, çiçekler barıştım.

16. Sığınmaevleri hakkında bilginiz var mı? Mor Çatı' yı duydunuz mu?
Sığınma evleri hakkında bilgim var fakat orada yapabileceğimi düşünmüyorum. Duydum fakat haberlerde gördüğüm izlediğim kadarıyla biliyorum.

17. Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun hakkında ve sahip olduğunuz haklar hakkında bilginiz var mı?
Hayır, yok.

18. Sizce medyanın şiddet konusunda olumlu ya da olumsuz etkisi var mıdır?
Medyanın bence olumsuz bir etkisi var. Erkekleri kışkırttığını düşünüyorum. Medyanın yanlı haber yapmayı bırakması gerekiyor. Haberleri izlediğimiz zaman bazı olayların abartılı şekilde anlatıldığını görüyoruz ve yaşanan şiddet cinayet haberlerini duydukça psikolojimizi de olumsuz etkiliyor.

19. Sizce şiddetin önlenmesi için neler yapılabilir?
Televizyonlarda, okullarda eğitici programlar artırılmalı ve eğitimler eleştiri ağırlıklı olmalı.

5.6. Kadına Yönelik Şiddet Araştırması 3

Hazırlanan görüşme soruları "Kadına Yönelik Şiddet ve Töre Cinayetleri" konulu tezim hakkında kadına yönelik şiddet konusundaki görüşlerinizi ve bilgilerinizi değerlendirmek amacıyla yapılmaktadır. Gönüllü katılımınız sonucu verdiğiniz bilgiler için teşekkür ederim.

1. Şiddet hikâyenizi anlatır mısınız?
Psikolojik şiddet görüyorum. 10 yıl önce kas hastalığına yakalandım. Kocam sürekli beni aşağılıyor. Kocam da gırtlak kanseri olmuştu ben ona karşı her zaman ilgili oldum. Fakat

benim bu hastalık başıma geldiği andan itibaren gücüm azalmaya başladıkça kocamın aşağılayıcı sözlerine maruz kalıyorum.

2. Medeni haliniz, sizin ve eşinizin yaşı ve eğitim seviyesi nedir?
Evli, üniversite mezunuyuz. Ben 54, eşim 55 yaşında.

3. Evlilik öykünüz nedir?

- Kaç kez evlendiniz?
- Erken yaşta yapılan evlilik mi?
- Akraba evliliği mi?
- Görücü usulü mü?
- Kendi isteğinizle yapılan evlilik mi?
- İmam nikâhı ya da resmi nikâh mı?

26-27 yaşlarında kendi isteğimizle yaptığımız bir evlilikti.

4. Kim ya da kimler tarafından şiddete maruz kaldınız?
Eşim tarafından duygusal şiddete maruz kalıyorum.

5. Fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik şiddet türlerinden hangisini ya da hangilerini yaşadınız?
Duygusal.

6. Evliliğiniz boyunca eşinizden ayrılmayı hiç düşündünüz mü?
Ben çok defa ayrılmayı düşündüm, istiyorum fakat düşündükten sonra vazgeçiyorum.

7. Şiddet sonucu sağlık problemi yaşadınız mı ve ortaya çıkan sağlık problemleriniz nedir?
Zaten sağlık problemim var ve bunun sonucunda yaşadığım duygusal şiddet beni daha çok ruhsal çöküntüye itiyor.

8. Ne zamandan itibaren şiddet gördünüz?
10 yıldır şiddet görüyorum.

9. Yaşadığınız şiddetin nedenleri nelerdir?

- Erkeğin ailesiyle yaşanan sorunlar,
- Ekonomik sıkıntılar,
- Erkeğin sinirli olması,
- Kadını kıskanması,
- Kadının ihanetinden şüphelenmesi,

- Sorumsuz olması,
- Erkeğin kötü alışkanlıklarıyla ilgili nedenler

Sağlığımın eskisi gibi olmaması nedeniyle kadınlık vazifelerimi yapamadığım gittikçe yatağa bağlı kalmam nedeniyle aşağılayıcı sözler duyuyorum.

10. Şiddetin sıklığı nedir?

Hemen hemen her gün.

11. Şiddetle baş etme yaklaşımınız ne oldu?(Yüzleşme, uzaklaşma, destek alma, aile bireylerine sığınma, devlet kurumlarına başvurma)

Evden ayrılıp bir süre yazlıkta kaldım. Arada çocuk olması nedeniyle katlanmaya çalışıyorum. Arkadaşlarımı arayıp onlara derdimi anlatıyorum. Hatta boşanmak için arkadaşımın çok iyi bir avukat tanıdığı var, onunla görüştürmesini istedim ve görüştüm de sonra dava açmaktan vazgeçtim.

12. Şiddet yaşandıktan sonra resmi kurum veya sivil toplum kuruluşlarına başvurdunuz mu?

- Polis veya jandarma
- Savcılık veya avukat
- Hastane ya da sağlık kuruluşu
- Kadın kuruluşu, belediye veya Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
- Hiçbir yere

Hiçbir yere başvurmadım.

13. Yaşanılan şiddet sonucu kurumlara başvurma ve başvurmama nedenleri?

Başvurma nedenleri;

- Daha fazla tahammül edememek
- Hukuki destek almak istemek
- Kötü bir şekilde yaralanmak
- Öldürülmekten korkmak

Başvurmama nedenler;

- Çok ciddi bir sorun olmaması
- Suçlanmaktan korkmak
- Erkeği sevmek/affetmek
- Çocuklarla ilgili nedenler

Başvurmama nedenim arada çocuğumuzun olması eğitiminden geri kalmasın, düzeni bozulmasın hem de ekonomik olarak bir sıkıntımız yok durumumuz iyi boşandıktan sonra alıştığım yaşam standardını kendim ve çocuğum için koruyamayabilirim düşüncesiyle başvurmadım.

14. Şiddeti uygulayan erkekler değişir mi?
Bence değişmez, şiddet uygulamaya devam eder. Belki belli bir süre yapmaz ama sonra tekrarlar. Yetiştirilmesiyle alakalı.

15. Şiddet gördükten sonra ne yaptınız?

- Sustum.
- Özür dilendi ve barıştım.
- Evden ayrıldım.
- Polis vb. kurum ve kuruluşlara başvurdum.

Evden ayrıldım sonra tekrar geri döndüm.

16. Sığınmaevleri hakkında bilginiz var mı? Mor Çatı' yı duydunuz mu?
Mor Çatı' yı duydum ama sığınma evleri hakkında da fazla bilgim yok.

17. Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun hakkında ve sahip olduğunuz haklar hakkında bilginiz var mı?
Hayır, yok. Bu yüzden avukatla görüştüm fakat daha sonra dava açmaktan vazgeçtim.

18. Sizce medyanın şiddet konusunda olumlu ya da olumsuz etkisi var mıdır?
Medyanın tabi çok etkisi oluyor. Hem olumlu hem olumsuz olduğunu düşünüyorum. Gazetelerde, internette ve televizyonda görüyoruz her gün bir kadın öldürülüyor boşanmak istiyor gibi nedenlerle. Bazı insanları bu durum kışkırtıyor, kimilerine örnek oluyor ya da kadınlar açısından destek olduğu da olabiliyor. Kadının güvencesinin olmadığı çok yaygın şekilde yansıyor bence medyaya. Her şeyden önce güvenlik problemi var, maddi ve manevi destek olunabilecek tarzda haberler sunulsa kadınlar için daha iyi olur diye düşünüyorum.

19. Sizce şiddetin önlenmesi için neler yapılabilir?
Erkeklere bir çözüm bulmak gerekiyor. O kadar çok şiddet gören var ki. Kadınları kabullenmeleri lazım burada biz annelere büyük rol düşüyor sanırım. Karşıdaki insanı tanımak çok önemli çünkü o yapmaz ya da bir kerelik bir şey diye geçiştirmemek

gerekiyor. Özellikle kız çocukların eğitimi çok önemli. Ekonomik özgürlüğü olan bir kadın daha farklı oluyor.

SONUÇ

Toplumsal huzur ve sağlık açısından ciddi bir sorun olan şiddet ve töre cinayetlerinin bir sorun olarak algılanması ve çözüm arayışları yakın tarihte gündeme gelmiştir. Küreselleşme ve kentleşmenin etkisiyle kadın ve erkeğin rollerinde değişimler meydana gelmektedir. Kadın; çocuk, eş, anne ve sosyal kimliği ile çeşitli rollere bürünmektedir. Kadınların eğitimlerinin yükselmesi sonucu iş yaşamında daha fazla yer almaları kadına yüklenen geleneksel rol algısını değiştirmektedir. Ataerkil yapının etkisi kadınlar üzerinde geçerliliğini sürdürdüğü için özgür bir birey olmak isteyen kadın, ataerkil zihniyetle karşı karşıya kalmaktadır. Bu yüzden şiddet görmesi kaçınılmaz olabilmektedir. Geleneksel toplum ile modern toplum arasında uyum sağlama sürecinde bireyler kültür çatışması yaşamaktadır. Bu nedenle kadından geleneksel rol bekleyen erkekle, kent hayatına uyum sağlamaya çalışan kadın arasında şiddet açığa çıkmaktadır. Şiddet, mağdur ve fail açısından düşünüldüğünde mağdur genellikle güçsüz olan kadın ve çocukları kapsamakta fail ise çoğu zaman erkekleri kapsamaktadır. Şiddetten uzaklaşmak adına yaklaşımlar kapsamında çözümler üretilmektedir. Şiddeti en aza indirmek için STK'ların, devletin ve her bireyin birlik ve beraberlik içinde çalışması gerekmektedir. Çünkü şiddet sadece şiddeti yaşayanı ilgilendiren bir konu değil, tüm toplumu ilgilendiren bir konudur. Öncelikle düşüncenin yaygınlaştırılması ve insanların bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Bir insan hakkı ihlali olan şiddet ve cinayetin önlenmesi ve mücadelesi için alınacak tedbirlere ilişkin düzenlemelerin uygulanmasındaki aksaklıklar giderilmelidir.

Ailede yaşanan şiddet, genellikle aile meselesi olarak görüldüğünden, şiddete uğrayan ya da tanık olanlar şiddete boyun eğer ve görmezden gelirler. Zamanla bu sorun insan hakkı ihlali olarak kadınların karşısına çıkmakta ve kadınlar artık sessiz kalmak yerine haklarını aramaktadır. Aile içi şiddete neden olan en önemli unsurlardan biri de alkol kullanımıdır. Alkol kullanan bireyin fiziki hareketlerinde çözülmeler meydana gelmekte ve kontrol yetisini kaybetmektedir. Algılamada da bir takım sorunlar oluşacağı için alkolün etkisiyle kendini kontrol edemeyen birey şiddet göstermeye meyilli olmaktadır. Alkol bağımlılığını engellemek adına mücadele yöntemleri geliştirilmeli ve alkolün neden olduğu sorunlar önlenmelidir. Çocukların ve özellikle kadınların eğitimine önem verilmesi şiddetin azalmasında etkili olduğu görülmektedir. Eğitim oranlarındaki artış, medyanın etkisi ve kadınların kendilerini toplumda bağımsız bir birey olarak fark etmeleri, şiddete ve cinayete karşı önlem almaları, haklarını korumaları gerektiği bilincini

kazandırmıştır. Ayrımcılık özellikle cinsiyet ayrımcılığı ne yazık ki kadınların en çok karşılaştığı şiddet olarak nitelendirilebilir. Aile, iş, sosyal ve eğitim hayatında kadının maruz kaldığı dışlanma ve kısıtlanma cinsiyet ayrımcılığının göstergesidir. Toplumsal cinsiyet rollerinin belirlendiği ilk ortam olan aile de toplumsal cinsiyet eşitliği bilinci aşılanarak kadınların toplumda bağımsız bir birey olarak yer almaları sağlanmalıdır. Bu şekilde kadınlar düşüncelerini özgürce ifade edebilecek bir ortama sahip olacak ve gelecek kuşaklarda yetişen erkeklerin, kadınları kendilerine ait bir eşya olarak görme fikri ortadan kalkarak sağlıklı bir iletişimin gerçekleşeceği şiddetten uzak bir toplum oluşacaktır. Şiddet gösteren erkeklere öfke kontrollerini sağlayabileceği, sorunlarla başa çıkma yöntemleri geliştirebileceği eğitimler verilmelidir. Gerektiğinde sağlık kuruluşlarından destek alınarak şiddetten uzak durması sağlanmalıdır. Bu bilinci sağlamak her şeyden önce aile de başlamaktadır.

Bireyciliğin ön plana çıktığı toplumlarda evlilik dışı yaşam, toplumun değer yargılarına göre şekil almaktadır. Nikâh dışı birliktelik sonucu gebe kalan kadınlar, sosyal baskı ve aile korkusu nedeniyle intihara teşebbüs edebilmekte ya da intihara zorlanabilmektedir. Kadına şiddeti ve töre cinayetini azaltmak adına yasalarda cezalara hatta değişikliklere yer verilmiştir. Her geçen gün duyulan görülen şiddet ve cinayet haberleri ne yazık ki cezaların caydırıcı olmadığını göstermektedir. 6284 sayılı Kanun'da suçlar kapsamında belirlemeler yapılmamış ve Ceza Kanunu hükümleri mevcut durumda uygulanmakta ancak İstanbul Sözleşmesi'nin içerdiği düzenlemeleri karşılayamamaktadır. Bu kapsamda zorla yapılan evliliklerin suç kapsamında değerlendirilmesi taraf devletlerin yükümlülüğüne bırakmıştır. Çocuk yaşta yapılan evlilikler göz önüne alınarak zorla yapılan evlilik başlığı altında kanunlarda ayrıca yer verilmemiştir. Bu durum cinsel dokunulmazlık olarak değerlendirilmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği şiddetin oluşmasında en büyük etken oluşturmakta ve İstanbul Sözleşmesi'nde toplumsal cinsiyet konusuna yer verilmiş fakat 6284 sayılı kanunda bahsedilmemiştir. Bu nedenle kadına yönelik şiddete karşı yasal ve uluslararası bağlayıcılığı olan İstanbul sözleşmesi ve CEDAW' a uygunluk açısından 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun gözden geçirilmeli ve Türk Ceza Kanunu'nda da hükümlerin uyumluluk açısından gözden geçirilerek değişiklikler yapılması gerekmektedir. Verilen koruma ve tedbir kararları onaylarının yirmi dört saat ve kırk sekiz saat ile sınırlandırılmış olması, onaylanmaması halinde tedbirlerin kendiliğinden kalkacak olması zorlukların yaşanmasına neden olmaktadır.

Yapılan görüşmelerden de anlaşılan kadının fiziksel şiddet gördüğü ama en çok psikolojik şiddete maruz kaldığıdır. Genel olarak kadınlar şiddetin tekrarlanmayacağını düşündükleri ya da şuan ki yaşam standartlarını koruyamayacaklarını düşündüklerinden ve arada çocuklarında olması nedeniyle yaşadıkları şiddete boyun eğmekteler. Yapılan evliliklerin türü, eşler arasındaki yaş ve eğitim farkı, aile ilişkileri gibi birçok faktör şiddetin oluşmasında etkili olmaktadır. Kadınların yaşam standartlarının iyi olması onları şiddetli ortamdan kurtarabilmektedir. Bu kapsamda maddi ve manevi destek gösterebilecek kurum ve kuruluşlara yönlendirerek şiddet mağduru kişilere yardımcı olunması gerekmektedir.

Şiddetin, özellikle kadına yönelik ve aile içinde yaşanan şiddetin tanımının zorluğu kadar, şiddetin varlığının ortaya çıkarılması, nedenlerinin belirlenmesi de bir o kadar zordur. Genellikle herhangi bir şiddet türünde medeni duruma göre eşinden boşanmış ya da ayrı yaşayan kadınların şiddete maruz kalma oranları evli olan kadınlara göre daha yüksek olmaktadır. Çünkü erkekler boşanmayı hazmetmekte zorlanmakta ya da boşanmış dahi olsa kadını kendi namusu olarak algıladığı için şiddetle kadının hareketlerini kontrol altında tutmaya çalışmaktadır. Şiddetin ve töre cinayetlerinin önlenmesi için bahsedilen zihniyet dönüşümü için öncelikle toplumun yaygın olarak kullandığı kadın ve kız kavramının namus ile ilişkilendirilmemesi gerekmektedir. Kadının bedeninin kendi özgür iradesinde olduğunu herkesin kabul etmesi gerekmektedir. Bekâret denetiminin uygulanması kadınlara yapılan en büyük psikolojik şiddettir. Her şeyden önce kadının ruhsal bir çöküntü içinde olmasına sebep olacaktır. Kızlık denince bekâret kavramının akla geldiği bir gerçektir ve hala kız kadın ayrımı yaparak bu kavramları bekârete bağlayan düşünceler mevcuttur. Yine de bu dönüşümün uzun zaman içinde gerçekleşeceği bir aşikârdır çünkü bireyler alıştıkları şeylerden kolayca vazgeçememektedir.

Refah bir toplum için şiddetten uzak sağlıklı bireylerin olması gerekmektedir. Şiddet olan bir ortamda hem şiddet uygulayan hem de şiddet uygulanan bir kişinin her açıdan sağlığı olumsuz etkilenmektedir. Bu kısır bir döngü gibi tüm bireyleri etkileyecektir. Şiddeti bir iletişim aracı olarak kullanılmamalıdır. Düşünceler saygı çerçevesinde konuşularak ifade edilebilmelidir. Empati duygusunun tüm bireylere aşılanması gerekmektedir. Çünkü insan kendisine nasıl davranılmasını istediğini düşündüğünde başkasına da o şekilde davranması gerektiğini anlayacaktır. Kadın ve erkeklerin eğitim düzeyi yükseltilerek kadınlarda şiddete karşı farkındalık yaratılmalı ve yaşanılan şiddeti

bildirmeleri için desteklenmelidir. Eğitim programları tüm kamu, kurum ve kuruluşlarında hem meslek gruplarına yönelik şekilde hem de okullarda kadına yönelik şiddet ile ilgili olarak dersler konulmalıdır. Eğitim, her yaş ve her kesim için önemlidir. Kadınlara destek sağlayacak sığınmaevleri açılmalıdır. Medyada kadına yönelik şiddetle ve töre cinayetleriyle mücadele ile ilgili yayınlara yer verilmelidir. Ayrıca kadınların her alanda sağladığı başarılara değinerek toplumda teşvik sağlanmalıdır. Toplumda farkındalık yaratmak ve bilinçlendirmek için Diyanet tarafından hutbe ve vaazlar verilmelidir. Duyarlılık ve sorumluluğu arttırmak için kadın kuruluşları ve STK'lar ile işbirliği içinde kampanyalar düzenlenmelidir. Kadınların karar mekanizmalarında yeterli sayıda yer almamaları şiddetle mücadelede çözüm sürecini engellemektedir. Bu yüzden karar mekanizmalarında kadınların önü açılmalıdır ve desteklenmelidir. Hukuk alanında önlemler alınmasının yanında şiddetin toplumsal bir sorun olarak ele alınması ve STK, medya, kadın kuruluşları, kolluk kuvvetleri, sosyal hizmetler, yerel yönetimler, milli eğitim bakanlığı yani özetle her kurum ve bireyin işbirliği ile şiddet ve töre ile mücadele etmek mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

Acar, Feride. "Türkiye'de Kadınların İnsan Hakları: Uluslararası Standartlar, Hukuk ve Sivil Toplum", (der. Gökçeçiçek Ayata, Sevinç Eryılmaz Dilek, Bertil Emrah Oder), *Kadın Hakları: Uluslararası Hukuk ve Uygulama, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları*, 2010, s. 13-22.

Açıkel Seher, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kadın Sığınma Evi Önlemi: Türkiye Örneği, (Yüksek Lisans Tezi), 2009, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Adaçay, Funda Rana; Gül Güney. "Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet", *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu* (der. Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız, Talat Kıymaz, Hasan Kala), Ankara 2012, s. 315.

Adak, Nurşen. "Madalyonun Öteki Yüzü: Erkeğe Yönelik Şiddet", *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 2, 2013, s. 9.

Aile Kurultayı, Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara 1995, s. 302-303.

Akadlı, Banu Ergöçmen; Sunday Üner; Elif Kurtuluş Yiğit. Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Ankara, 2009, s. 21.

Akbaba, Zeynep Burcu. "Töre, Namus ve Töre Saikiyle Kasten Öldürme", *TBB Dergisi*, Sayı: 75, 2008, s. 333-337.

Akbaş, Kasım; İlker Gökhan Şen. "Türkiye'de Kadına Yönelik Pozitif Ayrımcılık: Kavram, Uygulama ve Toplumsal Algılar", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 13, Eylül 2013, s.166-176.

Akın, Merve. "Aile İçi Şiddet" *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt: 71, Sayı: 1, s. 27-28.

Akis, Metin. "16. Yüzyılın sonu ve 17. Yüzyılın Başlarında Antep Şehrinin Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Hayatı İçerisinde Kadının Rolü", *Turkish Studies Dergisi,* Cilt: 9, Sayı: 7, 2014, s. 22.

Akkan Güngör, Fatma. "Siyasal Yaşamda Kadın Şiddet Getirir", *38. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi*, 2007, s. 54.

Akkoç Fatih, Töre ve Namus Cinayetlerinin Sebep Sonuç İlişkisinin Değerlendirilmesi, (Yüksek Lisans Tezi), 2007, Polis Akademisi, Ankara.

Akmeşe, Zuhal; Kemal Deniz. "Kadına Yönelik Cinsiyetçi Söylemin İnternet Haber Portallarında Yer Alma Biçimleri", *Uşak Üniversitesi sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 21, 2015, s. 316.

Akpolat, Yıldız. "Kültür ve Şiddet", *Tüm Yönleriyle Şiddet*, Diyarbakır 2013.

Aktaş, Gül. "Feminist Söylemler Bağlamında Kadın Kimliği: Erkek Egemen Bir Toplumda Kadın Olmak", *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 30, Sayı: 1, 2013, s. 57.

Akyıldız Mustafa, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Bir Model Olarak Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi, (Yüksek Lisans Tezi), 2014, İstanbul Üniversitesi, s. 17-32, İstanbul.

Alav, Orhan; Eray Güçlüer. Medya'nın Gündem ve Kamuoyu Oluşturma Etkilerinin Toplumsal - Siyasal ve Yönetsel Eksende Tartışılması, Elektronik Sosyal Bilgiler Eğitimi Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 2, 2015, s. 4.

Algan, Gülçin; Saibe Özlem Kaya. "Kadına Karşı Evlilik içi Şiddetin Çocuğa Yansıması ve Çocuğun Şiddetten Korunma Hakkı", *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu* (der. Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız, Talat Kıymaz, Hasan Kala), Ankara 2012, s. 682.

Altınay, Ayşe Gül; Yeşim Arat. *Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet,* 2. Baskı, İstanbul 2008, s. 17-21.

Altun, Abdülrezak; Mine Gencel Bek, Emel Esen Altun. "Aile İçi Şiddet Haberlerinin Üretim Süreci ve Medya Profesyonelleri", *İletişim: Araştırmaları Dergisi,* Cilt: 5, Sayı: 2, 2007, s. 32.

Altunok, Hatice. "İstihdam Politikalarında Aktör Olarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı", *Yasama Dergisi*, Sayı: 26, 2014, s. 94.

Ankara Barosu Kadın Hakları Merkezi, "İnsanlığın Namus Lekesi: Töre Cinayetleri", *Ankara Barosu Dergisi,* Sayı: 4, 2008, s. 17.

Apalı, Yasemin. "Sosyolojik Açıdan Kadınlarla İlgili Kalıp Yargılar", *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 26, 2011, s. 52-62.

Arslan Öncü, Gülay. "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Sisteminde Kadına Karşı Aile İçi Şiddet Olgusu ve Bununla Mücadele Araçları", *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, Cilt: 32, Sayı: 2, 2012, s. 15.

Aslan, Mustafa; Selim Şeker. "Aile İçi Şiddetin Bir Boyutu Olarak Kadına Yönelik Şiddet: Toplumsal Algı ve Tutumlar", *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, 2013, s. 176.

Aslanova, Kemale. "Medeni Kanun Kapsamında Kadına Yönelik Şiddet", *Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 8, 2014, s. 54.

Attepe, Seda; Melike Tunç. "Üniversite Öğrencilerinin Şiddet Mağduru Kadın Algısı: Bir Niteliksel Araştırma", *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu* (der. Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız, Talat Kıymaz, Hasan Kala), Ankara 2012, s. 788.

Atman, Ümit Cihan. "Kadına Yönelik Şiddet; Cinsel Taciz/ Irza Geçme", *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 9, 2003.

Arıkan, Çiğdem; Aliye Mavili Aktaş. "Türkiye'de Kadın Sağlığını Etkileyen Sosyo Ekonomik Faktörler ve Yoksulluk", *Aile ve Toplum Eğitim Kültür Araştırma Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 13, 2008, s. 23.

Aslan Esra, Töre Cinayetleri: Diyarbakır'da Göç Sonrası Töre, (Yüksek Lisans Tezi), 2007, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.

Avcı, Mustafa; Erdal Yerdelen. "Karar İncelemesi-Garantörsel İhmali Suçta İhmali ve İcrai Davranış Ayırmı", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 19, Sayı: 1, 2015, s. 169.

Avcı, Müjdat. "Eğitim ve Yabancılaşma İlişkisi", *Hukuk Felsefesi ve Sosyoloji Arkivi Bildiriler*, (der. Hayrettin Ökçesiz, Gülriz Uygur, Saim Üye), Hukuka Felsefi ve Sosyolojik Bakışlar –VI Sempozyum, İstanbul 26-29 Kasım 2012, s. 33.

Avcı, Müjdat. "Yazgının Yokluğunda Suçun Varlığı Meselesi ya da Ailenin Parçalanmasının Suçla İlişkisi", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 1, 2011.

Avcı, Müjdat. "Töre Kıskacındaki Masumiyet: Çocuk", *Hukuk Felsefesi ve Sosyoloji Arkivi Bildiriler/1*, (der. Hayrettin Ökçesiz, Gülriz Uygur, Saim Üye), Hukuka Felsefi ve Sosyolojik Bakışlar –V Sempozyum, İstanbul 13-17 Eylül 2010, s. 17.

Avcı, Raşit; Songül Sonay Güçray. " Şiddet Davranışı Gösteren ve Göstermeyen Ergenlerin Ailelerinin Aile İşlevleri, Aile Bireylerine İlişkin Problemler, Öfke ve Öfke İfade Tarzları Açısından İncelenmesi", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, Sayı: 1, 2010, s. 49.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Avrupa Konseyi, 4 Kasım 1950. http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_TUR.pdf, (22.10.2015).

Ayan, Sezer. "Kadına Karşı Şiddetin Çocuklar Üzerindeki Etkileri", *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu* (der. Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız, Talat Kıymaz, Hasan Kala), Ankara 2012, s. 661.

Aydemir, Dilek; Elvan Aydemir. Türk Siyasetinde Kadın – Çok Oluyoruz! Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Rapor No: 11-05, Haziran 2011, s. 13-23.

Aydemir, Elvan. *Evlilik mi Evcilik mi ? Erken ve Zorla Evlilikler Çocuk Gelinler*, Usak Yayınları, 2011, Ankara, s. 15-22.

Aydın Bıçak, Canan(der.). Kadın ve Aileye Yönelik Çalışmalar 2007-2009, Diyanet İşleri Başkanlığı, 2010, s. 72.

Aydoğan, Doğan. "Kültürel Dönüşüm ve Şiddetin Nesnesi Olarak Kadın", *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Sayı: 35, 2012, s. 102-120.

Bağlı, Mazhar; Ertan Özensel. *Türkiye'de Töre ve Namus Cinayetleri,* 1.Baskı, Destek Yayınevi, İstanbul 2011, s. 55-58.

Bağlı, Mazhar. "Töre ve/veya Namus Adına Cinayet İşleyen Suçlu ve Zanlıların Sahip Oldukları Toplumsal Değer Yapıları", *Aile İlişkileri ve Kişilik Özellikleri ile Bunların Sosyoekonomik Analizine İlişkin Bir Araştırma*, Diyarbakır 2008.

Bahar, Halil İbrahim. *Sosyoloji,* 3. Baskı, Usak Yayınları, Ankara 2009, s. 169

Bal, Nazar. "Sosyolojide Şiddet Kavramı", *Yurt ve Dünya Dergisi*, Sayı: 6, 2013, s. 6-8.

Balcı, Yasemin; Tarık Gündüz; Kenan Karbeyaz; Mehmet Tok. "Evlilik Dışı Gebelikte İntihar", *Türkiye Klinikleri Adli Tıp Dergisi,* Cilt: 4, Sayı: 1, 2007, s. 45-49.

Balcıoğlu, İbrahim. *Şiddet ve Toplum,* Bilge Yayıncılık, İstanbul 2001.

Balkır, Z.Gönül. "Konut Hakkı ve İhlalleri: Kentli Haklarının Doğuşu", *Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu*, 2010, s. 342.

Barış Bulunmaz, "Kadına Karşı Şiddete Medyanın Yaklaşımı ve Habertürk Gazetesi'nin Yaptığı Haber Üzerine Bir Araştırma", *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu* (der. Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız, Talat Kıymaz, Hasan Kala), Ankara 2012, s. 235.

Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, "Boşanma Sebepleri", *Akademik Dayanışma Araştırma ve Geliştirme Vakfı,* (der. Ahmet Battal), İstanbul 2008, s. 37.

Baydur, Emel; Burcu Ertem. "Kadına Yönelik Evlilik İçi Şiddetin Hukuki Boyutları Ceza Kanunu, Medeni Kanun ve Ailenin Korunmasına Dair Kanun Kapsamında Bir İnceleme", *TBB Dergisi*, Sayı: 65, 2006, s. 95-111.

Bayer, Ali. "Değişen Toplumsal Yapıda Aile", *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 8, 2013, s. 103.

Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı, Töre ve Namus Cinayetleri Raporu 2007.

Beder Şen, Rahime; Semra Yurtkuran. "Bitlis'te Yaşayan Ailelerin Sosyo-Demografik, Sosyo-Ekonomik, Sosyo-Kültürel Özellikleri ile Toplumsal Hayatta Törenin Gücü", *Aile ve Toplum Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 7, 2004.

Benhür Aktürk, Esin; Evin Doğan. "Türkiye'de Belediyeler ve Yerelde Kadın Erkek Eşitliği Şartı Kapsamında Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi", *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, 2013, s. 90.

Benli, Fatma. "Kadın Hakları Lehine Değişen Yasaların Yargıtay Kararlarına Yansımasının Değerlendirilmesi", 2014. http://www.fatmabenli.com.tr/ (06.07.2015)

Bilgin, Rıfat. "Çatışma ve Şiddet Ortamında Büyüyen Çocuklar Sorunu", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 24, Sayı: 1, 2014, s. 136.

Boran, Perran; Gülbin Gökçay; Esra Devecioğlu; Tijen Eren. "Çocuk Gelinler", *Marmara Medical Journal*, Cilt: 26, Sayı: 2, 2013, s. 61.

Burcu, Esra; Filiz Yıldırım; Çiğdem Sema Sırma; Seçil Sanıyaman. "Çiçeklerin Kaderi: Türkiye'de Kadınların Erken Evliliği Üzerine Nitel Bir Araştırma", *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 73, 2015, s. 65.

Can, Yücel. "Türk Ailesinde Aile İçi Şiddetin Kültürel Dinamikleri", *Turkish* Studies *Dergisi,* Cilt: 9, Sayı: 8, 2014, s. 16-17.

Can, Yücel. "Kadına Yönelik Şiddetin Toplumsal Cinsiyet Temelleri: Niğde Örneği", *1. Uluslararası Niğde Dil, Kültür ve Tarih Sempozyumu*, Cilt: 5, Sayı: 1, 2013, s. 212.

Canay Umunç, Töre Cinayetlerinin Basına Yansımaları (Hürriyet, Radikal, Zaman Gazeteleri 2000-2006 yılları arası), (Yüksek Lisans Tezi), 2008, s. 56, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Cengiz, Serkan. "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Yaşam Hakkı", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi,* Sayı: 93, 2011, s. 386.

Ceylan, Ebru. "Türk Hukukunda Aile İçi Şiddet ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesiyle İlgili Yeni Düzenlemeler", *TBB Dergisi*, Sayı: 109, İstanbul 2013, s. 15.

Çalışkan, Nihat; Mustafa Aslanderen. "Aile İçi İletişim ve Siber Yaşam: Teorik Bir Çözümleme", *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 2, 2014, s. 263-277.

Çağlar, Nedret. "Kadının Siyasal Yaşama Katılımı ve Kota Uygulamaları", *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyon Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 4, 2011, s. 59.

Çağlaroğlu, Taha. "Psikolojik Şiddetin Katmanları", *Isparta Sempozyumu*, Mayıs 2012.

Çalı, Hasan Hüseyin. "Aile İçi Şiddet: Bir Kamu Politikası Analizi", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 2, 2012, s. 17-19.

Çakırca, Seda İrem. "Yeni Türk Medeni Kanunu'nun Kadınlara Karşı Her Biçimiyle Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi ile Uyumlaştırılması Süreci", *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 32, 2010, s. 64.

Çakmak, Diren. "Türkiye' de Çocuk Gelinler", *Birinci Hukukun Gençleri Sempozyumu-Hukuk Devletinde Kişisel Güvenlik*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ankara 20-21 Mart 2009.

Çayır, Celal; Özer Çetin. "Din ve Şiddet Üzerine Psikolojik Bir Yaklaşım", *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 13, Sayı:1, 2011, s. 23.

Çakıcı Serap, Alt ve Üst Sosyoekonomik Düzeydeki Ailelerin Aile İşlevlerinin, Anne-Çocuk İlişkilerinin ve Aile İşlevlerinin Anne-Çocuk İlişkilerine Etkisinin İncelenmesi, (Yüksek Lisans Tezi), 2006, s. 22-34, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Çakıcı Gerçek, Leyla; Jale Bafra. "Kan Gütme Saiki ile İşlenen Adam Öldürme Suçu", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 1, 2005.

Çakır, Sabri. "Türkiye'de Evli Kadınlar Ekseninde Evlilik/ Aile Algısı ve Boşanma Olgusu", *Hukuk Felsefesi ve Sosyoloji Arkivi Bildiriler*, (der. Hayrettin Ökçesiz, Gülriz Uygur, Saim Üye), Hukuka Felsefi ve Sosyolojik Bakışlar –VI Sempozyum, İstanbul 26-29 Kasım 2012, s. 78-85.

Çelik, Özge. "Kadınların İnsan Hakları Hareketi", *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 14, Sayı: 1, 2012, s. 152.

Çetin, Muharrem; Arif Bel. "Geleneksel Medya Gündeminin Belirlenmesinde Sosyal Medyanın Rolü", *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Sayı: 38, 2014, s. 71.

Çilingiroğlu, Nesrin. "Türkiye'de Akademik Düzeyde Kadına Yönelik Kurumsallaşma", *Hacettepe Toplum Hekimliği Bülteni*, Sayı: 2, Nisan 2001.

Dedeoğlu, Saniye. "Toplumsal Cinsiyet Rolleri Açısından Türkiye'de Aile ve Kadın Emeği", *Toplum ve Bilim*, Sayı: 86, 2000, s.142

Demir, Şamil. "Arabuluculuk ile Aile İçi Şiddet ve Uzlaşmaya Tabi Suçların İlişkisi", *Ankara Barosu Dergisi*, Sayı: 2, 2014, s. 216.

Demirdirek, Hülya; Ülker Şener. "81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi", *Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı*, 2014, s. 30.

Demirkır Ünlü, Müge. *Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddet*, 1. Baskı, Legal Yayıncılık, İstanbul 2013, s. 42

Dilber, Fadime. "Kitle İletişim Araçları ve Suç Olgusu", *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 1, 2014, s. 61.

Dinç, Hüsniye; Nevin Hotun Şahin. "Bir Kadın Sağlığı Sorunu: Töre ve Namus Cinayetleri", *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 2, 2009, s. 124.

Dinç Kahraman, Selma. "Kadınların Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Yönelik Görüşlerin Belirlenmesi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, Cilt: 3, Sayı:1, 2010, s. 30-31.

Dinçer Gülşen, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet (DÜZCE Örneği), (Yüksek Lisans Tezi), 2010, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Diner, Çağla; Şule Toktaş, Türkiye'de Kadın Sığınma Evleri: Yasal Süreçler ve İdari Uygulama, (der. Elif Çelebi, Didem Havlioğlu, Ebru Kayaalp), *Sınır Bilgisi: Siyasal İktidar, Toplumsal Mekan ve Kadına Yönelik Şiddet*, 1. Baskı, Ayizi Yayınları, Ankara 2014, s. 119.

Doğan, Recep. "Kadına Yönelik Bir Şiddetin Türü Olarak, Israrlı Takip Kavramı ve Suçu", Ankara Barosu Dergisi, Sayı: 2, 2014, s. 149.

Dursun, Çiler; Sema Becerikli. *Kadın Odaklı Sivil Toplum Kuruluşları ve Medya: Olanaklar, Sorunlar ve Çözümler*, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aralık 2008, s. 33-34.

Dülger, Murat Volkan. "Yeni Türk Ceza Kanununda Suç Ortaklığı(Suça İştirak)", *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 2, Ocak 2005, s. 85-137.

Düzen, Nilay; Zeren Atalay. Türkiye'deki Erken Yaşta Evlilikleri Farklı Bakış Açılarından Bakarak Değerlendirmeyi ve Var Olan Çözüm Önerilerini Geliştirmeyi Amaçlayan Özgür Proje, Sabancı Üniversitesi, 2014.

Efe, Ahmet. "İslam Hukukunda Ceza İnfaz Yetkisi Açısından Töre Cinayetleri", *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: XIII, Sayı: 24, 2011, s. 107.

Engström, Gülseren. *Aile İçi Şiddet Çaresi Ne?,* Dönence Basım ve Yayın hizmetleri, İstanbul 2013, s. 42-43.

Erbaydar, Tuğrul; Nüket Paksoy Erbaydar; Nur Okutan; VAKAD Gönüllüleri. "Van Kadın Derneği(VAKAD) Kadın Danışma Merkezi'nin 2004-2009 Yılları Arasındaki Çalışmaları", *Fe Dergi*, Cilt: 3, Sayı: 1, 2011, s. 83-84.

Erenoğlu, Rabiye; Gülşen Vural. "Gazi Üniversitesi Hukuk ve Eğitim Fakültesi 1.Sınıf Öğrencilerinin Töre-Namus Cinayetleri Hakkındaki Bazı Görüşleri", *Sağlık ve Toplum Dergisi*, Sayı: 1, 2014, s. 33.

Ercins, Gülay. Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddete Karşı Sivil, Yasal ve Siyasal Alanda Gelişmeler, *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu* (der. Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız, Talat Kıymaz, Hasan Kala), Ankara 2012, s. 475.

Erikson, Erik. "Psikososyal Kimlik", *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, (çev. M.Doğan Karacoşkun), Sayı: 2, 2003, s. 187.

Erol Özlem, Aile İçi Şiddete Son Kampanyası ve Kadına Yönelik Şiddet Haberleri Analizi, (Yüksek Lisans Tezi), 2010, s. 24, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Ersoy, Ersan. "Cinsiyet Kültürü İçerisinde Kadın ve Erkek Kimliği", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 19, Sayı: 2, 2009, 209-230.

Ertaş, Şeref; Nevzat Koç. *Türk Medeni Kanunu*, Cilt: 1, İzmir 2002, s. 289.

Ertürk, Yakın. Kadına Karşı Şiddet, Nedenleri ve Sonuçları, İnsan Hakları Ortak Platformu, 2007.

Erükçü, Gamze; Murat Öz. "Kadına Yönelik Sosyal Şiddeti Belirleyen Değişkenler", *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu* (der. Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız, Talat Kıymaz, Hasan Kala), Ankara 2012, s. 523.

Eşkinat, Rana. "Türkiye'de Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet", *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu* (der. Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız, Talat Kıymaz, Hasan Kala), Ankara 2012, s. 333.

European Convention on Human Rights, Avrupa Konseyi, 4 Kasım 1950. https://ec.europa.eu/digital-agenda/sites/digital-agenda/files/Convention_ENG.pdf, (22.10.2015).

Fatih Akkoç, Töre ve Namus Cinayetlerinin Sebep Sonuç İlişkisinin Değerlendirilmesi, (Yüksek Lisans Tezi), 2007, s. 60, Ankara.

Fatih Çelik, Dini Sosyalizasyon Sürecinde Aile Kurumunun Önemi, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, 2010, s. 22, Ankara.

Geçit, Bekir. "John Stuart Mill'de Kadının Toplumsal Konumu", *Beytulhikme Felsefe Dergisi*, Cilt: 3, Sayı:2, 2013, s. 107-117.

Gemalmaz, Mehmet Semih. "Kadınlara Karşı Her Biçimiyle Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi: Çekinceler Sorunu Işığında Haklar Analizi", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt: 69, Sayı: 1-2, 2011, s. 143.

Göçoğlu, Volkan; Mehmet Devrim Aydın. "Kamu Politikası ve Sosyal Medya İlişkisinin Toplumsal Hareketler Bağlamında İncelenmesi", *Uluslararası sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 37, 2015, s. 886.

Gökçimen, Semra. "Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi", *Yasama Dergisi*, Sayı: 10, 2008, s. 6-8.

Gökkaya, Veda Bilican. "Türkiye'de Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 2, s. 104, 2011.

Gökkaya, Veda Bilican. "Kadına Şiddet ve Gölgesindeki Çocuk", *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu* (der. Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız, Talat Kıymaz, Hasan Kala), Ankara 2012, s. 675.

Gökulu, Gökhan; Mina Furat. "Türkiye'de Kadınla İlgili Kalkınma Politikalarının ve Projelerinin Eleştirel Bir Değerlendirmesi", *Turkish Studies Dergisi*, Cilt: 8, 2013, s. 1904.

Gökulu, Gökhan; Nilay Hosta. "Basında Kadına yönelik Şiddet Haberlerinin Analizi: Hürriyet, Sabah ve Posta Gazeteleri Örneği (2005-2008)", *The Journal of Academic Social Science Studies*, Cilt: 6, Sayı: 2, 2013, s. 1846.

Gölcük Elmast, Ataerkil Sistem Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Rolleri ve Namus Kavramı ve Bu Kavramlar Analizinde Yazılan Makas Filmi, (Yüksek Lisans Tezi), 2011, Kadir Has Üniversitesi, İstanbul.

Gözler, Kemal. *Hukuka Giriş*, Ekin Kitabevi, Bursa 1998, s. 117.

Gül, Hüseyin. "Türkiye'nin Eğitim Sorunları, AKP'nin Eğitime Bakışı ve Çözüm Önerileri", *Toplum ve Demokrasi,* Cilt:2, Sayı: 3, Mayıs-Ağustos 2008, s. 182.

Güleç, Hüseyin; Mürüvvet Topaloğlu; Demet Ünsal; Merih Altıntaş. "Bir Kısır Döngü Olarak Şiddet", *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, Cilt: 4, Sayı: 1, 2012, s. 116.

Gülpınar, Dilara Balcı; Duygu Kandemirci. "Evimin Kadını, Çocuklarımın Anası: Emekçi Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Türkiye Sinemasındaki Sunumu", *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, 2013, s. 31.

Günce İlköz, 2003-2006 Yılları Arasında Töre Cinayetlerinin Ana Akım Medyada Yer Alma Şeklinin Değerlendirilmesi, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2007, s. 27.

Güner, Osman. "İslam Düşüncesinde Kadına Yönelik Şiddet Söylemine Bir Bakış", (der. Yavuz Ünal), *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,* Sayı: 23, 2007, s. 53.

Günay, Gülay; Özgün Bener. "Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rolleri Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri", *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 3, 2011, 157-168.

Günindi Ersöz Aysel, Cinsiyet Rollerine İlişkin Beklenti, Tutum, Davranışlar ve Eşler Arası Sorumluluk Paylaşımı, (Doktora Tezi), 1997, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Gürkan, Özlem Can; Fatma Coşar. "Ekonomik Şiddetin Kadın Yaşamındaki Etkileri", *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 3, 2009.

Gürsoy, Elif. Kızlık Zarı Muayenesi/Bekaret Denetimi, www.huksam.hacettepe.edu.tr (20.10.2015).

Gürhan, Nazife. "Toplumsal Cinsiyet ve Din", *e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, Sayı: IV, 2010, s.62.

Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, "Özgecan'ın Ardından, Esaretler Ülkesinde Kadın Olmak", www.huksam.hacettepe.edu.tr (20.10.2015).

Harun Bodur, Çeşitli Boyutlarıyla Kan Davası ve Namus Cinayetleri, (Yüksek Lisans Tezi), 2007, s. 81, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Harcar, Tijen; Özlem Çakır; Olca Sürgevil; Gönül Budak. "Kadına Yönelik Şiddet ve Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddetin Durumu", *Toplum ve Demokrasi*, Cilt: 2, Sayı: 4, Eylül-Aralık 2008, s. 58-60.

Hasta, Derya; Müzeyyen Eda Güler. "Saldırganlık: Kişilerarası İlişki Tarzları ve Empati Açısından Bir İnceleme", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 1, 2013, s. 72.

Hatunoğlu, Yavuz; Aşkım Hatunoğlu, Mehmet Ali Avcı. "Anadolu Coğrafyasında Töre ve Namus Kıskacında Bulunan Kadına Yönelik Şiddet Uygulamanın Sosyolojik ve Psikolojik Boyutunun Değerlendirilmesi"**,** *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 5, Eylül 2014, s. 442-446.

Havutcu, Ayşe. "Mukayeseli Hukuktaki Gelişmeler Işığında Türk Medeni Kanunu Açısından Zorla Evlenme Probleminin Değerlendirilmesi", *Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: Özel, s. 1345-1376.

İlkkaracan, Pınar; Leyla Gülçür, Canan Arın. *Sıcak Yuva Masalı: Aile İçi Şiddet ve Cinsel Taciz*, 1. Baskı, Metis Yayınları, İstanbul 1996.

İnci, Ülkü H. "Basında Yer Alan Namus Cinayetlerinin Sosyolojik Analizi", Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 3, 2013, s. 288.

İnsan Hakları Evrensen Beyannamesi, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 10 Aralık 1948.

Hülya İncekul, Kadın Kimliğinin Algılanmasında Medyanın Rolü, (Yüksek Lisans Tezi), 2010, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Kadın ve Demokrasi Derneği Gözlem Raporu, Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu 59. Oturumu, 8-20 Mart 2015, s. 12.

Kala, Hasan. "Kadınların Sosyo-Ekonomik Katılımları Üzerinde Sivil Toplum Kurumlarının Rolü", *Aile ve Kadın Sempozyumu Bildiri Kitabı*, (der. Gülsüm Çamur Duyan, Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız), Kırıkkale 16 Mayıs 2013, s. 170-173.

Kalav, Ayşe. "Namus ve Toplumsal Cinsiyet", *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 2, 2012, s. 155.

Kalaycı, Işıl; Abdullah Yavuz Akıncı; Fatime Uysal. "Türkiye'de Namus Uğruna Kadına Uygulanan Şiddete İlişkin Tutumlar", *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu* (der. Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız, Talat Kıymaz, Hasan Kala), Ankara 2012, s. 760.

Kandemirci, Duygu; Dilek Yelda Kağnıcı. "Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Baş Etme: Çok Boyutlu Bir İnceleme", *Türk Psikoloji Yazıları*, Cilt: 17, Sayı: 33, 2014, s. 7.

Karaduman, Sibel. "Modernizmden Postmodernizme Kimliğin Yapısal Dönüşümü", *Yaşar Üniversitesi Dergisi,* Cilt: 17, Sayı: 5, 2010, s. 2886.

Karagöz, Latif. Türkiye'de Aile Politikalarında Bütünlük İhtiyacı, İlmi Etüdler Derneği Politika Notu, Ocak 2015, s. 6.

Karal, Dilek; Elvan Aydemir. *Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet,* 1. Baskı, Usak yayınları, Ankara 2012, s. 23-44.

Karataş, Zeki; Fatih Kılıçarslan. "Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Aile Terapisinin Rolü", *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, 2013, s. 113.

Karatay, Ali; Ayşe Karatay. "Sosyal Sorumluluk Bağlamında, Dünyada "Kadına Yönelik Şiddete Hayır" Temalı Sosyal Medya Kampanyaları ve Aktivizm Örnekleri", *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* Cilt: 8, Sayı: 1, 2015, s. 23-28.

Kardam, Filiz; İlknur Yüksel. Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Ankara, 2009.

Karınca, Eray. *Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Birinci Basım, 2010 Ankara.

Karınca, Eray. "Boşanmış veya Nikâhsız Birliktelik Yaşayan Kadının 4320 Sayılı Kanun Kapsamında Korunması", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 2, 2010, s. 507.

Katırcıoğlu, Radiye Sezer. "Yükselen Değerler ve Kadın", *e-bülten*, Sayı: 20, 2010, s. 7. http://e-bulten.library.atilim.edu.tr/sayilar/2010-09/makale.html

Kaufman, Michael. Erkek Kaynaklı Şiddetin 7 Nedeni, 1999. http://www.michaelkaufman.com/wp-content/uploads/2009/01/kaufman-7-ps-of-mens-violence.pdf (14.05.2015)

Kaya, Köroğlu. "Kanun ve Kültür: Töre Kavramının Hukuki ve Sosyolojik Bir Analizi", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Sayı: 16, Ocak 2014, s. 424-426.

Kaya, Yeliz; Ergül Aslan. "Kadın Cinselliğinde Gelenekler ve Kültür", *Androloji Bülteni*, Cilt: 54, Sayı: 1, 2013, s. 214.

Kaymak Özmen, Suna. "Aile İçinde Öfke ve Saldırganlığın Yansımaları", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi,* Cilt: 37, Sayı: 2, 2004, s. 32.

Kaypak, Şafak. "Toplumsal cinsiyet Bakış Açısından Kente Bakmak", *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 1, 2014, s. 350.

Kazancı, Behiye Eker. "Mağdurun Davranışları ve Heyecan Halinin Ceza Sorumluluğuna Etkisi-Haksız Tahrik", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 15, Özel S., 2014, s. 1311-1326-1353.

Kılıç, Sami; Abdullah Altuncu. "Karakoçan'da Evlilik Adetleri", *Turkish Studies Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 5, 2014, s. 235.

Kılıçarslan Suat, İlköğretim 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Akılcı Olmayan İnançları ile Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, (Yüksek Lisans Tezi), 2009, Çukurova Üniversitesi, s. 25, Adana.

Kızılgöl, Özlem Ayvaz. "Kadınların İşgücüne Katılmalarının Belirleyicileri: Ekonometrik Bir Analiz", *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, Cilt: 13, Sayı: 1, 2012, s. 89.

Kızmaz, Zahir. "Gelişmekte Olan Ülkelerde Suç: Suç Oranlarının Artışı Üzerine Sosyolojik Bir Çözümleme", *Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 5, 2012, s. 69.

Kızmaz, Zahir. "Şiddetin Sosyo-Kültürel Kaynakları Üzerine Sosyolojik Bir Yaklaşım"**,** *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* Cilt: 16, Sayı: 2, Elazığ 2006, s. 247-267.

Koç Akgül, Selma; Sinem Siklon. "Depremde Kadının Özel Alandan Kamusal Alana Geçiş Süreci ve Sivil Toplum Kuruluşları", *Uluslararası-Disiplinlerarası Kadın Çalışmaları Kongresi*, Sakarya 5-7 Mart 2009, s. 267.

Koçöz, Remzi. "Şiddet Üzerine!", *Ankara Barosu Dergisi,* Sayı: 1, 2011, s. 247.

Koray, Meryem. "Görünmez Kılınan ve Değersizleşen Kadın Emeği Karşısında Sosyal Devlet", *Türk-İş*, Sayı: 383, 2009, s. 3.

Korkmaz, Adem; Gülsüm Korkut. "Türkiye'de Kadının İşgücüne Katılımının Belirleyicileri", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 2, 2012, s. 49.

Köknel, Özcan. *Şiddet Dili,* 1. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul 2013, s. 36-37.

Köse, Aslı; Ayşe Beşer. "Kadının Değiştirilebilir Yazgısı Şiddet", *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi,* Cilt: 10, Sayı: 4, 2007, s. 116-118.

Köse, Aynur. "Türk Basınında Kadın: 2010 Türkiyesi'nde Sosyal Haklar Açısından Kadınların Temsili", *Sosyal Haklar Uluslararası Sempozyumu III*, Kocaeli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 25-26 Ekim 2011, s.411-412.

Komut, Sultan. "Türkiye'de Kadın, Cinsellik ve Kürtaj", *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi,* Cilt: 3, Sayı: 1, 2011, s. 89.

Kurtyılmaz Yıldız, Öğretmen Adaylarının Saldırganlık Düzeyleri ile Akademik Başarıları, İletişim ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkiler, (Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir 2005, s. 16.

Kuzu, Şenay Leyla. "Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Aile ve Aile İçi Şiddet", *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, 2013, s. 25.

M.Macit Sevgili, İslam Hukuku Açısından Töre Cinayetleri, (Yüksek Lisans Tezi), 2007, Ankara Üniversitesi, s. 11, Ankara.

Mavili, Aliye. *Aile İçi Şiddet*, 2. Baskı, Elma Yayınevi, Ankara 2014, s. 104-123.

Mavili Aktaş, Aliye. "Aile Danışmanlığında Aile İçi İletişim ve Kültürel Farklılıklar", V. Aile Şurası "Aile Destek Hizmetleri" Bildirileri, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2008, s. 76.

Memiş, Emel. "Şiddet ve Ekonomi", (der. Betül Yarar), *Şiddetin Cinsiyetli Yüzleri*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, Eylül 2015, s. 177.

Metin, Abdullah. "Kimliğin Toplumsal İnşası ve Geleneksel Kadın Kimliğinin Aktarımı", *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 2, Sayı:1, 2011, s. 85.

Mıhçıokur, Sare; Feryal Erbaş; Ayşe Akın. "Çocuk Gelinler ve Beklenen Olumsuz Sonuçları", Sağlık ve Toplum Dergisi, Sayı: 1, 2010, s. 4.

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, www.morcati.org.tr (17.10.2015).

Moroğlu, Nazan. "Uluslararası Sözleşmeler ve Türk Hukukuna Yansıması; İstanbul Sözleşmesi ve 6284 Sayılı Yasa", *Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu*, Ankara 2012, s. 359-395.

Oral, Behçet; Rasim Tösten. "Medya ve Şiddet", *Tüm Yönleriyle Şiddet,* Diyarbakır 2013.

Okan İbiloğlu, Aslıhan. "Aile İçi Şiddet", *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, Cilt: 4, Sayı: 2, 2012, s. 214.

Okuyan, Mehmet. "Kadına Yönelik Şiddete Kur'an'ın Bakışı", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Dergisi*, Sayı: 23, s. 117- 122.

Ökten, Şevket. "Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Toplumsal Cinsiyet Düzeni", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 2, Sayı:8, 2009, s. 302-312.

Özateş, Özge Sanem. "Bir Sosyal Hizmet Müdahalesi Olarak Aile İçi Şiddet Mağduru Kadın Sorununda Feminist Etik Yaklaşım", *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, Cilt:20, Sayı: 2, 2009, s. 100-101.

Özaydınlık, Kevser. "Toplumsal Cinsiyet Temelinde Türkiye'de Kadın ve Eğitim", *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, Sayı: 33, Temmuz-Aralık 2014, s. 95-104.

Özbaş Okan, Sivil Toplumda Kadının Rolü, Dernekler Denetçiliği Yeterlilik Tezi, Ankara 2008, s. 25-27.

Özbesler, Cengiz. "Sosyal Hizmet Perspektifinden Eş İstismarı", *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu* (der. Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız, Talat Kıymaz, Hasan Kala), Ankara 2012, s. 417.

Özbey, Orhan. "Kadına Yönelik Şiddet-Şiddetin Temelleri", *Hukuk Gündemi Dergisi*, 2012.

Özbilen, Arif Barış; Mualla Buket Soygüt Arslan. "6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un Değerlendirilmesi", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 22, 2012, s. 366.

Özgentürk, İlyas; Vedat Kargın, Halil Baltacı. "Aile İçi Şiddet ve Şiddetin Nesilden Nesile İletilmesi", *Polis Bilimleri Dergisi*, Cilt: 14, Sayı: 4, 2012, s. 62.

Özkan, Devrim. "Modern Sosyal Hayatta Kadının Toplumsal Cinsiyetinin ve Rollerinin Dönüşümü: Geleneğe Karşı Modernite", *Turkish Studies Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 2, 2014, s. 1243.

Özkara, Erdem; İ. Özgür Can. "Kadına Yönelik Şiddetle İlgili Güncel Yasal Değişiklikler ve Adli Tıp", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı: 99, 2012, s. 345.

Öztürk, Aslıhan Burcu. "Kadına Yönelik Şiddet Uygulayan Erkeklerle Çalışmada Pro-Feminist Yaklaşım", *Aile ve Kadın Sempozyumu Bildiri Kitabı*, (der. Gülsüm Çamur Duyan, Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız), Kırıkkale 16 Mayıs 2013, s. 98-99.

Öztürk, Emine. "Türkiye'de Aile, Şiddet ve Kadın Sığınma Evleri", *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum,* Cilt: 3, Sayı: 7, 2014, s. 41-54.

Peker, Esra; Yeşim Kubar. "Türkiye'de Kırsal Kesimde Kadın İstihdamına Genel Bir Bakış", *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* Cilt: 14, Sayı: 2, 2012, s. 173.

Petek, Hasan. "Terke Dayalı Boşanmada Manevi Tazminat", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 2, 2012, s. 43.

Riches, David. Antropolojik Açıdan Şiddet, (çev. Dilek Hattatoğlu), Birinci Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 1989.

Salman Özden, Aile Birliğinin Korunmasında Aile İçi Şiddetin Önlenmesine Yönelik Kamusal Politikalar, (Yüksek Lisans Tezi), 2011, Süleyman Demirel Üniversitesi, s. 2-27, Isparta.

Sargın, Ayşe. *Yerelde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçin Araçlar ve Mekanizmalar*, Kadın Adayları Destekleme Derneği, 1. Baskı, 2013, s. 49.

Sarı Kibar Seyhun, Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Aile Mahkemeleri Bağlamında Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, (Yüksek Lisans Tezi), 2010, Ankara Üniversitesi, s. 22, Ankara.

Seven, Mehmet Ali; Ali Osman Engin. "Türkiye'de Kadın Eğitimi Alanındaki Eşitsizlikler", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 1, 2007, s. 177.

Sever, Çiğdem. "Kadına Karşı Eviçi Şiddette Devletin Sorumluluğu ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Opuz v. Türkiye Kararı", *Atılım Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 2, s. 19-46.

Schick, İrvin Cemil. "Cinsiyetin Üretildiği Bir Alan Olarak Mekân", (der. Elif Çelebi, Didem Havlioğlu, Ebru Kayaalp), *Sınır Bilgisi: Siyasal İktidar, Toplumsal Mekan ve Kadına Yönelik Şiddet*, 1. Baskı, Ayizi Yayınları, Ankara 2014, s. 17-25.

Soru ve Yanıtlarla Erkek Şiddetine Karşı Kadın Dayanışması, Mor Çatı Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2012, s. 40.

Subaşı, Nüket; Ayşe Akın. "Kadına Yönelik Şiddet; Nedenleri ve Sonuçları", Ankara 2003.

Süleymanov, Abulfez. "Çağdaş Türk Toplumlarında Aile ve Evlilik İlişkileri", *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı: 58, 2010, s. 199.

Şahin Handan Kamile, Aile İçi Şiddet İle Mücadele Çalışmaları ve Karşılaşılan Sorunlar, (Yüksek Lisans Tezi), 2010, Atılım Üniversitesi, s. 21-43, Ankara.

Şeker, Mustafa; İbrahim Toruk; Rengim Sine. "Töre Cinayetlerinin Türk Medyasında Sunumu: Mardin Katliamı", *Global Media Journal*, Cilt: 3, 2013, s. 166-195.

Şener Ekin Bozkurt, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Önlemede 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Değerlendirilmesi, Uzmanlık Tezi, Afşaroğlu Matbaası, Ankara 2011, s. 12-17.

Şenol, Dolunay; Sıtkı Yıldız. *Kadına Yönelik Şiddet Algısı- Kadın ve Erkek Bakış Açılarıyla*, Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları, Ankara 2013, s. 6-9.

Şenol, Dolunay; Sıtkı Yıldız; Talat Kıymaz; Hasan Kala. "Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu", *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları, 1. Cilt, Ankara 2012, s. 168.

Taşkın, Lale. "Uluslararası Sözleşmeler Işığında Kadının Durumu", *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 2, 2004, s. 18.

Tatlılıoğlu, Kasım. "Şehirleşme Olgusu ve Şiddet Döngüsü Bağlamında Kimlik ve Kişilik Bunalımı", *II. Uluslararası Felsefe Kongresi* (der. Gürkan Kaya, A. Kadir Çüçen), Bursa 11-13 Ekim 2012, s. 522.

Tatlılıoğlu, Kasım. "Türkiye'de Aile İçi Kadına Karşı Şiddetin Psiko-Sosyal ve Kültürel Dinamiklerinin Değerlendirilmesi", *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, 2013, s. 134.

Tatlılıoğlu, Kasım. "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2012-2015'in Genel Bir Değerlendirilmesi", *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 1, 2014, s. 117.

Tekeli, Esra Serdar. "Toplumsal Cinsiyet Çerçevesinde Kadın Mağduriyeti: Ankara Örneği", *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu* (der. Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız, Talat Kıymaz, Hasan Kala), Ankara 2012, s. 774.

Tekin, Üzeyir. *Şiddet*, 1. Basım, Orient Yayınları, Ankara 2011, s. 13-23.

Tezcan, Mahmut. *Kan Davaları Sosyal Antropolojik Yaklaşım*, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, 2. Basım, Ankara, 1981, s. 26.

Tezcan, Mahmut. *Eğitim Sosyolojisi,* 4. Baskı, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara 1985, s. 4.

Tezcan, Mahmut. *Eğitim Sosyolojisinde Çağdaş Kuramlar ve Türkiye*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara 1993, s. 50.

Tezcan, Mahmut. *Türkiye'de Töre (Namus) Cinayetleri*, Naturel Yayınları, Ankara 2003.

Tezel, Ayfer. "Çocuğa Yönelik Şiddet", *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 1, 2002, s. 98.

Tırtıl, Lale; Şahika Yüksel. "Cinsel Şiddete Maruz Kalan Kişilerin Çok Disiplinli Değerlendirme İlkeleri Çalışma Grubu", *Cinsellik ve Cinsel Eğitim*, İstanbul 2011, s.172.

Toktaş, Şule; Çağla Diner. "Feminists' Dilemma – Withor Without the State? Violence Against Women and Women's Shelters in Turkey", *AsianJournal of Women's Studies*, Cilt: 17, Sayı: 3, 2011, s. 61.

Topdemir Koçyiğit, Oya. "İnfertilite ve Sosyo-Kültürel Etkileri", *İnsan Bilim Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, 2012, s. 35.

Tuğba Ceren, Türkiye' de Görülen Töre Cinayetlerinin Sosyolojik, Antropolojik ve Kültürel Kökenine Bakış, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2008, s. 95.

Tunç, Melike. "Şiddet Mağduru Kadınlarla Feminist Grup Çalışması", *Aile ve Kadın Sempozyumu Bildiri Kitabı*, (der. Gülsüm Çamur Duyan, Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız), Kırıkkale 16 Mayıs 2013, s. 110.

Tutar, Filiz; Handan Yetişen. "Türkiye'de Kadının Ekonomik Kalkınmadaki Rolü", *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 2, 2009, s. 127.

Türk Dil Kurumu, www.tdk.gov.tr (17.10.2015).

Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı, Çocuk Gelinlere İlişkin Kamuoyu Duyurusu, 2014.

Türkiye İstatistik Kurumu, "İstatistiklerle Çocuk, 2013", 2014. http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16054 (10.06.2015)

Turnbull, Joanna. *Oxford Wordpower Dictionary*, Oxford University Press, Oxford 2006, s. 787.

Tuskan, Aydeniz Alisbah. Toplumsal Cinsiyet, Toplumda Kadına Biçilen Roller, Çözümleri ve Kadınların Adalete Erişiminde İstanbul Barosu'nun Rolü, Kadın Hakları Adli Yardım Eğitim Seminerleri, İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezinin Meslek İçi Eğitim Seminer Programı, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2013.

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Türkiye'de Aile Yapısı Araştırması 2011, s. 182.

T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları, Ankara 1995, s. 152-159.

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Türkiye'de Kadın İşgücü Profili ve İstatistiklerin Analizi, Birinci Basım, 2014, Ankara, s. 22.

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2012-2015, s. 11-12.

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Türkiye'de Kadın, Eylül 2014. kadininstatusu.gov.tr (22.05.2015)

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Kadına Yönelik Şiddet, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Alanında Yürütülen Çalışmalar, s. 48.

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, Ankara 2015, s. 31-87.

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Stratejik Plan 2008-2012, Ankara 2007, s. 19.

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, 2008.

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı*, Ankara, s. 8.

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü "Töre ve Namus Cinayetleri İle Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesiyle Kurulan Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonu Raporu", Ankara 2006,s.35. www.kadininstatusu.gov.tr/upload/kadininstatusu.gov.tr/mce/eski_site/Pdf/tbmmkom-bolum1.pdf (26.09.2014)

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Medyada Töre ve Namus Cinayetlerinin Yansımaları, Veliler ve Öğrenciler Üzerindeki Etkileri, Ankara 2008. www.meb.gov.tr

T.C. İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı, 2013 Yılında Meydana Gelen Aile İçi Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet ve Çocuk Suçlarının Değerlendirmesi, Ankara 2014. www.jandarma.gov.tr (16.01.2015)

T.C. Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı, Toplumsal Cinsiyet Çalışma Grubu Raporu, Ankara 2013, s. 270-271. kasaum.ankara.edu.tr (18.08.2015)

Uğurlu, Nuray Sakallı; Gülçin Akbaş. "Namus Kültürlerinde "Namus" ve "Namus adına Kadına Şiddet": Sosyal Psikolojik Açıklamalar", *Türk Psikoloji Yazıları*, Cilt:16, Sayı: 32, 2013, s. 76-91.

Uluğ Cicim, İlknur. "Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un Kapsamı", *Tüm Yönleriyle Boşanma,* (der. Sabri Eyigün, Ramazan Günay, Ömer Ergün, Hatip Yıldız), 2013, s. 31.

Ulusoy Onur, Ergenlerde Bilişim Teknolojileri Kullanımı ve Saldırganlık İlişkisi, (Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi, Adana 2008, s. 17.

UNICEF, Kız Çocuklarının Okullaşması İçin Yapabileceklerimiz Var!, 2003, s. 3. www.unicef.org/turkey (04.06.2015)

Universal Declaration of Human Rights, http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/eng.pdf, (06.06.2015).

"World Report on Violence and Health" Dünya Sağlık Örgütü Web Sitesi, 2002 Raporu. http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/summary_en.pdf (14.09.2014)

Vargün Berivan, Batman ve Şanlıurfa'da Töre Cinayetlerine Bakış Açısının Sosyal Antropolojik Açıdan İncelenmesi, (Doktora Tezi), 2009, Ankara Üniversitesi, s. 35-95, Ankara.

Yanık, Celalettin. "Etnisite, Kimlik ve Milliyetçilik Kavramlarının Sosyolojik Analizi", *Kaygı*, Sayı: 20, 2013, s. 225-238.

Yakıt, Eda; Anahit Margirit Coşkun. "Toplumsal Açıdan Çocuk Yaşta Evlilikler Gerçeği: Hemşire ve Ebenin Sorumluluğu", *Hemşirelik Eğitim ve Araştırma Dergisi,* Cilt: 11, Sayı: 3, 2014, s.4.

Yarar, Betül. "Yakın İlişki İçinde Şiddeti Feminist Bakışla Yeniden Düşünmek", (der. Betül Yarar), *Şiddetin Cinsiyetli Yüzleri*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, Eylül 2015, s. 20.

Yazıcı, Mehmet. "Toplumsal Değişim Durumunun Şiddet Biçimiyle İlişkisi: ABD/Avrupa-Türkiye Karşılaştırması", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 46, 2013.

Yeniocak, Nilgün; Şennur Tutarel Kışlak. "Kadına Yönelik Şiddet ve Başa Çıkma Tarzları Bağlamında Çocuklarda Algılanan Güçlüklerin Yordanması", *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu* (der. Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız, Talat Kıymaz, Hasan Kala), Ankara 2012, s. 730.

Yetim, Dilek; Erkan Melih Şahin. "Aile Hekimliğinde Kadına Yönelik Şiddete Yaklaşım", *Aile Hekimliği Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 2, 2008, s. 49-50.

Yıldırım, Filiz; Şengül Hablemitoğlu; Duygu Öztaş. "Bir Sağlık Sorunu Olarak Aile İçi Şiddetin Önlenmesinde Ekolojik Yaklaşım", *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, 2013, s. 83.

Yıldırım, Kemal; Günsel Doğrul. "Çalışmak ya da Çalışmamak: Türkiye'de Kentsel Alanlarda Yaşayan Kadınların İşgücüne Katılmama Kararlarının Olası Belirleyicileri", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 1, 2008, s. 240.

Yıldırım, Şeyda. "Aile İçi Şiddetin Çocukların Yaşam Kalitesine Etkisi", *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu* (der. Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız, Talat Kıymaz, Hasan Kala), Ankara 2012, s. 710-712.

Yıldız, M.Cengiz. "Türkiye'de Töre Baskısına Bağlı İntiharlar ve Töre Cinayetleri", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 16, 2008, s. 211.

Yıldız Ayşe Nevin, Kadın Cinselliğinin Söylemsel İnşası ve Namus Cinayetleri: Şanlıurfa Örneği, (Doktora Tezi), 2009, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Yıldız, Elif; Özlem Bal; Sevtap Binbir. "Kadına Şiddetin Adı: Mor Halkalar", *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 21, 2015, s. 145.

Yıldız, İlhan. Kadına Yönelik Şiddet: İnançlar, Gelenekler, Türkiye'deki Ulusal Sempozyumlar, 2012, s. 6. http://www.iikv.org/ (13.03.2015)

Yılmaz, Elif. "Ekonomik Sömürü ve Şiddet Mağduru Çocuklar: Sokakta Çalıştırılan Çocuklar Sorunu", *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, 2013, s. 2.

Yılmaz, İlkay. "Karşıt Kamusal Alan Olarak TCK Kadın Platformu Örneği", *Eğitim Bilim Toplum Dergisi,* Cilt: 12, Sayı: 48, 2014, s. 112-117.

Yurdigül, Yusuf; İbrahim Ethem Zinderen. "Yeni Medyada Haber Dili(Ayşe Paşalı Olayı Üzerinden Geleneksel Medya ve İnternet Haberciliği Karşılaştırması)", *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, Cilt: 2, Sayı: 3, 2012, s. 84.

Yüksel Kaptanoğlu, İlknur; Banu Ergöçmen. "Çocuk Gelin Olmaya Giden Yol", *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi,* Cilt: 15, Sayı: 2, 2012, s. 141.

Zara, Ayten; Merve İnci. "Aile İçi Şiddet Konusunda Bir Derleme", *Türk Psikolojik Yazıları*, Cilt: 11, Sayı: 22, 2008, s. 81-94.

Zeyneloğlu, Simge; Sezer Kısa. "Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısıyla Türk ve Dünya Kadınlarının Sosyal Statüsü", *Sağlık ve Toplum Dergisi*, Sayı: 1, Ocak-Nisan 2012, s. 7.

6284 Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 8 Mart 2012. http://www.aile.gov.tr/data/5404eb05369dc3119090f853/6284_sayili_yonetmelik.pdf, (27.10.2015).

6360 Sayılı Kanun, 6 Aralık 2012.

5237 Türk Ceza Kanunu, Madde 82-86, 1 Haziran 2005.

4721 Türk Medeni Kanunu, 1 Ocak 2002.

http://www.kamer.org.tr, (20.10.2015).

İstatistiklerle Kadın, TÜİK, 2012.

www.sosyalsorumluluk.org, (27.10.2015).

www.aile.gov.tr, (27.10.2015).

http://www.kadindayanismavakfi.org.tr, (20.10.2015).

http://kadincinayetlerinidurduracagiz.net, (15.06.2015).

http://kadininstatusu.aile.gov.tr/teskilat-yapisi/misyon-ve-vizyon, (27.10.2015).

http://kadininstatusu.aile.gov.tr/mevzuat/yönerge, (27.10.2015).

www.hukukturk.com, (20.06.2015).

www.kararara.com, (27.10.2015).

www.morcati.org.tr, (19.09.2015).

legalbank.net, (08.10.2015), 1. Ceza Dairesi 2011/5057 E., 2012/3350 K., 30.04.2012.

legalbank.net, (08.10.2015) Ceza Genel Kurulu, 2013/1-355 E., 2013/456 K., 19.11.2013.

legalbank.net, (08.10.2015), Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 2014/16312 E., 2015/264 K., 13.01.2015.

EKLER

EK 1: Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Sayın Katılımcı,

Doldurmak üzere olduğunuz form Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Yüksek Lisans Programı kapsamında Ayten Buket YÜKSEL tarafından yapılan tez çalışmasında kullanılacaktır. Oluşturulan bu çalışma ile kadına yönelik şiddet ile ilgili bilgi edinmek amaçlanmıştır. Elde edilecek bilgiler yüksek lisans tezi kapsamında şiddetin önlenmesine ilişkin stratejiler oluşturmak üzere kullanılacaktır.

Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler; akademik danışmanlar harici kimselerle paylaşılmayacak, veriler araştırma harici bir amaçla kullanılmayacaktır. Devam etmek istemediğiniz takdirde çalışmadan çekilme hakkınız saklıdır.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı. Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkinolmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Tarih: 30.06.2015

Katılımcının:
Adı-Soyadı: Mor Gabi Kadın Dayanışma Vakfı Gönüllüsü
İmzası:

Araştırmacının:
Adı-Soyadı: A.Buket YÜKSEL
İmzası:

EK 2: Bilgi Edinme Formu

MOR ÇATI KADIN SIĞINAĞI VAKFI GÖRÜŞME FORMU

Hazırlanan görüşme soruları "Kadına Yönelik Şiddet ve Töre Cinayetleri" konulu tezim hakkında kadına yönelik şiddet konusundaki sığınak tarafından yürütülen faaliyetler ve bilgilerinizi değerlendirmek amacıyla yapılmaktadır. Gönüllü katılımınız sonucu verdiğiniz bilgiler için teşekkür ederim.

1. Mor Çatı hakkında kısaca bilgi verir misiniz?
2. Mor Çatı' da ki göreviniz nedir?
3. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı olarak amacınız ve hedefiniz nedir?
4. Kadınların Mor Çatı' ya başvurma nedenleri nelerdir?
5. Vakfa başvuran bireylerin medeni durumları, evlenme biçimleri, yaşları ve eğitim durumları dağılımı nedir?
6. Başvuruda bulunun kişiler en çok hangi şiddet türüne maruz kalmaktadır?
7. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı olarak nasıl bir destek sağlıyorsunuz?
8. Başvuruda bulunan kişiler en çok hangi desteğe ihtiyaç duymaktadır?
9. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'na başvurmadan önce kadınlar şiddetle nasıl baş etme yöntemleri kullanmışlardır?
10. Mor Çatı' da kaç kişi çalışıyor?
11. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı olarak yürüttüğünüz faaliyetler nelerdir?
12. Mor Çatı' ya ayda ortalama kaç kadın başvuruda bulunuyor?
13. Mor Çatı' ya başvurmak isteyenler nasıl bir yol izlemelidir?
14. Başvurular nasıl değerlendiriliyor? Kabul edilme süreci nasıl işliyor?
15. Ne kadar süre sığınakta kalabiliyorlar?
16. Giderler için yeterli miktarda bütçeye sahip misiniz?
17. Özel sektör ve devletten destek alıyor musunuz? Diğer kadın kuruluşlarıyla işbirliği yapılıyor mu?
18. Topluma olan yararlarınızdan kısaca bahseder misiniz? Toplumun daha fazla bilinçlenmesi için neler yapılabilir?
19. Sizce şiddetten kurtulmak için ne tür mücadele yöntemleri uygulanmalıdır?
20. Yaşanmış birkaç olayı anlatabilir misiniz? (Töre, aile içi şiddet, kadına şiddet)

EK 3: Bilgi Edinme Formu

KADINA YÖNELİK ŞİDDET ARAŞTIRMASI

Hazırlanan görüşme soruları "Kadına Yönelik Şiddet ve Töre Cinayetleri" konulu tezim hakkında kadına yönelik şiddet konusundaki görüşlerinizi ve bilgilerinizi değerlendirmek amacıyla yapılmaktadır. Gönüllü katılımınız sonucu verdiğiniz bilgiler için teşekkür ederim.

1. Şiddet hikâyenizi anlatır mısınız?
2. Medeni haliniz, sizin ve eşinizin yaşı ve eğitim seviyesi nedir?
3. Evlilik öykünüz nedir?
    - Kaç kez evlendiniz?
    - Erken yaşta yapılan evlilik mi?
    - Akraba evliliği mi?
    - Görücü usulü mü?
    - Kendi isteğinizle yapılan evlilik mi? kendi
    - İmam nikahı ya da resmi nikah mı?
4. Kim ya da kimler tarafından şiddete maruz kaldınız?
5. Fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik şiddet türlerinden hangisini ya da hangilerini yaşadınız?
6. Evliliğiniz boyunca eşinizden ayrılmayı hiç düşündünüz mü?
7. Şiddet sonucu sağlık problemi yaşadınız mı ve ortaya çıkan sağlık problemleriniz nedir?
8. Ne zamandan itibaren şiddet gördünüz?
9. Yaşadığınız şiddetin nedenleri nelerdir?
    - Erkeğin ailesiyle yaşanan sorunlar,
    - Ekonomik sıkıntılar,
    - Erkeğin sinirli olması,
    - Kadını kıskanması,
    - Kadının ihanetinden şüphelenmesi,
    - Sorumsuz olması,
    - Erkeğin kötü alışkanlıklarıyla ilgili nedenler
10. Şiddetin sıklığı nedir?

11. Şiddetle baş etme yaklaşımınız ne oldu?(Yüzleşme, uzaklaşma, destek alma, aile bireylerine sığınma, devlet kurumlarına başvurma)

12. Şiddet yaşandıktan sonra resmi kurum veya sivil toplum kuruluşlarına başvurdunuz mu?

- Polis veya jandarma
- Savcılık veya avukat
- Hastane ya da sağlık kuruluşu
- Kadın kuruluşu, belediye veya Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
- Hiçbir yere

13. Yaşanılan şiddet sonucu kurumlara başvurma ve başvurmama nedenleri?

Başvurma nedenleri;

- Daha fazla tahammül edememek
- Hukuki destek almak istemek
- Kötü bir şekilde yaralanmak
- Öldürülmekten korkmak

Başvurmama nedenler;

- Çok ciddi bir sorun olmaması
- Suçlanmaktan korkmak
- Erkeği sevmek/affetmek
- Çocuklarla ilgili nedenler

14. Şiddeti uygulayan erkekler değişir mi?

15. Şiddet gördükten sonra ne yaptınız?

- Sustum.
- Özür dilendi ve barıştım.
- Evden ayrıldım.
- Polis vb. kurum ve kuruluşlara

16. Sığınmaevleri hakkında bilginiz var mı? Mor Çatı' yı duydunuz mu?

17. Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun hakkında ve sahip olduğunuz haklar hakkında bilginiz var mı?

18. Sizce medyanın şiddet konusunda olumlu ya da olumsuz etkisi var mıdır?

19. Sizce şiddetin önlenmesi için neler yapılabilir?